

Lakóházépítkezések 1936-ban.

La construction de maisons d'habitation en Hongrie en 1936.

Résumé. Les données relatives à la construction de maisons d'habitation sont recueillies, pour le pays entier, depuis 1929.

Cette année-là, la construction — contrairement aux années précédentes — accusait brusquement, au 4e trimestre, une diminution, et cela dans de telles proportions que les résultats définitifs furent bien au-dessous de ceux des deux années antérieures. A partir de la fin de 1929, il survint dans la construction un marasme, qui s'accroissait de plus en plus jusqu'en 1933. L'année 1934 marque, sous ce rapport, le début d'une amélioration lente, mais durable. La construction prit un essor vigoureux en 1936, où l'accroissement net des maisons d'habitation se chiffrait par 13.869, celui des logements par 18.999, et celui des chambres par 30.043. Ces résultats-là, bien qu'ils n'atteignent pas ceux de 1929 et des années ayant précédé 1929, sont considérablement supérieurs à ceux de 1932—1935.

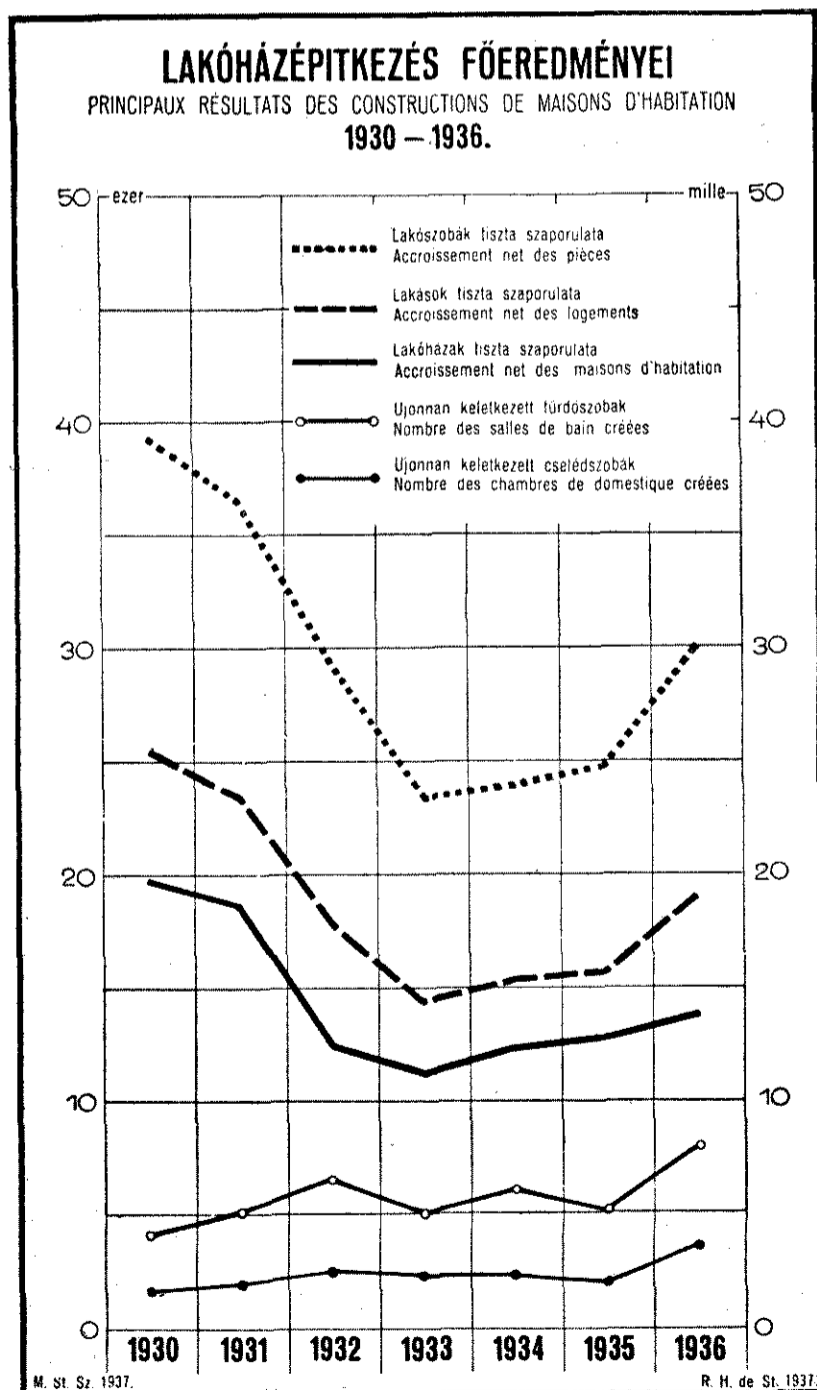
*

A lakóházépítkezési statisztikai adatokat az egész országra kiterjedően 1929 óta gyűjtjük. Ugyanebben az esztendőben megállapítottuk azt,¹⁾ hogy az építkezések az év IV. negyedében — az addig követett irányzattól eltérően — hirtelen megcsappantak és pedig olyan mértékben, hogy az 1929. évi végeredmények a megelőző két év (adatgyűjtésünk legelső évei) eredményein jóval alacsonyabban alakultak. 1929 óta mindinkább fokozódó mértékű pangás évei következnek az építkezésekben, melynek a mélypontja 1933-ra esik. 1934-től kezdődően lassú ütemben indul meg a javulás, mely azonban tartós és az utolsó, a most tárgyalt esztendőben, 1936-ban erősebb lendületet vesz. 1936-ban a tiszta szaporulat ugyanis lakóházakban 13.869, lakásokban 18.999 és lakószobákban 30.043.

Ezek az eredmények nem érik ugyan el az 1929-es és azt megelőző évek optimális adatait, de lényegesen jobbak az 1932—1935. évi eredményeknél.

Az 1936. évi lakóházépítkezés továbbá minőségileg is kiválik a mélypontot mutató 1933-as esztendő óta eltelt időben

emelkedő irányzatot mutató lakóházépítkezési eredmények közül. Elég ennek megállapítására egy pillantást vetni a mellékelt grafikonra, mely élesen mutatja, hogy az utolsó esztendőben jóval meredekebb a lakószobák és a lakások szaporulatának felfelé törő vonala, mint a lakóházaké, vagyis 1936-ban a több szobával, több lakással bíró téresebb, városiasabb építkezéseké volt a túlsúly. A lakóházépítkezések minőségi eredményeire legjobban mutat rá az újonnan keletkezett fürdőszobák (és kisebb méretben a cselédszobák) számának szaporodását jelző görbe, melyet valósággal a minőségi építkezés szeizmogrammjának lehetne nevezni. Ez a vonal ugyanis 1930-tól kezdve az építkezések általánosan tapasztal-

¹⁾ Magyar Statisztikai Szemle 1929. évi 5. sz.

A lakóházépítkezés főbb
Résultats principaux de la construction

Törvényhatóság <i>Villes autonomes, villes départem. et communes</i>	Lakóházak száma 1930 dec. 31-én <i>Nombre des maisons d'habitation au 31 déc. 1930</i>	Accroissement net des maisons d'habitation					A végleg megszünt — Mai- sons d'hab. démolies ou affectées à d'autres usages	Átalakítás alá esett ¹⁾ <i>Maisons d'hab. transformées¹⁾</i>	Lakóházak száma 1936 dec. 31-ére kiszámítva - Nombre des maisons d'hab., calculé pour le 31 déc. 1936	Accroissement net des logements					
		Földszintes sans étage	I à 1 étage	II és több — à 2 étages et au-dessus	Összes — total	Pince — de cave				Földszinti — de rez-de-chaussée	I de 1er étage	II és több — de IIe étage et au- dessus	Padlás (mansarde) en mansarde	Összes — total	
															lakóházak száma
		tisztaszaporulata								lakások					
Budapest szfv.	23.444	420	130 ²⁾	265	815	179 ³⁾	19	28.577	269	1.120	987	4 ⁴⁾	2.426	56	4.858
Pécs tjv. *)	6.845	93	21	7	121	14	32	7.581	—	169	35	—	14	—	218
Székesfehérvár tjv.	5.374	73	4	2	79	34	19	5.786	2	72	12	—	5	—	91
Győr tjv.	4.469	70	6	—	76	7	30	4.897	4	86	8	—	1	—	99
Sopron tjv.	2.752	45	21	8	74	—	49	3.190	10	85	56	—	27	—	178
Baja tjv.	4.687	31	—	—	31	—	2	4.869	—	32	—	—	—	—	32
Hódmezővásárhely tjv.	14.102	12	—	—	12	2	—	14.294	—	13	—	—	—	—	13
Szeged tjv.	20.299	170	2	1	173	6	25	20.974	—	196	9	—	4	—	209
Debrecen tjv.	14.609	91	2	—	93	11	26	15.841	—	94	2	—	—	—	96
Kecskemét tjv.	14.252	10	—	—	10	1	11	14.386	—	14	—	—	—	—	14
Miskolc tjv.	6.797	109	4	4	117	7	61	7.546	5	158	19	—	7	—	189
Törvényhatósági jogú v. Villes autonomes	117.630	1.124	190	287	1.601	261	274	127.941	290	2.039	1.128	—	2.484	56	5.997
Megyei városok — Villes dites départementales	201.249	1.750	28	6	1.784	209	382	213.092	11	2.023	56	—	18	—	2.108
Községek — Communes	1.149.047	10.407	77	—	10.484	1.816	1.155	1.208.200	4	10.665	216	—	7	2	10.894
Magyarország összesen: <i>Hongrie entière:</i>	1.467.926	13.281	295	293	13.869	2.286	1.811	1.549.233	305	14.727	1.400	—	2.509	58	18.999
Ebből: — Dont: Nagy-Budapest - Le Grand Budapest	77.503	2.392	150	267	2.809	298	450	95.265	273	3.297	1.026	—	2.43	56	7.085

*) Tjv. = ville autonome. — 1) Azok a lakóházak, melyeknél a lakóhelyiségek száma változott. — *Maisons d'hab. où le nombre des logements a changé.* — 2) Ebből — Dont à II. em. — étages, 76, à III. em. — étages, 69, à IV. em. — étages, 39, à V. em. — étages, 44, à VI. em. — étages, 37. — 3) Csak az emeltraépítések. — *Seulement les maisons où des étages ont été superposés.* — 4) Ebből — Dont II. em. — étage, 839, III. em. — étage, 646, IV. em. — étage, 451, V. em. — étage, 326, VI. em. — étage, 164.

talt ellanyhulási időszakában is felfelé tart 1932-ig, jelezvén ezzel, hogy 1930—1932. között az építkezések megcsappanása túlnyomórészt a kevésbé városias építkezésre terjedt ki. Az 1933. évi mélypont után ismét emelkedő, de 1935-re dacára az építkezések általános fellendülésének, lefelé hajlik, jelezvén ezzel, hogy az 1935-ös építkezések emelkedő irányzata inkább a kis, vidéki építkezésekre terjedt ki (amint azt más adatok alapján a Magyar Statisztikai Szemle 1935. évi 7. számában meg is állapítottuk). 1936-ban viszont ez a vonal rohamosan tör felfelé és erősen meghaladja a 7 éves periódus minden eddig észlelt eredményét, jelezvén ezzel, hogy az 1936. évi lakóházépítkezés főleg a nagyvárosi méretű építkezés erős nekilendüléséből tevődött össze.

Kísérjük meg viszonyszámok útján ellenőrizni ennek a mutatónak a helyességét és állítsuk egymás mellé az építkezési mélypontot jelző esztendő utáni évek építkezéseit helységkategóriák szerint.

Az évi lakásszaporulatból esett %-ban

	Budapestre a 10 tj. városra	a 45 megyei városra	a községekre
1934-ben	19·6	5·9	11·1
1935-ben	15·5	7·6	12·0
1936-ben	25·6	6·0	11·1

Ezek a viszonyszámok elárulják egyrészt, hogy az 1935. esztendőben az építkezési tevékenység emelkedő irányzata a vidékre, kivált a községekre szorítkozott, vagyis az általános emelkedés olyan lakóházak építésében nyilvánult meg, melyek lakásbőség és modern lakáskomfort tekintetében elmaradottabbak; a fővárosban az 1935. évi lakástermelés viszonylag még vissza is esett az előző évi arányokkal szemben. 1936-ban viszont épen a fővárosi lakástermelés erős előretörése, vagyis a téres, a kényelmi berendezésekkel felszerelt lakóházak építkezése jelentkezik a legsilányabb, a községi építkezési mód erős megcsappanásával szemben. Másként megvilágítva a különbségeket 1935-ről 1936-ra Budapesten 171-gyel emelkedett a lakóház-

eredményei 1936-ban.

de maisons d'habitation en 1936.

Ebből a több szinten levő Dont logements occupant plusieurs étages	Accroissement net des chambres						Ebből földes padlója Dont: pièces sans plancher	Accroissement net des logements de							Az újonnan kelet- kezett — Nombre		
	Pince — de cave	Földszinti — de rez-de-chaussée	I de 1er étage		II és több — de IIe étage et au-dessus	Padlás mansardes		Összes total	1	2	3	4	5	6 vagy több — 6 p. et au-dessus	lakások összes — to- tal des logements	fürdőszobák — des salles de bain	cselészobák — des chambres de domes- tique
lakások	l a k ó s z o b á k							s z o b á s — p i è c e s									
száma nombre	t i s z t a s z a p o r u l a t a						száma nombre	lakások tiszta szaporulata							száma — faits en 1936		
60	278	1.848	1.701 ⁵⁾	3.708	71	7.606	—	2.472	1.879	512	51	(-) 26	(-) 30	6.229	5.342	2.622	
—	—	347	105	44	—	496	—	69	58	58	28	5	—	295	127	89	
—	2	131	26	14	—	173	—	27	46	18	—	—	—	165	23	52	
—	7	152	17	1	—	177	—	41	43	12	1	2	—	142	53	27	
—	13	182	131	60	—	386	—	40	76	54	6	3	(-) 1	250	173	89	
—	—	60	—	—	—	60	(-) 1	11	15	5	—	—	—	34	11	3	
—	—	19	—	—	—	19	—	9	2	2	—	—	—	15	3	—	
—	—	266	11	10	—	287	—	139	58	11	4	(-) 1	(-) 2	266	46	10	
—	—	187	2	—	—	189	—	25	46	26	—	—	(-) 1	134	53	5	
—	—	51	—	—	—	51	—	1	4	1	5	1	2	27	6	4	
—	5	276	44	16	—	341	—	81	71	31	5	1	—	304	117	42	
60	305	3.519	2.037	3.853	71	9.785	(-) 1	2.915	2.298	730	101	(-) 15	(-) 32	7.861	5.954	2.943	
7	11	3.455	147	42	—	3.655	79	1.018	737	278	59	12	4	2.751	808	245	
31	16	16.157	413	8	9	16.603	3.724	6.844	2.050	665	201	73	61	13.722	1.146	425	
98	332	23.131	2.597	3.903	80	30.043	3.802	10.777	6.085	1.673	361	70	⁶⁾ 33	24.334	7.908	3.613	
68	283	5.242	1.773	3.722	71	11.091	—	3.772	2.568	699	80	(-) 15	(-) 19	9.005	6.000	2.774	

⁵⁾ Ebből — Dont au II. em. — étage, 1.256, au III. em. — étage, 913, au IV. em. — étage, 730, au V. em. — étage, 541, au VI. em. — étage, 268. — ⁶⁾ Ebből keletkezett: 6 szobás 23, 7 szobás 1, 9 szobás 4, 10 szobás 3, 12 szobás 2, 14 szobás 1, 22 szobás 1, 23 szobás 1, 24 szobás 1; megszűnt: 8 szobás 3, 11 szobás 1. — Dont nouv. logements: 23 de 6 pièces, 1 de 7 pièces, 4 de 9 pièces, 3 de 10 pièces, 2 de 12 pièces, 1 de 14 pièces, 1 de 22 pièces, 1 de 23 pièces, 1 de 24 pièces; logements supprimés: 3 de 8 pièces, 1 de 11 pièces.

szaporulat, a lakásszaporulat pedig 2.439-cel; a községekben viszont 697-tel emelkedett a lakóházszaporulat és mindössze 730-cal a lakásszaporulat.

De még magában fővárosban is nagy különbség mutatkozik az 1935-ben és az 1936-ban épült házak méretei között. 1935-ben ugyanis a lakóházszaporulat minden 100 egységére 376, ezzel szemben 1936-ban 596 lakás jutott. A többi városokban is hasonló irányzat kerekedett túlsúlyra 1936-ban.

Összefoglalásképpen megállapíthatjuk, hogy az 1930—33. évek az építkezési hanyatlás évei voltak 1933-mal mint mélypont-

tal, de ez főleg a kisméretű építkezésekre terjedt ki. 1934, és a rákövetkező évek némi ingadozással még, de a tartós fellendülés évei voltak, közöttük az utolsó, az 1936-ik, mint a nagyméretű építkezések fellendülésének első esztendeje.

Az 1936. évi részleteredményeket a mellékelt táblázaton mutatjuk be, hozzáfűzzük még végül, hogy 1930 eleje és 1936 vége között eltelt 7 esztendő alatt a lakóházak száma 101.051-gyel emelkedett, mindez azonban csupán 130.990-nel emelte a lakások és 207.507-tel a lakószobák számát.

M. S. dr.

A mezőgazdaság népességeltartó erejének statisztikai vizsgálata különös tekintettel a birtokmegoszlásra.

Des possibilités de l'agriculture de faire vivre les habitants; analyse statistique eu égard à la répartition des propriétés.

Resumé. Pour la politique de propriété, on se sert souvent et sans raison en Hongrie des statistiques de la densité de la population. Autrefois, on y employait, comme arguments pour cette politique, même des chiffres bruts de la densité de la population comprenant les grandes villes et donnant une idée inexacte de la réalité. Ces derniers temps, on y prenait pour base, au lieu de la population et la superficie totales, les rapports de la population et de la superficie agricoles, et les calculs ainsi faits ne montraient plus des différences considérables au désavantage de la grande propriété.

Toutefois, cette dernière méthode n'est pas juste, elle non plus. Parce qu'au moment des recensements (31 décembre), une partie considérable des travailleurs faisant des travaux agricoles saisonniers sont enregistrés comme appartenant à des localités autres que celles où ils sont occupés par l'agriculture, et qu'on a de la peine à distinguer nettement entre populations agricoles et non agricoles; pour les ruraux exerçant plusieurs métiers, il est presque impossible de calculer les possibilités de profits que leur offre l'agriculture.

Il y a encore une autre raison pour laquelle il est difficile de mettre en parallèle la répartition des propriétés avec la densité de la population: il faudrait établir, à cet effet, au moins 5 ou 6 catégories de propriétés, suivant la variabilité des circonstances économiques et sociales, et chacune de ces catégories ne représenterait qu'une fraction des facteurs économiques et sociaux décisifs pour la densité de la population agricole. Par exemple, en Hongrie, même les propriétés de plus de 1000 arpents ne font en moyenne qu'un cinquième des terres agricoles proprement dites; donc, au point de vue de la densité de la population agricole, la grande propriété n'est qu'un facteur de second ordre, dont l'influence sur la densité de la population ne peut être indiquée par des moyens de statistique. Il est à remarquer enfin que le nombre de la population n'est pas susceptible d'indiquer, à lui seul, la véritable capacité de faire vivre les habitants, si on ne peut pas tenir compte en même temps des différences entre les niveaux de vie.

Pour toutes ces raisons, ni les statistiques de la densité de la population totale ni celles qui indiquent cette densité pour la population agricole,

ne sont pas propres à déterminer la capacité de faire vivre les gens des différentes catégories de grandeur de propriétés. Au lieu de cette méthode statistique compliquée et indirecte, on devrait employer la statistique, directe et simple, des résultats de la production. Parce que d'une part la production agricole fournit des vivres et des matières premières à toute la population, de sorte qu'au point de vue de sa capacité de faire vivre les gens, il n'est pas juste envisager isolément la densité de la population agricole, et que d'autre part, dans l'agriculture, les résultats de la production sont en étroite connexion avec les occasions de travail et les salaires offerts par la production. Pour se rendre compte le mieux possible de la capacité de faire vivre les gens — non seulement pour la population agricole, mais la population totale — des différentes catégories de propriétés, il convient de recourir à la statistique de la production de ces catégories. Comme les moyennes de production montrent indubitablement chez nous la supériorité de la production de la grande propriété, on commettrait une faute grave en admettant cette conclusion tirée de calculs peu sûrs concernant la densité de la population qu'avec l'évolution de la colonisation intérieure, la capacité de la Hongrie de faire vivre la population augmenterait. La Hongrie ayant une densité de population relativement considérable, il faudrait tenir sérieusement compte de ceux des moyens de la politique de production qui devraient être employés pour maintenir ou accroître la capacité de l'agriculture de faire vivre des habitants, capacité affaiblie en raison de la diminution de la grande propriété.

•

Általános nemzeti szempontból is nagy-jelentőségű kérdés, hogy mezőgazdaságunk népességeltartó erejét a lehetőség szerint hibaforrásoktól mentesen tudjuk meghatározni. Elsősorban azért fontos ez, mert a trianoni Magyarország már Európa sűrűn lakott államai közé sorozható, népsűrűsége közeledik a 100-as lélekszámhoz négyzetkilométerenkint és így népünk jólétére egyáltalán nem közömbös, hogy a mezőgazdaság milyen mértékben tud számára munka- és kereseti alkalmat szolgál-

tatni, továbbá milyen mennyiségben képes a jóléthez szükséges tényleges javakat termelni. Különösen, ha figyelembe vesszük tőkeszegénységünket és az ezzel érthetően összefüggő iparosodásunk aránylagos visszamaradottságát, amit megmutat, hogy népünk sokkal nagyobb hányadában maradt östermelő foglalkozású, mint a hasonló népsűrűséget elért nyugateurópai államok, főleg ekkor mutatkozik meg a fontossága annak, hogy mezőgazdaságunk a területegységhez viszonyítva sok munka- és kereseti lehetőséget nyújtson és sok értéket termeljen. De nemcsak általában fontos a mezőgazdaság népeltartó erejének tárgyilagossága és hibáktól mentes megállapítása, hanem külön birtokpolitikai szempontból is, mert a hazai birtokpolitika a kisbirtokok szaporítását tűzte ki határozott céljául, sőt a kormányzat birtokpolitikai intézkedéseitől függetlenül is szakadatlanul csökken a nagybirtok által elfoglalt terület. Ez a részben céltudatosan és intézményesen támogatott, részben pedig önmagától is végbemenő folyamat felveti azt a fontos kérdést, hogy a birtokmegosztás megváltozása miként fogja érinteni mezőgazdaságunk népességeltartó erejét. Egy időben, különösen a legutóbbi évek birtokpolitikai mozgalmainak felújulása kezdetén, meglehetősen általánosan elterjedt az a nézet, hogy a kiscgazdaságok szaporodása által a mezőgazdaság nagyobb számú népességet lesz képes eltartani. Ezt a véleményt népsűrűségi statisztikai adatokkal támogatták, anélkül, hogy ez adatok sajátos természetét figyelembe vették volna. Világos, hogy ha ez a feltevés jogosultnak bizonyul, akkor a kiscgazdaságok szaporodása nemcsak hogy nem támasztana semmiféle aggodalmat mezőgazdaságunk népességeltartó erejének tekintetében, hanem ettől a folyamattól még egész nemzetgazdaságunk jelentős megerősödését is várhattuk volna. Sajnos, ez az optimista feltevés nem bizonyult helytállónak, a különböző birtokkategóriák természetátlagait feltüntető adatok egyértelműen a nagybirtok fölényét és a kisbirtok termelési elmaradottságát mutatták s így határozott ellentmondás merült fel a népsűrűségi statisztikákból adódó következtetésekkel szemben. Ennek az ellentmondásnak a feloldása érthetően fontos jövő gazdaságpolitikánk szempontjából. Hiszen egészen másként kell megítélnünk nemzetgazdasági viszonyaink jövő alakulását abban az esetben, ha a kiscgazdaságok területének növekedése által

gazdasági előnyöket remélünk, mint akkor, hogy ha ez a birtokváltozási folyamat tulajdonképpen gazdasági áldozatokat kíván. Az előbbi esetben arra számíthatnánk, hogy önmagában a birtokmegosztás változása által meg fogunk erősödni s egyéb kulturális és szociális feladataink számára is új gazdasági alátámasztást fogunk nyerni, viszont az utóbbi esetben éppen a birtokpolitikai változást is a szociális *terhek közé* leszünk kénytelenek sorozni és más gazdasági területen kellene keresnünk azokat az erőforrásokat, amelyek segítségével a birtokpolitika szociális feladata megoldható.

A leginkább téves és hibás következtetéseket, mint említettük, a nyers népsűrűségi adatok összehasonlítása váltotta ki. Az összes lakosság viszonyítása az összes területhez képezte a leggyakrabban igénybe vett birtokpolitikai érvet. Sokan azt hitték, hogy az összes népesség sűrűségének a vonatkozó terület birtokmegosztási adataihoz való hasonlítása mindjárt feleletet ad arra a kérdésre is, hogy milyen birtokmegosztás mellett éri el a mezőgazdaság a legnagyobb népeltartó képességet, hiszen mélyebb vizsgálódás nélkül valóban az volna a legkézenfekvőbb következtetés, hogy ahol a népsűrűség magas, azon a vidéken a nemzetgazdaság strukturája is a legkedvezőbb a népesség foglalkoztatási és kereseti lehetőségeire. Azonban már ebben a fogalmazásban is bennefoglaltatik az összes népsűrűségből levezetett birtokpolitikai következtetések hibás volta, hiszen világos, hogy nemcsak a mezőgazdaság körülményei, hanem az egész nemzetgazdaság szerkezete, tehát az ipar, a kereskedelem és a kultúra fejlettsége is befolyással vannak az összes népsűrűség alakulására. Így merült fel azután az a gondolat, hogy csak a mezőgazdasági lakosság sűrűségét vegyük számításba, amikor a mezőgazdaság népességeltartó erejét vizsgáljuk. Már ez a módszer határozottan helyesebb, mint az összes népsűrűség nyers adatának a birtokmegosztással való összehasonlítása, azonban mégis látni fogjuk, hogy a *mezőgazdasági* népsűrűség helyes statisztikai megállapításának rendkívül nagy nehézségei és lényeges hibalehetőségei vannak, másrészt behatóbb vizsgálódás nyomán még alapvető elvi kifogások is felmerülnek az ellen, hogy a mezőgazdasági népsűrűség fogalmát, mint a mezőgazdaság népeltartó képességéről felvilágosítást nyújtó statisztikai módszert, elfogadjuk.

Mielőtt azonban magának a mezőgazdasági népsűrűségnek a részletes módszertani vizsgálatába bocsátkoznánk, talán helyes bemutatni azt a különbséget, amely a birtokpolitikai következtetések között már az által is föllép, hogy az összes népsűrűség adatai helyett a mezőgazdasági népsűrűség adatait hasonlítjuk a birtokmegoszlás adataihoz. Az összes népsűrűség alapján a Dunántúlon 72·8 lélek, az Alföldön pedig 115·5 lélek esik egy négyzetkilométerre és ebből a nagy különbségből, valamint abból a körülményből, hogy a Dunántúl összes területének 34·8%-át, az Alföld összes területének pedig 25%-át foglalja el az 1000 holdnál nagyobb birtokok területe, sokan hamar eljutottak a nagybirtok kedvezőtlen népességeltartó képességének a megállapításához. Ezzel szemben, ha nem az összes népességnek és az összes területnek az egybevetésével, hanem a mezőgazdasági népességnek a szűkebb értelemben vett mezőgazdasági területhez való viszonyításával vizsgáljuk a nagybirtok befolyását, akkor már az Alföldön 67·8, viszont a Dunántúlon 65·2 mezőgazdasági lakos jut egy négyzetkilométernyi mezőgazdasági területre.¹⁾ Látjuk tehát, hogy az előbbi lényeges különbség helyett már alig számbavehető különbség mutatkozik az Alföld javára, mihelyt a mezőgazdasági népsűrűség korrekcióját alkalmazzuk. De ugyanekkor a nagybirtok arányszámai is megváltoznak, mert az erdők, nádasok, földadó alá nem eső területek és a legelők levonása után a Dunántúlon már csak 23·6%, az Alföldön pedig 17·5% a nagybirtok területi részesedése. Annak a megjegyzésével, hogy a szűkebb értelemben vett mezőgazdasági terület ilyen meghatározásával és különösen a legelők szerepével még külön fogunk foglalkozni, megállapíthatjuk, hogy az Alföld és a Dunántúl mezőgazdasági népsűrűségének az összehasonlítása, tehát annak a két országrésznek az összehasonlítása, amelyet a nyers népsűrűségi adatok alapján a leggyakrabban szoktak birtokpolitikai érveként felhasználni, semmiféle meggyőző bizonyítékot nem képez a nagybirtok kedvezőtlenebb népeltartó képességére. És még egészen új megvilágításban tűnik fel ez a probléma, ha figyelembe vesszük, hogy a fent felsorolt (erdő, nádas, legelő stb.) te-

rületek levonása után a Dunántúlon nagyobb a kisbirtok (100 holdnál kisebb birtokok) területi aránya (65·8%), mint az Alföldön (65·1%). Tehát e két országrész között tulajdonképpen a (100 és 1000 hold közötti) középbirtokok területi arányaiban mutatkozik az igazi birtokmegoszlási különbség és ilyen módon az Alföld javára jelentkező csekély mezőgazdasági népsűrűségi különbséget nemcsak az 1000 holdnál nagyobb birtokok ellen lehetne érveként felhasználni, hanem ugyanekkor a 100 holdnál kisebb birtokok ellen is. Látni fogjuk azonban, hogy ezek a következtetések valamennyien még különböző hibaforrások eredőit magukban foglalják.

Hogy az összes népsűrűséget kifejező országrészenkénti adatok érveként szerepelhettek a birtokpolitikai vitákban, ez összefügg azzal a körülménnyel, hogy Csonka-Magyarország három legnagyobb városa, a milliós népességű főváros, valamint Szeged és Debrecen, valamennyien az Alföldhöz tartoznak, holott világos, hogy ezeknek a nagyvárosoknak a népsűrűség összes adatát hatalmasan feljavító lakossága nem hozható közvetlen kapcsolatba az alföldi birtokmegoszlással. A trianoni szerződés után csonka hazánknak új beosztása az északi, dunántúli és alföldi országrészek összefoglaló statisztikai csoportjaira, az éghajlati, demográfiai és földrajzi viszonyok figyelembevételével történt, de ugyanez a beosztás már természetesen nem alkalmazható, amikor az összes népességnek a vonatkozó vidék birtokmegoszlásával való összefüggését kellene kideríteni, hiszen a városi lakosság nagy szerepet játszik az összes népsűrűség adataiban, viszont hazánk statisztikai anyagának országrészenkénti való csoportosítása nem a városok megoszlása szerint történt, amint nem is történhetett. Ilyen módon tehát tulajdonképpen a mezőgazdasági és a nem mezőgazdasági lakosságnak a különböző befolyása az a fő tényező, amely az országrészek összes népsűrűségéből téves birtokpolitikai következtetésekhez vezetett.

Ha a mezőgazdasági népsűrűség adatai statisztikai hibaforrásoktól mentesen rendelkezésre állnának, akkor is országrészek helyett kisebb területi egységeken kellene a birtokmegoszlás és a mezőgazdasági népsűrűség adatait összehasonlítani ahhoz, hogy megbízható következtetésekhez juthassunk. Ugyanis nagyobb területeken elensúlyozzák egymást a különböző körül-

¹⁾ Némethy Béla dr.: A népsűrűség és a birtokmegoszlás igazi képe. Magyar Stat. Szemle. 1936. évf. 1007—1013. l.

mények és az összesítésből nem lehet az okozati kapcsolatokat kideríteni. Már itt megemlítjük, hogy azonos nagyságú területeken a mezőgazdasági lakosság különböző száma mellett az életszínvonalbeli különbségek is érthetően szerepet játszanak, ha a mezőgazdaság népességeltartó képességét helyesen akarjuk megállapítani, tehát a megyénként vagy járásonként megállapított mezőgazdasági népsűrűségi adatok ebből a szempontból használhatóbbak, mivel ilyen kisebb körzetekben az életszínvonal is valószínűen kevésbé változik.

Történtek ilyen számítások, amelyek vármegyénként állapították meg a mezőgazdasági lakosság sűrűségét a szűkebb értelemben vett mezőgazdasági területhez viszonyítva és az így kapott adatokból szintén nem lehet a nagybirtok népeltartó képességére általánosan kedvezőtlen következtetést levonni. Mindig szem előtt kell tartanunk, hogy ezek a mezőgazdasági népsűrűséget kifejező statisztikai adatok mérlegelésre szorulnak, illetve — a továbbiakban ismertetendő — hibaforrásokat foglalnak magukban. De ettől eltekintve is példákat látunk arra, hogy oly vármegyék, pl. Zemplén, Szabolcs és Ung, valamint Sopron vármegye, ahol a nagybirtok részesedése a szűkebb értelemben vett mezőgazdasági területben aránylag magas (28·1, 26·7 és 23·9%), a legnagyobb mezőgazdasági népsűrűséget (78·1, 72·4 és 75·8 lélek) mutató vármegyék csoportjába tartoznak. Továbbá oly vármegyék, amelyekben a nagybirtok részesedése a mezőgazdasági területből kicsiny és egymással közel hasonló, pl. Pest-Pilis-Solt-Kiskun és Zala vármegye (14·9% és 14·8%), lényeges különbségeket mutatnak egymástól a mezőgazdasági népsűrűség szempontjából (69·1 és 91·9 lélek). Igaz ugyan, hogy legkisebb a mezőgazdasági népsűrűség Fejér vármegyében (55·7 lélek), s itt a nagybirtok területi aránya szintén a legnagyobb (38·2%), ennek azonban nem tulajdoníthatunk perdöntő jelentőséget, ha tudjuk, hogy például Baranya vármegyében alig valamivel nagyobb ennél a mezőgazdasági népsűrűség (59·6 lélek), holott a nagybirtok területi aránya (15·9%) még a felét sem éri el Fejér vármegyének. Ez a legutóbbi adat különösen meggyőzően bizonyítaná azt, hogy a nagybirtoki terület magasabb aránya nincsen káros hatással a mezőgazdasági népsűrűsége, hiszen Baranya vármegyében kereken 60%-kal kisebb a

nagybirtok területi aránya, mint Fejér vármegyében, anélkül, hogy ezáltal a mezőgazdasági népsűrűség érdemlegesen változott volna Fejér vármegyéhez képest. Meg kell még említeni, hogy Zala vármegye kiemelkedően magas mezőgazdasági népsűrűségi adatát részben megmagyarázza az a körülmény, hogy itt a kert- és szőlőterület aránya kereken kétszeresét éri el az országos átlagnak. Sőt ugyanezt látjuk a közvetlenül Zala vármegyét követő mezőgazdasági népsűrűségű Heves (85·5 lélek) és Zemplén (78·1 lélek) vármegyékben, hogy itt is a kert- és szőlőterület aránya (8·0 és 7·9%) rendkívül magas az országos 4·8%-os átlaghoz képest. Mindezek a számítások a szűkebb értelemben vett mezőgazdasági területre vonatkoznak.

A fent elmondottakból tehát inkább a művelési módok befolyására lehetne következtetni, mint a birtokmegoszlás és a mezőgazdasági népsűrűség egyértelmű összefüggéseire. Kétségtelen ugyan, hogy a kerti gazdálkodás és a szőlőművelés összefüggésben van a kisbirtoki üzemmellel, azonban ez az összefüggés nem szükségszerű, hiszen tudjuk, hogy hazánk mezőgazdasági művelésre alkalmas területének már ma is túlnyomó része a 100 holdnál kisebb birtokokra esik, viszont a szőlő- és a kertterület csak elenyésző arányt képvisel. S itt említenünk szükséges azokat az ismétlődő értékesítési nehézségeket is, amelyek éppen ezeknek a művelési ágaknak a termékeinél már most is gyakran felmerülnek és így nem sok reményt engednek ezeknek a legbelterjesebb művelési ágaknak a lényeges kiterjesztésére.

Mindennek ellenére megtörtént, hogy a fenti vármegyénkénti mezőgazdasági népsűrűségi és birtokmegoszlási adatok alapján a nagybirtok népsűrűségi hatására kedvezőtlen általános következtetést vontak le. Figyelem nélkül a szőlő- és kertgazdálkodás behatására, pusztán a nagybirtok területi arányának és a mezőgazdasági népsűrűségnek vármegyénként való egybevetéséből, valóban azt lehetne megállapítani, hogy az esetek többségében a magas mezőgazdasági népsűrűség olyan vármegyékben mutatkozik, ahol a nagybirtok területi aránya viszonylag kicsiny. Azonban mint említettük, lényeges kivételek is vannak (Zemplén, Szabolcs és Ung, Sopron vm.) a többségi tapasztalat alól, másrészt külön kimutatható a szőlő- és kertterület befo-

lyása a magas népsűrűsége. De amit még ezenkívül kiemelendőnek tartunk, ez abban áll, hogy a nagybirtok területe általában csak egy ötödrészre terjed és így csak kicsiny részét képviseli azoknak a tényezőknek, amelyek a mezőgazdasági népsűrűséget kialakítják. A vármegyék túlnyomó többségében, 16 vármegyében a nagybirtok részesedése a szűkebb értelemben vett mezőgazdasági területből 20% alatt marad (egy vármegyében 8,6%, kilenc vármegyében 13—17% és hat vármegyében 17—20%), további 5 vármegyében 20—25%, 2 vármegyében 26—28% és 2 vármegyében 30—38% a nagybirtok területi aránya. Így tehát a mezőgazdasági népsűrűségnek és a nagybirtok területi arányainak vármegyénként való statisztikai sorai csak akkor volnának valamely törvényszerű összefüggés megállapítására alkalmasak, ha az összefüggés teljesen egyértelmű kivételektől mentes volna. Világos ugyanis, hogy a nagybirtokon kívül álló birtokkategóriák, amelyek négyötödét teszik általában a szűkebb értelemben vett mezőgazdasági területnek, döntik el a mezőgazdasági népsűrűség alakulásának fontosabb részét s e túlnyomó tényezők mellett a nagybirtok üzeme, gazdálkodási módja és társadalmi viszonyai csak alárendelt befolyást gyakorolnak az egész mezőgazdasági népsűrűsége. És a másodrendű tényezők befolyását az elsőrendű tényezők mellett és velük egyidejűleg statisztikai alapon csak abban az esetben lehet és jogosult észlelni, ha az elsőrendű tényezők befolyása konstans volna, továbbá ha a másodrendű tényezők befolyása minden kivételtől mentesen, egyértelműen megállapítható volna. Az utóbbi feltételre vonatkozóan láttuk, hogy lényeges kivételek mutatkoznak a nagybirtok területi aránya és a mezőgazdasági népsűrűség alakulása közötti összefüggésekben. Tehát már ez a tény is megszünteti a népsűrűségi statisztikákból birtokpolitikai következtetések levonásának jogosultságát. De ezenkívül még az előbbi feltétel sincs teljesítve: a nagybirtokon kívül álló birtokkategóriák befolyásának konstans volta. Hiszen a nagybirtoki csoporton kívül esnek például az 500—1000 holdas nagyságú, a középbirtokok csoportjába tartozó birtokok és ezeknek valamennyi a népsűrűsége befolyással bíró tényezője: gazdálkodási és társadalmi körülményei sokkal közelebb állanak mégis az 1000 holdnál nagyobb

birtokokhoz, mint bármelyik egyéb birtokkategóriához. S vajjon a 200—300 holdas birtokok befolyása miként állítható szembe az 1000 holdnál nagyobb birtokokéval s még inkább miként volna a kisbirtokokhoz vagy a törpebirtokokhoz tartozónak tekinthető? Azonban még a 100 holdnál kisebb birtokokon, tehát a kisbirtok főcíme alatt összefoglalt kategórián belül is olyan rendkívüli üzemi és társadalmi különbségek vannak, amelyek lehetlenné teszik, hogy ezeknek egyforma befolyást tulajdonítsunk a népsűrűség szempontjából. Aki a mezőgazdaság életét közelebbről ismeri, az előtt például nem is szenved kétséget, hogy a 2—3 holdas birtokos gazdálkodási és társadalmi viszonyait sokkal nagyobb különbség választja el a 60—70 holdas parasztbirtok gazdálkodásától és az itt megélhetést találó népesség társadalmi körülményeitől, mint a 60—70 holdas kisbirtokot a középbirtoktól vagy akár a nagybirtoktól. Mindebből az következne, hogy a mezőgazdasági népsűrűség adatait nemcsak az 1000 holdnál nagyobb birtokok területi aránya szerint kellene vizsgálni, amint ez legtöbbször történik, hanem legalább öt-hat nagyságcsoportot volna szükséges a birtokokból képezni, hiszen az 5 holdnál kisebb, az 5—10 holdas, a 10—30 holdas, a 30—100 holdas, 100—400 holdas, 400—800 holdas, 800—2000 holdas és a 2000 holdnál nagyobb birtokok csoportjaiban mind más és más gazdasági és szociális körülmények uralkodnak a tőkeerő, gépi munka, belterjesség, üzemi racionalitás, termelési eredmények és a munkások társadalmi viszonyai szempontjából. Viszont alig megoldható feladat, hogy öt vagy hat, sőt esetleg több, birtoknagyságcsoport szerint külön-külön vizsgálva a mezőgazdasági népsűrűség alakulását, végül valamilyen határozott törvényszerűséget állapíthassunk meg a nagyságcsoportok *egyikére*, hiszen ezek mindegyike csak egy töredékét képviseli a mezőgazdasági népsűrűséget összesen kialakító tényezőknek.

A mezőgazdasági népsűrűség kérdését eddig mégis a leggyakrabban olyan módon vetették fel, hogy a nagybirtok aránya szerint vizsgálták a népsűrűséget s így következtettek a kisbirtok befolyására. De ha ezen a módszeren még javítás is történnék és közvetlenül a 100 holdnál kisebb birtokok aránya szerint vizsgálnánk a mezőgazdasági népsűrűség alakulását s ebből a vizsgálatból — tegyük fel — a 100 holdnál

kisebb birtokokra általában kedvező következtetés adódnék, akkor viszont miképpen volna jogosult ezt a kedvező következtetést a 4—6 holdas birtokokra is kiterjeszteni? Már pedig, az eddigi hivatalos közlések szerint, a legújabb telepítési tevékenység is általában 4—6 holdas, de mindenesetre 10 holdnál kisebb nagyságú birtokokat hozott létre.

Már az eddigi megállapítások is ellene mondanak annak, hogy a mezőgazdasági népsűrűség adataiból megbízható módon következtetni lehessen a birtokpolitikai tevékenységnek olyan eredményére, hogy általa fokozódni fog a mezőgazdaság népeltartó képessége. Rövidesen áttérünk a statisztikai hibaforrások tárgyalására is, amelyek a mezőgazdasági népsűrűség adatait alapvetően befolyásolják. De e hibaforrások részletes föltárása nélkül sem szenved kétséget, hogy a mezőgazdasági népsűrűség alakulásából a népeltartó képességre levonható következtetéseknek próbakövét jelenti, hogy egyeznek-e azok a közvetlen termelési és népmozgalmi adatokkal. Ennek pedig éppen az ellenkezőjét tapasztaljuk. Hiszen köztudomású, hogy a kisbirtok átlagos terméseredményei elmaradnak a középbirtok és a nagybirtok mögött s a termésátlagok egészen egyértelmű törvényszerűséget mutatva emelkednek a birtokok nagysága szerint. Másrészt rendelkezésre állanak a mezőgazdasági lakosság különböző csoportjainak születési arányszámai, amelyek kétségtelenné teszik, hogy a nagybirtokon élő szegődményes nép képviseli a magyarországi gyermekáldásnak kiemelkedően legerősebb tényezőjét, sőt Kovács Alajos¹⁾ és Kenéz Béla²⁾ számításai szerint a mezőgazdasági munkások családi termékenysége is magasabb a kisbirtokosokénál, de ezenkívül a 10 holdnál kisebb birtokosok körében még a gyermekszámnak a birtok csökkenése szerint való hanyatlása is kimutatható. Szükséges továbbá, hogy nagy figyelmet tanúsítsunk azzal a ténnyel szemben is, hogy a közül az öt csonkamagyarországi vármegye közül, amelyekben a születési arány a legalacsonyabb s amelyeket a 20 ezreléknél kisebb születési arányszámuk alapján az egykés vidékekhez szoktunk számítani, négy vármegye tipikusan kisbirtoki jellegű. Hogy nemcsak vidékek szerint alakult szokások vagy más helyi körülmények idézték

elő ezt a kedvezőtlen születési arányt, hanem abban a kisbirtoknak is határozott szerepe van, azt bizonyítja, hogy a kisbirtoki jellegű és egykés Tolna vármegyével közvetlenül szomszédos nagybirtoki jellegű Fejér vármegye a hazánkban tapasztalható egyik legkedvezőbb születési arányszámot mutatja. És ha nem is lehet a születések száma és a népeltartó képesség között egyenes okozati összefüggést felállítani, mégsem lehet közömbös a népeltartó képességre az, ha a család nem riad vissza a gyermekáldástól és különös ellentmondás volna, ha azt a gazdasági struktúrát, ahol a gyermekáldás magas, a népeltartóképesség szempontjából viszont kedvezőtlennek találják. S ugyanilyen szembevethető ellentmondás, ha a magasabb termelési eredmények mellett gyöngébbnek véljük a népeltartó képességet, mint a kisebb termelési eredményeknél. Látni fogjuk, hogy mindez az ellentmondás a mezőgazdasági népsűrűség hibaforrásai-ból ered, illetőleg másként nem is magyarázható meg.

A mezőgazdasági népsűrűség kiszámításának metodikai nehézségei, illetve hibaforrásai két csoportra oszthatók. Az egyik csoport gyakorlati, a másik viszont elvi természetű. A gyakorlati hibaforrások egyike közismert: a népszámlálások december 31-i időpontjában a gazdasági munkásság téli lakóhelyén tartózkodik s mivel a tavaszi, nyári és őszi idénymunkák által ennek a munkásságnak jelentékeny része téli munkahelyétől távol talál munka- és kereseti lehetőséget, ezért a népszámlálási adatfelvétel alapján kiszámított mezőgazdasági népsűrűség nem adhat helyes képet az illető vidék mezőgazdaságának tényleges népeltartó képességéről. Ez a hibaforrás természetesen a nagybirtok hátrányára torzítja el az adatokat, hiszen az elaprózott birtokok vidékeiről a nagybirtok vidékei felé történik az idénymunkások időszakos vándorlása. Ennek a hibaforrásnak a jelentőségét gyöngíteni igyekezett egy olyan állítás, amely szerint az időszakos munkásvándorlások során nem szenvedne lényeges változást a mezőgazdasági népsűrűség, mivel csak a keresők vándorolnak, de a nagyszámú eltartottak nem. Ha azonban ezt az érvet elfogadnók, akkor megsemmisítenénk minden fogalmi és okozati összefüggést a mezőgazdasági népsűrűség és a mezőgazdaság népeltartó képessége között, hiszen ha az eltartottak nem is vándorolnak ténylegesen együtt a családfenntartó kere-

¹⁾ M. St. Szemle 1930. 74. l.

²⁾ M. St. Szemle 1934. 454. l.

sökkel, akkor is világos — éppen eltartotti helyzetük fogalmi megjelöléséből, — hogy őket a mezőgazdaság által nyújtott élethe-
tőségek szempontjából mindig keresőikhez kell számítani. Vagy talán a részes arató búzarészéből, a tavaszi és őszi átaljás munkás gabonakeresményéből a tél folyamán csak a családfőnek sütnek kenyeret s ebből családjuk nem kap? Ez az érv tehát egy hamis következtetést foglal magában. Előbb felteszi, hogy a népsűrűség és a népeltartó képesség fogalmi fedik egymást, azután pedig a népeltartó képességet lényegesen befolyásoló belső vándorlások jelentőségét csökkenteni igyekeznek az eltartottak helybenmaradásának érvével, akiknek a tartózkodási helye pedig közömbös a mezőgazdaság által nyújtott munka- és kereseti lehetőségek szempontjából. Ez az érv tehát nem gyöngíti azt felismerést, hogy — bár még a december 31-i helyzet alapján felvett mezőgazdasági népsűrűségi statisztika sem szolgáltat a nagybirtok ellen általánosan felhozható gazdasági érveket — az időszaki munkásvándorlások beszámítása által a népsűrűségi adatok lényegesen a nagybirtok javára módosulnának.

Már kevésbé közismert a mezőgazdasági népsűrűség statisztikájának másik gyakorlati hibaforrása, amely abban áll, hogy a földbirtokkal rendelkező lakosságnak kerekben egy negyede nem mezőgazdasági főfoglalkozásúnak vallotta magát s ezeknek is túlnyomó része a kis- és törpebirtokosok között található. Egészen kérdéses pedig, hogy megbízhatóan meg lehessen állapítani, hogy kik nem nyerik megélhetésük lényeges részét a mezőgazdaság által, noha kisbirtokosoknak számláltattak. A főfoglalkozás bevallásánál személyes szempontok is érvényesülnek a szerint, hogy az adatszolgáltató melyik foglalkozásának tulajdonít nagyobb megbecsülést s e személyes megítélés mellett a megélhetését ténylegesen nyújtó gazdasági körülmények sokszor háttérbe szorulnak. De ha még a főfoglalkozás bevallása valóban a tárgyilagos gazdasági szempontok szerint is történt, akkor is teljes lehetetlenség a mezőgazdasági népsűrűség megállapításánál beszámítani azt, hogy a vegyes foglalkozású családok — pl. földbirtokkal rendelkező falusi kisiparosok — milyen mértékben számíthatók hozzá a mezőgazdaság népeltartó tényezőjéhez. Hasonló ebben a tekintetben a földbirtokkal nem rendelkező lakosság egy jelentős részének, pl. az alföldi földmunkásoknak és

a napszámosnépnek a helyzete. Hiszen tudjuk, hogy ezek életheletőségét vegyesen szolgáltatják a mezőgazdaság, az állami közmunkák és a magánipar, az utóbbiból főként az építőipar. Részes aratómunkára ez a nép szinte kivétel nélkül vállalkozik, ez csak attól függ, hogy egyáltalán kap-e aratószerződést, viszont többi keresetében nagy szerepet játszanak az útépitési, vízszabályozási, vasútépitési munkálatok munkaalkalmi, továbbá az építkezések napszámmunkája mellett általában minden foglalkozási ágban szerepelnek, ahol a tanulatlan napszámmunkára szükség van. Figyelembe kell azt is vennünk, hogy a vidéken még az ipari szakmunkások körében is gyakori az arató- vagy cséplőszerződés vállalása. A felsorolt körülmények szerint szinte lehetetlenség a mezőgazdasági népsűrűséget a mezőgazdaság népeltartó képességének számszerű jelzőszámaként megállapítani és a mezőgazdasági kereseti lehetőségeket az egyéb kereseti lehetőségektől statisztikailag különválasztani, még pedig úgy, hogy ezt a különválasztást a népesség lélekszáma szerint ítélhessük meg. Ezzel szemben látni fogjuk, hogy viszont a termelés tárgyi alapján nem okoz nehézséget a különböző birtoknagyságcsoporthoz népeltartó képességének a számszerű összehasonlítása.

Ennyi gyakorlati hibaforrás láttán már csak a teljesség kedvéért szükséges megemlíteni azokat az elvi kifogásokat, amelyek a mezőgazdasági népsűrűség adatainak a mezőgazdaság népeltartó képességét kizárólagosan, illetve helyesen meghatározó tényezőként való elfogadása ellen irányulnak. Elsősorban az életszínvonal kérdése az, amely megmutatja, hogy önmagában a népsűrűség nem szolgálhat a népeltartó képesség mértékéül. Hiszen — s ez a mi hazánkban sajnos eléggé gyakori helyzet — ha a kisbirtokok törpebirtokokká darabolódnak, oly törpebirtokokká, amelyek a puszta éhenhalástól megóvják a tulajdonosokat, de a legalacsonyabbrendű táplálkozáson kívül egyebet nem nyújtanak az itt élő népnek, akkor igazán nem lehet a magas népsűrűségből magas népeltartó képességre is következtetni. A mezőgazdasági termelésnek és értékesítésnek egyik kevéssé ismert nagyfontosságú törvénye az, amely megengedi, hogy a táplálkozás minőségének a süllyedése árán — pl. kizárólag burgonyafogyasztásra szorítkozva — aránylag rendkívül kicsiny, néhány száz négyzetölnyi mezőgazdasági területen lehet

egy családot a pusztá éhenhalástól megóvni. Természetesen az ilyen egyoldalú táplálkozásnak a népegészségügyre ropantul káros következményei vannak. S ebből következik, hogy az 1—2 holdas törpebirtokos, aki családjával együtt szinte hihetetlenül magas mezőgazdasági népsűrűséget képvisel, (pl. 2 kat. hold és háromgyermekes család esetén négyzetkilométerenkint kereken 433 lélekszámot!), semmi esetre sem jelzi ugyanakkor a mezőgazdaság magas népeltartó képességét is, hiszen közismertek ennek a törpe birtoknagyságnak az üzemi hátrányai. Viszont a nagybirtokon élő szegődményes családja kenyérgabona, kerti föld, tehén- és sertéstartás által sokszorosan több területet *szükségel* a maga táplálkozásához, még pedig táplálkozásának *minőségénél* fogva. És a létminimumnak azt a rendkívüli változékonyságát, ami a táplálkozás minőségében többszörös területi különbségeket juttat kifejezésre (pl. Laur Ernő svájci professzor szerint a kizárólagos burgonyatáplálkozás 1 hektárnyi területen 18 embert képes eltartani, míg a kizárólagos húsfogyasztás csak egyharmad embert), nem lehet elhanyagolni, amikor a mezőgazdasági népsűrűségből tulajdonképpen a mezőgazdaság népeltartó képességét akarjuk megállapítani. Ez a — szélső esetben ötvenszeres területi különbséget mutató — változékonysága a táplálkozási színvonalnak eléggé jellemzi, hogy a népesség és a terület számszerű viszonya önmagában nem határozhatja meg a mezőgazdaság népeltartó erejét.

De elvi kifogást képvisel a mezőgazdasági népsűrűségnek még a fogalmi felállításával szemben is az a szempont, hogy a mezőgazdasági termelés eredménye nem szorítkozik csak a mezőgazdasági lakosságra, hanem az egész népesség számára nyújt élelmiszer- és nyersanyagbázist. A mezőgazdasági termelés által szolgáltatott exportfeleslegek például ipari nyersanyagoknak, ipari termelési eszközöknek és fogyasztási cikkeknek a megvásárlására fordítatnak. Természetesen a mezőgazdaság közvetlenül is és nemcsak külföldi árucseré közbejöttével, nyersanyagbázist (len, kender, gyapju stb.) nyújt a népesség ipari foglalkoztatásához, az pedig nem is szorul magyarázatra, hogy az összes lakosság táplálkozási szükségletét a mezőgazdasági termelés elégíti ki.

Ez a legutóbbi példa elvezet minket ah-

hoz a helytálló statisztikai alapvetéshez, amelyből azután már valóban következtethetünk az egyes birtokkategóriák népességeltartó erejére: a *termésátlagok* statisztikájához. Látni fogjuk, hogy ha a birtokmegoszlással összehasonlított népsűrűségi statisztika a különböző birtokkategóriák terméseredményeinek statisztikájával ellentmondó eredményeket mutatna, akkor ezt nem is lehet más okra visszavezetni, mint a népsűrűségi statisztika említett nehézségeire, mert annyira teljesen, világosan és egyértelműen, bármilyen okozati hézag nélkül megállapítható a terméseredmények és a népeltartó képesség szoros összefüggése. Az természetes, hogy a mennyiségi eredmények mellett a minőséget és az értéket is számításba kell venni, hiszen például a világgazdasággal való árucserénél a hazai nemzetgazdaságba visszakerülő gazdasági erő nemcsak az exportált mennyiségtől, hanem annak vásárló egyenértékétől is függ.

De amint nem szenvedhet kétséget, hogy az egész nemzetgazdaságra vonatkozóan az összes eltartható népesség számát és életszínvonalát a nagyobb mennyiségű és jobb minőségű terméseredményeket nyújtó birtokkategóriák szolgálják a leghatékonyabban, éppen úgy kimutathatók ezek az összefüggések külön a mezőgazdasági lakosságra is. Ugyanis a mezőgazdaságban a terméseredmények és a munkaaltsalmak között szoros kapcsolat áll fenn, amely kapcsolatot hazánkban még a gépesítés alig zavarja. Viszont az időjárás által fellépő ingadozások éppen a belterjesen, sok munkával művelt földeken a legkisebbek. A belterjesebb és több munka nemcsak előidézője a nagyobb termésnek, hanem a több termés ismét több munkaaltsalmat — aratási, szedési, hordási stb. munkát — hoz létre s végül a mi mezőgazdaságunkban még ma is uralkodó naturálbérfizetési rendszer folytán a munkások keresményét is közvetlenül fokozza a nagyobb terméseredmény. Ezeket az összefüggéseket a mezőgazdaságban a gépesítés nem zavarja úgy meg, mint az iparban. Az iparban a gépesítés és a technikai fejlődés következtében valóban nem mindig jelent a többtermelés egyszersmind több munkaaltsalmat és több munkabért. Viszont a mezőgazdaságban a géperezű talajmunka nemhogy csökkentené, hanem még fokozza is a kézi munkaerő szükségletét, mert a mélyebb talajművelés növeli a termést és

ennek learatása, szedése, behordása, kezelése és elszállítása sokkal több munkaalkalmat nyújt, mint amennyi a talajművelés gépesítése által kiesik. Másirányú, munkakiszorító gépesítésről pedig a mi mezőgazdasági üzemeinkben még alig lehet szó. Ez csak a motorüzem olcsóbbodása, az elektrifikálás terjedése, a mezőgazdasági munkabér emelkedése és általában a mezőgazdaság tőkeerejének és hitelképességének növekedése esetén ölthetne nagyobb méreteket. De mai helyzetünkben még kétségtelen az, hogy a mezőgazdaság nagyobb terméseredményei, munkaalkalmi és a munkásság keresete között egyenesirányú az összefüggés és ezt az összefüggést nálunk még a gépesítés nem befolyásolja.

Ezek szerint tehát a mezőgazdaság népeleltartó erejét a *termelési statisztika* közvetlenül és minden vonatkozásában megmutatja, általános nemzetgazdasági hatásaiban éppen úgy, mint az egyes mezőgazdasági üzemek vagy birtokkategóriák közvetlen munkaalkalmaiban. S amikor köztudomású, hogy a hazai termelési statisztika a nagybirtok szántóföldi termelésének jelentős fölényét mutatja a kis- és törpebirtokkal szemben, akkor a népsűrűségi statisztikákból adódó és ennek ellentmondó következtetéseket annál kevésbé fogadhatjuk el, mert felismertük azokat a módszertani okokat, amelyek a mezőgazdasági népsűrűségi statisztikát befolyásolják. Ha termésstatisztikánkkal szemben is olykor kifogásokat hallunk, ezek a kifogások semmiesetre sem olyan horderejűek, mint a mezőgazdasági népsűrűségi számítások említett nehézségei és hiányosságai. Kétségtelenül könnyebb a termésstatisztika felvételét tökéletesíteni, mint a mezőgazdasági népsűrűségi statisztika hibaforrásait kiküszöbölni. A termésstatisztika mai hiányosságai egyébként sem teszik kétségessé azt a tényt, hogy a nagybirtok szántóföldi területének egysége nagyobb nemzetgazdasági értéket termel és a mezőgazdasági lakosságnak is több munkaalkalmat nyújt, mint a kis- és törpebirtok szántóföldje. Ettől az általános termésstatisztikai képtől elütő kivételek is vannak, rosszul kezelt és külterjes üzemű nagybirtokok, azonban ma átlagosan mégis az a helyzet, hogy a nagybirtok területének fogyása által hanyatlik a mezőgazdaság népeleltartó képessége. Ilyen módon tehát a kisbirtok területi terjeszkedésétől nemcsak hogy nem várhatunk nemzetgazdasági erő-

sődést és az agrárszociális helyzet javulását, hanem éppen ellenkezőleg külön termeléspolitikai intézkedésekkel kell ellensúlyozni a kisbirtok termelési elmaradottságát, hogy a kisbirtoki terület növekedésének gazdasági és szociális hátrányait elhárítsuk. Tekintve, hogy a birtokpolitika nem pusztán gazdasági kérdés, az előbbi felismerésből még nem vonhatjuk le a birtokpolitikai tevékenység felesleges vagy káros voltának a következtetését, annál is inkább, mert a tervszerűen folytatott és pénzügyileg megfelelően alátámasztott birtokpolitika már bizonyos mértékig a kisbirtoki termelés színvonalát fejlesztő tevékenységet is magában foglal. Közérdekű fontosságú azonban, hogy ne reméljünk ott szinte önműködően bekövetkező gazdasági erősödést, ahol tulajdonképpen gazdasági áldozatok várnak ránk. Továbbá a telepítés irányítóinak komoly figyelmet kell szentelniük a természetes népszaporodási erő megőrzésére is, mert kétségtelen és közvetlen statisztikai anyag bizonyítja, hogy a nagybirtok szegődményesei a magyar nép legtermékenyebb rétegét képviselik, viszont a mezőgazdasági lakosság között az egyke veszedelme éppen a kisbirtokos lakosság körében talál a leginkább talajra. Mindezeket a fontos termelési és népmozgalmi adatokat, amelyek lényeges hibáktól mentesen állnak rendelkezésre, csak elhomályosítani alkalmas a népsűrűségi statisztika alapján álló és számos hibaforrástól megterhelt érvelés.

Módszertani szempontból még két kérdést kell szóvá tennünk. Az egyik a termelési eredmények és a népességeltartó erő összefüggéseire vonatkozik s így jelentősége van a fentiekben helyesnek elfogadott statisztikai módszer alkalmazására. Tudjuk, hogy a nagybirtok magasabb növénytermelési eredményeivel szembe szokták állítani a kisbirtok nagyobbirányú állattartását. Kimutattuk egy korábbi tanulmányunkban, hogy az ebben a tekintetben alkalmazni szokott adatok is lényeges korrekcióra szorulnak.¹⁾ De ettől eltekintve a növénytermelés és az állattenyésztés eredményeinek az egymással való szembeállítása elvi szempontból sem jogosult. Hiszen nem két külön, egymástól függetlenül fennálló termelési ágról van szó. A növénytermelés eredménye szabja meg az állatok táplálkozását és így az állattartás lehetsé-

¹⁾ M. St. Szemle. 1936. 436—437. 1.

geit is. Tehát az állattenyésztésből származó élelmiszerek csak közvetítői, de nem önálló tényezői a lakosság számára a mezőgazdasági terület által nyújtott táplálkozási lehetőségnek. Ilyen módon le kell szűrnünk azt a következtetést, hogy végső fokon a növénytermelés termelési statisztikája nyújtja a mezőgazdaság népellátó képességének megállapítási módszerét, amit az állattartás adatai módosíthatnak ugyan, például a munkaalkalmak szempontjából, de meg nem cáfolhatnak. Ezzel természetesen nem szándékunk tagadni az állattenyésztés jelentőségét, sőt külön hangsúlyozzuk, mennyire fontos feladata mezőgazdasági politikánknak, hogy aránylag elmaradott állattenyésztésünket fejlessze. Csupán arra kellett rámutatnunk, hogy az állattenyésztés nem önmagában megálló termelési ág és így a kisbirtok magasabb állattartási arányát csak a nagybirtok nagyobb növénytermelési eredményeinek a segítségével képes elérni. S hogy a kisbirtok hozzájut a nagybirtokon termelt takarmányhoz, ez ismét a nagybirtok több munkaalkalmára közvetett bizonyíték, hiszen ez a takarmány részesmunka keresményeként kerül a kis- és törpebirtok üzemébe.

Egy másik módszertani kérdést csak a teljesség kedvéért említünk meg, mert az a mezőgazdasági népsűrűségi statisztika módosítására vonatkozik, holott mi ezt a statisztikai eszközt az elmondott elvi és gyakorlati szempontoknál fogva még korrekciók által sem tartjuk használhatónak a népellátó képesség vizsgálatához. Említettük, hogy bizonyos mezőgazdasági népsűrűségi számítások az erdők, nádasok és a földadó alá nem eső területeken kívül még a legelőket is kikapcsolják a szorosabb értelemben vett mezőgazdasági területek fogalma alól. El kell ugyan ismernünk, hogy a legelőterület kikapcsolása a birtokmegoszlási statisztikáknál sokszor elkerülhetetlen, különösen azért, mert a községi és közbirtokossági legelők-

nek birtokkategóriák szerint való beszámítása súlyos nehézségeket okoz. Azonban a legelőterületeknek a teljes figyelmen kívül hagyása súlyos elvi hiba volna, amikor a mezőgazdasági népsűrűség vizsgálata mögött tulajdonképpen a mezőgazdaság népellátó erejének a kérdését vetik fel. Hiszen nyilvánvaló, hogy a mezőgazdasági népsűrűsége és a mezőgazdaság népellátó erejére a legelők helyesebb kihasználása fontos és kedvező hatást gyakorolhat. Az az érv, hogy nálunk a legelők majdnem azonos megítélés alá esnek a terméketlen területekkel (átlagos kataszteri tiszta jövedelmük 3·80 korona) és így a lakosság eltartásában alig játszanak szerepet, nemhogy alátámasztaná a legelőterületek teljes kiküszöbölését a népsűrűségi statisztikákból, hanem éppen ellenkezőleg azt mutatja, hogy éppen ebben a vonatkozásban lehetne jelentősen fokozni a rendelkezésre álló terület népellátó képességét, például a legelők feljavításával, esetleg szántóföldi művelés alá vonásával. Köztudott tény, hogy a különböző gazdálkodási rendszerek között a legelőgazdálkodás képviseli a legkülterjesebb fokot. A legelőterület tehát éppen nem közömbös a mezőgazdaság népellátó ereje szempontjából, mivel e terület visszaszorítása által a népellátó erőt nagyobb mértékben lehet növelni mint bármely más mezőgazdaságpolitikai eszköz által. Hozzátehetjük, hogy a nádasok és földadó alá nem eső területek ugyanebből a szempontból szintén nem zárhatók ki a népellátóképesség vizsgálatából, hiszen a lecsapolás, telkesítés vagy talajjavítás ezeket a területeket is termővé és népünk eltartásának értékes tényezőivé alakíthatják. S a legelők, nádasok, terméketlen területek jobb kihasználásának a jelentősége annál inkább nyer fontosságában, minél inkább felismerjük azt a megbízható adatokkal bizonyított ténytet, hogy *önmagában* a kisbirtokok szaporítása által *nem* fog növekedni mezőgazdaságunk népességeltartó ereje.

Lipták László dr.

A magyar szőlőgazdaságok megoszlása nagyság szerint.

Répartition des exploitations viticoles en Hongrie, suivant leur étendue.

(A mezőgazdasági összeírás eredményei III. — Résultats du recensement agricole, III.)

Résumé. Un recensement agricole général, exécuté en Hongrie en 1935, a fourni, pour la viticulture, nombre de renseignements précieux. En raison de la situation du marché du vin, devenue critique depuis plusieurs années, les chiffres de la statistique d'exploitation, dépouillés d'urgence et indiquant ci-dessous le nombre, la superficie et la répartition par contenance des vignobles, sont d'une actualité particulière et d'une importance extrême.

L'extension de la viticulture en Hongrie ressort de ce fait qu'il y a près d'un demi-million d'exploitations cultivant, sur environ 355 mille arpents cadastraux, la vigne. Au point de vue de leur contenance, les vignobles y sont bien variés; pour le pays entier, l'étendue moyenne en est de 0.72 arpent cadastral. La répartition par contenance indique que les petites exploitations sont devenues très nombreuses ces derniers temps: maintenant, celles de moins de 1 arp. cad. représentent plus des 5/6 du nombre total des vignobles et près de la moitié de la superficie de ces derniers. Le nombre des exploitations viticoles de plus de 5 arp. cad. est seulement de 5 mille (en chiffres ronds), et leur superficie totale, environ 67 mille arp. cad. Le morcellement excessif des vignobles n'est pas tout à fait proportionnel en Hongrie au degré d'intensité de la culture de la vigne.

L'extension de la viticulture diffère suivant les régions; la répartition par contenance des exploitations viticoles varie, elle aussi, fort, d'une région à l'autre. La culture de la vigne a pris la plus grande extension dans la Grande Plaine. C'est le Nord qui a le moins de vignobles. La contenance moyenne des exploitations viticoles est également la plus grande dans la Grande Plaine (0.87 arp. cad.), où la viticulture n'a pris un fort développement que ces derniers temps. Dans la Grande Plaine, on trouve en général des vignobles appartenant à la catégorie des moyennes exploitations les plus importantes: la superficie des vignobles de 2 à 5 arp. c. y représente plus des 6/10 de la superficie viticole totale. La Transdanubie, région fort peuplée, a les plus petits vignobles, dont la contenance moyenne est de 0.55 arp. cad. Il est caractéristique, pour la Transdanubie, que plus des 4/5 des vignobles y ont moins de 2 arp. cad. C'est dans le Nord, couvert de collines et produisant de bons vins, que les grands vignobles sont les plus fréquents: les exploitations viticoles de plus de 5 arp. cad. y représentent plus d'un

tiers de la superficie totale des vignobles; c'est là que la contenance moyenne des parcelles de vignes (0.80 arpent cadastral) se rapproche le plus de la moyenne générale.

La plupart des vignobles font partie de propriétés se livrant aussi à d'autres cultures; il y a peu d'exploitations uniquement viticoles. Dans les exploitations agricoles de différente grandeur, les proportions des vignobles montrent des variations notables.

Ceux-ci sont particulièrement nombreux dans deux catégories d'exploitations agricoles: dans celles de 5 à 20 arp. cad., et plus encore dans celles de 20 à 100 arp. cad. C'est dans la Transdanubie qu'on est le plus frappé par la fréquence des vignobles de grosses exploitations paysannes, et il est curieux que dans la Grande Plaine, où ces exploitations-là sont les plus considérables, on trouve souvent des vignobles même dans la catégorie des exploitations agricoles de plus de 100 arpents cadastr. Quant aux vignobles des très petites exploitations, dites naines, la proportion en a excessivement monté ces derniers temps.

Les chiffres dépouillés indiquent à part celles des exploitations viticoles où le propriétaire n'avait pas d'autres terres cultivées. Là, on a laissé de côté même les exploitations agricoles qui, quoique la culture de la vigne y prédominât, avaient un peu de terre affectée à d'autres cultures. D'après les chiffres élaborés, le nombre des exploitations viticoles proprement dites était 60 mille, et leur superficie, environ 42 mille arp. cad.

Les données dépouillées indiquent qu'en Hongrie, la culture de la vigne fait vivre environ 250 à 300 mille habitants, en comptant aussi les personnes passives; ce nombre-là est confirmé par les données concernant le rendement annuel brut de la viticulture.

*

A magyar szőlőművelés — szántóföldi termelésünk olyannyira jelentős és harmónikus kiegészítője — a termelés intenzitása, a termelt bor mennyiségi és minőségi értéke, valamint üzemi felkészültség tekintetében nagy mérvben eltérő vonásokat mutat. A különbségi fokozatok országrészenként, borvidékenként, de szűkebben gazdaságonként is jelentkeznek és lemérhetőek. Kialakításukban természeti (talaj, ég-

hajlat), népességi (műveltség, népsűrűség) és közgazdasági (piac és ár) viszonyaink, valamint termelés-szervezésbeli különbségek egyaránt részt vesznek. Együttes hatásuk eredője az a feszültség, amely jövedelmezőség tekintetében — még a mai általános borválság idején is — egy-egy vidék szőlőgazdálkodása között elég éles formában jelentkezik s *üzem típusonként* még fokozódik is.

A termelési kiegyenlítettség most hangsúlyozott hiánya, de ezen túlmenően a magyar szőlőművelés hosszú évek óta tartó kritikus állapota rendkívül időszerűvé és kívánatosá teszi, hogy erre a termelési ágra vonatkozóan minél több számszerű, lehetőleg üzemstatisztikai adat álljon rendelkezésre. A helyzet alapos és részletekre is kiterjeszkedni tudó megismerése ugyanis pontos számbeli eredmények figyelembevétele nélkül elképzelhetetlen s a borválságot enyhítő egészséges gyakorlati megoldások is csak megbízható számszerű igazságok birtokában alakulhatnak ki.

A szőlőgazdálkodás körét érintő statisztikai adatok között is alapvető fontossággal bírnak és a borkérdés mai helyzetében mondhatni rangsorbeli elsőbbségre tarthatnak igényt azok a számszerűen lemért végeredmények, amelyek *a magyar szőlőgazdaságok nagyságbeli elkülönülésére, részletes földrajzi megoszlására, a gazdaság-nagyságcsoportokból való részesedésére, más művelési ágakkal való kapcsolatára s végül az önálló szőlőüzemek számára és területére* vonatkoznak. Ezeknek az adatoknak, jelentőségükön kívül, hézagpótló jellegük is van, amennyiben ilyen természetű gazdaságstatisztikai adatokat sem az 1873. évi alapvető szőlészeti adatgyűjtés, sem pedig az 1895. évi nagy mezőgazdasági összeírás eredményei között nem találunk; de az évenként ismétlődő szüreti statisztikai adatfelvételek is — más céljuk lévén — csak a szőlőgazdaságok egészen kis hányadának, az 5 kat. holdon felüli gazdaságoknak idevágó eredményeiről adnak számot. Erről is csak az 1932. évtől kezdődően.

Bizonyos részleteredményeket ugyan — így a szőlőterület kiterjedését és ezzel kapcsolatosan a szőlőbirtokosok számát — már az 1860—73. évekről begyűjtött szőlészeti alapfelvétel is rögzít. A törpe-, kis-, közép- és nagygazdaságoknak az összes szőlőterületből való részesedését pedig, va-

lamint e gazdaságkategóriák szőlőjének a többi művelési ághoz viszonyított arányszámait az 1895. évi üzemstatisztikai adatok is magukban foglalják. Teljes és kimerítő tájékozódás azonban a fent felvetett kérdésekre mindezekből nem szerezhető.

Az 1935. év tavaszán végrehajtott általános mezőgazdasági összeírás rendkívül gazdag statisztikai anyaga — amely szőlőkultúránkra vonatkozóan is bőségesen tartalmaz adatokat — nyújtott csak lehetőséget arra vonatkozólag, hogy a magyar szőlőgazdaságok száma, valamint részletes, nagyságcsoportonként való megoszlása az egyéni adatgyűjtés pontos módszerének segítségével a valóságos helyzetnek megfelelően megállapíttassék. Az összeírás során begyűjtött adatok részint birtokstatisztikai, részben kifejezetten üzemstatisztikai adatok. Az előbbieket közül a szőlőterületeknek a különböző birtoktípusokból való részesedése — községenként — a közelmúltban már közlésre került.¹⁾ A *szőlőgazdaságokra* vonatkozó legidőszerűbb adatokat viszont, mint a hivatal soron kívüli feldolgozásának eredményeit, az alábbi táblázatok és összeállítások az imént közölt nézőpontok szerint csoportosítva szemléltetik.

Első számú táblázatunk a szőlőgazdaságok részletes ismertetője. Az itt közölt adatok a szőlőüzemek számáról és területéről 12 nagyságcsoport szerint tájékoztatnak, a három, többé-kevésbé önálló termelési karaktert mutató országrész — Dunántúl, Alföld, Észak — vonatkozó adatainak külön feltüntetésével. Előre kell bocsátanunk, hogy az adatok minél gyorsabb közlése érdekében jelen szőlőterületi feldolgozás alkalmával az egyes községi eredmények külön-külön vétettek számba s így egy és ugyanazon tulajdonos két vagy több község határára terjedő gazdasága az adatok között annyiszor szerepel, ahány község határában fekszik. Ennek megfelelően a gazdaságok száma a valóságban valamivel kevesebb, mint amennyit az adatok e helyütt feltüntetnek. Jelentősebb számbeli eltérés azonban e téren nem igen adódhatik, mert köztudomású, hogy egy-egy gazdaság szőlőterülete már csak kiterjedésénél, valamint a szőlőgazdálkodás természeténél fogva is ritkán nyulik át más község határába. Ugyancsak az adatok

¹⁾ L. M. Stat. Közlemények 99. kötet.

1. A szőlőgazdaságok megoszlása részletes nagyságcsoportok szerint.
Répartition des exploitations viticoles en Hongrie, suivant les catégories de contenance.

A szőlőgazdaságok kiterjedése Contenance des exploitations viticoles	Exploitations viticoles								
	A dunántúli dans la Transdanubie		Az alföldi dans la Grande Plaine		Az északi dans le Nord		Az összes — au total		
	s z ő l ő g a z d a s á g o k								
	száma leur nombre	területe kat. hold - leur su- perficie, en arp. cad.	száma leur nombre	területe kat. hold - leur su- perficie, en arp. cad.	száma leur nombre	területe kat. hold - leur su- perficie, en arp. cad.	száma leur nombre	területe kat. hold - leur su- perficie, en arp. cad.	átlagos területe kat. hold leur superf., en moy., arp. cad.
100-200 □ öl - toises carrées 0/0	41.899 18.9	4.148 3.4	32.702 15.4	3.192 1.7	13.760 23.0	1.303 2.7	88.361 17.9	8.643 2.4	0.10 —
200-400 " " " 0/0	47.582 21.5	10.325 8.5	36.659 17.2	7.974 4.3	11.944 20.0	2.583 5.4	96.185 19.5	20.882 5.9	0.22 —
400-800 " " " 0/0	62.028 28.1	24.436 20.1	52.070 24.5	20.692 11.1	14.611 24.4	5.699 11.9	128.709 26.1	50.827 14.3	0.39 —
800 □ öl - toises c. — 1 kat. hold — arp. cad. 0/0	45.929 20.8	33.701 27.8	47.565 22.3	35.786 19.2	11.228 18.8	8.228 17.2	104.722 21.2	77.715 21.9	0.74 —
1-2 kat. hold - arp. c. 0/0	18.094 8.2	24.969 20.6	27.916 13.1	40.162 21.6	5.144 8.6	7.225 15.1	51.154 10.4	72.356 20.4	1.41 —
2-3 " " " 0/0	3.212 1.4	7.794 6.4	8.100 3.8	20.022 10.8	1.308 2.2	3.207 6.7	12.620 2.5	31.023 8.8	2.46 —
3-5 " " " 0/0	1.471 0.7	5.533 4.6	4.697 2.2	18.053 9.7	809 1.4	3.110 6.5	6.977 1.4	26.696 7.5	3.83 —
5-10 " " " 0/0	602 0.3	4.132 3.4	2.176 1.0	14.823 8.0	546 0.9	3.849 8.1	3.324 0.7	22.804 6.4	6.86 —
10-20 " " " 0/0	228 0.1	3.123 2.6	727 0.4	9.949 5.3	272 0.4	3.844 8.1	1.227 0.2	16.916 4.8	13.79 —
20-50 " " " 0/0	75 0.0	2.139 1.8	275 0.1	8.318 4.5	127 0.2	3.797 7.9	477 0.1	14.254 4.0	29.88 —
50-100 " " " 0/0	11 0.0	787 0.6	55 0.0	3.643 2.0	36 0.1	2.474 5.2	102 0.0	6.904 1.9	67.70 —
100 kat. holdon felül — plus de 100 arp. cad. 0/0	2 0.0	227 0.2	20 0.0	3.389 1.8	15 0.0	2.491 5.2	37 0.0	6.107 1.7	165.05 —
Mindössze — Total gé- néral 0/0	221.133 100.0	121.314 100.0	212.962 100.0	186.003 100.0	59.800 100.0	47.810 100.0	493.895 100.0	355.127 100.0	0.72 —

gyorsabb közlése érdekében történt, hogy a gazdaságonként rendelkezésre álló eredeti adatok a feldolgozás során 100 négy-szögölekre kerekítették ki. Figyelembeveendő végül, hogy ebben az összeállításban az összes szőlőgazdaság szerepel, tekintet nélkül arra, hogy egy-egy gazdaság kizárólag szőlőgazdaság-e, vagy csupán más mezőgazdasági üzem kiegészítő része s így inkább csak szőlős-gazdaságnak lenne nevezhető.

Az adatok összessége kerek 494 ezer szőlőgazdaságot tüntet fel s ezek együttes kiterjedése meghaladja a 355 ezer kat. holdat. Ez utóbbi adat némileg eltér az állandó

jellegű szüreti adatgyűjtés ugyancsak 1935. évi 372 ezer kat. holdat mutató eredményétől, az eltérés oka azonban kétségtelenül csak a kétféle adatgyűjtés módszerbeli különbségében keresendő.

A szőlőművelés hazai közkedveltségére és széleskörű elterjedtségére ezek a számadatok rendkívül jellemzők, hiszen arról tesznek tanubizonyságot, hogy az ország egész területének alig 2.2%-át kitevő összes szőlőföldünk közel 500 ezer gazdaság területét növeli s teszi termelését változatosabbá. Ha ezt a számot az összes mezőgazdasági üzem mintegy másfélmillióra tehető számbeli végeredményéhez hasonlít-

jük, kiviláglik, hogy Magyarországon minden harmadik gazdaság a szőlő- és bortermelemben több-kevesebb mérvben érdekelve van. Ez az arányszám a szőlőgazdálkodást az egyes művelési ágak ilyen értelemben vett gyakoriságában nyilvánvalóan rögtön a szántó és a kert után sorakoztatja s helyét három más fontos művelési ág — rét, legelő és erdő — előtt jelöli ki.

Egy ennyire jelentős termelési ág üzemi eredményessége, a szigorú értelemben vett tisztajövedelem szempontjából egyáltalán nem közömbös, hogy a művelés — akár önálló üzem keretében, akár gazdasággal kapcsolatban — mily nagy parcellákon folyik. A kiterjedés jövedelemalakító készsége ugyanis kétségtelen, mert ahol a termelési tényezők egymásközi aránya egyenlő és ahol a piaci viszonyok is azonosak, ott a terület nagysága, a gazdálkodó személyes képessége mellett, mintegy determinálja az üzem eredményeit. A szóbanforgó gazdaságstatisztikai adatok tehát — a területek összehasonlítására adván alkalmat — az ország szőlőgazdálkodásának belső viszonyaiba is némi bepillantást engednek.

Nagy általánosságban vizsgálva a szőlőgazdaságok nagyságmegoszlásának az 1. számú táblán sorakoztatott eredményeit, mindenekelőtt megállapítható, hogy a szőlőművelés, ez az aránylag nagy tőke- és munkabefektetést igénylő belterjes művelési ág, hazánkban feltűnő hányadában apró parcellákon folyik. Mi sem jellemzi ezt a helyzetet tömörebben, mint a szőlőgazdaságok nagyságának országos átlagszáma. Bár az üzemeknek a művelési ágakban kifejezésre jutó intenzitása rendszerint fordított arányban áll a gazdaságok átlagos nagyságával, ugyanakkor, amikor az összes mezőgazdasági üzemek átlagos kiterjedése mintegy 10 kat. holddal egyenlő, a szőlőgazdaságok 0,72 kat. holdat kitevő átlagszáma feltétlenül túlaprózottságra mutat.¹⁾

Az egy-egy nagyságcsoporthoz kiterjedési körébe sorolt szőlőgazdaságok számát és területét tüzetesen szemügyre véve, az előbbi megállapítást igazolják a következő számszerű tények.

¹⁾ Hasonló megállapítást találunk az O.M.G.E. Üzemstatisztikai Bizottságának a „Mezőgazdaságunk Üzemi Eredményei az 1935. évben“ c. kiadványában: „... az ország szőlőterületének igen tekintélyes részét olyan kis szőlőparcellák alkotják, amelyek kiesnek az önálló mezőgazdasági üzem fogalma alól...“ (22. old.).

Az alig pár száz négyszögölnyi, legfeljebb 1/2 kat. holdig terjedő szőlőföldekre a szőlőgazdaságok összes számából kimagaslóan nagy (63,4), területéből is igen tekintélyes (22,6) százalékos részesedés jut. Különösen feltűnő az inkább passzionátus termelési, vagy csak kimondottan mellékfoglalkozást jelentő egészen jelentéktelen töredékszőlőterületek (100, 200, 300 és 400 négyszögöles szőlők) közel 200.000 parcellaföldje. A termelésben már némileg nagyobb biztonságot nyújtó 1/2—1 kat. holdas szőlők vonatkozó eredményei külön felemlítést érdemelnek, amennyiben az összes szőlőgazdaságokhoz viszonyított szám- és területbeli részesedésük talán a legarányosabb és egymással meglepően egyezik (egyformán kerek 21%). Ha határvonalul az 1 kat. hold kiterjedést vesszük, az ezen a mértéken alul maradó legfeljebb 1 kat. holdas törpe- és egészen kis szőlőgazdaságokra az összes szőlőüzemeknek több mint 5/6 része, területet érintően pedig közel fele esik. E határvonal felett elhelyezkedett csoportok közül viszonylag még elég magas az 1—2 kat. holdas szőlőföldek számbeli (10,4), de még inkább a területi (20,4) százalékszám. A 2 kat. hold kiterjedéstől felfelé rohamosan fogynak a nagyobb szőlőgazdaságok, de területátlományuk arányosabb csökkenést mutat. Különösen kirívó e részen a rendkívül kívánatos s üzemileg jól szervezhető 2—5 kat. hold kiterjedésű szőlők számának és területének a kisebb szőlőüzemekhez viszonyított hirtelen zuhanása. E kategóriától kezdődően a két adatsor már lépcsőzetesebb alakulást mutat.

Kiemeljük még, hogy az 5 kat. holdas és ennél nagyobb szőlőgazdaságok a három országrészben együttesen is csak 5.167 szőlőtelepet jelentenek, mintegy 67 ezer kat. hold területtel; 100 kat. holdon felüli ú. n. mamutszőlőtelep pedig országunkban mindössze 37 van.

Ezek után, ha az ország szőlőgazdaságát — fizikai hasonlaltal élve — egyetlen összefüggő testként fogjuk fel és keressük e tömeg egyensúlyi helyzetet biztosító súlypontját, azt, a gazdaságok területét, de még inkább számát tekintve a törpe- és egészen kis szőlőgazdaságok rendkívül sűrű tömörülési körvonalában találjuk meg. Ez az elrendeződés az egyébként is kockázatos szőlőkultúra termelési kiegyenlítetttségét csak igen belterjes művelés, vagy felette kedvező értékesítési viszonyok jelenlétében biztosíthatná. Jellegzetes hazai viszonya-

ink között azonban, ahol az üzemek tökeszegénysége közismert s csupán munkaterjességük kielégítő, szőlőgazdálkodásunk is legfeljebb *középterjes* jelzővel illehető s így parcelláit, az elért intenzitás színvonalának megfelelően joggal túltöredezetteknek minősíthettük.

Ellenvetésül szolgálhat, hogy a szőlőföldek legnagyobb hányadukban nem önálló üzemek, hanem náluknál nagyobb gazdaságok kiegészítő részei, ahol a parcellák kisebb-nagyobb mivolta nem vehető annyira számításba, mert egy-egy művelési ág egyéni vonásai jórészt felolvadnak az egész üzem eredményeiben. A szőlőművelés azonban különállását más gazdaság keretébe beillesztve is többé-kevésbé megtartja s gyakori eset, hogy a más üzemágakkal való kapcsolat a művelésben inkább hátrányára, mint előnyére szolgál. De ettől eltekintve is, a túl kicsiny parcellák a művelési költségeket az üzem nagyságától függetlenül feltétlen megsokszorozzák, a befektetések kihasználását pedig megnehezítik.

Önkéntelenül felmerül a kérdés, hogy ezek az üzemileg igen gyengén megszervezett, sokszor túlságosan csekély anyagi erőkre támaszkodó szőlőföldek nem okozói-e sok részben azoknak a gyenge mennyiségi eredményeknek és minőségbeli fogyatékoságoknak, amik a magyar szőlőművelést sok tekintetben a nagy szőlőtermelő külföldi államok után sorakoztatják.

A szőlőgazdaságok elaprózottságát élesen kidomborítja az az összehasonlító táblázat, amelyen a szőlőgazdaságok nagyság szerinti megoszlásának adatait az összes mezőgazdasági üzemek és a fő művelési ág, a szántó megfelelő adataival állítottuk szembe.

Tekintettel arra, hogy az 1935. évi általános mezőgazdasági összeírásnak az üzemek nagyság szerint való megoszlására vonatkozó adatai még nem állnak rendelkezésre, az összehasonlítást illetően csak az 1930. évi vetésterületi összeírás idevágó eredményeire támaszkodhatunk. (Megemlítjük, hogy az összes gazdaságokra vonatkozóan e cikkben szereplő többi adatot is ugyane forrásból merítettük.) Ez a vetésterületi adatgyűjtés az összehasonlítás számára már csak azért is alapul szolgálhat, mert ennél az összeírásnál a gazdaságokat ugyancsak községenként külön-külön vették számba.

A számoszlopokat szemlélve azonnal feltűnik, hogy a szőlő és a szántó nagyság-

Nagyságcsoport	Az egyes nagyságkategóriák részesedése		
	a szőlőgazdaságok	a mezőgazdasági üzemek	a szántóföldek
	területéből %		
1 kat. holdon alul	44·5	1·8	1·9
1—2 kat. hold	20·4	2·7	3·4
2—5 " "	16·3	6·4	8·4
5—20 " "	11·2	23·3	30·4
20—50 " "	5·9	19·4	23·2
100 kat. holdon felül	1·7	46·4	32·7
Összesen: . .	100·0	100·0	100·0

csoportok szerint részletezett arányszámait ellentétes irányban nőnek, illetve fogyatkoznak. Ugyanez az alakulás a szőlő és a mezőgazdasági üzemek adatsora között még szembeszökőbb. Az adatok itt szinte egészen különös alakulást mutatnak. Az egy kat. holdnál kisebb szőlőgazdaságok területének részesedési arányszáma (44·5%) ugyanis csaknem pontosan ugyanannyi, mint a 100 kat. holdon felüli összes gazdaságok százalékszámát (46·4%); és megfordítva az 1 kat. holdig terjedő összes gazdaságok részesedési aránya csaknem pontosan egyezik a 100 kat. holdon felüli szőlőgazdaságok területének megfelelő részesedésével. A két véglet között elhelyezkedett többi eredmény mindkét oszlopban lépcsőzetes fogyatkozást, illetve növekedést tüntet fel.

Még ha tekintetbe vesszük is, hogy a szőlőművelés intenzívebb természetének más gazdaságokhoz képest általában a kisebb üzem-nagyság felel meg, olyan széles ellentét, mint aminő a szőlőgazdaságok és a mezőgazdasági üzemek részesedési arányszámait között kategóriánként mutatkozik, a két üzem intenzitása között semmi esetre sem áll fenn.

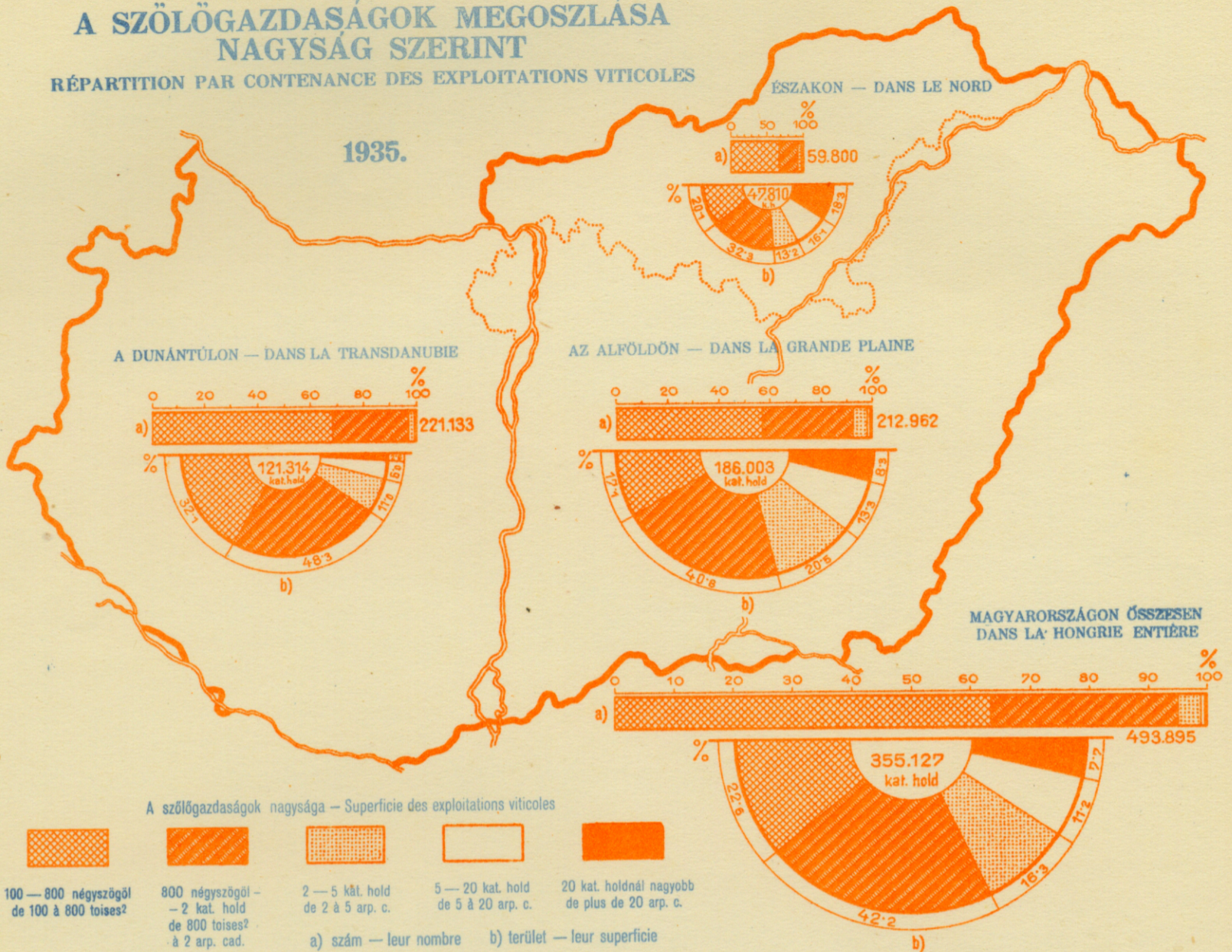
Az egészen kis szőlőterületek szám- és területbeli túlsúlya azonban sok tekintetben kiegyenlítődést talál egy-két kívánatos nagyságcsoport aránylag jelentős területi részesedésében, másrészt a nagyobb gazdaságok magasan belterjes üzemvitelében. Nem szabad emellett megfeledkezünk arról, hogy az ország területe a szőlőtermelés intenzitása tekintetében igen változatos képet mutat s vannak tipikus szőlővidékeink, ahol a művelés fejlettsége a parcellák kicsinységéhez már arányosult, több vidékünkön pedig maga a nagyságmegoszlás sem olyan kedvezőtlen, mint ahogy azt az országos átlagok mutatják.

A következőkben a helyzet helyes megítéléséhez szükséges részletesebb adatokat

A SZŐLŐGAZDASÁGOK MEGOSZLÁSA NAGYSÁG SZERINT

RÉPARTITION PAR CONTENANCE DES EXPLOITATIONS VITICOLES

1935.

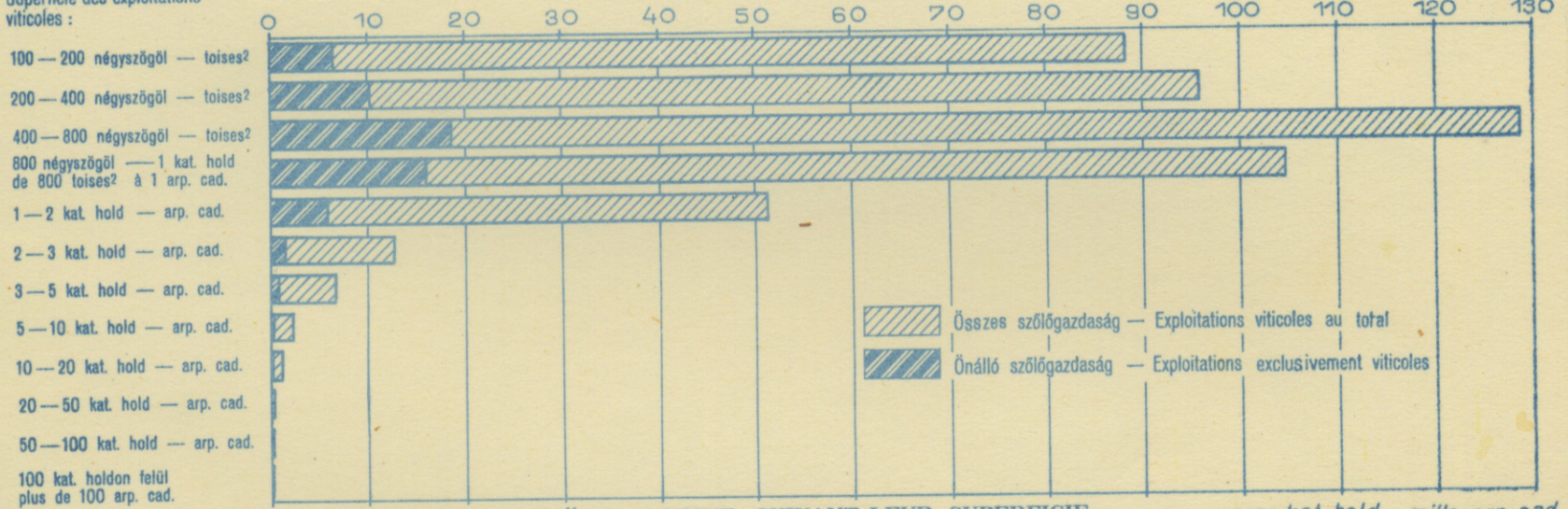

AZ ÖSSZES SZŐLŐGAZDASÁGOK RÉSZLETES MEGOSZLÁSA RÉPARTITION DÉTAILLÉE DES EXPLOITATIONS VITICOLES

A szőlőgazdaságok nagysága:
Superficie des exploitations
viticoles :

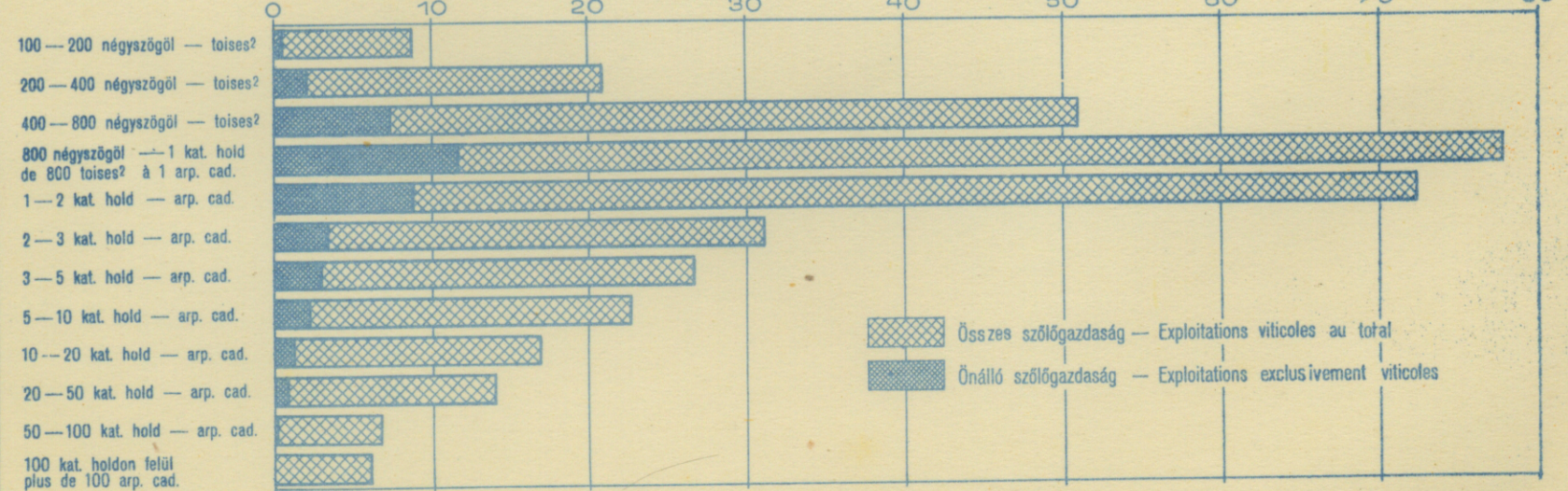
A) SZÁM SZERINT — SUIVANT LEUR NOMBRE

ezer — mille

B) TERÜLET SZERINT — SUIVANT LEUR SUPERFICIE

ezer kat. hold — mille arp. cad.

2a) A szőlőgazdaságok nagyság szerint való megoszlása törvényhatóságokint.

Répartition des exploitations viticoles, suivant leur contenance et les comitats.

Országgrész, vármegye ¹⁾ Régions et comitats ¹⁾	Exploitations viticoles											
	A 100—800 □- öles—toises c.		A 800 □-öltől 2 kat. holdig terjedő — de 800 toises c. à 2 arp. c.		A 2—5 kat. holdas-arp.c.		Az 5—20 kat. holdas-arp. c.		A 20 kat. holdon felüli plus de 20 arp. c.		Az összes Ensemble des exploitations v.	
	s z ő l ő g a z d a s á g o k											
	száma — leur nombre	területe kat. hold leur superficie, en arp. cad.	száma — leur nombre	területe kat. hold leur superficie, en arp. cad.	száma — leur nombre	területe kat. hold leur superficie, en arp. cad.	száma — leur nombre	területe kat. hold leur superficie, en arp. cad.	száma — leur nombre	területe kat. hold leur superficie, en arp. cad.	száma — leur nombre	területe kat. hold leur superficie, en arp. cad.
Dunántúl—Transdanubie												
Baranya	19.665	5.335	11.029	10.279	780	2.183	91	719	10	305	31.575	18.821
Fejér	15.726	4.360	6.749	6.039	463	1.318	85	774	17	501	23.040	12.992
Győr, Moson és Pozsony	3.543	896	874	752	50	156	18	181	6	205	4.491	2.190
Komárom és Esztergom	8.678	2.236	3.600	3.325	212	603	34	326	8	443	12.532	6.933
Somogy	27.653	7.255	10.350	9.158	487	1.394	120	1.141	16	656	38.626	19.604
Sopron	3.938	888	1.084	1.047	156	448	12	107	—	—	5.190	2.490
Tolna	21.219	5.981	14.163	13.348	1.149	3.159	119	995	12	44	36.662	23.926
Vas	7.623	1.366	688	573	39	116	14	94	1	23	8.365	2.172
Veszprém	8.851	2.160	2.566	2.309	158	464	43	398	—	—	11.618	5.331
Zala	34.613	8.432	12.920	11.840	1.189	3.486	294	2.520	18	577	49.034	26.855
Együtt—Ensemble	151.509	38.909	64.023	58.670	4.683	13.327	830	7.255	88	3.153	221.133	121.314
Alföld — Grande Plaine												
Bács-Bodrog	7.731	2.412	10.051	10.268	1.836	5.312	296	2.350	17	657	19.931	20.999
Békés	5.677	1.243	831	718	40	124	20	191	2	48	6.570	2.324
Bihar	8.835	1.846	1.687	1.490	118	341	29	265	5	209	10.674	4.151
Csanád, Arad és Torontál	3.274	635	295	254	22	64	6	64	1	20	3.598	1.037
Csongrád	9.578	2.616	6.866	7.339	1.503	4.533	343	2.721	20	954	18.310	18.163
Hajdu	8.460	2.035	2.186	1.992	141	415	44	398	8	335	10.839	5.175
Jász-Nagykun-Szolnok .	9.757	2.464	5.834	5.650	769	2.283	174	1.641	23	757	16.557	12.795
Pest-Pilis-Solt-Kiskun .	50.893	14.516	43.667	44.697	8.022	23.935	1.780	15.103	229	10.876	104.591	109.127
Szabolcs és Ung	13.984	3.377	3.338	2.916	306	940	192	1.863	40	1.306	17.860	10.402
Szatmár, Ugocsa és Bereg	3.242	714	726	624	40	128	19	176	5	188	4.032	1.830
Együtt—Ensemble	121.431	31.858	75.481	75.948	12.797	38.075	2.903	24.772	350	15.350	212.962	186.003
Észak — Nord												
Abaúj-Torna	3.141	660	559	480	54	165	16	154	4	136	3.774	1.595
Borsod, Gömör és Kishont	12.809	2.945	3.174	2.751	220	635	59	573	14	755	16.276	7.659
Heves	11.148	3.102	8.969	8.729	1.330	3.933	406	3.741	115	6.360	21.968	25.865
Nógrád és Hont	7.943	1.616	1.713	1.586	114	330	52	483	10	341	9.832	4.356
Zemplén	5.274	1.262	1.957	1.907	399	1.254	285	2.742	35	1.170	7.950	8.335
Együtt—Ensemble	40.315	9.585	16.372	15.453	2.117	6.317	818	7.693	178	8.762	59.800	47.810
Magyarország összesen Hongrie entière .	313.255	80.352	155.876	150.071	19.597	57.719	4.551	39.720	616	27.265	493.895	355.127

¹⁾ A városi törvényhatóságok adatai a megfelelő vármegye adataiban bennfoglaltatnak. — Les chiffres des villes autonomes sont compris dans ceux des comitats auxquels celles-ci appartiennent.

fogjuk bemutatni, előbb országgrészenként, majd az egyes jelentősebb bortermő vidékek adataira támaszkodva.

A gazdaságok számbeli megoszlása a Dunántúlon és az Alföldön közel egyenlő (az összes szőlőgazdaságok 44,8, illetve 43,1%-a), területet illető részese-

ben jelentős mértékben eltér egymástól, amelyben a közel 213 ezer alföldi szőlőtelep 186 ezer kat. holdnyi kiterjedésével szemben, első országgrészünkben — több mint 221 ezer gazdaságban megosztva — csak mintegy 121 ezer kat. hold szőlővel beültetett területet találunk. Ennek megfele-

lően az alföldi szőlőüzemek átlagos nagysága jóval nagyobb (0·87 kat. hold), mint a dunántúliaké (0·55 kat. hold). A különbség oka valószínűleg abban rejlik, hogy az Alföldre csak a legújabb korban, a filoxérvész után került tömegesebben a szőlő és így nem volt annyi idő az elaprózódásra, mint a régóta szőlőművelő Dunántúlon. A minőségi termelésben első helyen álló Északi dombosvidéken kereken 60 ezer szőlőgazdaság fekszik, ami az országos eredményekhez viszonyítva 12·1%-os részesedésnek felel meg; az összes szőlőterület ugyanitt mintegy 48 ezer kat. holdra rúg. A telepek átlagos nagysága tehát 0·80 kat. hold, ami leginkább megközelíti a 0·72 kat. holdnyi országos átlagot. Az északi országrész egyes vidékeit tekintve azonban a szőlőgazdaságok átlagos nagysága elég változatosan alakul.

Hogy az egyes művelési ágak, illetve az ezekből egységes egésszé vált mezőgazdasági üzemek nagyságrendje egyéni sajátosságaiktól függetlenül közös, külső tényezők hatása alatt mennyire arányosan alakul, arra vonatkozóan álljanak itt egyetlen üzemágra, a szőlőre vonatkozó összehasonlító átlagok:

	A szőlőgazdaságok átlagos nagysága kat. hold	A mezőgazdasági üzemek átlagos nagysága kat. hold
Dunántúl	0·55	9·09
Észak	0·80	9·58
Alföld	0·87	11·08

Az alakulás rokontermészetére rendkívül jellegzetes, hogy az egyes országrészek a gazdaságok nagyságátlagainak sorrendjében ugyanúgy következnek egymás után, mint a szőlőgazdaságok esetében.

A szőlőüzemek nagyság szerint való megoszlásának jelentőségét vidékenként nagy mértékben módosítja a szőlőtermelés erősebben, vagy gyengébben felkarolt mivolta. A nagyságmegoszlás részletes ismeretése előtt ezért — legalább vázlatosan — szólnunk kell a szőlőművelés hazai elterjedését leginkább jellemző adatokról.

A legtöbb szőlőt, mint említettük, az Alföldön találjuk, ahol az országos 2·20%-os aránnyal szemben 2·54% a szőlőterületeknek az összes területhez viszonyított arányszáma; ugyanitt a gazdaságok közül 32·9% a szőlőtermelésben érdekelt gazdaság, holott a vonatkozó országos arány csak 30·9%. Ez országrész határain belül Bács-Bodrog és Pest vármegye szőlőkultúrája a legvirágzóbb, ugyanezek e művelés terén

az ország összes megyéit is megelőzik. Bács megyében a gazdaságoknak csaknem $\frac{2}{3}$ -a s Pest megyében is több mint a fele szőlőgazdaság. Ennek megfelelőek a területi adatok is: előbbiben 6·49, utóbbiban 4·85% a szőlő. A két vármegye összesített eredménye kerek 125 ezer gazdaság között megoszlott 130 ezer kat. hold szőlőterület, ami annyit jelent, hogy az ország összes szőlőjének jóval több, mint a harmada, szőlőgazdaságainak pedig közel negyedrész e két vármegyében fekszik. A két megyén kívül még csak Csongrádban találunk átlagon felüli (3·02%) szőlőterületet. A többi alföldi megyében még $1\frac{1}{2}\%$ szőlőt sem telepítettek s legfeljebb egy-egy járás, illetve város emelkedik ki; így Jász-Nagykun-Szolnok megyében a tiszai alsó járás és Jászberény városa, Biharban pedig a székelyhídi járás. Említésre érdemes még Szabolcs megyéből a nagykállói és nyírbogdányi járasok szőlőterülete. Az Alföld fentebb említett átlagszámait erősen lerontja az a három vármegye (Csanád, Békés és Szatmár), ahol összességükben a gazdaságoknak csak mintegy tizedrészéhez tartozik szőlő, területi részesedésük pedig a félszázalékos arányt sem éri el.

A Dunántúlon a nyugati sávon alig van szőlő, kivéve Sopron várost és környékét s kevés a szőlő Veszprém és Győr megyékben is. Mindezekben a helyeken a területi arányszám jóval 1%-on alul marad. Ezzel szemben Tolna, Zala és Baranya vármegyék szőlőművelése kiterjedt, hol is az arányszámok a területre vonatkozólag: 3·83, 3·18 és 2·69, a gazdaságok számát illetően pedig: 44·8, 34·1 és 41·0%-ot mutatnak. Jellegzetesek az adatok Komárom és Fejér vármegyében, ahol a területi arányok az országos átlagot nem érik el, a szőlőgazdaságokra vonatkozó részesedések azonban a mezőgazdasági üzemek aránylag kisebb száma miatt jóval az országos arányok fölé emelkednek. A nagybirtokok közismert túlsúlya miatt a Dunántúlra, mint külön országrészre kiszámított területi és számbeli százalékszámok egyébként ugyanezt az alakulást mutatják (1·89, illetve 31·7%).

Az Északi dombosvidéken sem a szőlőterület (1·96%), sem a szőlőgazdaságok (23·7%) aránya nem éri el az országos mértéket. Ami a gazdaságok számát illeti, az az egész országrészre vonatkozólag meglehetősen egyöntetűséget mutat. A területi arányokat nézve azonban erősen kimagas-

2b) A szőlőgazdaságok szám- és területbeli részesezése az összes mezőgazdasági üzemekből vármegyénként.

Nombre et superficie des exploitations viticoles par rapport aux exploitations agricoles, suivant les comitats.

Ország-rész, vármegye <i>Régions et comitats</i>	Az összes terület kat. hold <i>Superficie totale, arp. c.</i>	Az össz. szőlőter. <i>Superficie viticole</i>		Az összes gazdaságok száma — <i>Nombre des exploitations agricoles totales</i>	A szőlőgazdaságok száma — <i>Nombre des exploitations viticoles</i>	Az összes gazdaságok közül szőlőgazdaságok % <i>Ces dernières par rapport aux exploitations agric. tot., %</i>	A szőlőgazdaságok átlagos nagysága kat. hold — <i>Contenance moyen. des exploitations vitic., arp. c.</i>
		kat. holdakban arp. c.	az összes terület %-ában — <i>par rapport à la superficie tot., %</i>				
Dunántúl — Transdanubie							
Baranya	699.206	18.821	2 69	77.053	31.575	41 0	0 6
Fejér	717.257	12.992	1 81	58.984	23.040	39 1	0 6
Győr, Moson és Pozsony	414.989	2.190	0 53	37.301	4.491	12 0	0 5
Komárom és Esztergom	344.379	6.933	2 01	26 002	12 532	48 2	0 6
Somogy	1.164.306	19.604	1 68	110.225	38.626	35 0	0 5
Sopron	338.900	2.490	0 73	41.431	5.190	12 5	0 5
Tolna	625.465	23.926	3 83	81.872	36.662	44 8	0 7
Vas	574.693	2.172	0 38	68.965	8.365	12 1	0 3
Veszprém	689.531	5.331	0 77	51.890	11.618	22 4	0 5
Zala	845.119	26.855	3 18	143.600	49.034	34 1	0 5
Együtt: Ensemble:	6.413.845	121.314	1 89	697.323	221.133	31 7	0 5
Alföld — Grande Plaine							
Bács-Bodrog	323.625	20.999	6 49	30.674	19.931	65 0	1 1
Békés	639.659	2.324	0 36	59.875	6.570	11 0	0 4
Bihar	478.024	4.151	0 87	41.301	10.674	25 8	0 4
Csanád, Arad és Torontál	348.095	1.037	0 30	44.920	3.598	8 0	0 3
Csongrád	601.628	18.163	3 02	61.042	18.310	30 0	1 0
Hajdu	580.909	5.175	0 89	34.600	10.839	31 3	0 5
Jász-Nagykun-Szolnok	913.939	12.795	1 40	67.320	16.557	24 6	0 8
Pest-Pilis-Solt-Kiskun	2.251.947	109.127	4 85	203.783	104.591	51 3	1 0
Szabolcs és Ung	811.788	10.402	1 28	68.707	17.860	26 0	0 6
Szatmár, Ugocea és Bereg	368.131	1.830	0 50	35.506	4.032	11 4	0 5
Együtt: — Ensemble:	7.317.745	186.003	2 54	647.728	212.962	32 9	0 9
Észak — Nord							
Abaúj-Torna	291.833	1.595	0 55	26.288	3.774	14 4	0 4
Borsod, Gömör és Kishont	687.259	7.659	1 11	63.561	16.276	25 6	0 5
Heves	651.857	25.865	3 97	83.349	21.968	26 4	1 2
Nógrád és Hont	503.467	4.356	0 87	50.405	9.832	19 5	0 4
Zemplén	306.621	8.335	2 72	28.992	7.950	27 4	1 1
Együtt: — Ensemble:	2.441.037	47.810	1 96	252.595	59.800	23 7	0 8
Magyarország összesen — Hongrie entière .	16.172.627	355.127	2 20	1.597.646	493.895	30 9	0 7

lik Zemplén (2.72%), de még inkább Heves (3.97%) szőlőkultúrája. Abaújban, Nógrádban jóval kevesebb, Borsodban pedig valamivel több a szőlő, mint a megye területének 1%-a. Érdeklődésre tarthat számot, hogy a borterméséről világszerte híres tokaji járás területén minden 100 holdból 6.3 hold a szőlő.

A területi és a gazdaságok számát illető hányadrészek rövid ismertetése után hasonlítsuk össze a különböző vidékek szőlőinek nagyságmegoszlását.

A legtöbb nagy szőlőgazdaság az Északi

dombosvidéken fekszik, ahol majdnem $\frac{1}{5}$ rész (18.3%) esik a 20 kat. holdon felüli gazdaságokra, sőt az 5 holdon felüliek az összes területnek több mint $\frac{1}{3}$ -át (34.4%) teszik. A legnemesebb borokat termő Zemplénben az 5 kat. holdon felüli nagy szőlőüzemek majdnem felét (46.9%) foglalják el az összes szőlőterületnek. Közel $\frac{2}{5}$ -e a területnek 5 holdon felüli gazdaságból áll Hevesben (39%), ebből is 24.6% a 20 kat. holdon felüli gazdaságok szőlővagyonára. Az elég sűrű településű Heves vármegye általában nagyobb parcellákon termel.

Zemplénben a 2 kat. holdig terjedő kis szőlőgazdaságok területben csak 38%-ot adnak, ugyanez a szám Hevesben is csupán 45·8%. Sehol olyan kevés apró parcella nincs az országban — Bács-Bodrog kivételével — mint éppen Hevesben, ahol a legfeljebb $\frac{1}{2}$ kat. holdas szőlők területe mindössze 12%-ra rúg.

A Dunántúl a nagyságmegoszlás tekintetében ezzel nagyon is ellentétes képet mutat. Összes szőlőjének több mint 80%-a 2 kat. holdon aluli gazdaságokban oszlik el s az 5 kat. holdon felüli szőlőföldek az összes szőlőterületnek csak 8·6%-át adják. Sopron és Veszprém megyében egyetlen 20 kat. holdnál nagyobb szőlőgazdaság sincs, a szőlővel dúsan beültetett Baranya és Tolna vármegyékben pedig az ilyen terjedelmű szőlők területe az összes terület 2%-át sem éri el. A vas megyei szőlők közül 89·3% a 2 kat. holdon aluliakhoz tartozik, sőt a fél kat. holdnál kisebb telepek területe is majdnem eléri az összes terület $\frac{2}{3}$ -részét. (62·9%).

Az Alföldön különösen kevés a fél holdnál kisebb szőlő (17·1%). A szőlőterület legkisebb hányada esik ebbe a kategóriába a termelésben olyannyira jelentős Bács és Pest megyékben (11·5, illetve 13·3%), ezzel szemben pl. Csanád megyében a területből több mint 60% a kisebb szőlőket illeti. Ugyanitt a 20 kat. holdnál nagyobb szőlők területe nem éri el a 2%-os részesedést sem. Hasonló a megoszlás Békés megyében is. A 2—5 kat. hold kiterjedésű szőlők leg­sűrűbben országos viszonylatban is az Alföldön, különösképen a termelésben is előjáró három megyében, Bács, Pest és Csongrád megyékben helyezkedtek el. Az ennél kisebb $\frac{1}{2}$ —2 kat. holdas szőlők tömörülési gócai pedig a Dunántúlon, Tolna (55·8%) és Baranya (54·6%) megyékben találhatók. Ugyanez a kategória legkisebb területet Északon jelent (32·3%), itt is Zemplén vármegyében (22·9%). Nagyobb kiterjedésű (5 holdon, illetve 20 holdon felüli) szőlők az Alföldön is csak elszórtan vannak; még leginkább Szabolcs és Pest megyékben találhatók.

Sokat mutatnak a szőlőterületek megyei átlagai is. Legkisebbek a számok a dunántúli megyékben, viszont tán legváltozatosabban Északon alakulnak. A legnagyobb területi átlagot Heves (1·2 kat. hold) Zemplén és Bács (egyezően 1·1 kat. hold) és Pest (1·0 kat. hold) megyék, a termelésben is jórészt domináló szőlővidékek

szolgáltatják. A járási és városi átlagok közül kiemelkedik az ország legnagyobb területi átlagát mutató Kecskemét város, ahol a szőlőtelepek átlagos kiterjedése a 2 kat. holdat is meghaladja. Megemlíjtük még, hogy a szóbanlévő átlagterület a hevesi, kunszentmiklósi (egyaránt 1·6 kat. hold), valamint a tokaji (1·5 kat. hold) és az aránylag legsűrűbben betelepített kiskőrösi járásban is (1·4 kat. hold) meghaladja, illetve megközelíti a másfél kat. hold kiterjedést.

Végeredményben megállapítható, hogy a nagyobb szőlőtelepek általában azokon a vidékeken fordulnak elő tömegesebben, amely vidékek a mennyiségi vagy minőségi termelés terén előjárva átlagon felüli színvonalat értek el. A legkisebb terjedelmű parcellákon pedig ott folyik a termelés, ahol a szőlőművelésre kevésbé alkalmas területek uralkodóbb szerepet játszanak.

Mindeddig a szőlőterületeket és ezek nagyságmegoszlását inkább önmagukban, a kapcsolatos gazdaságok kiterjedése nélkül vizsgáltuk; pedig a szőlő — mint külön művelési ág — a legkülönbözőbb nagyságú gazdaságokat egészíti ki. Megtaláljuk legnagyobb üzemeknél, jól helyezkedik nagy-, közép- és kisgazdaságok keretében és számtalan esetben tartozéka a kimondottan törpeüzemeknek is. Termelése — a túlzó arányoktól eltekintve — nagy- és kisüzembe egyaránt beilleszthető, feltéve, ha fokozott trágya- és munkaigénye kellőképpen biztosítva van. Ez azonban egyáltalán nem jelenti azt, hogy termelésére minden üzemtípus egyaránt a legalkalmasabb is. Jelen feldolgozás eredményeképpen a szőlőföldek gyakorisága és kiterjedése, valamint a különböző terjedelmű mezőgazdasági üzemek között is összehasonlítás tehető, ami egyúttal az egyes birtokos osztályok szőlőterületi részesedésének vizsgálatára is lehetőséget nyújt. Az idevonatkozó összefüggések leolvashatók a következő számadatokból (3. sz. tábla).

Az eredmények a szőlőtelepek számát és nagyságmegoszlását hat üzemsoporthoz viszonyítják. Az adatok újszerűsége talán legjobban éppen ezeknél a számsoroknál domborodik ki, mert belőlük a szőlőnek, mint külön üzemágnak számbeli súlya és területi jelentősége nemcsak egyetemesen, hanem a szőlőt átkaroló gazdaságok különböző típusai szerint széttagolva is megfigyelhető.

3. A szőlőgazdaságok nagyság szerint való megoszlása a különböző terjedelmű mezőgazdasági üzemekben.

Répartition par contenance des exploitations viticoles dans les exploitations agricoles de différente grandeur.

Gazdaságnagyság-csoport Catégories d'exploitations agric. suivant leur grandeur	E x p l o i t a t i o n s v i t i c o l e s											
	A 100—800 □-öles toises carrées		A 800 □-öltől 2 kat. holdig terjedő de 800 tois. c. à 2 arp. c.		A 2—5 kat. holdas — arp. c.		Az 5—20 kat. holdas — arp. c.		A 20 kat. holdon felüli de plus de 20 arp. c.		Az összes au total	
	s z ő l ő g a z d a s á g o k											
	száma leur nombre	területe kat. hold leur superficie en arp. c.	száma leur nombre	területe kat. hold leur superficie en arp. c.	száma leur nombre	területe kat. hold leur superficie en arp. c.	száma leur nombre	területe kat. hold leur superficie en arp. c.	száma leur nombre	területe kat. hold leur superficie en arp. c.	száma leur nombre	területe kat. hold leur superficie en arp. c.
1000 kat. h. felül Au-dessus de 1000 arp. c.												
Dunántúl — Transdanubie	25	6	29	35	67	251	120	1.254	42	1.523	283	3.069
Alföld — Grande Plaine	29	10	56	77	30	102	54	631	45	2.322	214	3.142
Észak — Nord	4	1	6	8	12	41	29	350	23	1.348	74	1.748
Együtt — Ensemble	58	17	91	120	109	394	203	2.235	110	5.193	571	7.959
%	10.2	0.2	15.9	1.5	19.1	4.9	35.5	28.1	19.3	65.3	100.0	100.0
500—1000 kat. hold de 500 à 1000 arp. c.												
Dunántúl — Transdanubie	16	5	49	64	59	203	87	879	10	331	221	1.482
Alföld — Grande Plaine	36	10	63	77	54	181	73	816	42	2.383	268	3.467
Észak — Nord	5	1	16	22	21	72	34	384	21	1.151	97	1.630
Együtt — Ensemble	57	16	128	163	134	456	194	2.079	73	3.865	586	6.579
%	9.7	0.2	21.8	2.5	22.9	6.9	33.1	31.6	12.5	58.8	100.0	100.0
100—500 kat. hold de 100 à 500 arp. c.												
Dunántúl — Transdanubie	113	23	231	269	152	507	136	1.302	21	885	653	2.986
Alföld — Grande Plaine	379	100	692	827	412	1.364	348	3.411	106	5.820	1.937	11.522
Észak — Nord	65	17	95	103	58	193	57	596	41	3.221	316	4.130
Együtt — Ensemble	557	140	1.018	1.199	622	2.064	541	5.309	168	9.926	2.906	18.638
%	19.2	0.8	35.0	6.4	21.4	11.1	18.6	28.5	5.8	53.2	100.0	100.0
20—100 kat. hold de 20 à 100 arp. c.												
Dunántúl — Transdanubie	6.967	2.072	8.588	8.874	1.314	3.790	205	1.777	15	414	17.089	16.927
Alföld — Grande Plaine	9.172	2.576	9.176	10.194	3.181	9.904	1.082	9.337	157	4.825	22.768	36.836
Észak — Nord	2.008	514	1.296	1.269	295	908	201	2.213	93	3.042	3.893	7.946
Együtt — Ensemble	18.147	5.162	19.060	20.337	4.790	14.602	1.488	13.327	265	8.281	43.750	61.709
%	41.5	8.3	43.6	33.0	10.9	23.7	3.4	21.6	0.6	13.4	100.0	100.0
5—20 kat. hold de 5 à 20 arp. c.												
Dunántúl — Transdanubie	48.995	13.161	25.032	23.282	1.947	5.501	282	2.043	—	—	76.256	43.987
Alföld — Grande Plaine	32.332	8.623	23.206	24.216	5.102	15.394	1.346	10.577	—	—	61.986	58.810
Észak — Nord	11.961	2.834	4.664	4.548	770	2.401	497	4.150	—	—	17.892	13.933
Együtt — Ensemble	93.288	24.618	52.902	52.046	7.819	23.296	2.125	16.770	—	—	156.134	116.730
%	59.8	21.1	33.9	44.6	5.0	20.0	1.3	14.3	—	—	100.0	100.0
5 kat. h. alul Moins de 5 arp. c.												
Dunántúl — Transdanubie	95.393	23.642	30.094	26.146	1.144	3.075	—	—	—	—	126.631	52.863
Alföld — Grande Plaine	79.483	20.539	42.288	40.557	4.018	11.130	—	—	—	—	125.789	72.226
Észak — Nord	26.272	6.218	10.295	9.503	961	2.702	—	—	—	—	37.528	18.423
Együtt — Ensemble	201.148	50.399	82.677	76.206	6.123	16.907	—	—	—	—	289.948	143.512
%	69.4	35.1	28.5	53.1	2.1	11.8	—	—	—	—	100.0	100.0
Magyarország összesen Hongrie entière	313.255	80.352	155.876	150.071	19.597	57.719	4.551	39.720	616	27.265	493.895	355.127
%	63.4	22.6	31.6	42.2	4.0	16.3	0.9	11.2	0.1	7.7	100.0	100.0

A szőlőföldek gyakorisága terén két gazdaságkategória igen erősen emelkedik ki. Ezek: a 20—100 kat. holdas nagy parasztgazdaságok és az 5—20 kat. hold kiterjedésű kisgazdaföldek nagyságcsoportha. Az előbbieket szőlővel való kiegészülése anynyira általános, hogy minden második gazdaság egyúttal szőlőgazdaság is, amennyiben az üzemeknek több mint 50%-a (kerek 83 ezer gazdaság közül 43 ezer) szőlővel kapcsolatos. Ugyanez a szám a Dunántúlra vonatkozólag még emelkedik is (65%). Az ehhez a csoporthoz tartozó szőlőtelepek területi arányai elég megfelelőek, amennyiben a legjobban képviselt $\frac{1}{2}$ —2 kat. holdas szőlők mellett az üzemileg jól beállítható és a termelésben is nagyobb jelentőséggel bíró 2—5 kat. hold kiterjedésű telepek is elég gyakoriak. A tipikus kisüzemek (5—20 kat. holdig terjedők) csoportja mintegy 357 ezer gazdaságot egyesít magában s ezek közül több mint 156 ezer (43,7%) szőlőt is termel. Az ide tartozó szőlőföldek zöme szám szerint ugyan a legkisebb szőlők állományát gyarapítja, területi hányadot illetően azonban — hasonlóan az előbb tárgyaltakhoz — legnagyobb részben a következő nagyobb ($\frac{1}{2}$ —2 kat. holdas) kategóriában helyezkedtek el.

A kisbirtokosoknak a szőlőművelés irányában megnyilvánuló előszeretettel indokolják: kézimunkaerejük gyümölcsöző kihasználása s a házi borszükséglet előteremtése. Legtöbb esetben a szőlő a kisgazdánál a módosság kifejezője is.

Külön kell szólnunk a törpegazdaságok vonatkozó eredményeiről. A számbeli részesedésük arányszáma, tekintve a gazdaságok rendkívül nagy számát, a kívánatosnál nagyobb is (a kerek 1,142.000 törpe üzem közül minden negyedik szőlővel is rendelkezik), területet illetően pedig az összes szőlőföldekből több mint 8%-ot mondhatnak magukénak. Nagyság szerinti megoszlásukat illetően valójában csak a két legkisebb kategória jöhet számításba; e kettő közül a parcellák számában a legalacsonyabb kategória (69,4%), területet érintően pedig a $\frac{1}{2}$ —2 kat. holdas nagyságcsoportha szerepe az uralkodóbb (53,1%). A pince-, hordó- és karóhiánnyal küzködő sok kistermelő igen gyakran csak a munkáját öli bele a termelésbe, néha éveken át minden jövedelmi visszatérítés nélkül. Az egészen kis parcellákra épített termelési mód ugyanis nem tudja kihasználni az

esetleges konjunktúra előnyeit, a válság éveiben pedig fokozottan érzi annak ostromcsapásait, mert mozgása lassú, alkalmazkodó képessége késedelmes.

A 100 kat. holdon felüli nagy és legnagyobb gazdaságokhoz is gyakran tartozik szőlő. Az 1000 holdon felülieknél pl. minden harmadik, a tipikus középüzemeknél — hozzávetőlegesen — minden negyedik szőlőt is termel. Általában minél nagyobb a gazdaság, annál több a nagyobb, 5 holdat meghaladó szőlőtelepe. Figyelemreméltó, hogy a 100—500 holdas üzemcsoporthoz aránylag sok 2 holdig terjedő (54,2%) kisebb szőlőföld függeszkedik, a 2—5 kat. holdas telepek számát tekintve pedig a nálánál nagyobb, 1000 holdig terjedő kategória részesedése a legszámottevőbb.

A mezőgazdasági üzemekhez viszonyított nagyságmegoszlás, mint láttuk — eltekintve a törpeüzemek szélsőséges arányaitól — a szőlőterületek elég arányos eloszlását mutatja.

A szőlőgazdálkodás — intenzívebb természeténél fogva — a szántóföldi termelést meghaladóan lép fel üzemi követelményekkel. A termelés igényeiben és céljaiban inkább a kertkultúrához áll közel, így tökéletes munkaszükséglete is aszerint módosul. A telepítés különleges talajmunkái, a bőséges trágázás, nemes alanyfajta és védekezőszerek, a majdnem kizárólagos kézimunka stb. a gazdálkodás terén fokozott terhet jelentenek s csak jövedelemtöbbletben térülhetnek meg. Érthető tehát, hogy a szőlőtermelés túlnyomólag (közel 90%-ban) gazdaságok keretébe illesztve folyik. A kizárólagos, minden gazdasági hátvéd nélkül álló szőlőüzemeknél, — de különösen a nagyobb telepeknél, — e terhek hatványozódnak, ép ezért az ilyen szőlők gyümölcsöző termelést még igen jó értékesítési viszonyok mellett is csak bőséges üzemtökre támaszkodva ígérhetnek.

Ezeknek a csupán szőlőre felépített, mondhatni jelleggazdaságoknak a kimutatására a feldolgozás külön is kiterjeszkedett s előfordulásuk, területi hányadrészüket, valamint nagyság szerinti osztódásukat az alábbiakban szemlélhetők (4. sz. tábla).

Az országgrészenként szétválasztott s öt nagyságcsoportha sorolt adatok az önálló és a más művelési ágakkal is kiegészült szőlők között párhuzamot vonnak; összegükben kerek 60 ezer önálló szőlőgazdaságot tüntetnek fel, 42 ezer kat. hold területtel. A kétfajta üzem szám- és területet

4. Az önálló és a más mezőgazdasági ágakkal kapcsolatos szőlőgazdaságok nagyság szerint való megoszlása.

Répartition, par contenance, des exploitations viticoles dites isolées et de celles connexes à d'autres cultures.

Országrés, a szőlőgazdaság jellege <i>Régions; caractère de l'exploitation vitic.</i>	E x p l o i t a t i o n s v i t i c o l e s											
	A 100—800 □-öles — toises c.		A 800 □-öltől 2 kat. h.-ig terjedő de 800 toises c. à 2 arp. c.		A 2—5 kat. holdas arp. c.		Az 5—20 kat. holdas arp. c.		A 20 kat. holdon felüli de plus de 20 arp. c.		Az összes au total	
	s z ő l ő g a z d a s á g o k											
	száma leur nombre	területe kat. hold — leur superficie en arp. cad.	száma leur nombre	területe kat. hold — leur superficie en arp. cad.	száma leur nombre	területe kat. hold — leur superficie en arp. cad.	száma leur nombre	területe kat. hold — leur superficie en arp. cad.	száma leur nombre	területe kat. hold — leur superficie en arp. cad.	száma leur nombre	területe kat. hold — leur superficie en arp. cad.
Dunántúl. <i>Transdanubie</i> Szőlőgazdaságok <i>Exploitations vitic.</i> a) más termő terület nélkül — non connexes à d'autres cultures	12.290	3.476	5.780	4.906	301	872	42	318	1	21	18.414	9.593
b) más termő területtel connexes à d'autres cultures	139.219	35.433	58.243	53.764	4.382	12.455	788	6.937	87	3.132	202.719	111.721
Együtt — Ensemble .	151.509	38.909	64.023	58.670	4.683	13.327	830	7.255	88	3.153	221.133	121.314
Alföld. - Grande Plaine Szőlőgazdaságok <i>Exploitations vitic.</i> a) más termő terület nélkül — non connexes à d'autres cultures	19.829	5.678	13.615	12.767	1.611	4.767	306	2.528	20	543	35.381	26.283
b) más termő területtel connexes à d'autres cultures	101.602	26.180	61.866	63.181	11.186	33.308	2.597	22.244	330	14.807	177.581	159.720
Együtt — Ensemble .	121.431	31.858	75.481	75.948	12.797	38.075	2.903	24.772	350	15.350	212.962	186.003
Észak. — Nord Szőlőgazdaságok <i>Exploitations vitic.</i> a) más termő terület nélkül — non connexes à d'autres cultures	3.470	1.039	2.973	2.721	362	1.073	118	1.014	16	621	6.939	6.468
b) más termő területtel connexes à d'autres cultures	36.845	8.546	13.399	12.732	1.755	5.244	700	6.679	162	8.141	52.861	41.342
Együtt — Ensemble .	40.315	9.585	16.372	15.453	2.117	6.317	818	7.693	178	8.762	59.800	47.810
Magyarország össz. <i>Hongrie entière</i> Szőlőgazdaságok <i>Exploitations vitic.</i> a) más termő terület nélkül — non connexes à d'autres cultures	35.589	10.193	22.368	20.394	2.274	6.712	466	3.860	37	1.185	60.734	42.344
b) más termő területtel connexes à d'autres cultures	277.666	70.159	133.508	129.677	17.323	51.007	4.085	35.860	579	26.080	433.161	312.783
Mindössze — Total gén.	313.255	80.352	155.876	150.071	19.597	57.719	4.551	39.720	616	27.265	493.895	355.127

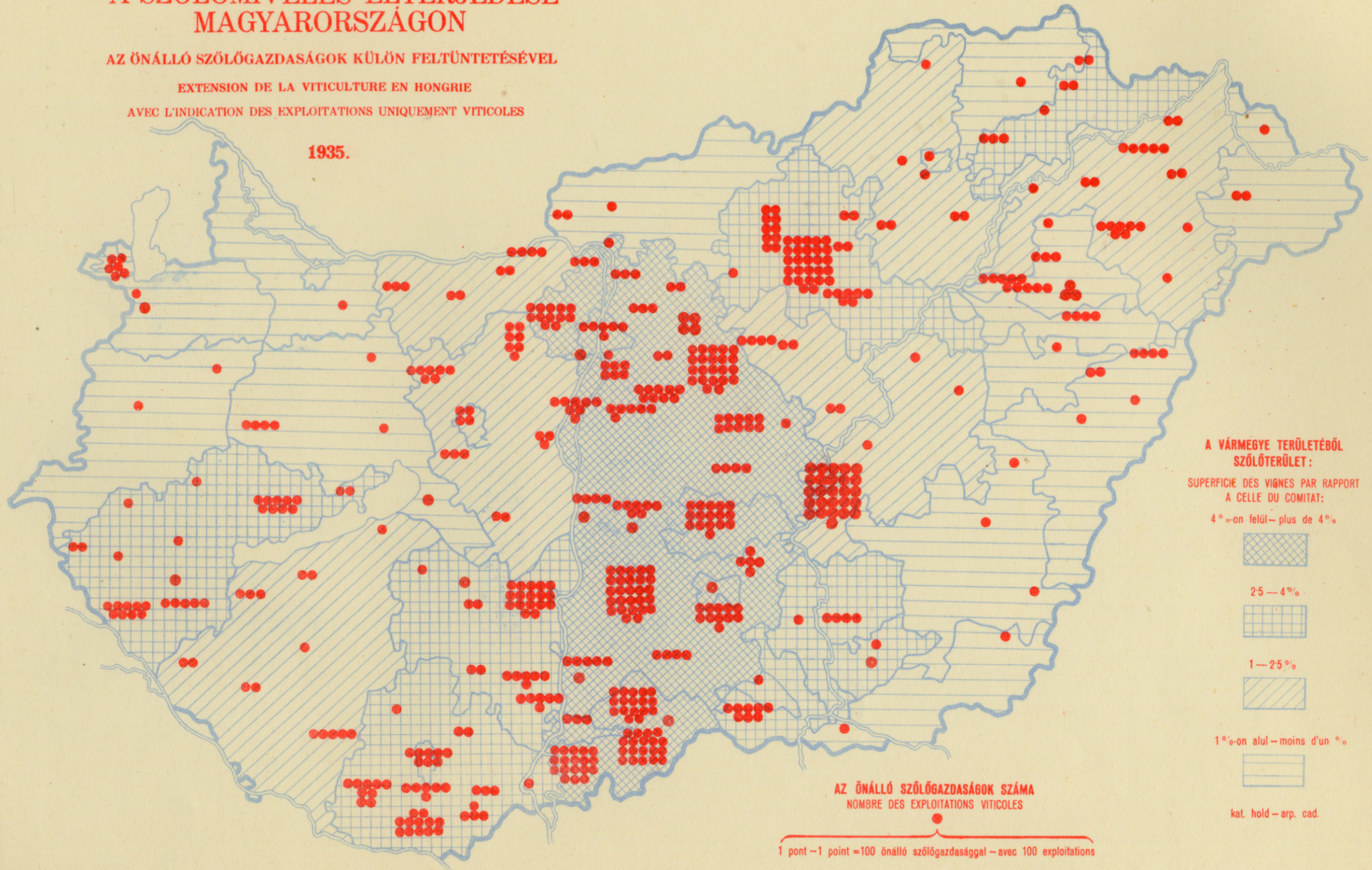
A SZŐLŐMIVELÉS ELTERJEDÉSE MAGYARORSZÁGON

AZ ÖNÁLLÓ SZŐLŐGAZDASÁGOK KÜLÖN FELTÜNTETÉSÉVEL

EXTENSION DE LA VITICULTURE EN HONGRIE

AVEC L'INDICATION DES EXPLOITATIONS UNIQUEMENT VITICOLES

1935.

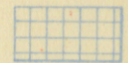

A VÁRMEGYE TERÜLETÉBŐL
SZŐLŐTERÜLET:
SUPERFICIE DES VIGNES PAR RAPPORT
A CELLE DU COMITAT:

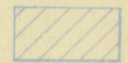
4% - on felül - plus de 4%

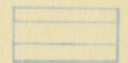
2.5 - 4%

1 - 2.5%

1% - on alul - moins d'un %

kat. hold - arp. cad.

ezekből a mennyiségekből főleg a házi-fogyasztás kerül ki. Határvonalul itt is az 1 kat. holdas szőlőüzem tekinthető s a kisebb gazdaságok kereskedelmi forgalomba került bortertermését itt bizonyára még inkább ellensúlyozza az összes nagyobb szőlőgazdaságok házi szükséglete.

Mindent egybevetve hozzávetőlegesen 100—150 ezer főre tehető azoknak a keresőknek a száma, akik kizárólagosan a szőlőművelésből élnek s tekintettel arra, hogy a mezőgazdasági népességben minden 100 keresőre 121 eltartott esik, mintegy 250—300 ezer lélekszámban lehet megjelölni azt a hazai tömeget, amelynek egzisztenciális alapja a szőlő.

Más oldalról vizsgálva e kérdést, ugyanerre az eredményre juthatunk, mert hiszen a magyar szőlőtermelés évi nyershozamának összes értéke az utolsó tíz év átlagában mindösze kerek 71 millió pengőre rúg, ez az összeg pedig még az előbb említett lélekszámnak is csak igen szerény megélhetési alapja lehet.

Ezek a megállapítások a szőlőgazdálkodás jelentőségét egyáltalán nem szállítják alá, tudva azt, hogy a szőlő a terme-

lésbe bevont területeknek csak egy kicsiny töredékrésze s mégis *aránylag* nagyobb népességnek ad megélhetést, mint akár a szántó, akár a többi kevésbé intenzív üzemágak.

A szőlőművelés éppen ennél a nagyobb intenzitásánál, különösen munkaterjességénél fogva a magyar mezőgazdasági termelésnek régi idők óta nélkülözhetetlen s igen jellegzetes kiegészítője. Erőben tartása, minőségi fejlesztése elsősorú s egyetemes országos érdek, egyben biztos haladást jelent az intenzív kultúrák hazai elterjesztése felé. Az előtérben levő birtokpolitikai, valamint az elkövetkező szőlőgazdaságpolitikai intézkedések hivatottak e termelési ágat a válság évei alatt kimozdult egyensúlyi helyzetébe visszaállítani, ugyanakkor a telepítések és kivágások célirányos szabályozásával a területi arányok óvatos, leghelyesebb irányú módosítására is alkalom nyíthatik. Megfelelő gyakorlati intézkedésekkel a szőlőgazdaságok üzemi struktúrája is változatosabbá és szélesebbé tehető s így azok alkalmazkodó képessége is rugalmasabbá válhat.

Tekál László

Az 1936. évi szüret.

Les vendanges de 1936 en Hongrie.

Résumé. En 1936, la superficie des vignes a été, de nouveau, réduite un peu, de 661 arpents cadastraux seulement. C'est surtout la superficie des vignes de montagnes et de celles plantées de ceps européens qui a été réduite; par contre, la superficie des vignes produisant directement et de celles à raisins de dessert fut de nouveau augmentée. Les vignes nouvellement créées ont représenté près de 8 mille arpents cadastraux; le nombre des communes viticoles, accusant encore une augmentation, s'est élevé de 73. Parmi les sinistres, les champignons de la vigne et surtout le péronospora, ont fait le plus de mal; par contre, les dommages par gel et grêle ont été bien inférieurs à ceux de l'année précédente.

Au point de vue de leur quantité, les vendanges ont été relativement bonnes. Le rendement en moût a dépassé quatre millions et demi d'hectolitres; c'est dans la Grande Plaine que la proportion en a été la plus forte; par rapport à 1935, la production de vin a légèrement augmenté dans le Nord; elle a été seulement égale à celle de 1935 dans la Transdanubie. La production entière (moût et raisins, considérés au point de vue du moût qu'ils auraient donné) a été, en moyenne,

11·2 hl dans la Transdanubie, 14·2 hl dans la Grande Plaine, 12·4 hl dans le Nord, et 12·9 hl pour la Hongrie entière. La production entière a représenté en moyenne 11·0 hl pour les vignes produisant directement.

Il a été vendu environ 381 mille q de raisins de table.

La qualité de la récolte n'a pas été proportionnelle à sa quantité. Relativement, on a produit moins de vins rouges et dits de rôti que de vins de table de faible qualité; ces derniers ont représenté presque un tiers de la production totale. On n'a produit que 40 hl de vin de liqueur naturelle („aszú“).

Les prix de vin et de raisin étaient extrêmement bas; les viticulteurs ont rencontré beaucoup de difficultés pour la vente. Le revenu brut, par arpent cadastral, de la viticulture, représentant 199 pengős seulement, a été inférieur même à celui de l'année précédente (203 pengős).

*

Az évenként ismétlődő szüreti statisztikai összeírás a szőlőterületek kiterjedését illetően — e művelés természeténél s ál-

ezekből a mennyiségekből főleg a házi-fogyasztás kerül ki. Határvonalul itt is az 1 kat. holdas szőlőüzem tekinthető s a kisebb gazdaságok kereskedelmi forgalomba került bortertermését itt bizonyára még inkább ellensúlyozza az összes nagyobb szőlőgazdaságok házi szükséglete.

Mindent egybevetve hozzávetőlegesen 100—150 ezer főre tehető azoknak a keresőknek a száma, akik kizárólagosan a szőlőművelésből élnek s tekintettel arra, hogy a mezőgazdasági népességben minden 100 keresőre 121 eltartott esik, mintegy 250—300 ezer lélekszámban lehet megjelölni azt a hazai tömeget, amelynek egzisztenciális alapja a szőlő.

Más oldalról vizsgálva e kérdést, ugyanerre az eredményre juthatunk, mert hiszen a magyar szőlőtermelés évi nyershozamának összes értéke az utolsó tíz év átlagában mindösze kerek 71 millió pengőre rúg, ez az összeg pedig még az előbb említett lélekszámnak is csak igen szerény megélhetési alapja lehet.

Ezek a megállapítások a szőlőgazdálkodás jelentőségét egyáltalán nem szállítják alá, tudva azt, hogy a szőlő a terme-

lésbe bevont területeknek csak egy kicsiny töredékrésze s mégis *aránylag* nagyobb népességnek ad megélhetést, mint akár a szántó, akár a többi kevésbé intenzív üzemágak.

A szőlőművelés éppen ennél a nagyobb intenzitásánál, különösen munkaterjességénél fogva a magyar mezőgazdasági termelésnek régi idők óta nélkülözhetetlen s igen jellegzetes kiegészítője. Erőben tartása, minőségi fejlesztése elsősorú s egyetemes országos érdek, egyben biztos haladást jelent az intenzív kultúrák hazai elterjesztése felé. Az előtérben levő birtokpolitikai, valamint az elkövetkező szőlőgazdaságpolitikai intézkedések hivatottak e termelési ágat a válság évei alatt kimozdult egyensúlyi helyzetébe visszaállítani, ugyanakkor a telepítések és kivágások célirányos szabályozásával a területi arányok óvatos, leghelyesebb irányú módosítására is alkalom nyíthatik. Megfelelő gyakorlati intézkedésekkel a szőlőgazdaságok üzemi struktúrája is változatosabbá és szélesebbé tehető s így azok alkalmazkodó képessége is rugalmasabbá válhat.

Tekál László

Az 1936. évi szüret.

Les vendanges de 1936 en Hongrie.

Résumé. En 1936, la superficie des vignes a été, de nouveau, réduite un peu, de 661 arpents cadastraux seulement. C'est surtout la superficie des vignes de montagnes et de celles plantées de ceps européens qui a été réduite; par contre, la superficie des vignes produisant directement et de celles à raisins de dessert fut de nouveau augmentée. Les vignes nouvellement créées ont représenté près de 8 mille arpents cadastraux; le nombre des communes viticoles, accusant encore une augmentation, s'est élevé de 73. Parmi les sinistres, les champignons de la vigne et surtout le péronospora, ont fait le plus de mal; par contre, les dommages par gel et grêle ont été bien inférieurs à ceux de l'année précédente.

Au point de vue de leur quantité, les vendanges ont été relativement bonnes. Le rendement en moût a dépassé quatre millions et demi d'hectolitres; c'est dans la Grande Plaine que la proportion en a été la plus forte; par rapport à 1935, la production de vin a légèrement augmenté dans le Nord; elle a été seulement égale à celle de 1935 dans la Transdanubie. La production entière (moût et raisins, considérés au point de vue du moût qu'ils auraient donné) a été, en moyenne,

11·2 hl dans la Transdanubie, 14·2 hl dans la Grande Plaine, 12·4 hl dans le Nord, et 12·9 hl pour la Hongrie entière. La production entière a représenté en moyenne 11·0 hl pour les vignes produisant directement.

Il a été vendu environ 381 mille q de raisins de table.

La qualité de la récolte n'a pas été proportionnelle à sa quantité. Relativement, on a produit moins de vins rouges et dits de rôti que de vins de table de faible qualité; ces derniers ont représenté presque un tiers de la production totale. On n'a produit que 40 hl de vin de liqueur naturelle („aszú“).

Les prix de vin et de raisin étaient extrêmement bas; les viticulteurs ont rencontré beaucoup de difficultés pour la vente. Le revenu brut, par arpent cadastral, de la viticulture, représentant 199 pengős seulement, a été inférieur même à celui de l'année précédente (203 pengős).

*

Az évenként ismétlődő szüreti statisztikai összeírás a szőlőterületek kiterjedését illetően — e művelés természeténél s ál-

1. Területi eredmények. — Résultats par régions.

Év, országrész Années et régions	V i g n e s						Az összes szőlők közül Vignes plantées en			A fiatal még nem termő szőlők - Vi- gnes nouvel. ne pro- duisant rien enc.	A csemegezőlők Vignes à raisins de dessert
	A kivágott suppr- mées szőlők	Az új ülteté- sű - récé- ment créées	A hegyi szőlők de montagnes	A síkvidéki en plaine		Az összes szőlők en tout	az európai vesszőkkel ceps euro- péens	az amerikai oltványok- kal - ceps améric.	a direkter- mő szőlők- kel - ceps produisant directement		
				immunis à sol dit "im- munis"	nem imm. à sol dit "non im- munis"						
	területe kat. hold superficie, en arpents cadastraux						beültetett terület kat. hold superficie, arp. c.				
1932	5.212	3.999	136.934	200.988	30.632	368.554	249.451	91.242	27.861	12.992	19.963
1933	4.118	3.541	134.309	200.203	31.249	365.761	246.423	91.075	28.263	13.581	21.456
1934	3.456	4.616	134.583	200.242	32.296	367.121	246.947	91.472	28.702	15.307	21.880
1935											
Dunántúl - Transdanubie	1.635	1.937	91.732	23.781	16.199	131.712	56.484	53.765	21.463	5.734	5.916
Alföld - Grande Plaine	1.102	3.193	6.377	172.450	11.264	190.091	181.544	5.691	2.856	8.625	11.015
Észak - Nord	274	879	37.425	7.249	5.647	50.321	12.881	32.452	4.988	1.948	6.622
Együtt - Ensemble	3.011	6.009	135.534	203.480	33.110	372.124	250.909	91.908	29.307	16.307	23.553
1936											
Dunántúl - Transdanubie	1.633	2.341	89.525	23.617	16.070	129.212	54.666	52.302	22.244	6.086	5.946
Alföld - Grande Plaine	1.182	4.423	6.688	172.622	11.468	190.778	181.261	5.886	3.631	10.695	12.612
Észak - Nord	277	975	37.647	7.634	6.192	51.473	12.638	32.984	5.851	2.274	7.083
Együtt - Ensemble	3.092	7.739	133.860	203.873	33.730	371.463	248.565	91.172	31.726	19.055	25.641

landó jellegénél fogva — évről-évre csupán kis eltéréseket talál. Hasonló volt a helyzet a múlt esztendőben is, amennyiben a szőlőföldek az előző évi területi eredményekhez viszonyítva százalékban szinte ki sem fejezhető mértékű változást (mindössze 661 kat. hold csökkenést) mutatnak. A területi fogyatkozás a különböző fekvésű és talajú, valamint gyökérzetű szőlőket illetően azonban már észrevehetőbben alakult. A változások közül legjelentősebb a hegyi szőlők területében és az európai vesszőkkel kihasznált szőlőföldek állományában — egyaránt a Dunántúlon — bekövetkezett összeshúzódás, valamint a minőségi követelményeket kevésbé kielégítő direkttermőszőlők és a hazai gyümölcskultúra kiegészítésére hivatott csemegezőlők további térhódítása. Az emelkedés mértéke az 1935. évi megfelelő eredményekhez viszonyítva 8,25, illetve 8,87%.

Említésre érdemes, hogy gazdáink, a fennálló telepítési korlátozások ellenére, újból jelentős — közel 8 ezer kat. hold kiterjedésű — területet vontak be a szőlőtermelésbe, ugyanakkor kivágási tevékenységük csak az előző évi szinten mozgott. A szőlőművelő községek száma 2.658-ról 2.731-re emelkedett, a gyarapodás jórésze azonban csak a pontosabb összeírásnak tulajdonítható, amennyiben az 1935. évi általános mezőgazdasági összeírás feldolgo-

zási eredményei idevonatkozólag is ellenőrző adatokat szolgáltatottak.

A szőlőterületek minuciózus változásával szemben a terméseredmények évről-évre szélsőséges ingadozásokat mutatnak. A hullámzó eredményeknek elsősorban a különféle kártevők az előidézői. Ezek összességükben tavaly is csaknem 21 ezer kat. hold szőlőföld termésének $\frac{2}{3}$ -át tarolták le, 61 ezer kat. hold hozamában pedig $\frac{1}{3}$ -nál nagyobb kárt okoztak. Amíg tavalyelőtt a kártételek terén főleg a fagy és jégverések jártak elől, addig 1936-ban leginkább gombabetegségek, de különösen a peronoszpóra pusztított. A fagykár sújtotta terület az előző évinek még huszadrészt sem érte el, a peronoszpóra viszont 100 ezer kat. holdat meghaladóan lépett fel kártevőként. Az erőteljes védekezés azonban pusztítását tetemesen mérsékelte, ugyanarra, hogy súlyosabb károkat az átlagosnál valamivel mégis kisebb mértékben okozott.

A termés mennyisége szőlőgazdálkodásunk elég eredményes esztendjéről tanuskodik. A szűrt musthozam meghaladta a négy és fél millió hektolitert; ez a mennyiség az utóbbi évek gyenge borhozama után az elmúlt másfél évtized egyik legjobb terméseredményét jelenti. De még ez a termés is — a külföldi nagy bortermelő államok évi átlageredményeivel összehason-

2. Szőlőkárak és az ellenük való védekezés.

Dommages causés aux vignes et protection de ces dernières.

Év, országrész Années et régions	A termésben Dommages dans les fruits de la vigne :									A tőkékben jövőre is kiható - Dommages dont la vigne souffrait encore, après l'année considérée		Superficie des vignes	
	k á r t o k o z o t t												
	a peronosz- pora - péro- nospora	a liszt- harmat oidium	a szőlómoly és ilonca cochyliis et pyrale	a fagy gel	a jégverés grêle	az egyéb elemi kár ¹⁾ autres dom- mages ¹⁾	a fagy gel	a jégverés grêle	az egyéb elemi kár ¹⁾ autres dom- mages ¹⁾	A filoxera ellen szénkénegezett sulfidok contre le phyllox.	A peronospora ellen megperm. sulfidok contre le péronospora	szőlők területe kat. hold	en arp. c.
kat. holdon — superficies sinistrées, arp. c.													
1932	70 510	7.668	48.542	13.159	53.327	49.569	793	18.508	7.267	11.102	341.116		
1933	9 969	14.011	28.774	6.357	41.431	48.353	894	13.848	12.379	11.314	339.116		
1934	23.276	5.540	44.442	18.367	42.009	117.038	4.609	8.594	6.046	12.441	337.067		
1935													
Dunántúl - Transdanubie	3.672	831	2.710	55.757	10.401	6.764	14 366	2.219	1.655	12 077	115.206		
Alföld — Grande Plaine	3.659	613	5 210	147.949	33.439	8.435	27.170	6.348	367	1.304	181.348		
Észak — Nord	968	99	3.577	30.615	5.202	4.628	3.841	309	70	620	47.241		
Összesen — Total . .	8.299	1.543	11.497	234.321	49.042	19.827	45.377	8.876	2.092	14.001	343.795		
1936													
Dunántúl - Transdanubie	46.940	15.723	3.340	2.065	6.042	9.315	319	1.385	3.910	11.604	113.486		
Alföld — Grande Plaine	45.887	8.241	4.780	6.123	14.250	11.519	236	2.803	1.394	1.306	183.559		
Észak — Nord	10.715	1.195	1.032	2.739	7.860	3.421	39	3.036	622	486	46.789		
Összesen — Total . .	103.542	25.159	9.152	10.927	28.152	24.255	594	7.224	5.926	13.396	343.834		

¹⁾ Több kártevő adatai összevonattak s ezért az itt kimutatott adatokban egyes kárt szenvedett területek többször is szerepelnek, ha azokat többféle kár sújtotta. — Ici, les superficies ayant subi plusieurs sortes de dommages figurent autant de fois qu'elles ont eu de dommages.

lítva — legfeljebb csak *jobb közepesnek* minősíthető. A hozam az egyes országrészek, de méginkább megyék eredményeit tekintve, rendkívül egyenlőtlenül alakult. Az a másfél millió hektolitert meghaladó musttöbblet, ami az előző évvel szemben az 1936. évi szüret javára mutatkozik, túlnyomó részében egyedül az Alföld hozamát növelte. Északon viszont nem sokkal többet, Dunántúl pedig csak annyi bort szűrtek, mint 1935-ben. Ez első országrészünkben hat vármegyében volt rosszabb szüret, mint tavalyelőtt, közöttük a minőségi termelésben számottevő Sopron megyében is. Ezzel szemben Baranya és Fejér megyék termésátlaga javult és némileg jobb eredményeket találunk Tolnában is. Az északi megyék bortermése hasonló ingadozásokat mutat, ahol az egyetlen Heves vármegye igazán jó termését kedvezőtlenül ellensúlyozza Abaúj és a nemes borkat termő Zemplén megyék erősen csökkent átlaga.

Hogy az alföldi musttermés viszont mennyivel jobb volt, mint az előző évben,

arra élénken mutat rá az a 13 hl.-en felüli kat. holdankinti termésátlag, amely közel háromszorosa az 1935. évi feltűnően rossz terméseredménynek. Még itt is kitűnnek magas átlagaikkal Bács, Jász-Nagykun-Szolnok, de különösen Pest vármegyék. A *teljes* termésátlagok (musttermés + mustra átszámított szőlőtermés) számadatai a következők: Dunántúlon 11·2, az Alföldön 14·2, Északon pedig 12·4 hl. Az ily módon számított országos átlag: 12·9 hl. (szőlőtermés nélkül 12·2 hl.).

Ebben az évben gyűjtött a hivatal első ízben adatokat a direkttermő szőlők termésére vonatkozólag. Az eredmények távolról sem igazolják azt a felfogást, hogy ezek a fajták hazánkban az európai tőkénél jóval nagyobb terméseket adnának. Azok — igen valószínűleg — a művelésükre fordított kisebb gondosságban keresendő. Teljes termésátlaguk (11·0 hl.) kerek 2 hl.-rel kevesebb, mint az egyéb szőlők.

A gyümölcs gyanánt értékesített szőlő mennyisége az előző évi megfelelő eredményeket kerek 117 ezer mázsával multa fe-

3. Terméseredmények. — Résultats des vendanges.

Év, országrész Années et régions	Production				Az összes must- (újbor) termésből De la production totale de moût (vin nouveau):							A gyümölcs gyanánt értékesített szőlő mennyisége Raisins de table vendus		
	Az összes újbor (must) — de vin nouveau (moût)	A hegyi szőlők — des vignes de montagnes	Az immunis talajú des vignes à sol dit „immunis“		fehér — vins blancs	siller — vins rosés („siller“s)	vörös — vins rouges	finomabb pecsenye vagy csemege — vins fins dits de rôti ou dessert	közönséges, vagy jobb asztali — vins de table, ordinaires ou de qualité supérieure	gyenge v. silány asztali vins, de table faibles ou de qualité tout à fait inférieure	összesen en tout	ezer q	ebből csemegezőlő dontrains de dessert	
			A nem immunis talajú — des vignes à sol dit „non immunis“											bor
			síkidéki (lapály) szőlők en plaine											
must- (újbor) termése en ce qui concerne le moût (vin nouveau)				bor							ezer q en milliers de q			
ezer hektoliter — en milliers d'hectolitres														
1932	3.557	1.609	1.656	292	2.221	935	401	365	2.271	921	400	123		
1933	3.083	1.028	1.796	259	1.910	893	280	114	1.152	1.817	158	86		
1934	2.542	920	1.357	265	1.559	709	274	403	1.639	500	273	112		
1935														
Dunántúl — Transdanubie	1.396	1.104	146	146	848	294	254	103	848	445	67	25		
Alföld — Grande Plaine	1.040	64	933	43	607	391	42	114	730	196	125	43		
Észak — Nord	422	350	40	32	354	37	31	53	266	103	72	37		
Összesen — Total . .	2.858	1.518	1.119	221	1.809	722	327	270	1.844	744	264	105		
1936														
Dunántúl — Transdanubie	1.409	1.012	219	178	896	319	194	137	835	437	53	18		
Alföld — Grande Plaine	2.564	57	2.393	114	1.538	949	77	146	1.608	810	225	84		
Észak — Nord	566	432	81	53	482	43	41	53	307	206	103	71		
Összesen — Total . .	4.539	1.501	2.693	345	2.916	1.311	312	336	2.750	1.453	381	173		

lül. A hazai és külföldi piacokon eladott szőlők túlnyomó része az alföldi termőhelyekről került ki, ahol ebben az évben Pest vármegye egymaga közel annyi szőlőt vitt piacra, mint 1935-ben az egész Alföld. Az

értékesítést illetően második helyen az északi Heves megye áll, ahonnan ugyancsak igen nagy mennyiségű — több mint 84 ezer mázsa — szőlőt szállítottak különböző fogyasztási gócpontokra. Dunántúl viszont

4. Szőlő- és borárak, értékadatok. — Prix de raisin et de vin, données de valeur.

Év, országrész Années et régions	Prix moyen, au producteur,								V a l e u r				Kat. holdankinti nyersjövedelem Revenu brut par arp. cad., P — en pengős
	1 kg. d'un kilo		1 liter d'un litre						A gyümölcs gyanánt értékesített szőlőmennyiség des raisins de table vendus	Az egész musttermés de la production totale du moût	Az összes termés de la production totale des vignes	A szőlősgazdák szüreti öborkészletének — des stocks de vins vieux des vigneronns au moment des vendanges	
	csemegezőlő de raisin de dessert	borszőlő de raisin à vin	de vin nouveau										
			fehér blanc		vörös rouge								
		finomabb fin	asztali ordinaire	siller rosé (siller)	vörös rouge	aszu de liqueur nat.	őbor de vin vieux						
termelői átlagára fillér — en fillérs								értéke ezer pengő — en milliers de pengős					
1932	20	13	22	15	14	15	115	26	6.130	55.512	61.642	11.867	167
1933	22	12	25	17	14	20	59	38	4.019	51.870	55.889	9.355	153
1934	24	15	31	22	20	22	130	33	5.023	57.359	62.382	11.618	170
1935	30	19	32	25	22	22	197	45	6.167	69.325	75.492	10.009	203
1936	20	12	22	16	12	19	110	31	5.879	67.902	73.781	10.490	199
1936													
Dunántúl — Transdanubie	26	16	29	20	17	21	115	31	1.029	28.673	29.702	3.987	230
Alföld — Grande Plaine	18	10	14	12	10	14	—	25	2.903	28.925	31.828	2.694	167
Észak — Nord	22	13	23	18	18	17	110	37	1.947	10.303	12.250	3.809	238

a kedvezőtlen musteredményeknek megfelelően a gyümölcsöző-eladások is alatta maradtak az előző évinek.

A termett bor minősége az átlagosnál valamivel gyengébbre sikerült. A pecsenyebor mennyisége pl. meg sem közelíti az 1934. évi hozamot, pedig abban az évben mindössze csak 2·5 millió hl. borunk termett, de viszonylag kevesebb volt, mint a tavalyelőtti év pecsenyebor mennyisége is. Fel-tűnő, hogy gazdáink tavaly aránylag kevesebb vörös bort szűrték s a vörösborszőlők nagyobb hányadából készítették sillerborokat, mint az előző évben. Viszont aránylag sok volt az egészen gyenge minőségű asztali bor, amely az egész termésnek csaknem egyharmadát képviseli. Aszúbor a tavalyelőtti 185 hl.-el szemben mindössze 40 hl. termett; e mennyiséget fele-fele arányban Zala és Zemplén megyék szőlői szolgáltatták. A termelőknél szüretkor mintegy 338 ezer hl. eladatlan óborkészletünk volt; ez a

mennyiség kb. megfelel az évenként található szüreti termelői óborkészleteknek.

A termés értékesítése terén szőlősgazdáinknak igen nagy nehézségekkel kellett és kell megküzdeniök. A termelői árak rendkívül alacsony szinten mozogtak és az eladatlan borkészletek mennyisége még most, az új szüret közvetlen közelében is, nyomja a piacot. Még az étkezési szőlők ára is messze elmaradt az 1935. évitől. Csak így történhetett, hogy az aránylag jobb termés ellenére is a szőlőművelés kat. holdankinti nyershozamának értékösszege mindössze 199 pengőt tesz, ami kerek 2%-kal alacsonyabb, mint a megelőző esztendő megfelelő eredménye. A tavalyi szüret jobb termése fokozottabban hívja fel a figyelmet a szélesebbkörű minőségi termelésre, valamint az ár és értékesítés összefüggő problémáira, amelyek helyes arányú s minél előbbi megoldása elsőrendű országos érdek.

T. L.

• KERESKEDELEM ÉS KÖZLEKEDÉS •

Külkereskedelmünk az 1937. év I. felében.

Le commerce extérieur de la Hongrie dans la première moitié de 1937.

Résumé. D'après les données du commerce extérieur, notre situation économique continuait à s'améliorer pendant les 6 premiers mois de l'année. Bien que les importations (218·5 millions de pengős) accusent une régression de 1·1 million (0·5%) par rapport au chiffre de 1936, cela tient au fait que, cette année, nous n'avons plus besoin de maïs étranger, lequel figurait, l'année dernière, pour environ 10% dans la valeur totale des importations. La valeur des marchandises exportées (293·2 millions de pengős) a dépassé de plus d'un tiers (35·7%) celle de 1936. Ainsi, la balance commerciale s'est soldée par un excédent de 74·7 millions de p., supérieur à tous ceux enregistrés à paraille époque dans la Hongrie actuelle. Il est caractéristique que pour chacun des mois en question, la balance montre, cette année, un excédent notable.

Dans l'importation, on observe la même tendance que nous avons déjà signalée pour le premier trimestre: de certaines matières industrielles dites de base, on a importé une quantité bien plus considérable que l'année dernière, tandis que

pour quelques produits de cette catégorie, l'importation diminuait du fait des difficultés d'en acquérir (les besoins intérieurs n'y ont pas baissé). Ces difficultés d'acquisition touchent beaucoup notre économie, la Hongrie étant pauvre en matières premières industrielles, et il en est de même des pays qui figurent pour plus de la moitié dans notre commerce extérieur.

Nous avons considérablement augmenté (de 21%) l'importation de bois bruts et ouvrés. D'après les chiffres concernant les importations de coton brut, de fibres artificielles, de fils de soie artificielle, de laine et de fils de laine, certaines branches de notre industrie textile continuaient à produire au moins au niveau de l'année dernière. A cause de la situation des marchés mondiaux, l'industrie lourde n'a pu acheter que moins le tiers des quantités de fontes et de ferrailles qu'elle avait importées en 1936, se compensant, en partie, par une augmentation (19%) de l'importation de minerai de fer. Au manque de fonte étrangère, la production métallurgique

a kedvezőtlen musteredményeknek megfelelően a gyümölcsöző-eladások is alatta maradtak az előző évinek.

A termett bor minősége az átlagosnál valamivel gyengébbre sikerült. A pecsenyebor mennyisége pl. meg sem közelíti az 1934. évi hozamot, pedig abban az évben mindössze csak 2·5 millió hl. borunk termett, de viszonylag kevesebb volt, mint a tavalyelőtti év pecsenyebor mennyisége is. Fel-tűnő, hogy gazdáink tavaly aránylag kevesebb vörös bort szűrték s a vörösborszőlők nagyobb hányadából készítették sillerborokat, mint az előző évben. Viszont aránylag sok volt az egészen gyenge minőségű asztali bor, amely az egész termésnek csaknem egyharmadát képviseli. Aszúbor a tavalyelőtti 185 hl.-el szemben mindössze 40 hl. termett; e mennyiséget fele-fele arányban Zala és Zemplén megyék szőlői szolgáltatták. A termelőknek szüretkor mintegy 338 ezer hl. eladatlan óborkészletünk volt; ez a

mennyiség kb. megfelel az évenként található szüreti termelői óborkészleteknek.

A termés értékesítése terén szőlősgazdáinknak igen nagy nehézségekkel kellett és kell megküzdeniök. A termelői árak rendkívül alacsony szinten mozogtak és az eladatlan borkészletek mennyisége még most, az új szüret közvetlen közelében is, nyomja a piacot. Még az étkezési szőlők ára is messze elmaradt az 1935. évitől. Csak így történhetett, hogy az aránylag jobb termés ellenére is a szőlőművelés kat. holdankinti nyershozamának értékösszege mindössze 199 pengőt tesz, ami kerek 2%-kal alacsonyabb, mint a megelőző esztendő megfelelő eredménye. A tavalyi szüret jobb termése fokozottabban hívja fel a figyelmet a szélesebbkörű minőségi termelésre, valamint az ár és értékesítés összefüggő problémáira, amelyek helyes arányú s minél előbbi megoldása elsőrendű országos érdek.

T. L.

• KERESKEDELEM ÉS KÖZLEKEDÉS •

Külkereskedelmünk az 1937. év I. felében.

Le commerce extérieur de la Hongrie dans la première moitié de 1937.

Résumé. D'après les données du commerce extérieur, notre situation économique continuait à s'améliorer pendant les 6 premiers mois de l'année. Bien que les importations (218·5 millions de pengős) accusent une régression de 1·1 million (0·5%) par rapport au chiffre de 1936, cela tient au fait que, cette année, nous n'avons plus besoin de maïs étranger, lequel figurait, l'année dernière, pour environ 10% dans la valeur totale des importations. La valeur des marchandises exportées (293·2 millions de pengős) a dépassé de plus d'un tiers (35·7%) celle de 1936. Ainsi, la balance commerciale s'est soldée par un excédent de 74·7 millions de p., supérieur à tous ceux enregistrés à paraille époque dans la Hongrie actuelle. Il est caractéristique que pour chacun des mois en question, la balance montre, cette année, un excédent notable.

Dans l'importation, on observe la même tendance que nous avons déjà signalée pour le premier trimestre: de certaines matières industrielles dites de base, on a importé une quantité bien plus considérable que l'année dernière, tandis que

pour quelques produits de cette catégorie, l'importation diminuait du fait des difficultés d'en acquérir (les besoins intérieurs n'y ont pas baissé). Ces difficultés d'acquisition touchent beaucoup notre économie, la Hongrie étant pauvre en matières premières industrielles, et il en est de même des pays qui figurent pour plus de la moitié dans notre commerce extérieur.

Nous avons considérablement augmenté (de 21%) l'importation de bois bruts et ouvrés. D'après les chiffres concernant les importations de coton brut, de fibres artificielles, de fils de soie artificielle, de laine et de fils de laine, certaines branches de notre industrie textile continuaient à produire au moins au niveau de l'année dernière. A cause de la situation des marchés mondiaux, l'industrie lourde n'a pu acheter que moins le tiers des quantités de fontes et de ferrailles qu'elle avait importées en 1936, se compensant, en partie, par une augmentation (19%) de l'importation de minerai de fer. Au manque de fonte étrangère, la production métallurgique

intérieure s'est efforcée de suppléer. L'augmentation de l'importation de coke (30%) indique l'activité de nos hauts fourneaux. Les achats de matières premières des fabriques de cuirs et de l'industrie du caoutchouc ont augmenté. Par contre, on observe une diminution considérable pour les importations d'huile minérale brute (—42%) et de pâtes à papier (—21%). Pour l'huile minérale brute, matière première importante pour la Hongrie, certaines difficultés rencontrées du côté de la Roumanie (et qui ont été éliminées depuis) ont mis obstacle au transport, le paralysant pendant un mois et demi. Pour l'importation de pâtes à papier, nous avons eu des difficultés dues à l'augmentation, sur les marchés mondiaux, de la demande quant à la cellulose, matière première du papier, de la soie artificielle, des fibres artificielles et des explosifs.

Les bons résultats de notre exportation tenaient surtout au fait que la récolte de 1936 a fourni de forts excédents. Ils étaient dus aussi à ce que notre industrie a satisfait de mieux en mieux et pour des produits de plus en plus nombreux, la demande extérieure. L'agriculture a augmenté surtout la valeur des exportations de produits de terres labourées: froment, seigle, maïs. Pour ces trois céréales, les exportations ont augmenté de 45·1 millions de pengős. Mais l'exportation d'animaux vivants et de produits animaux a notablement baissé, comparée à celle de 1936.

Les produits d'industrie agricole (farine, malt, alcool, sucre, conserve de viande) ont amélioré de 10 millions de p. nos exportations. Malgré les difficultés d'achat de matières premières, notre industrie lourde paraît avoir bénéficié des bonnes conjonctures mondiales. L'exportation des produits d'industrie textile, ainsi que l'exportation de pelleteries apprêtées, de vêtements pour dames et jeunes filles, de peaux ouvrées, de chaussures, de feuilles de placage et de meubles, accusent un progrès notable.

Pendant les 6 premiers mois de l'année, c'est l'Allemagne qui tenait, avec une proportion de 25·15%, la première place dans le commerce extérieur de la Hongrie. Viennent ensuite, sous ce rapport, l'Autriche (17·47%), et l'Italie (12·18%). Envers ces trois pays, notre balance commerciale a été excédentaire, se soldant à leur égard par un actif de 55·7 millions de pengős, contre également un actif (17·3 millions) l'année dernière. Dans l'excédent total (74·7 millions de p.) de notre balance commerciale, ces trois pays figurent pour 75%.

Avec les trois pays de la Petite Entente, notre commerce a fort diminué en raison de la baisse de l'importation roumaine (c'est en

Roumanie que nous avons achetée, l'année dernière, le plus de maïs). La part de l'ensemble de ces trois pays dans le commerce de la Hongrie a été de 12·34%. A leur égard, pendant la période en question notre balance commerciale a été déficitaire, accusant un passif de 15·6 millions, inférieur à celui de 1936 (33·1 millions).

Avec la Grande-Bretagne, notre commerce a diminué, l'exportation hongroise ayant baissé sous ce rapport. Vers la France, et surtout vers la Suisse, nos exportations ont augmenté, ainsi que vers les États-Unis.

*

Az egyes államokban mutatkozó gazdasági fellendülés mindinkább érezteti hatását az államok közötti árucserén is. Nagyon jellemzők erre vonatkozóan azok az adatok, amelyet a Népszövetség¹⁾ közzétesz. A Népszövetség megállapította eredmények szerint az idei év első öt hónapjában a világ külkereskedelmi forgalma (a június havi adatok még nem állanak rendelkezésre) az előző évvel szemben a következőképpen fejlődött:

	Érték millió P-ben		Emelkedés %-ban
	1936	1937	
	I—V. havában		
Bevitel	5.005	6.132	22·5
Kivitel	4.690	5.844	24·6

A bevételre került áruk értéke e táblázat szerint egyik évről a másikra több mint egyötödével nőtt, a kivitt áruk értéke pedig csaknem egynegyeddel emelkedett. Az ug-rásszerű fejlődés ellenére az idei érték még mindig nem érte el az 1929. évi forgalom értékének felét sem, amint erre az alábbi index-számok mutatnak:

H ó n a p	A világforgalom értékének indexszámai (1929 = 100)	
	1936-ban	1937-ben
Január	35·7	40·7
Február	34·4	40·7
Március	36·6	46·5
Április	35·6	46·8
Május	36·6	46·3
I—V. havi átlag	35·8	44·2

Ezek szerint a világforgalom arányértéke az idei év első öt hónapjában csak 44·2% -a az 1929. évi forgalom értékének. A múlt évben ez az arány még csak 35·8 volt, tehát nem sokkal több, mint az 1929. évi forgalom harmadrésze.

¹⁾ Bulletin mensuel de statistique, 1937. 7. szám.

Az ár- és volumen-indexet a Népszövetség ez idő szerint még csak az idei év első negyedére állapította meg. Ezek az indexszámok jól megvilágítják a forgalmat kialakító két tényezőnek: az országhatárokat átlépő áruk mennyiségének és árának változását.

I d ő s z a k	Volumen-	Ár-
	i n d e x	
	(1929 = 100)	
1936. I. negyedév	82·8	43·0
1937. I. negyedév	92·6	46·0

A világ külkereskedelmi forgalmába került áruk mennyisége tehát már erősen megközelíti az 1929. évi színvonalat, annak 92·6%-át érve el. Hogy ennek ellenére az összérték mégis az 1929. évi forgalom értékének fele alatt marad, ennek oka a nagy áresés, ami az áruk árát a maguk összességében az 1929. évi nivó 46%-ára szorította le.

*

A magyar külkereskedelmi adatok szintén a gazdasági helyzet további javulásáról számolnak be. A behozatal 218·5 millió pengős értéke ugyan 1·1 millióval, fél százalékkal alatta maradt az előző évinek, ennek oka azonban az, hogy az idén már nem volt szükség tengeri importra, ami tavaly a behozatali összértéknek mintegy 10%-át tette.¹⁾ A kivitt áruk értéke 293·2 millió pengő 35·7%-kal, tehát több mint egyharmaddal volt magasabb a múlt évinél, úgy, hogy a kereskedelmi mérlegben 74·7 millió pengős aktív egyenleg keletkezett, olyan összeg, amilyent ebben az időszakban a csonka ország ez ideig még nem tudott felmutatni. Jellemző, hogy a tárgyalt időszak minden egyes hónapjában jelentékeny aktív egyenleget sikerült elérni (1. sz. tábla).

A behozatalban (2/A. sz. tábla) továbbra is az az irányzat érvényesült, ami már az első negyedévben megállapítható volt: egyes fontos ipari alapanyagokból jelentékenyen nagyobb mennyiséget szereztünk be külföldről, mint tavaly, másokból viszont erős mértékben visszaesett az import, de nem a szükségletek csökkenése, hanem beszerzési nehézségek következtében. A beszerzési nehézségek pedig súlyosan érintik közgazdaságunkat, mert ipari nyersanyagokban

¹⁾ A múlt év első felében 18.451 vagon tengerit hoztunk be 20·5 millió pengő értékben, az idén 300 q-t (3 ezer P).

szegény ország vagyunk, sőt azok az államok is az el nem látott országok közé tartoznak, amelyekkel forgalmunk a legelénkebb és annak több mint felét lebonyolítjuk.

Jelentékenyen, 21%-kal fokoztuk a nyers és megmunkált fa importját. Az ide tartozó tételek közül különösen nagy volt a tűzifa importja: több mint kétszerese volt a tavalyinak. A fűrészárak 11%-os emelkedése szintén figyelemre méltó, míg a gömbfánál már csak 5%-kal növeltük az importot. A textiliparunk nyers pamutból valamivel, 3%-kal (ami 4.710 q-nak felel meg) kevesebbet szerzett be, ezzel szemben megnégyszerezte a műrost behozatalát, amiből a múlt évi 5.093 q-val szemben 19.793 q-t, vagyis 14.700 q-val többet vásárolt. E révén kiegyenlítődt az a 25%-os visszaesés is, ami a pamutfonálnál állott be. A műselyemfonálnál 18%-os, a nyers jutánál 63%-os a növekedés. A gyapjúipar

1. A külkereskedelmi forgalom hónapok szerint.

Commerce extérieur par mois.

Hónap Mois	A behozatal alakulása az Variations des importations						
	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937
	évben, millió pengő — millions de pengős						
I.	43·2	27·3	22·3	23·1	27·5	40·6	28·0
II.	41·9	25·5	21·6	22·0	27·7	30·2	32·2
III.	54·4	30·5	26·0	29·5	29·8	35·0	37·9
IV.	55·7	25·7	22·7	29·6	32·2	40·3	41·1
V.	55·7	27·6	25·4	28·5	31·5	38·8	38·8
VI.	49·3	29·2	25·7	30·7	26·7	34·7	40·5
I—VI.	300·2	165·8	143·7	163·4	175·4	219·6	218·5
	A kivitel alakulása az Variations des exportations						
	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937
	évben, millió pengő — millions de pengős						
I.	39·9	24·1	23·2	28·6	29·4	34·9	45·8
II.	41·1	23·6	25·7	28·8	28·8	41·2	50·7
III.	50·2	25·4	29·2	38·6	40·3	38·0	53·5
IV.	40·3	26·9	23·1	30·9	30·6	32·9	49·7
V.	44·6	26·0	28·1	26·5	31·3	31·8	48·4
VI.	42·3	27·5	29·3	29·4	29·4	37·3	45·1
I—VI.	258·4	153·5	158·6	182·8	189·8	216·1	293·2
	A külkereskedelmi mérleg alakulása az Variations de la balance du commerce extérieur						
	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937
	évben, millió pengő — millions de pengős						
I.	- 3·3	- 3·2	+ 0·9	+ 5·5	+ 1·9	- 5·7	+ 17·8
II.	- 0·8	- 1·9	+ 4·1	+ 6·8	+ 1·1	+ 11·0	+ 18·5
III.	- 4·2	- 5·1	+ 3·2	+ 9·1	+ 10·5	+ 3·0	+ 15·6
IV.	- 15·4	+ 1·2	+ 0·4	+ 1·3	- 1·6	- 7·4	+ 8·6
V.	- 11·1	- 1·6	+ 2·7	- 2·0	- 0·2	- 7·0	+ 9·6
VI.	- 7·0	- 1·7	+ 3·6	- 1·3	+ 2·7	+ 2·6	+ 4·6
I—VI.	- 41·8	- 12·3	+ 14·9	+ 19·4	+ 14·4	- 3·5	+ 74·7

2. Magyarország külkereskedelmi forgalma az 1936. és 1937. év január—június hónapjaiban.
Le commerce extérieur de la Hongrie en janvier—juin 1936 et 1937.

A) Behozatal — A) Importations.

Az áruk, illetőleg árucsoportok megnevezése <i>Marchandises et catégories de marchandises</i>	Egység <i>Unités</i>	Mennyiség q-ban, db-ban vagy párban <i>Quantité en q, en pièces ou en paires</i>		Érték ezer P-ben <i>Valeur en milliers de p.</i>		Az összérték ‰-ában <i>En ‰ de la valeur des imp. tot.</i>	
		1936	1937	1936	1937	1936	1937
		I—VI.					
Nyers és megmunkált fa — <i>Bois bruts et ouvrés</i>	q	3,754.532	4,526.277	20.552	24.296	9.36	11.12
Ebből — <i>Dont</i> : Tűzifa — <i>Bois de chauffage</i>	"	429.009	918.256	742	1.606	0.34	0.73
Ebből — <i>Dont</i> : Nyers épület és szerfa — <i>Bois bruts de construction et d'oeuvre</i>	"	1,375.129	1,448.263	5.446	5.280	2.48	2.42
Ebből — <i>Dont</i> : Bárdolt és fűrészelt fa — <i>Bois équarris et sciés</i>	"	1,950.394	2,159.758	14.364	17.410	6.54	7.97
Nyers bőr — <i>Peaux brutes</i>	"	63.750	85.967	9.826	16.577	4.47	7.59
Nyers pamut — <i>Coton brut</i>	"	138.434	133.724	14.060	14.460	6.40	6.62
Nyers fémek — <i>Métaux bruts</i>	"	118.454	144.281	8.467	12.563	3.86	5.75
Papiros és papirosárak — <i>Papier et articles en papier</i>	"	424.568	387.701	12.201	11.918	5.56	5.45
Ebből — <i>Dont</i> : Papirosanyag — <i>Pâtes à papier</i>	"	224.894	178.742	4.756	3.895	2.17	1.78
Ebből — <i>Dont</i> : Papiroslemez — <i>Cartons</i>	"	23.092	29.651	815	1.076	0.37	0.49
Ebből — <i>Dont</i> : Papiros — <i>Papiers</i>	"	175.396	177.946	6.322	6.603	2.88	3.02
Ebből — <i>Dont</i> : Papirosárak — <i>Articles en papier</i>	"	1.186	1.362	308	344	0.14	0.16
Szén — <i>Charbon</i>	"	2,282.310	2,747.317	6.927	7.888	3.15	3.61
Ebből — <i>Dont</i> : Kőszén — <i>Houille</i>	"	938.151	998.652	2.844	2.907	1.30	1.33
Ebből — <i>Dont</i> : Koks — <i>Coke</i>	"	1,342.474	1,746.465	4.079	4.976	1.86	2.28
Gépek és készülékek — <i>Machines et appareils</i>	"	30.495	28.460	7.728	7.677	3.52	3.51
Selyem és selyemfonál — <i>Soie et fils de soie</i>	"	17.483	20.606	6.329	6.389	2.88	2.92
Ebből — <i>Dont</i> : Műselyem — <i>Soie artificielle</i>	"	17.155	20.300	5.867	6.040	2.67	2.76
Kátrányfestőanyagok — <i>Teintures deriv. du goudron</i>	"	6.311	6.987	4.484	5.392	2.04	2.47
Ásványolaj — <i>Huile minérale</i>	"	1,085.077	769.268	6.611	4.954	3.01	2.27
Ebből — <i>Dont</i> : Nyers ásványolaj — <i>Huile minérale brute</i>	"	1,044.377	602.928	5.802	3.820	2.64	1.75
Automobil és automobilalváz — <i>Automobiles et carrosseries d'automobiles</i>	"	14.662	19.309	4.345	4.592	1.98	2.10
Vasérc — <i>Minerais de fer</i>	"	1,957.132	2,334.269	3.535	4.294	1.61	1.97
Prémbőr, kikészített — <i>Pelleteries apprêtées</i>	"	539	740	2.723	4.038	1.24	1.85
Déligyümölcs — <i>Fruits du Midi</i>	"	157.382	146.692	4.348	3.633	1.98	1.66
Celluloid és más műanyagok — <i>Celluloïde et autres matières artific.</i>	"	7.266	22.003	1.802	3.433	0.82	1.57
Nyers dohány — <i>Tabac brut</i>	"	9.257	9.399	3.279	3.339	1.49	1.53
Nyers- és ócskavas — <i>Fonte brute de moulage et ferrailles</i>	"	851.215	261.574	5.508	3.185	2.51	1.46
Villamosgépek és készülékek; elektrotechnikai cikkek — <i>Machines et appareils électriques; articles électrotechniques</i>	db - pièce fm - mètres courants	1.746 15	4.947 72	1.987	2.776	0.90	1.27
Fésült gyapjú — <i>Laine cardée</i>	q	9.419	10.491				
Vasárak — <i>Ouvrages en fer</i>	"	5.073	5.309	2.019	2.655	0.92	1.21
Nyers juta — <i>Jute brut</i>	"	39.310	24.089	2.803	2.550	1.28	1.17
Gyapjúfonál — <i>Fils de laine</i>	"	50.148	81.795	1.596	2.522	0.73	1.15
Gyapjuszövet — <i>Tissus de laine</i>	"	3.480	3.712	2.191	2.343	1.00	1.07
Olajos magvak — <i>Graines oléagineuses</i>	"	1.726	1.634	2.608	2.325	1.19	1.06
Pamutszövet — <i>Tissus de coton</i>	"	48.942	62.405	1.334	2.180	0.61	1.00
Rongy — <i>Chiffons</i>	"	2.864	3.571	2.172	2.175	0.99	1.00
Technikai zsiradékok — <i>Graisses techniques</i>	"	30.220	25.845	1.942	2.079	0.88	0.95
Nyers kaucsuk — <i>Caoutchouc brut</i>	"	37.762	45.329	1.441	1.970	0.66	0.90
Nyers és előmunkált rizs — <i>Riz brut ou décortiqué</i>	"	12.700	16.266	1.094	1.907	0.50	0.87
Pamutfonál és -cérna — <i>Fils de coton, fils à coudre compris</i>	"	83.400	80.633	2.335	1.772	1.06	0.81
Gyapjú — <i>Laine</i>	"	7.802	5.860	2.223	1.711	1.01	0.78
Vasfélgyártmányok — <i>Demi-produits en fer</i>	"	6.606	5.375	1.573	1.680	0.72	0.77
Összesen — <i>Total</i>	db - pièces fm - mètres courants	1.746 15	4.947 72	151.654	170.949	69.06	78.23
Egyéb áruk — <i>Autres marchandises</i>	q	11,278.927	12,035.364				
	db - pièces pár - paires fm - mètres courants	289.766 5.016 37	214.168 5.840 60	67.930	47.581	30.94	21.77
	q	4,575.325	2.683.110				
Behozatal összesen — <i>Importations totales</i>	db - pièces pár - paires fm - mètres courants	291.512 5.016 52	219.115 5.840 132	219.584	218.530	100.00	100.00
	q	15,854.252	14,718.474				

B) Kivitel. — B) Exportations.

Az áruk, illetőleg árucsoportok megnevezése <i>Marchandises et catégories de marchandises</i>	Egység <i>Unité</i>	Mennyiség q-ban, db-ban vagy párban <i>Quantité en q, en pièces ou en paires</i>		Érték ezer P-ben <i>Valeur en milliers de p.</i>		Az összérték %-ában <i>En % de la va- leur des exp. tot.</i>	
		1936	1937	1936	1937	1936	1937
		I—VI.					
Búza — <i>Froment</i>	q	1,609.535	2,475.505	22.270	43.178	10.31	14.73
Vágó- és igásállatok — <i>Animaux de boucherie et de trait</i>	db-tête	163.279	138.565	32.036	32.880	14.82	11.21
Ebből — <i>Dont</i> : Szarvasmarha — <i>Bêtes à cornes</i>	"	47.862	63.921	14.872	21.733	6.88	7.41
Sertés — <i>Porcs</i>	"	13.329	44.832	11.300	6.927	5.23	2.36
Ló — <i>Chevaux</i>	"	11.226	7.838	5.407	3.782	2.50	1.29
Juh — <i>Moutons</i>	"	20.818	21.928	445	427	0.21	0.15
Rozs — <i>Seigle</i>	q	23.435	856.921	279	14.684	0.13	5.01
Villamosgépek és készülékek; elektrotechnikai cikkék — <i>Machines et appareils électriques; articles électrotechniques</i>	db-pièce	847.409	1,110.514	12.600	11.554	5.83	3.94
Tengeri — <i>Maïs</i>	q	14.158	842.454	270	10.093	0.12	3.44
Gépek és készülékek — <i>Machines et appareils</i>	"	31.828	39.643	7.520	9.972	3.48	3.40
Toll — <i>Plumes</i>	"	14.772	16.519	5.473	8.574	2.53	2.92
Lóhere- és lucernamag — <i>Graines de trèfle et de luzerne</i>	"	45.816	88.640	4.560	8.559	2.11	2.92
Vasárak — <i>Ouvrages en fer</i>	"	140.008	216.930	5.400	8.493	2.50	2.90
Baromfi — <i>Volaille</i>	"	1) 83.664	2) 82.446	9.472	8.323	4.38	2.84
Ebből — <i>Dont</i> : Élő baromfi — <i>Volaille vivante</i>	"	3) 13.230	4) 10.253	1.481	971	0.68	0.33
Leölt baromfi — <i>Volaille tuée</i>	"	5) 70.434	6) 72.193	7.991	7.352	3.70	2.51
Disznósír, szalonna — <i>Saindoux et lard</i>	"	132.396	76.968	14.022	7.280	6.49	2.48
Tojás — <i>Oeufs</i>	"	57.210	88.765	4.857	6.992	2.25	2.38
Vasfélgártmányok — <i>Demi-produits en fer</i>	"	493.128	504.820	6.173	6.585	2.86	2.25
Liszt — <i>Farine</i>	"	164.539	271.417	2.832	6.374	1.31	2.17
Maláta — <i>Malt</i>	"	177.123	250.229	3.322	5.983	1.54	2.04
Prémbőr, kikészített — <i>Pelletteries apprêtées</i>	"	1.740	2.479	2.469	5.687	1.14	1.94
Kikészített bőr — <i>Peaux ouvrées</i>	"	6.777	5.581	4.827	5.411	2.23	1.85
Vaj, friss — <i>Beurre frais</i>	"	16.005	29.330	2.377	4.932	1.10	1.68
Selyem-, félselyem- és műselyemszövet — <i>Tissus de soie, de mi-soie et de soie artificielle</i>	"	3.810	5.158	2.862	3.828	1.33	1.31
Női- és leányfelsőruházat — <i>Vêtements de des- sus pour dames et jeunes filles</i>	"	927	1.829	2.019	3.388	0.93	1.16
Bor — <i>Vin</i>	"	84.724	172.094	2.285	3.384	1.06	1.15
Pamutszövet — <i>Tissus de coton</i>	"	7.355	7.729	2.186	2.595	1.01	0.88
Sinautó — <i>Autorails</i>	"	—	6.825	—	2.393	—	0.82
Olajos magvak — <i>Graines oléagineuses</i>	"	57.622	82.953	1.452	2.326	0.67	0.79
Szesz — <i>Alcool</i>	"	5.951	81.900	193	2.223	0.09	0.76
Nyers és megmunkált fa — <i>Bois bruts et ouvrés</i>	"	169.881	207.506	898	1.967	0.42	0.67
Burgonya — <i>Pommes de terre</i>	"	116.092	606.942	1.091	1.939	0.51	0.66
Bükköny — <i>Vesce</i>	"	1.461	83.785	62	1.765	0.03	0.60
Trágyások — <i>Sels pour engrais</i>	"	176.638	180.968	1.550	1.643	0.72	0.56
Könyv, folyóirat — <i>Livres et périodiques</i>	"	6.549	6.358	1.567	1.572	0.73	0.54
Bauxit — <i>Bauxite</i>	"	810.159	1,142.969	1.001	1.550	0.46	0.53
Friss és elkészített hús — <i>Viandes fraîches ou préparées</i>	"	113.137	11.581	13.436	1.495	6.22	0.51
Friss gyümölcs — <i>Fruits frais</i>	"	37.267	31.782	1.574	1.493	0.73	0.51
Len-, kender- és jutafonál — <i>Fils de lin, de chanvre et de jute</i>	"	6.708	7.667	1.238	1.479	0.57	0.50
Szén — <i>Charbon</i>	"	855.875	984.745	1.262	1.458	0.58	0.50
Jutaszövet — <i>Tissus de jute</i>	"	8.169	26.098	479	1.450	0.22	0.49
Összesen — <i>Total</i>	db-pièces	1,010.688	1,249.079	175.914	243.502	81.41	83.04
	q	5,485.649	9,508.581				
Egyéb áruk — <i>Autres marchandises</i>	db-pièces	529.711	705.855	40.177	49.720	18.59	16.96
	pár-paires	214.895	357.326				
	q	1,240.876	1,826.745				
Kivitel összesen — <i>Exportations totales</i>	db-pièces	1,540.399	1,954.934	216.091	293.222	100.00	100.00
	pár-paires	214.895	357.326				
	q	6,726.525	11,835.326				

1) 5,672.835, 2) 5,514.123, 3) 971.548, 4) 815.687, 5) 4,701.287, 6) 4,698.436 darab — pièces.

19%-kal csökkentette a nyers gyapjú importját, viszont 5%-kal növelte a fésült gyapjú, s 7%-kal a gyapjúfonál behozatalát. Ezek szerint a textilipar egyes ágai valószínűleg legalább a tavalyi színvonalon folytatják termelésüket, amit az a körülmény is valószínűsít, hogy a kátrányfestőanyagok importja 11%-kal nőtt. A *nehézipar* a világpiaci helyzet folytán csak nem egészen harmadát tudta beszerezni nyers és ócskavasból a tavalyi mennyiségnek, amit részben a vasérc-behozatal 19%-os emelkedésével ellensúlyozott. A külföldi nyersvas hiányát a belföld kohászata igyekezett pótolni. Kohóink kedvező foglalkoztatottságára mutat a kokszbekhozatal 30%-os emelkedése. A külföldi nyers-fém beszerzése 22%-kal nőtt. Kedvező volt a *bőrgyártás* és a *kaucukipar* nyersanyag-beszerzésének alakulása: nyersbőrből 35%-kal, nyerskaucukból 28%-kal emelkedett a behozott mennyiség. Jelentékeny volt ellenben a visszaesés a *nyers ásványolajnál* (42%), valamint a *papírosanyagnál* (21%). Az előbbi fontos nyersanyagunknál a Romániával felmerült, s azóta elhárított nehézségek akadályozták, sőt másfél hónapra keresztül lehetetlenné tették a szállítást, a papírosanyagnál pedig a beszerzési nehézségeket az a nagy kereslet okozta, amely a cellulozé, mint a papíros-, műselyem-, műrost- és robbanóanyaggyártás alapanyaga iránt a világpiacon előállott. A belső fogyasztóképesség emelkedésével számol végül a kikészített prémhörnél jelentkező 37%-os, s az autó és alváz tételénél mutatkozó 32%-os mennyiségi többlet.

A *kivitel* kedvező alakulását (2/B. sz. tábla) főként azok a nagy exportfeleslegek tették lehetővé, amelyeket a mezőgazdaságunk az 1936. évben kitermelt. De jelentős szerepe volt abban iparunknak is, amely örvendetes módon egyre több iparág termékével vesz részt a világpiac megélénkülő keresletének kielégítésében. Mezőgazdaságunk elsősorban a szántóföldi termények: a búza, rozs és tengeri exportjával emelte a kiviteli értéket. Az emelkedés a búzánál 20·9 millió, a rozsnál 14·4 millió, a tengerinél 9·8 millió pengőt tett. Kedvező volt a bükkönyfélék, s az olajosmagvak exportja is. Ennél az öt tételnél együttvéve 47·7 millió pengő volt az értéknövekedés. Az állattenyésztési és az állati eredetű termékek kivitele viszont végeredményben jóval kedvezőtlenebbül zárult, mint a múlt évben. Voltak ugyan egyes tételek, mint a vágó- és

igásállatoké, ahol több mint 800 ezer pengős, továbbá a tollé (+ 3·1 millió P), vajé (+ 2·6 millió P), tojásé (+ 2·1 millió P), amelyek eléggé jelentékeny többletet tudnak felmutatni a múlt évvel szemben. Ez az együttvéve 8·6 millió pengőt tevő javulás azonban mélyen alatta marad annak a visszaesésnek, amely a friss és elkészített hús (— 11·9 millió P), a disznósír és szalonna (— 6·7 millió P), valamint a baromfi (— 1·1 millió P) tételénél állott elő s együttvéve mintegy 19·7 millió pengőre tehető. A szőlő- és kertgazdasági termékek közül megemlítendő a bor, amely 1·1 millió pengővel, s a száraz paprika, amely mintegy 900 ezer pengővel kedvezőbb eredményt tud felmutatni. A friss főzelékféléknél viszont 700 ezer pengős a visszaesés.

Jól észrevehető a javulás az ipari termékeknél. A *mezőgazdasági* ipar terményeiből (liszt, maláta, szesz, cukor, húskonzerv) 10 millióval javítottuk exporthelyzetünket. *Nehéziparunk* is, a jelek szerint, a nyersanyag-beszerzési nehézségek ellenére is részesedett a világpiaci konjunktúrából: a főként Egyiptomba, részben Argentínába szállított sínautóknál, valamint a romániai és argentinai rendeltetésű sínautó-alvázaknál 3·6 millió pengővel, a vasárúknál (főként a holland számlára vásárolt kovácsolt nyers vascsöveknél) 3·1 millió pengővel, a gépek és készülékek tételénél (főként a nem villamos motoroknál és a cséplőgépeknél következett be az emelkedés) 2·5 millió pengővel helyezett el több árut, s a vasfélgyművek exportját is 400 ezer pengővel emelte. A *textilipar* a szövetek tételeinél tekinthet 2·6 millió pengővel jobb eredményekre, bár a kikészítésből származó selyemfonalaknál mintegy 700 ezer pengős visszaesést szenvedett. *Kikészített prémhör*-exportunk 3·2 millió pengővel javult, a *női és leányfelsőruházatoké* 1·4 millióval. A *kikészített bőr* és a *cipészárak* együtt 1 millió pengős emelkedést könyvelhetnek el, *faiparunk* pedig a furnir- és butorexportnál ért el mintegy 800 ezer pengős többletet. Figyelemre méltó a nyers és megmunkált fánál előállott 1·1 millió pengős, valamint a bauxitnál mutatkozó 500 ezer pengős emelkedés is.

*

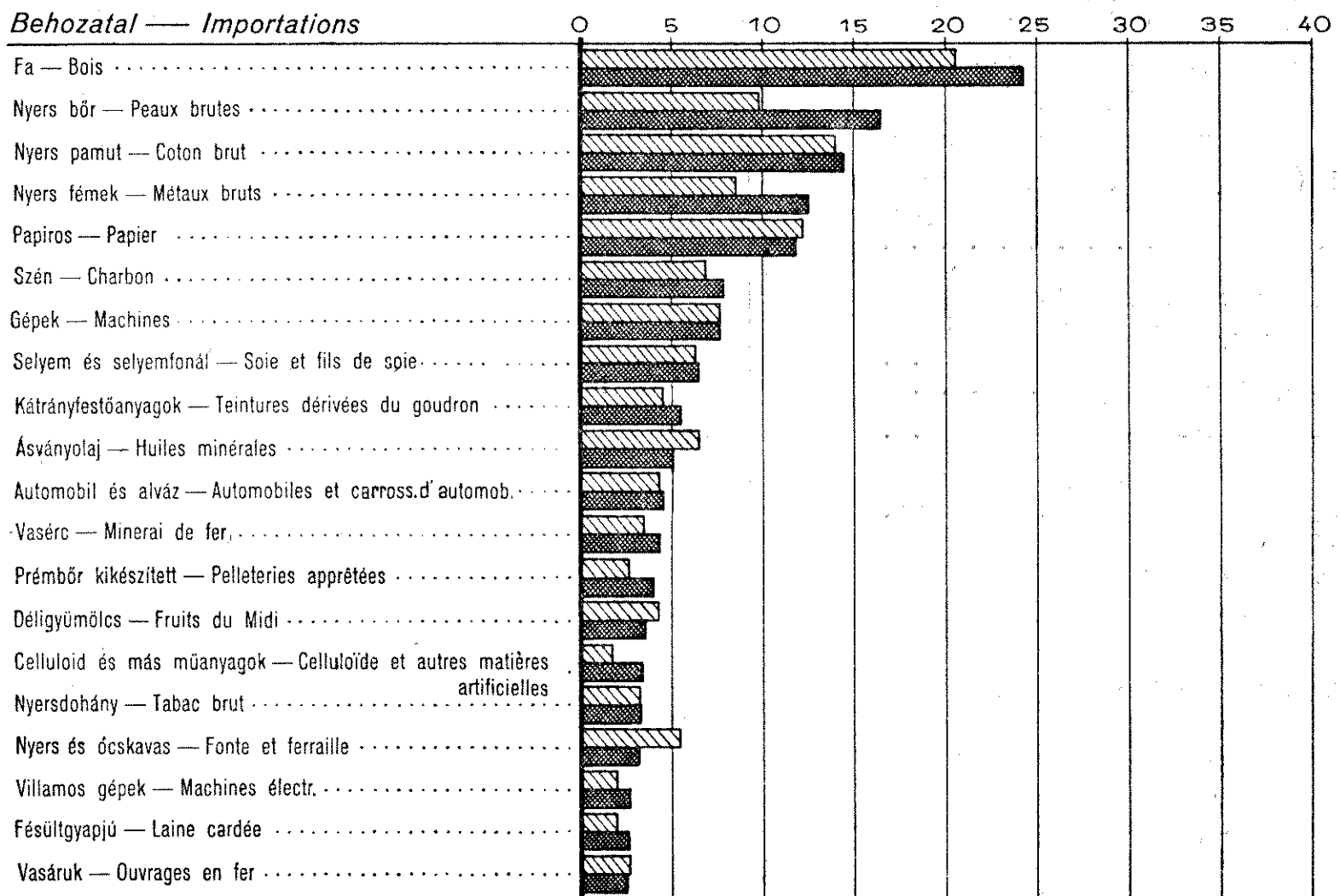
A behozatal és kivitel e rövid ismertetése is megvilágítja azokat a főbb tételeket, amelyek alakulása a forgalomnak nyers-

A FONTOSABB ÁRÚK FORGALMÁNAK ALAKULÁSA

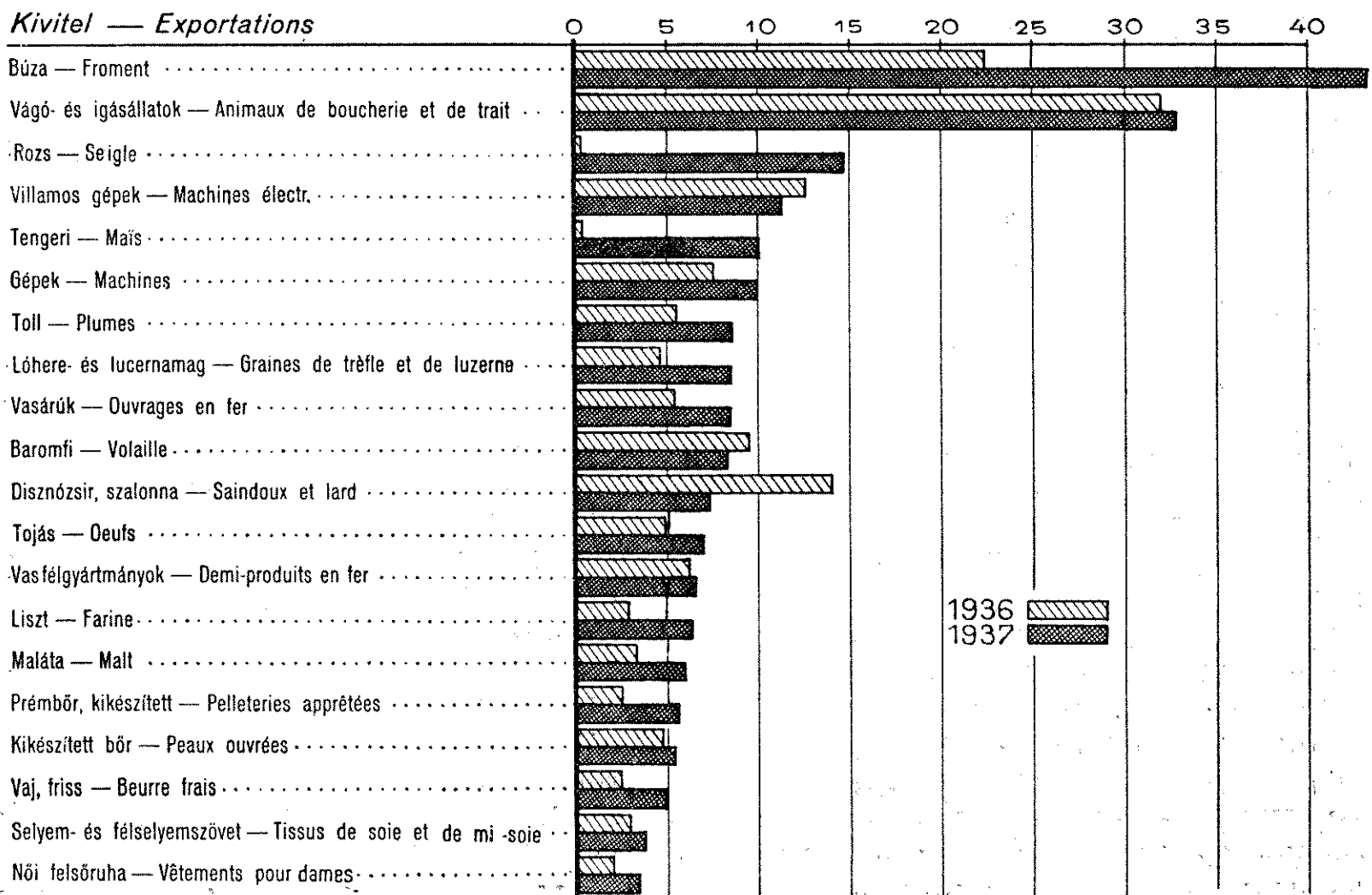
VARIATIONS DU COMMERCE EXTÉRIEUR DES MARCHANDISES IMPORTANTES

1936 I—VI. és 1937 I—VI.
Millió pengőben—En millions de pengős

Behozatal — Importations

Kivitel — Exportations

1936 1937

3. Magyarország külkereskedelmi forgalma gazdasági ágak és rendeltetés szerint az 1936. és 1937. év január—június hónapjaiban.

Commerce extérieur de la Hongrie, suivant les branches économiques et la destination, en janvier—juin 1936 et 1937.

A nyersanyagok, félgyártmányok és gyártmányok megnevezése <i>Matières premières, demi-produits et objets fabriqués</i>	Behozatal — <i>Importations</i>				Kivitel — <i>Exportations</i>			
	1936		1937		1936		1937	
	1.000 P	%	1.000 P	%	1.000 P	%	1.000 P	%
	I—VI							
I. Élelmezési és élvezeti cikkek — <i>Objets d'alimentation, y compris les boissons</i>	15.953	7.26	14.642	6.70	88.834	41.11	123 611	42.16
II. Élő állatok — <i>Animaux sur pied</i>	83	0.04	232	0.11	34.038	15.75	34.460	11.75
III. A mezőgazdaság és ipar segédanyagai — <i>Matières nécessaires à l'agriculture et à l'industrie</i> . . .	33.041	15.05	11.933	5.46	8.535	3.95	26.874	9.16
IV. Ipar — <i>Industrie</i>	170.507	77.65	191.723	87.73	84.684	39.19	108.277	36.93
Összes áruforgalom — Total . . .	219.584	100.00	218.530	100.00	216.091	100.00	293.222	100.00
Ebből — <i>Dont</i> :								
Nyersanyagok — <i>Mat. premières</i> .	106.073	48.31	94.317	43.16	129.631	59.98	174 436	59.48
Félgyártmányok — <i>Demi-produits</i>	62.036	28.25	68.581	31.38	24 470	11.33	31.707	10.82
Gyártmányok — <i>Objets fabriqués</i>	51.475	23.44	55.632	25.46	61.990	28.69	87.079	29.70

anyagok, fél- és készgyártmányok szerint való megoszlására (3. sz. tábla) kihatott. A behozatalban erősen visszaesett a nyersanyagok részesedése a tengeri-import elmaradása folytán. A kivitelben pedig, bár az emelkedés nagyobb része — pengőben kifejezve — a nyersanyagokra (főként a kenyérmagvakra) esett, aránylag az ipari termékeknél állott elő a nagyobb emelkedés, s így ezeknek az összkivitelben való részesedése 30%-ra nőtt, míg a másik két kategória arányszámánál enyhe visszaesés állott elő.

*

Külkereskedelmi forgalmunkban az első helyen ebben a időszakban is Németország állott 25.15%-os részesedéssel. Részesedése a múlt évvel szemben (25.44%) valamelyest visszaesett, mert ide irányuló kivitelünk emelkedése nem volt olyan mérvű, mint az összkivitelünk növekedése. A második helyet 17.47%-os részesedéssel (tavaly 15.13%) Ausztria foglalja el. Forgalmunknak ez a része tehát növekedett, még pedig oly módon, hogy a kivitelünknek a behozatalhoz való aránya az 1936. évi 100:102-ről 100:138-ra javult. Sorrendben a következő állam Olaszország, 12.18 (11.03)%-os részesedéssel. Ebben a viszonylatban a kivitelünk emelkedése idézte elő a részesedési arány javulását, mert behozatalunk visszaesett. E három országgal összforgalmunknak 54.8

%-át (tavaly 51.6%-át) bonyolítottuk le. Kereskedelmi mérlegünk mindhárom országgal szemben aktív, az aktívum nagysága 55.7 millió pengő a múlt évi 17.3 millióval szemben. Minthogy a mérlegünk aktív szaldója végeredményében 74.7 milliót tesz, ennek az összegnek kerekén 75%-a esik e három viszonylatra.

A három *kisantant-állammal* szemben összforgalmunk a román import hanyatlása következtében (innen szereztük be tavaly a tengeri túlnyomó részét) erősen visszaesett. Cseh-Szlovákia részesedése 4.12%-ról 3.78%-ra, Romániáé 10.92%-ról 5.15%-ra, Jugoszláviáé 3.75%-ról 3.41%-ra, a három államé együttvéve tehát 18.79%-ról 12.34%-ra csökkent. Mérlegünk mindhárom országgal szemben passzív, a passzív egyenleg az 1936. évi 33.1 millió pengőről 15.6 millióra esett vissza.

A nyugati államok közül a Nagy-Britanniába irányuló kivitelünk visszaesett, s így, bár behozatalunkat növeltük, részesedése 7.56%-ról 6.00%-ra esett vissza. Franciaországgal, különösen pedig Svájcjal szemben javítottuk exporthelyzetünket, s a részesedési arány is 1.49%, illetve 2.99%-ról 1.60%, illetve 3.82%-ra javult. E három országgal szemben aktív volt a mérlegünk, egyenlege együttvéve 18.5 millió (tavaly 16 millió).

Megemlítendő az egyéb országok közül az Amerikai Egyesült Államok. Ebben a

4. Magyarország külkereskedelmi forgalmának megoszlása országok szerint az 1936. és 1937. év január – június hónapjaiban.

Répartition, par pays, du commerce extérieur de la Hongrie en janvier—juin 1936 et 1937.

Származási, illetőleg rendeltetési országok <i>Pays de provenance ou de destination</i>	Behozatal — <i>Importations</i>				Kivitel — <i>Exportations</i>				Behozatali (—) ill. kiviteli (+) többlet <i>Exc. des import. sur les exp. (—), ou celles des exp. sur les imp. (+)</i>		
	1936		1937		1936		1937		1936	1937	
	1.000 P	%	1.000 P	%	1.000 P	%	1.000 P	%	1.000 P		
Ausztria — <i>Autriche</i>	32.611	14.85	37.619	17.22	33.308	15.41	51.766	17.65	+	697	+ 14.147
Cseh-Szlovákia — <i>Tchéco- Slovaquie</i>	9.742	4.44	12.029	5.50	8.204	3.80	7.324	2.50	—	1.538	— 4.705
Románia — <i>Roumanie</i>	35.749	16.28	15.165	6.94	11.838	5.48	11.178	3.81	—	23.911	— 3.987
Jugoszlávia — <i>Yougoslavie</i>	12.005	5.47	12.165	5.57	4.329	2.00	5.270	1.80	—	7.676	— 6.895
Németország — <i>Allemagne</i>	53.657	24.43	58.769	26.89	57.179	26.46	69.954	23.86	+	3.522	+ 11.185
Svájc — <i>Suisse</i>	4.377	1.99	5.009	2.29	8.640	4.00	14.549	4.96	+	4.263	+ 9.540
Olaszország — <i>Italie</i>	17.484	7.96	15.986	7.32	30.554	14.14	46.363	15.81	+	13.070	+ 30.377
Franciaország — <i>France</i>	2.498	1.14	1.940	0.89	3.998	1.85	6.266	2.14	+	1.500	+ 4.326
Belgium — <i>Belgique</i>	1.189	0.54	2.264	1.04	2.475	1.15	2.735	0.93	+	1.286	+ 471
Németalföld — <i>Pays-Bas</i>	6.085	2.77	7.920	3.62	2.857	1.32	4.678	1.59	—	3.228	— 3.242
Nagy-Britannia — <i>Grande- Bretagne</i>	11.385	5.18	13.051	5.97	21.572	9.98	17.664	6.02	+	10.187	+ 4.613
Svédország — <i>Suède</i>	869	0.40	1.087	0.50	2.722	1.26	3.291	1.12	+	1.853	+ 2.204
Lengyelország — <i>Pologne</i>	2.341	1.07	2.761	1.26	1.500	0.69	2.574	0.88	—	841	— 187
Bulgária — <i>Bulgarie</i>	1.863	0.85	819	0.37	1.214	0.56	1.053	0.36	—	649	+ 234
Görögország — <i>Grèce</i>	876	0.40	2.310	1.06	1.768	0.82	3.125	1.07	+	892	+ 815
Törökország — <i>Turquie</i>	1.476	0.67	790	0.36	596	0.28	1.701	0.58	—	880	+ 911
Amerikai Egyesült Államok — <i>États-Unis d'Amérique</i>	10.320	4.70	9.658	4.42	3.795	1.76	9.016	3.08	—	6.525	— 642
Egyéb országok — <i>Autres pays</i>	15.057	6.86	19.188	8.78	19.542	9.04	34.715	11.84	+	4.485	+ 15.527
Összesen — Total	219.584	100.00	218.530	100.00	216.091	100.00	293.222	100.00	—	3.493	+ 74.692

viszonylatban mérlegünk állandóan erősen passzív szokott lenni. Az idén ez a passzívum, a forgalom emelkedése mellett, mintegy 600 ezer pengőre csökkent annak

következtében, hogy standard kiviteli cikkeink: a jutaszövet, maláta, hüvelyesek, száraz paprika s a húskonzerv az idén kedvezőbb fogadtatásra találtak.

vitéz Pap László dr.

© E G Y É B ©

A statisztika és az Élet titokzatos rendje. ¹⁾

La statistique et l'ordre mystérieux de la Vie.¹⁾

Ha végigtekintve e termén, magam előtt látom a magyar statisztikai tudomány országos, sőt nem egy esetben európai híré büszkeségeit, az a szorongó érzés fog el, hogy az ő jelenlétükben mai előadásommal erőmet meghaladó feladatra vállalkoztam. Mit mondhatnék én újat, vagy olyat, ame-

lyet ők nálam jobban ne tudnának a statisztikáról, e csodálatos és nagyszerű tudományról, melynek ők élen járó kitűnőségei, én pedig csak lelkes, de a szolgálattevők tömegében szerényen elvesző adeptusa vagyok. Nehéz ott tudni, ahol a hallgatóság maga a tudós.

De — hála Istennek — a jelen esetben kínálkozik egy mentő körülmény. Az egyetlen talán, mely felmentést adhat vállalkozásom bátorságáért. És ez az, hogy ugyanennek a teremnek nagyműveltségű és ragyogó közönségében sokan, sőt tudomá-

¹⁾ A Magyar Statisztikai Társaság 1937 június 5-én Szombathelyen lefolyt ünnepi ülésén tartott előadás. — *Conférence faite à Szombathely, dans la séance solennelle du 5 juin 1937 de la Société Hongroise de Statistique. Elle sera publiée en français dans le Journal de la Société Hongroise de Statistique.*

4. Magyarország külkereskedelmi forgalmának megoszlása országok szerint az 1936. és 1937. év január – június hónapjaiban.

Répartition, par pays, du commerce extérieur de la Hongrie en janvier—juin 1936 et 1937.

Származási, illetőleg rendeltetési országok <i>Pays de provenance ou de destination</i>	Behozatal — <i>Importations</i>				Kivitel — <i>Exportations</i>				Behozatali (—) ill. kiviteli (+) többlet <i>Exc. des import. sur les exp. (—), ou celles des exp. sur les imp. (+)</i>		
	1936		1937		1936		1937		1936	1937	
	1.000 P	%	1.000 P	%	1.000 P	%	1.000 P	%	1.000 P		
Ausztria — <i>Autriche</i>	32.611	14.85	37.619	17.22	33.308	15.41	51.766	17.65	+	697	+ 14.147
Cseh-Szlovákia — <i>Tchéco- Slovaquie</i>	9.742	4.44	12.029	5.50	8.204	3.80	7.324	2.50	—	1.538	— 4.705
Románia — <i>Roumanie</i>	35.749	16.28	15.165	6.94	11.838	5.48	11.178	3.81	—	23.911	— 3.987
Jugoszlávia — <i>Yougoslavie</i>	12.005	5.47	12.165	5.57	4.329	2.00	5.270	1.80	—	7.676	— 6.895
Németország — <i>Allemagne</i>	53.657	24.43	58.769	26.89	57.179	26.46	69.954	23.86	+	3.522	+ 11.185
Svájc — <i>Suisse</i>	4.377	1.99	5.009	2.29	8.640	4.00	14.549	4.96	+	4.263	+ 9.540
Olaszország — <i>Italie</i>	17.484	7.96	15.986	7.32	30.554	14.14	46.363	15.81	+	13.070	+ 30.377
Franciaország — <i>France</i>	2.498	1.14	1.940	0.89	3.998	1.85	6.266	2.14	+	1.500	+ 4.326
Belgium — <i>Belgique</i>	1.189	0.54	2.264	1.04	2.475	1.15	2.735	0.93	+	1.286	+ 471
Németalföld — <i>Pays-Bas</i>	6.085	2.77	7.920	3.62	2.857	1.32	4.678	1.59	—	3.228	— 3.242
Nagy-Britannia — <i>Grande- Bretagne</i>	11.385	5.18	13.051	5.97	21.572	9.98	17.664	6.02	+	10.187	+ 4.613
Svédország — <i>Suède</i>	869	0.40	1.087	0.50	2.722	1.26	3.291	1.12	+	1.853	+ 2.204
Lengyelország — <i>Pologne</i>	2.341	1.07	2.761	1.26	1.500	0.69	2.574	0.88	—	841	— 187
Bulgária — <i>Bulgarie</i>	1.863	0.85	819	0.37	1.214	0.56	1.053	0.36	—	649	+ 234
Görögország — <i>Grèce</i>	876	0.40	2.310	1.06	1.768	0.82	3.125	1.07	+	892	+ 815
Törökország — <i>Turquie</i>	1.476	0.67	790	0.36	596	0.28	1.701	0.58	—	880	+ 911
Amerikai Egyesült Államok — <i>États-Unis d'Amérique</i>	10.320	4.70	9.658	4.42	3.795	1.76	9.016	3.08	—	6.525	— 642
Egyéb országok — <i>Autres pays</i>	15.057	6.86	19.188	8.78	19.542	9.04	34.715	11.84	+	4.485	+ 15.527
Összesen — Total	219.584	100.00	218.530	100.00	216.091	100.00	293.222	100.00	—	3.493	+ 74.692

viszonylatban mérlegünk állandóan erősen passzív szokott lenni. Az idén ez a passzívum, a forgalom emelkedése mellett, mintegy 600 ezer pengőre csökkent annak

következtében, hogy standard kiviteli cikkeink: a jutaszövet, maláta, hüvelyesek, száraz paprika s a húskonzerv az idén kedvezőbb fogadtatásra találtak.

vitéz Pap László dr.

© E G Y É B ©

A statisztika és az Élet titokzatos rendje. ¹⁾

La statistique et l'ordre mystérieux de la Vie.¹⁾

Ha végigtekintve e termén, magam előtt látom a magyar statisztikai tudomány országos, sőt nem egy esetben európai híré büszkeségeit, az a szorongó érzés fog el, hogy az ő jelenlétükben mai előadásommal erőmet meghaladó feladatra vállalkoztam. Mit mondhatnék én újat, vagy olyat, ame-

lyet ők nálam jobban ne tudnának a statisztikáról, e csodálatos és nagyszerű tudományról, melynek ők élen járó kitűnőségei, én pedig csak lelkes, de a szolgálattevők tömegében szerényen elvesző adeptusa vagyok. Nehéz ott tudni, ahol a hallgatóság maga a tudós.

De — hála Istennek — a jelen esetben kínálkozik egy mentő körülmény. Az egyetlen talán, mely felmentést adhat vállalkozásom bátorságáért. És ez az, hogy ugyanennek a teremnek nagyműveltségű és ragyogó közönségében sokan, sőt tudomá-

¹⁾ A Magyar Statisztikai Társaság 1937 június 5-én Szombathelyen lefolyt ünnepi ülésén tartott előadás. — *Conférence faite à Szombathely, dans la séance solennelle du 5 juin 1937 de la Société Hongroise de Statistique. Elle sera publiée en français dans le Journal de la Société Hongroise de Statistique.*

nyunk avatottjainál *többen* vannak olyanok, akiket nem a statisztika tudományos és gyakorlati művelésében való közvetlen elmélyedés, hanem pusztán a statisztika iránt érzett mély és őszinte érdeklődés hozott e helyre, következésképp nemes érdeklődésüket kötelességünk kielégíteni.

Társaságunknak a statisztika szakszerű művelése és fejlesztése mellett bölcs és helyes célkitűzése, hogy azt népszerűsítse is: azaz tudományunk iránt a nagyközönség érdeklődését felkeltse; a statisztikáról, annak feladatairól, céljáról, hasznosságáról és használhatóságáról helyes fogalmakat ébresszen; a statisztika tudományos és gyakorlati eredményeit a nagyközönségnek könnyen felfoghatóvá és érdekessé tegye; a közkeletű tévedéseket helyreigazítsa és ezzel a statisztikai művelődést széles körökben terjessze. Pál apostol szerint: „rész szerint van bennünk az ismeret és rész szerint a prófétálás“. E társaság körében nekem — úgy érzem — inkább a prófétálás része jutott. Ezért megkísérlem — annak alapján, amit jómagam is a statisztika nagyjaitól tanultam — nagy vonásokban összefoglalni azt, amit a statisztikára vonatkozólag ma minden művelt magyarnak tudnia kell, de helyenkint megragadom az alkalmat arra is, hogy az előadandók kapcsán kifejtsem szerény egyéni nézeteimet néhány olyan kérdésben, mely aktualitásánál fogva talán Társaságunk tagjait is érdekelni fogja.

Mindenekelőtt a statisztika fogalmát és érdekességét szeretném néhány szóval megvilágítani. Tudományunk egyik legnagyobb élő művelőjének meghatározása szerint a statisztika az a tudomány, mely az állami és társadalmi élet jelenségeinek számszerű feltüntetését és az e számokban mutatkozó törvényszerűségek magyarázatát adja.

Maga a szó „statisztika“ régi eredetű. A kulináris latin szavak gyártásában nagy tökélyre emelkedett XVIII. században divattá vált az olasz nyelvből visszafelé faragni latin szavakat. Így lett az olasz *lo Stato* (állam)-ból a *status*, mely az eredeti latinban mást jelentett. Az államférfit (*status*férfit) „*statista*“-nak, s az ő tevékenységéhez szükséges ismereteket pedig statisztikának nevezték el.¹⁾

A nyelvfejlődés során e szavak kikoptak a gyakorlathból, illetve más értelmet nyertek, ami részben igen örvendetes, mert

ma nem egy államférfi megharagudnék érte, ha „*statisztá*“-nak neveznék. Viszont a statisztika, mely azóta önálló tudománnyá vált, ha rajta ragadt is a régi elnevezés, ma szüknek érezné azt a keretet, mely csak a „*statiszták*“ részére szükséges ismeretek foglalatává degradálná.

Régen a statisztika — mint említettem — az állammal és a társadalommal foglalkozó összes ismeretek halmazata volt, mégis — illetve éppen ezért — sokkal kevésbé volt tudomány, mint ma. A különbséget főleg a modern tudományos módszerek alkalmazása, továbbá az anyag rendkívüli bővülése és az a körülmény teszi, hogy a statisztikai anyag ma sokkal gondosabb és szakszerűbb eljárás és sokkal szigorúbb kritika mellett gyűjtetik össze és dolgoztatik fel. Az a hatalmas fejlődés, mely a statisztikát modern tudománnyá emelte, főként a XIX. század folyamán ment végbe, s ennek eredménye volt, hogy a régi, kevés adattal, tökéletlen módszerekkel és inkább fantáziával, mint kritikával dolgozó, politikai jellegű statisztika a mi időnkben már a modern tömegjelenségek (bár nem *csak* a tömegjelenségek) exact tudományává lett. Ezért mondhatta Quetelet az 1853-ban tartott brüsszeli első statisztikai kongresszuson, hogy a statisztika olyan tudomány, melynek alapköve régi, de az architektúrája modern. Az új nagy-szerű módszerek ráépültek a régi évezredes alapra: a népességre, az állami és társadalmi élet szövevényes szabályosságának rejtélyes forrására, mellyel úgy vagyunk, mint a fizikus az elektromossággal: ismerjük, dolgozunk vele, fürkészzük titkait, anélkül, hogy lényegét megfejthettük volna.

A modern statisztikára t. i. jellemző az a dualisztikus vonás, hogy materiája — a népesség — a politikai és társadalmi tudományok köréből származik, módszere viszont mennyiségtani. Amaz hullámzó, bizonytalan, változékony, mint a tenger, emez pedig exact, szilárd és megingathatatlan, mint a gránitszikla (még az afféle tudományos földrengés esetén is, amelyet az utóbbi időben a relativitási elmélet okozott) vagy, hogy a hasonlatot még élesebbre csiszoljam: mint a világegyetem rendje. A kettő egymáshoz tehát nehezen simul. Az emberi világ látszólag nem hagyja magát számszerűsíteni. Az élet káprázatos változatosága látszólag nem mutat semmi állandót; a jelenségek kaleidoszkópja a legkisebb rez-

¹⁾ Láng Lajos: A statisztika története.

dülésre összevegyül, mássá alakul és új képet mutat, melyben a hegyek helyén síkok, a vizek helyén föld és a rónák helyén gleccserek merednek. Annál nagyobb a statisztikus érdeme, hogy ebben a nagyszerű szövevényben mégis eligazodik, megragadva és szívósan követve egyes kulcsjelenségeket, melyek iránytűként szolgálnak az egész labirintusában. Boutroux kedves megállapítását, hogy minden foglalkozás szükségesebb lehet, mint a filozófia, de egyik sem jobb, — én a statisztikára nézve szintézisben látom: minden tudományhoz jó, de az emberi élet titokteljes belső rendjének megismeréséhez nélkülözhetetlen, sőt talán az egyedüli exact út.

De mielőtt ennek a kérdésnek a részleteibe belemennénk, vessünk egy pillantást az ellenkező oldalra: nézzük röviden, hogyan vélekedik a statisztikáról a közfelfogás. Jól mondja *Buday László*, hogy: „Nincs tudomány, melyről ellentétebb nézetek keringenének a közfelfogásban, mint a statisztikáról. Mindenki van valami visszhangja, mert mindenkinek van vele dolga az életben, ám ez a visszhang a legtöbbször diszonáns, mert lényegét és eszközeit félre értik.“

Vegyünk hát szemügyre a statisztika ellen használt közkeletű szólamok közül néhányat, inkább csak a kuriózum kedvéért. „A statisztikával mindent be lehet bizonyítani!“ — állítja nyugodtan az egyik. — Nagyszerű volna, ha igaz volna. De ha igaz volna, akkor semmit sem lehetne csakugyan bizonyítani. Az elméskedők itt arra utalnak, hogy a számok türelmesek és tetzés szerint hagyják magukat csoportosítani. Felejtik azonban, hogy visszaélni minden tudománnyal lehet, de ezt csak felületes, nyegle kuruzslók teszik, és igazságtalanság az eszközül használt tudományt szólni meg — a kuruzslók helyett. „A számok nyelve a be nem avatottakban egyszerűre tiszteletet és bizalmat ébreszt“ — mondja találóan *Foville*. Ki csodálkoznék azon, hogy ezt a tiszteletet és bizalmat, a számok varázsát, közéleti és tudományos kufárok hamis portékák forgalombahozatalára, féligazságok megerősítésére, látszatoknak tényekké való előléptetésére s így a közvelemény félrevezetésére kitűnőnek találják és fel is használják.

Mindenki ismeri vagy hallotta már (legutóbb magam is fültanuja voltam a parlament egyik bizottsági tárgyalásán az egyik

ellenzéki képviselő szájából) — azt a nyegle angol szólásmondást, hogy: „A hazugságnak három faja van: ártatlan, rosszindulatú és a statisztika.“ („White lie, black lie, and statistics.“) — Sokan szeretik idézni, minden közelebbi megokolás nélkül; pedig azért, hogy angolul van, még nem okvetlen igaz; még kevésbé találó.

Jóval szellemesebb, de semmivel sem bölcsebb az a tudományoskodó tréfa, hogy a „statisztikával exact módon fejezzük ki azt, amit nem tudunk!“ Vajjon hány tételre lehetne alkalmazni ezt a legexactabb tudományoknál is, ha nekünk is célunk volna a tudományok tekintélyének rongálása. A csillagászat, a fizika, a meteorológia, a kémia, sőt legújabbán — *Einstein* óta — a geometria is kimutathatóan dolgozik olyan fogalmakkal, folyamatokkal és tüneményekkel, melyeknek csak tetszőleges, vagy hypothetikus magyarázatát tudja adni, mégis: ki merné ócsárolni ezeket a nagyszerű tudományokat olyan kérdésekért, amelyekre nem, illetve ma még nem tudnak válaszolni.

Eszembe jut itt *M. Duval*-nak I. Ferenc német-római császár híres és tudós könyvtárnokának bonmotja. Az egyik előkelő udvaronc valamit kérdezett tőle, mire nézve a szerénységéről is nevezetes, kiváló tudós őszintén azt felelte, hogy sajnos, nem tudja.

— Hogyan Uram, — kérde csípősen az udvaronc, — Ön nem tudja? De hiszen a császár azért fizeti önt, hogy tudjon!?

— A császár azért fizet engem, amit tudok, — felelte *Duval*, — mert ha azért fizetne, amit nem tudok, a birodalom minden kincse is kevés volna a fizetésemre!

A szellemes ríposztból annyi mindenestre következik a statisztikára is, hogy azt azért kell megbecsülni és szeretni, amit *tényleg nyújt* és nem azért leszólni, amit nem tud, de amit állítani, vagy hirdetni nincs is szándékában.

Idegés, rohanó korunk mindennapi emberei nem szívesen mélyednek bele semmibe. A mai ember szereti a számok nyelvét, mert általában megfelel gondolkodásmódjának, de ha nincs bennük meglepő, — köznyelven szólva „szenzáció“, — nem találja őket érdekesnek. Az igaz, hogy *egy szám* magában nem érdekes; statisztikai szempontból nem is mond semmit. Ha megállapítom és leírom, hogy 1900-ban Magyarországon a születési szám 1.000 lélekre 39'2. ennek önmagában még alig van jelen-

tősége. De ha ezeket a feljegyzéseket folytatom évről-évre, ha feldolgozom azokat vidékenkint, vallásonkint, nemzetiséginkint, országokkint, majd ugyanezt teszem a halálozási számokkal is és a nyert eredményeket egybevetem, — egyszerre kiugrik a szenzáció, a meglepő, az értelmileg szinte meg nem fogható tény; hogy az egymás mellé és alá sorakozó számok egy rejtélyes folyamatot mutatnak, mely egy-egy nemzet, egy-egy emberfajta, város, vagy vidék *néperejére* jellemző. Kiderül, hogy ez a folyamat szavakba foglalható, logikus normát takar, melynek megismerése, a benne közreműködő okok és okozatok felbontása és feltárása, az összefüggések megvilágítása és az egész jelenség valószínű magyarázata már egyenértékű egy nagy fölfedezéssel. Így már érdekesekek lesznek a számok, s még inkább azokká válnak, minél mélyebbre és minél részletesebben ereszkednek bele a mindennapi életbe, a gazdasági, társadalmi, politikai és erkölcsi viszonyok számtalan kapcsolatának beható elemzésébe, amelyekben ismét mindenütt a jelenségek tömegei észlelhetők, s a rájuk vonatkozóan gyűjtött és rendezett adatok ugyancsak rejtélyes, nagyszerű, de — s ezt jól jegyezzük meg — egyben gyakorlati értékkel bíró, *hasznosítható* szabályszerűséget tárnak fel az ámuló ember előtt.

És ez az a pont, ahol egy világtörténelmi tény döbönti meg a gondjaival — örömeivel elfoglalt, s a saját szűkített látókörén túltekinteni vonakodó mindennapi embert: az, t. i., hogy *az emberi élet nem anarchikus világ*, melyben a dolgok valami botor zürzavarban folynak össze-vissza, s melyben az egyes jelenségek ok és cél nélkül jönnek létre és múlnak el. Nem igaz az, hogy a természet és a világegyetem lépten-nyomon észlelhető tökéletes rendje az emberi élet jelenségeinél minden józan logika ellenére megáll, s egyének, nemzetek, államok, társadalmak, kulturák története a szeszélyes véletlen, vagy a kiszámíthatatlan sors egyszerű játszótérre. Ezzel szemben igaz az, hogy *az emberi élet minden lényeges mozzanatában valami titokzatos, nagyszerű szabályosság jelentkezik*, melynek egyelőre még csak nagy vonalait látjuk, de a mozgató erőket, a valószínű törvényszerűségben működő magasabb Eszmét még nem ismerjük.

Megragadóan rajzolja meg ezt a nagy felfedezést a statisztika egyik legnagyobb

alakja, Johann Peter *Süssmilch*: „Die Göttliche Ordnung in den Veränderungen des menschlichen Geschlechtes“ c. alapvető munkájában. Ő mutat rá először arra, mily feltűnő és egyben csodálatos, „hogy egy adott mennyiség emberből egyik évben ugyanannyi hal meg, mint a másokban; hogy gyermekek, ifjak, férfiak és aggastyánok közül az egyik időben épp annyian halnak meg, mint a másokban; hogy a közönséges és mindig előforduló betegségek a legtöbbször hasonló hatalmat gyakorolnak; hogy a két nem állandó arányban szaporodik tovább; hogy még a halvaszülötteknek, az ikerszülötteknek és a baleseteknek is megvan a maguk száma és határozott aránya az egészhez stb., stb.“¹⁾

„Nem vaksors szeszélye hánynya az emberiség hajóját ide s tova cél és rendszer nélkül“ olvassuk Tisza István egyik levelében.

Hasonló gondolat tükröződik a mi Madáchunknál:

„Az ember sincs egyénileg lekötve
De az egész nem hordja láncait...
...S ki lajstromozza majd e számokat
Következetes voltán bámuland
A Sorsnak, mely házasságot, halált
Bűnt és erényt arányosan vezet,
Hitet, örülést és — öngyilkolást!“

Az a tudomány, mely e bámulatos tényekre rájött, azokat figyelni, a bennük rejlő törvényszerűségeket feltárni s azokkal az emberiséget *bölcsőbbé* tenni igyekszik — ez a tudomány, Hölgyeim és Uraim, az annyit ócsárolt, soha meg nem értett és rideg számcsoporthoz feltüntetett statisztika.

Méltóztatnak látni, hogy *a statisztika nem csupán szám*, s ami szám benne az nem csupán mennyiség, hanem arány, viszony, *mérték*; kifejezése egy jelenségnek, melyet egy sokféle tudományos ismerettel, különleges egyéni képességekkel és éleslátással felszerelt ember: a *statisztikus* észlel; és sok-sok vizsgálat, szigorú ellenőrzés, lelkiismeretes gondolkodás, hasonlítgatás, mérlegelés után tett közzé. A statisztikus számai nem közönséges számok tehát, melyeket akárki akárhonnán összeszedhet, hanem olyan számok, mint a mérnökéi valamilyen architekturális, vagy kataszteri tervben: valamennyi mögött pontos mérnöki munka van s mindegyik a maga helyén —

¹⁾ *Láng Lajos*: A statisztika története.

de csakis ott! — abszolút megbízható, speciális értékkel bír!

A statisztikus, *Földes Béla* szavai szerint, valóban a társadalom mérnöke. Precíz, pontos, lelkiismeretes és érzi a ránehezedő nagy felelősséget, mely hiba esetén nemcsak őt semmisíti meg, de esetleg katasztrófák forrása lehet. A statisztikus munkája tehát nem könnyű. Tényekkel, jelenségekkel kell dolgoznia. A természettudományokból, a jogbölcsleletről, a büntetőjogból tudjuk, hogy a tények precíz megállapítása a mindennapi életben is mily rendkívül nehéz. Hát még a társadalmi, politikai és gazdasági tünetmennyeknél, melyek bonyolódottsága még az avatott szakembert is nem egyszer tévútra viszi. Nem kevésbé nehéz azután a magyarázat: a megállapított, vagy megállapítani vélt tényekből a következtetés levonása, főleg, ha a jövőre vonatkozóan kell nyilatkozni. A társadalmi jelenségek mind visszavezethetők lélektani, etikai tényezőkre, melyek mélyen el vannak rejtve, s elszigetelésük rendkívül nehéz, mert a társadalmi jelenségeknek szinte szabály, hogy azoknak több, néha igen elágazó oka van s ezek változó módon függenek össze. „Az erdőnek olyan törvényei vannak, melyeket nem lehet az egyes fák életéből megérteni.“ (*Ravasz László*.) Hiába ismerjük az egyes ember életét: 10 emberét, 100 emberét, mind más az; — az Ember törvényeit csak a társadalmi élet vizsgálata tárhatja fel, de ezzel a feladattal megküzdeni csak statisztikus képes.

A statisztika induktív tudomány. Megfigyeléseken, észleleteken s ezek többé-kevésbé zseniális kombinációin alapul, s ebből erednek nagyszerű megítélésai, de — főként a nem hivatott statisztikusok kezében, különösen a következtetéseknél és a jóslásoknál, — nagyszerű tévedései is.

Nincs komoly statisztikus, aki ne valaná, hogy a statisztikának lehetnek és vannak tévedései. A hibaforrásoknak egész kis irodalma van. De ez nem von le a statisztika értékéből semmit, éppúgy, mint az orvostudomány mai nagyszerű színvonalát sem csorbíthatja egy-egy diagnosztikai vagy sebészi tévedés. Nem szabad elfeledni, hogy emberek dolgoznak itt is ott is. És bármennyire megbízható is a módszer, bármily gondos és részletes is a számbavétel, az észlelő egyéniségén, az adatszolgáltató értelmességén, pontosságán és jóakarátán,

a feldolgozás és az ellenőrzés éberségén igen sok mulik; s csak egy kis könnyelműség, egy látszólag jelentéktelen pongyolaság, vagy a fantázia zaboláinak csekély meglazulása, a következtetések felállításánál riasztó hibáknak forrása lehet. Épp ezért rendkívül fontos, hogy a *statisztika finom műszerével csak az dolgozzék, aki valóban ért hozzá*, akinek az hivatása, ha történetesen nem is azzal keresi kenyerét. A diletantizmus mindenütt veszélyes, de talán sehohsem oly bosszúálló és bajkeverő, mint a statisztikánál.

Hogy a felületes, vagy kevésbé lelkiismeretes statisztika (NB! az ilyen fércmunka tulajdonképpen nem is statisztika, mert nem érdemli meg ezt a nevet) milyen torz eredményekre és milyen elképesztő megállapításokra vezet, arra nemcsak a statisztikai irodalom, de minden igazi statisztikus garmadával tud kirívó példákat mutatni. De mi magunk is napról-napra lehetünk tanúi a napilapok hasábjain szenzációt hajhászó, vagy irányzatos politikai röpiratokban, sőt — elég szomorú — egyes tendenciózus közéleti beszédekben is. Illusztrációképpen bemutatok egyet az egyik agyon-reklámozott szociográfiai munkából, mely a közelmúltban a hazai könyvpiacra megjelent (mezőgazdasági munkások keresetéről ad elő példákat a szerző; szószerint idézem): „Egyikük 13 éves korában szegődött el először. 15 éves korában a fejrmegei Szilf-major pusztában vállalt munkát; ebben az esztendőben kapott 36 pengőt egy hónapra. „Megfelelő kosztot hozzá“ — mondja láthatóan kissé keresve a szavakat. A következő esztendőben ugyanoda szegődött, ekkor egy hónapra már csak 24 pengőt kapott és az élelem is romlott. 1933-ban tavaszi két hónapra a Dreher-gazdasághoz szegődött, ebben az évben már csak 18 pengőt kapott havonta. Az élelem itt volt a legjobb, ahogy emlékszik. Mint az adatok mutatják ez alatt a három esztendő alatt éppen felére csökkent a bér, holott közben a munkás növekedett, erősödött, tehát nyilván jobb munkaerő vált belőle és több hasznára volt a gazdaságnak.“

Látható, hogy a szerző először a munkás életkorának számával operál, azután nagy általánosságban említ egy évet, így: „a következő esztendő“; végül bedob egy valóságos évszámot — 1933 — és akkor vonja le azt a következtetést, hogy: „mint az adatok mutatják ez alatt a három esztendő alatt“.

tendő alatt éppen felére csökkent a bér“. Azt hiszem nem kell bővebb bizonyíték ahhoz, hogy ezek az „adatok“ egyáltalán nem adatok; ennél fogva nehéz méltóképen minősíteni az ilyen „adatokra“ felépített azt a következtetést, mely *a földbirtokos ellen élezi ki a munkás bérének csökkenését*. Mintha időközben nem is lett volna egy konjunkturális prosperitás, majd egy arra következő súlyos gazdasági válság!

Hasonló „statisztikát“ tudnék idézni egyik közéleti mágnásunknak a folyó év februárjában tartott beszédéből, aki „kiszámította“, hogy hazánkban a nemzeti jövedelem egyoldalú megoszlása folytán 8 millió keresztény csak 800 millió pengőből kénytelen megélni, ami fejenként és évenként 100 pengő, és ezek közül is 2 millióra fejenként és évenként alig 40 pengő esik.“ Ezek mélyen tisztelt Hölgyeim és Uraim ugyan számok, de szemmel láthatóan a legvégéből vett számok és azoknak, akik ilyen számokra, mint „statisztikára“ hivatkoznak, halvány sejtelmünk sem lehet arról, hogy *mi* a statisztika.

Mindezeket csak azért mertem a nagyérdemű hallgatóság elé tárni és figyelmüket vele fárasztani, hogy élesen rámutathassak arra a tárgyi és értékbeli különbségre, mely a statisztikusok által készített igazi statisztika és a statisztikai kuruzslás szörnyszülöttei között van. Szeretném hangsúlyozottan kérni a magyar közönséget, hogy *ne adjon hitelt mindenféle röpködő számnak, vagy számsorozatnak, melyet hol itt, hol ott „statisztika“ örvé alatt a közvéleménybe megpróbálnak becsempészni*, néha — sajnos — sikerrel. Az ilyen manővereknek mindig konkrét célja van; s ez a cél, amiképen nem válik hasznára a tudománynak, úgy nem használ, sőt egyenesen árt közvéleményünk józan tájékozódásának, — esetleg éppen olyan kérdésekben, amelyekben bölcsen ítélni és ennek megfelelően állástfoglalni mindnyájunkra nézve eminens nemzeti érdek.

Végére értem előadásomnak. A statisztikát nagy vonásokban megismertetni és a statisztikusok végtelenül fontos és hasznos munkásságát az önök bizalmába és szeretetébe ajánlani, ez volt a céлом. Szeretném, ha Önök is megismernék és megszeretnék ezt a csodálatos és szép tudományt. Nemcsak a tudomány szeretetéért, s a kultúr-ember természetes vonzódásáért fontos ez, mellyel mindig magasabb ismeretek szín-

vonására tör, de azért is, mert a statisztikának a modern ember életében szinte fel sem becsülhető nagy gyakorlati haszna van.

Napoleon, mikor 1800-ban a nem sokkal utóbb megszűnt első francia statisztikai hivatalt felállította, úgy jellemezte a statisztika fontosságát, hogy az „a dolgok költségvetése“ (La statistique est le budget des choses). Lakonikus modorában talán arra akarta felhívni a közfigyelmet a nagy szervező, hogy nem csupán az államok helyes kormányzását nem lehet már statisztika nélkül elképzelni, de a gazdasági és társadalmi élet egyetlen munkamezején sem lehet e nélkül észszerűen és gazdaságosan berendezkedni. Még inkább igaz ez a mi életünkben. A statisztika haszna és szükségessége szinte vitán felül áll már a gyakorlati élet minden terén. Nemcsak a politikus, a nemzetgazda, a tudós, a társadalmi organizátor, de a kispolgár, az iparos, a kereskedő, a munkás, még a rikancs sem lehet meg már statisztika nélkül a maga apró kis mindennapi életében. Lépten-nyomon látjuk és halljuk a számokat, melyek a kis egzisztenciák életét érintő jelenségekre, a piaci árakra, a munkabérekre, az életszínvonalra, a családi bérekre, stb., stb. vonatkoznak s melyeket mindenki ismer és tud, vagy igyekszik megtanulni, hogy érdekeit a társadalmi és gazdasági életben helyesen megismerhesse és megvédhesse. Ez ma már világjelenség.

De nekünk magyaroknak még másért is nagy súlyt kell helyezni a statisztikára. Már *Schwartner Márton*, a Pesti Egyetem nagy hírű tanára, a múlt század elején rámutatott arra, hogy: „A statisztika fontossága nálunk igen nagy, mert az biztosítja, hogy a magyart lángoló hazaszeretete vakká ne tegye!“ Valóban, a statisztika a mi közvéleményünk politikai lelkiismerete. Abban a hazában, amelyben az „Extra Hungaricum non est vita, si est vita, non est ita!“ büszke és kissé öntelt jelszavának nyomán egy „magyar glóbusz“ káprázatos, de mérhetetlenül veszélyes szemlélete alakult ki és a közvélemény széles rétegeiben vált alapnézetté, — hazánk mai trianoni szorongatásának idején, rendkívül szükséges az a józan, okos és megvesztegethetetlen jóbarát, amelyet a statisztika erőnk és gyengeségünk, erényeink és bűneink helyes megítélésében jelent. Ez a higgadt barát megmutatja nekünk hol vannak nemzetünknek igazi erőforrásai, jól használjuk-e azokat, vagy ros-

szul, hol követtünk el hibákat, hol vagyunk tévedésben a valóságos helyzet felől, hol vagyunk pazarlók, hol vagyunk fukarok, mit csinálunk jól és merre van és mennyi a javítani való? Fogadjuk meg tanácsait, kövessük útmutatásait, és akkor bizton lehetjük, lesz, jön olyan idő, amikor a statisztika számai nagyszerű magyar eredményekről fognak beszámolni: emelkedő árak ösztönzik a termelést; fizetőképes kereső rétegek élénkítik a kereskedelmet; az élet-

szükségeiket munkával kielégíteni képes néptömegek magas munkabérei jótékonyan hatnak a közegészségre, a kultúrára, az erkölcsiségre, a népszaporodásra... és a csonka kis ország egyszer csak elkezd nőni, gyarapodni, terjeszkedni: népben, vagyonban, területben, nemzetközi tekintélyben, — míglen eléri köröskörül a szent határokat; a honvédő hegyeket, a Lajtat és a tengert.

Bencs Zoltán dr.

A soproni idegenforgalmi statisztika és a város idegenforgalma.

La statistique du tourisme de Sopron et le mouvement touristique de cette ville.

Résumé. Le tourisme ayant pris un vif développement dans la ville de Sopron, la nécessité s'imposa d'y enregistrer statistiquement les touristes. Un bureau de tourisme, créé par la municipalité, y indique depuis 1932 le nombre des touristes, la durée de leur séjour et les dépenses effectuées par eux. Les statistiques ainsi dressées méritent l'attention des milieux compétents, parce qu'elles indiquent, outre les touristes descendus à l'hôtel et dans les pensions, ceux qui ont logé chez des particuliers, dans des établissements publics ou ailleurs, y compris les voyageurs qui n'ont pas passé la nuit à Sopron. On est à même de tenir compte de ces derniers, car Sopron étant une ville frontrière, les gens y venus de l'étranger (l'Autriche), et qui représentent 40 à 48% des touristes, sont enregistrés, sans aucune exception, par le bureau de frontière et la douane, dont les chiffres sont tout à fait sûrs, et parce que les touristes venus de l'intérieur sont enregistrés, en dehors des hôtels et des maisons particulières, par des agents spéciaux. La statistique de Sopron, s'étendant à toutes les parties du mouvement touristique et à toute possibilité de transport de voyageurs, veille avec un soin extrême à ce qu'il n'y ait pas, dans l'enregistrement des données si diverses, de doubles emplois.

On voit, par les tableaux 1, 2 et 3, publiés ci-dessous, et indiquant les chiffres recueillis par la statistique de Sopron, que de 1932 à 1936, le nombre des touristes s'y est élevé de 82.508 à 106.528, atteignant son maximum (115.389) en 1935. Le nombre annuel des touristes de Hongrie, variant peu, y était en moyenne de quelques milliers au-dessus de 60.000, tandis que celui des touristes venus de l'étranger — pour la plupart des Autrichiens (98%) — augmentait avec une rapidité remarquable, montant de 14.877 à 42.249, et dépassant 50.000 en 1935. La plupart des touristes étaient des gens voyageant seuls et des ex-

ursionnistes; venaient ensuite, sous ce rapport, avec un chiffre un peu moindre, les personnes venues pour des réunions locales, puis les voyageurs arrivés par des trains à prix réduits, dont le nombre était également considérable. Le nombre des gens venus pour passer l'été à Sopron, accusant une augmentation importante, s'est élevé en 3 ans de 3.773 à 5.208; environ le tiers en étaient des étrangers, surtout des Autrichiens. Parmi ceux qui sont venus à Sopron des autres parties de la Hongrie pour passer l'été dans cette ville, la plupart étaient de Budapest; il y a encore quelques villes importantes qui figurent, à cet égard, dans les statistiques pour des chiffres notables.

Des touristes venus à Sopron, environ les $\frac{3}{4}$ étaient des voyageurs ou excursionnistes, qui partaient le jour même de leur arrivée, sans descendre quelque part. Le nombre des touristes y ayant passé 1, 2 ou 3 jours était d'environ 25.000; 4.000 ou 5.000 touristes y ont passé 1, 2 ou 3 semaines; environ 1.800, plus de 3 semaines. Les dépenses des touristes représentaient à peu près un million et demi de pengős. Dans cette somme-là, les dépenses des gens y ayant passé l'été figurent pour presque la moitié. On voit, par là, que la municipalité avait agi sagement en faisant des sacrifices pour développer les possibilités d'y villégiaturer en été; les dépenses faites à cet effet furent bien fructueuses, et le mouvement des touristes commence à être une des principales ressources de cette ville, gravement frappée par le traité de Trianon.

*

I. Az idegenforgalmi statisztika szervezete és módszerei.

Az az eltagadhatatlan tény, hogy Budapest fővárosnak sikerült kitűnő propagandájával a külföld figyelmét nagy mértékben magára vonnia s ezzel idegenforgalmát

szul, hol követtünk el hibákat, hol vagyunk tévedésben a valóságos helyzet felől, hol vagyunk pazarlók, hol vagyunk fukarok, mit csinálunk jól és merre van és mennyi a javítani való? Fogadjuk meg tanácsait, kövessük útmutatásait, és akkor bizton lehetjük, lesz, jön olyan idő, amikor a statisztika számai nagyszerű magyar eredményekről fognak beszámolni: emelkedő árak ösztönzik a termelést; fizetőképes kereső rétegek élénkítik a kereskedelmet; az élet-

szükségleteiket munkával kielégíteni képes néptömegek magas munkabérei jótékonyan hatnak a közegészségre, a kultúrára, az erkölcsiségre, a népszaporodásra... és a csonka kis ország egyszer csak elkezd nőni, gyarapodni, terjeszkedni: népben, vagyonban, területben, nemzetközi tekintélyben, — míglen eléri köröskörül a szent határokat; a honvédő hegyeket, a Lajtat és a tengert.

Bencs Zoltán dr.

A soproni idegenforgalmi statisztika és a város idegenforgalma.

La statistique du tourisme de Sopron et le mouvement touristique de cette ville.

Résumé. Le tourisme ayant pris un vif développement dans la ville de Sopron, la nécessité s'imposa d'y enregistrer statistiquement les touristes. Un bureau de tourisme, créé par la municipalité, y indique depuis 1932 le nombre des touristes, la durée de leur séjour et les dépenses effectuées par eux. Les statistiques ainsi dressées méritent l'attention des milieux compétents, parce qu'elles indiquent, outre les touristes descendus à l'hôtel et dans les pensions, ceux qui ont logé chez des particuliers, dans des établissements publics ou ailleurs, y compris les voyageurs qui n'ont pas passé la nuit à Sopron. On est à même de tenir compte de ces derniers, car Sopron étant une ville frontrière, les gens y venus de l'étranger (l'Autriche), et qui représentent 40 à 48% des touristes, sont enregistrés, sans aucune exception, par le bureau de frontière et la douane, dont les chiffres sont tout à fait sûrs, et parce que les touristes venus de l'intérieur sont enregistrés, en dehors des hôtels et des maisons particulières, par des agents spéciaux. La statistique de Sopron, s'étendant à toutes les parties du mouvement touristique et à toute possibilité de transport de voyageurs, veille avec un soin extrême à ce qu'il n'y ait pas, dans l'enregistrement des données si diverses, de doubles emplois.

On voit, par les tableaux 1, 2 et 3, publiés ci-dessous, et indiquant les chiffres recueillis par la statistique de Sopron, que de 1932 à 1936, le nombre des touristes s'y est élevé de 82.508 à 106.528, atteignant son maximum (115.389) en 1935. Le nombre annuel des touristes de Hongrie, variant peu, y était en moyenne de quelques milliers au-dessus de 60.000, tandis que celui des touristes venus de l'étranger — pour la plupart des Autrichiens (98%) — augmentait avec une rapidité remarquable, montant de 14.877 à 42.249, et dépassant 50.000 en 1935. La plupart des touristes étaient des gens voyageant seuls et des ex-

ursionnistes; venaient ensuite, sous ce rapport, avec un chiffre un peu moindre, les personnes venues pour des réunions locales, puis les voyageurs arrivés par des trains à prix réduits, dont le nombre était également considérable. Le nombre des gens venus pour passer l'été à Sopron, accusant une augmentation importante, s'est élevé en 3 ans de 3.773 à 5.208; environ le tiers en étaient des étrangers, surtout des Autrichiens. Parmi ceux qui sont venus à Sopron des autres parties de la Hongrie pour passer l'été dans cette ville, la plupart étaient de Budapest; il y a encore quelques villes importantes qui figurent, à cet égard, dans les statistiques pour des chiffres notables.

Des touristes venus à Sopron, environ les $\frac{3}{4}$ étaient des voyageurs ou excursionnistes, qui partaient le jour même de leur arrivée, sans descendre quelque part. Le nombre des touristes y ayant passé 1, 2 ou 3 jours était d'environ 25.000; 4.000 ou 5.000 touristes y ont passé 1, 2 ou 3 semaines; environ 1.800, plus de 3 semaines. Les dépenses des touristes représentaient à peu près un million et demi de pengős. Dans cette somme-là, les dépenses des gens y ayant passé l'été figurent pour presque la moitié. On voit, par là, que la municipalité avait agi sagement en faisant des sacrifices pour développer les possibilités d'y villégiaturer en été; les dépenses faites à cet effet furent bien fructueuses, et le mouvement des touristes commence à être une des principales ressources de cette ville, gravement frappée par le traité de Trianon.

*

I. Az idegenforgalmi statisztika szervezete és módszerei.

Az az eltagadhatatlan tény, hogy Budapest fővárosnak sikerült kitűnő propagandájával a külföld figyelmét nagy mértékben magára vonnia s ezzel idegenforgalmát

nagy mértékben fellendíteni, *vidéki városainkat* is arra indította, hogy a maguk értekeit felismerve, magukra igyekezzenek irányítani az idegenek figyelmét. És nagyon helyesen. Mert nemcsak vidéki városaink érdeke az, hanem országos érdek, hogy a hazánkba érkező idegenek ne csak egyedül Budapestben lássák meg az országot, hanem annak különböző részeit felkeresve, Magyarországot a maga teljességében, népének igazi mivoltában, kultúrájának hű tükrében ismerjék meg. Hogy e tekintetben mik a vidéki városok feladatai, azt tüzetesen kifejtettem a Magyar Városok Országos Kongresszusa állandó bizottságának 1927-ben Balatonfüreden tartott ülésében.¹⁾ Évek teltek el, míg a vidéki városok, felismerve az idegenforgalom gazdasági jelentőségét, hozzáálltak ahhoz, hogy előteremtsék azokat az előfeltételeket, melyek nélkül idegenforgalomra nem számíthatnak. Sopron városa e célból az idegenforgalmat szolgáló alkotások egész sorozatát hozta létre: felépítette a pompás Lövérszállót, újjáalakította az erdei Lövérfürdőt, megépítette a Lövérkörutat és a szép hegyvidéket az eddiginél is fokozottabb mértékben kultiválta, ekként megteremtve a lehetőségét annak, hogy Sopron nyaralóvárossá és egyben a turistaélet központjává váljék.

A vidéki városoknak ezen működésével kapcsolatban előállott az *idegenforgalmi statisztika* szervezésének szüksége is a vidéki városokban. Ismét Sopron volt az első város, mely ennek szükségességét felismerte és az Idegenforgalmi részvénytársaságában *Pöttschacher Rudolf* igazgató tervei szerint és az ő fáradozásával megalapozta a Sopronban megfordult idegenek statisztikai számbavételét. Hogy Sopron városának ez irányú próbálkozása mennyire figyelemre méltó, arról meggyőződhetünk, ha pillantást vetünk az idegenforgalmi statisztikának jelenlegi állapotára,²⁾ amint azt egyrészt a Magyar Statisztikai Szemlében, másrészt a Revue de l'Institut International de Statistique-ben kifejtettem és ezzel összevetjük a soproni idegenforgalmi statisztika

szervezettségét. Ennek megismertetése e sorok célja.

Az idegenforgalmi statisztika, melyet eddig jóformán csak a nagyvárosok műveltek, mai állapotában lényegileg a szállodákban (és esetleg a penziókban) megszállt idegenek számbavételére terjed ki. Ezekkel azonban az idegenek nagy tömege köránt sincs kimerítve. Nagy részük magánlakásokban száll meg, amelyek főleg rokonokat és ismerősöket fogadnak vendégül, de rendkívüli alkalmakkor (mint kongresszusok, nagygyűlések, kiállítások, vásárok, sportesemények) idegen látogatókat is nagy számban szállásolnak el. Ily rendkívüli alkalmakkor gyakori a tömeges (csoportos) elszállásolás iskolákban, lakotanyákban, internátusokban stb, ahol sokszor az idegenek százait helyezik el. Csakis jó szervezet és gondos ellenőrzés volna szükséges ahhoz, hogy ezen idegen elemeknek számbavétele kielégítő módon megtörténjék, de mindeddig ezt sehol sem kísérelték meg. Más a helyzet olyan idegenekkel szemben, kik csak *egy* napra látogatnak el valamely városba, anélkül, hogy bárhol is megszállnának. Ezek a nagy tömegek, melyeknek méretei a mind gyakoribbá váló közlekedési könnyítések és utazási kedvezmények folytán évről évre növekednek, eddig minden statisztikai számbavétel alól kivonták magukat és tudomásom szerint sehol sem sikerült azokat megfogni. (Pedig kétségtelen, hogy a forgalomnak ez a neme úgy közgazdasági, mint kulturális szempontból egyaránt fontos.) Mert ha oly esetekben, amidőn *szervezett* tömeglátogatásról van szó (mint iskolai vagy tanulmányi kirándulások, kongresszusi látogatások, hivatalosan rendezett különvonatok stb), az utazó tömegek számbavétele nem is okozna semmi különösebb nehézséget, csak a résztvevők lajstromát kellene a statisztikai szervnek rendelkezésére bocsátani, ezzel szemben sehol sem találtak eddig lehetőséget, hogy az *egyenként utazó idegenekre*, kiknek száma éppenséggel nem jelentéktelen, kiterjesszék a statisztikai számbavételt.

Sopronnak nincs statisztikai hivatala, a soproni Idegenforgalmi iroda mégsem riadt vissza a feltornyosuló nehézségektől, megalapozta a város idegenforgalmi statisztikáját, amely immár öt év óta készül s módszere, anyagának beszerzése és feldolgozása tekintetében annyira új nyomokon jár, hogy igényt tarthat a szakkörök

¹⁾ Vidéki városaink és az idegenforgalom. (Városok Lapja, 1927. 15—16. sz., 143 l.)

²⁾ Az idegenforgalmi statisztika problémái. (Magyar Statisztikai Szemle, 1929. 1131—1136 l.) — Der Begriff des „Fremden“ in der Fremdenverkehrsstatistik (Revue de l'Institut International de Statistique), 1933. 40—46 l.)

figyelmére és bíráló ismertetésére. Mert amennyiben a bírálat kedvező lesz, a soproni idegenforgalmi statisztika utánzandó mintaként állítható vidéki városaink elé.

Sopron fekvésénél, természeti adottságánál és vidékének gondos ápoltságánál fogva kiválóan alkalmas nyaralásra és turistakirándulásokra. Idegenforgalmának is a nyaraló és kiránduló közönség adja meg egyik jellemző vonását, a forgalomnak két olyan megnyívánulása, melyet a statisztika eddig nem tudott kellően megfigyelni. Amint az alábbiakból ki fog tűnni, a soproni idegenforgalmi statisztika azokat a hiányokat, melyeket a fentebb idézett tanulmányaim felsoroltak, nagyrésztben kielégítő módon ki tudja pótolni. Ezt a kedvező eredményt jórésztben annak köszönheti, hogy Sopronban, mint határszéli városban, a külföldről érkezők — és ezek az összforgalom 40—48 százalékát teszik — kivétel nélkül határkirendeltségi, illetve vámhivatali vizsgálat alá esnek s e hivatalos közegek teljesen megbízható adatokat szolgáltathatnak róluk. Ezzel a csak *egy* napra érkező (itt nem éjjelező) idegenek nagy részének számbavétele máris lehetővé vált. Másik jelentékeny vívmány, hogy a városnak sikerült a magánházakban és a nagyszámú nyaralókban megszállt üdülő és nyaraló közönséget is a maga teljességében bevonni megfigyeléseinek körébe, ami eddig — tudomásunk szerint — más hazai városokban nem sikerült (még Budapesten sem). A soproni idegenforgalmi statisztika szervezetének egyéb alapvető pontjait az alábbiakban ismertetjük:

A soproni idegenforgalmi statisztika adatgyűjtésére 8 különböző forrás szolgál és ezek szerint 8 csoportban osztja be az érkezett idegeneket. Ezek a csoportok a következők:

1. Szállodai vendégek.
2. Üdülők és nyaralók.
3. Filléres gyors- és egyéb külön- és kedvezményes vonatokkal érkező idegenek.
4. Egyéni kirándulók.
5. Csoportos kirándulók.
6. Ifjúsági tanulmányi csoportok tagjai.
7. Weekendezők.
8. Helyi társadalmi egyesületek rendezéseire érkezők.

Minden statisztikának és így az idegenforgalminak is két alapkelléke kell, hogy legyen:

1. a megfigyelendő tömegeknek lehetőleg hiánytalan, teljes felvétele;
2. a kettős vagy többszörös számbavétel elkerülése.

A soproni idegenforgalmi statisztika az első kívánalomnak a lehető legszélesebb körben tesz eleget, amennyiben kiterjeszti figyelmét a forgalom minden nemére és a közlekedés minden lehetőségére (talán a légi forgalmat kivéve, de ennek Sopronban nincs szerepe). Nehezebb feladat a sokfelé elágazó adatgyűjtésben előfordulható kettős számbavétel kiküszöbölése. Amint azonban látni fogjuk, az Idegenforgalmi iroda e tekintetben is a lehető legnagyobb körültekintéssel jár el és amennyire emberileg lehetséges, kirekeszti a kettős felvételek eshetőségét.

Az adatgyűjtés módozatait az alábbiakban ismertetjük.

1. *Szállodai vendégek.* Az Idegenforgalmi iroda a szállodákban megszállt idegenek számának megállapítása céljából táblázatot állítat ki a szállodákkal, melyben azok az év folyamán megszállt vendégek számát egyrészt ottartózkodásuk tartama szerint (egy héten belül napok szerint, azon túl hetek, majd hónapok szerint), másrészt a származási országok szerint (s a belföldieket nagyobb városok és községek részletezésével) mutatják ki. Ily táblázatot kiállít a városban a Pannonia-, Fehér rózsza- és Nádor- (Palatinus) szálló, a város külterületén a Lövér-szálló, az Erdei fenyves-penzió, a Gruber-penzió, a magánpenziók (Ritter, Pálovich, Alm stb.) és a Nagytómalom. (A kisebb vendéglők, melyek nincsenek idegenek ellátására berendezve, ily íveket nem töltenek ki.) A hivatal azonban a statisztikában csak a rövidebb ideig (1 héten belül) megszállt idegeneket mutatja ki a szállodai forgalom címe alatt, míg az 1 héten túl ott tartózkodókat, mint nyaraló vendégeket a 2. csoportba osztja be. Ugyanígy a szállodában éjjelező nagyobb csoportokat (mint iskolai kirándulókat vagy egyesületi kirándulások tagjait) a megfelelő 6., illetve 8. csoportba helyezi át, hogy ezen speciális rendezésekről teljes képet adhasson.

2. *Üdülők és nyaralóknak* olyanokat tekint az iroda, akik egy hétnél hosszabb időt töltenek a város területén. Amennyiben ezek a fentebb felsorolt szállodákban vagy penziókban laknak, ezeknek kimutatásaiból kerülnek ki. A nyaralás szempontjából tekintetbe jövő magánpenziók az

iroda által megküldött kérdőívet töltik ki. A Lővérek nagyszámú nyaralóiban és egyéb városi magánhelyeken nyaralók részére az iroda kérdőíveket oszt szét, melyekbe az idegenek a rájuk vonatkozó adatokat bevezetik. Ezeket a város részéről kiküldött inségmunkaerők igénybevételével kéthetenként felkeresteti és összeírásukat ellenőrzi. E kérdőívek egyben a nyaralók észrevételeinek, panaszainak vagy kívánságainak bejegyzésére is szolgálnak. A környékbéli falvakban (7 ilyen jó tekintetbe) tartózkodó nyaralókról (kik ott olcsóbban élhetnek) a községi jegyzők szolgáltatnak adatokat.

3. *Filléres gyors- és egyéb külön- és kedvezményes vonatokkal érkező idegenek.* Ezekről a vasutak (Máv, Győr—Sopron—Ebenfurti, Kőszegi) adnak pontos kimutatást. Abban az esetben, ha ily vonaton nagyobb csoportok (egyesületek, iskolák) érkeznek valamely ugyanazon napon rendezendő ünnepélyre vagy egyéb eseményre, ezek a csoportos kirándulók (5. csop.) között nem mutattatnak ki. Mivel minden egyes filléres vonatról külön-külön kimutatás érkezik, az érkezőknek bel- és külföldiek (utóbbiak csak osztrákok) szerinti megoszlása magától adódik. A filléres vonatok figyelembe vétele által a (meg nem szálló) napi vendégek nagy része máris kimutatásra kerül.

4. *Egyéni kirándulók.* Ezek képezik az idegenek legnagyobb csoportját. Számukat, amennyiben azok belföldről jönnek, a vasúton és vámoknál szolgálatot teljesítő rendőri és vámhivatali közegek hozzávetőleges (de megfelelőnek bizonyult) átlagbecslése alapján állapítják meg. A külföldiek számát a rendőrség kimutatásainak segítségével állapítják meg, a következő módon:

1936-ban a határt átlépte Sopron felé:

rendes útlevelemmel	75.081	külföldi
alkalmi útlevelemmel	1.642	"
egyéb okmánnyal	2.038	"
határszéli igazolvánnyal	22.020	"
szolgálatilag	3.453	"
Összesen	104.234	külföldi
Ebből átutazó volt	36.512	
határszéli forg.	25.473	61.985
Marad		42.249 külföldi

akiknek származási országok és a forgalom jellege szerinti megoszlását az iroda szintén részletezi.

A statisztika ellen felhozott az a vád, hogy a vámoknál megfigyelt forgalomban

a szomszédos községekből a soproni piacot felkereső árusok (kofák, kereskedők) is bennfoglaltatnak, teljesen megdől, mivel — mint a fentebbi adatokból kiviláglik — a határszéli igazolvánnyal vagy szolgálati jeggyel utazók teljes összegben kihasítatnak a megfigyelték számából. Felvétetnek ellenben az évente megtartandó országos vásár látogatói, kik nagyrészt reggeltől estig időznek a városban és ennek forgalmában jelentős tényezőt képeznek.

5. *Csoportos kirándulók* alatt az Iroda azokat az idegeneket érti, kik többnyire autóbuszokon érkeznek a városba. Mivel ezeknek túlnyomó nagy része Ausztriából jön, a határkirendeltségeknél vezetett autóbuzskimutatások és utasnyilvántartások útján nehézség nélkül megállapíthatók. Egyébként az Idegenforgalmi iroda a helyi sajtó közleményei, a határon leadott utasjegyzékek másolatai, a szállodák és vendéglők bejelentései alapján is értékes adatok birtokába jut, melyeket statisztikája részére felhasználhat. Oly belföldi csoportos kirándulókról, kik bejelentetlenül érkeznek a városba és elszórtan töltik el a soproni tartózkodás idejét, az Iroda által felkért megfigyelők útján szerez tudomást. Azokat a kiránduló csoportokat, melyek az Iroda szolgálatainak igénybevételével és kalauzolása mellett jártak a városban, az Iroda évi jelentéseiben név szerint sorolja fel, megfelelő adataikkal együtt.

6. *Ijjúsági tanulmányi csoportok,* iskolák és intézetek kirándulásai túlnyomórészt az Iroda útján látogatnak ide és így könnyen nyilvántarthatók. Egyébként a helyi sajtó, az iskolák igazgatóságai, a szállodák és vendéglők bejelentései, a múzeum vendégkönyvei is értékes adatokat szolgáltatnak. Külföldi tanulmányi kirándulók számának megállapítására a határszéli kirendeltségek nyilvántartásai vétetnek figyelembe. Szállodákban vagy magánhelyeken megszállott csoportok, mint már említettük nem a szállodai forgalomban, hanem itt kerülnek kimutatásra.

7. *Weekendezőknél* olyan kirándulók tekintetnek, kik csak 1—2 éjjelt töltenek az e célra megfelelő helyeken, mint a Lővér-szállóban, a Gruber-penzióban, a Hatvan Ferenc-turistaházban, a Nagytómalomstrandfürdőben vagy magánpenziókban. Számuknak megállapítása az 5. és 6. alatt kifejtett módon történik.

8. *Helyi társadalmi egyesületek rendezésére érkezők.* A helybeli társadalmi rendezések (ünnepélyek, sportünnepek, bajtársi találkozók stb.) résztvevőinek számát lehet a legnehezebben megállapítani. Az Iroda a helybeli egyesületekhez és társadalmi intézményekhez küldött kérdőívek kitöltéséből, valamint a rendezőbizottságokkal való érintkezés útján állapítja meg a szükséges adatokat.

Az Iroda a gyűjtött adatokat a 8. csoporton belül feldolgozza: az érkezett idegenek számát, származási országok szerint, tehát a bel- és külföldiek megkülönböztetésével, a nyaralókat hasonlóképpen országok szerint és a belföldieket megyék és községek szerinti részletezéssel; a filléres, csoportos, ifjúsági és társadalmi csoportokról tüzetes adatokat közöl (a csoportok egyenkinti megnevezésével), végül megállapítja a 8 csoporton belül az idegenek tartózkodási tartamát (napokban) és hozzávetőleges költségeiket.

Az idegenek költségeinek megbecsülését az Iroda a következő kulcsok alapján eszközölte (pengőkben kifejezve):

	fél ¹⁾	1	2	3	1	több
	n a p i				h e t i	
	tartózkodás után					
Szállodai vendégek . . .	—	8	15	25	40	100
Üdülők és nyaralók . . .	—	—	—	—	50	³⁾
Filléres s hasonló . . .	3	—	—	—	—	—
Egyéni kirándulók . . .	5	—	—	—	—	—
Csoportos kirándulók . .	5	10	15	20	—	—
Ifjúsági csoportok . . .	2	4	7	10	—	—
Weekendzők	—	²⁾ 10	—	—	—	—
Helyi társad. rendezések	3	10	15	—	—	—

¹⁾ Meg nem szálló idegenek.

²⁾ Másfél napot számítva.

³⁾ 2 hétre 80, 3 hétre 120, 4 hétre 150, másfél hónapra 250, két hónapra 300, harmadfél hónapra 400 és három hónapra 500 pengős költséget számít az iroda.

Látható, hogy az idegenek fogyasztása, illetve költségeinek számítása mérsékelt alapon történik és így nem lehet szó túlbecslésről. Az Iroda ezenkívül a rendes fogyasztási költségeken kívül még bizonyos összeget számít a penziókban adódó többletköltség címén és szórakozásra (főleg az Iroda által rendezett $\frac{1}{2}$ — több napos kirándulások (autocar) bel- és külföldre) és vásárlásokra is vesz fel bizonyos összeget. Ily alapon becsüli meg azt a pénzösszeget, melyet a Sopronban megfordult idegenek itt elköltenek.

Az előadottakban részletes képét adtuk a soproni idegenforgalmi statisztika szervezetének és módszereinek. Láthattuk, hogy vezetője elismerésre méltó igyekvéssel és nem csekély eredménnyel szervezte meg a statisztikát és sikerült neki az idegenforgalom számos oly megnyilvánulását számbavenni, mely másutt még nem képezte megfigyelés tárgyát. A soproni idegenforgalmi statisztika megszervezése eszerint haladást jelent e téren és kívánatos, hogy a soproni példa másutt is találjon utánpótlást. De éppen azért, mivel Sopron idegenforgalmi irodája új utakra lépett, kívánatos, hogy az adatgyűjtés az egész vonalon oly alapokra fektetessék, melyek a gyűjtött adatok megbízhatóságát a legmesszebbmenőleg biztosítsák. Értjük ezalatt azt, hogy az adatgyűjtés lehetőleg közvetlenül, primér módon történjék. A szállodáknak az év végen beszolgáltatott kimutatásai, bármily gondal készüljenek azok, a dolog természeténél fogva nem nyújthatják a megbízhatóságnak azt a fokát, melyre a statisztikának törekednie kell. Sopron város idegenforgalmi irodájának arra kellene törekednie, hogy a megszállt idegenekről egyéni lapokat kapjon, ami nemcsak a bevallások valódiságát biztosítaná, de az anyagnak minden irányban való kiaknázását is lehetővé tenné. Ha pedig ez egyelőre még nem volna kivihető, akkor is a szállodai és magánhelyi kimutatásoknak rövidebb időszakon belüli, esetleg havonként való kiállítására kellene törekedni, ami nemcsak fokozná a kimutatások megbízhatóságát, de a forgalom időszaki hullámszerűségének megfigyelését is lehetővé tenné. Kívánatosnak tartanók továbbá a Burgenlandból érkező idegeneknek az osztrákok tömegéből való kiválasztását és külön kimutatását, valamint a külföldiek tartózkodási idejének és költségeinek külön feltüntetését. Utóbbi a nemzeti vagyongyarapodásának szempontjából is kívánatosnak látszik. A tartózkodási tartam megállapítását is azzal lehetne és kellene szabatosabbá tenni, hogy az „egyheti“ és „ennél hosszabb“ tartózkodás esetében is a városban eltöltött *napok száma* közöltessék. E szempontok érvényesítése esetén az annyi gondal és körültekintéssel megalapozott soproni idegenforgalmi statisztika számzerű pontosság szempontjából is oly tökélyre volna fejleszthető, mely a legszigorúbb követelményeket is kielégíthetné.

II. Sopron idegenforgalma az 1932—36. években.

A soproni statisztika szerint (1. számú táblázat) a városban megfordult idegenek száma 1932-től 1936-ig 82.508-ról 106.528-ig emelkedett, a maximum azonban 1935-ben volt 115.389 idegennel. A rákövetkező évben mutatkozott apadás részben az ezen évben fellépett néhány gyermekbénulási esetnek indokolatlanul túlzott híresztelésére vezethető vissza, másrészt arra, hogy a külföldi utazási lehetőségek javulásával a nyaraló közönség egy része másfelé vette útját.

A belföldi látogatók száma meglehetősen állandósággal néhányezerrel a 60.000 fölött szokott lenni, a külföldieké ellenben (kik 98%-ban osztrákok) feltűnő módon megnövekedett, 14.877-ről 42.249-re, sőt 1935-ben az ötvenezret is meghaladta. A nagy emelkedés arra vezethető vissza, hogy a szomszédos Ausztriának és nevezetesen Bécs városának lakói rájöttek arra, hogy egy soproni kirándulás sok kellemetességgel jár, mert a kirándulók Sopronban nemcsak barátságos fogadtatást, érdekes várost, és jól gondozott szép hegyvidéket találnak, de a bécsi árakhoz képest olcsó kosztot és jó bort is. Utóbbi körülmény duzzasztotta fel a csoportos kirándulók számát, kik 1932-ben még csak 58, 1935 óta azonban már 300-nál több autobuszon (kerek 9.000 résztvevővel) keresték fel Sopron városát. Erősen megszorodott — Sopron jó hírének terjedésével — az egyéni kirándulók száma is (1935-ben már 23.149) és a szállodákat és az erdei nyaralóházakat is fokozott mértékben keresték fel a szomszéd Ausztria polgárai.

Mint említők, a külföldi idegenforgalom, melyet a város határszéli fekvésénél fogva majdnem kizárólag Ausztria képvisel, igen nagy mértékben emelkedett; az utolsó öt évben az összforgalomnak 18·0, majd 29·8, 39·3, 47·9 és 39·7 % -a került ki a külföldiek közül, de az osztrákok figyelmen kívül hagyása után a többi külállamból csak 239, 738, 818, 1.063 és 815 idegen kereste fel Sopront. Ez érthető, mert Sopron minden történelmi és művészeti kiválósága, valamint vidékének ritka jó gondozottsága mellett sem tud olyan attrakciókat nyújtani, melyek a távol külföld közönségét ide vonzanák. Németország és Cseh-Szlovákia még néhány száz idegent juttat a városnak, utóbbi állam valószínűleg a megszállt magyar területekről; a többi államból azonban már csak ritkán jó Sopronba idegen, de még Finn-

ország, Dánia, Svédország, a kis balkáni államok, sőt az Európán kívüli földrészek látogatói sem hiányoznak teljesen.

A forgalom jellegét tekintve, megállapíthatjuk, hogy az egyéni utasok és kirándulók szolgáltatják az idegenek legnagyobb kontingensét; 10—20 százalékuk ezekből kerül ki, számuk (31.817) és arányuk (29·9%) 1936-ban volt a legnagyobb. Megközelítőleg ugyanakkora összegekkel szerepelnek a helyi társadalmi egyesületek rendezéseire érkezett idegenek és jelentékeny összeget tesznek ki a filléres- és más hasonló különvonatok utasai is. Ezek az első években 20.000-nél több utast hoztak fel, forgalmuk azonban az utóbbi években 12.000-ig csökkent. A nyaraló vendégek száma azóta, hogy a Lővér-szálló Sopronnak, mint nyaralóhelynek hírét messze vidékre elvitte, erősen emelkedik s jelenleg már az 5000-et haladja meg. A szállodákban megszállt idegenek száma az utóbbi években 14.000 és 16.000 között ingadozik, az autobuszokon érkező csoportos kirándulóké a 10.000-et közelíti meg.

Érdekes eredményekre jutunk, ha vizsgálat alá vesszük, hogy az egyes forgalmi csoportokban mekkora a külföldiek részese. Az 1. számú táblázatunkból kitűnik, hogy a rövid itt tartózkodású csoportokban találjuk aránylag a legtöbb külföldit. A csoportos kirándulók, kik autobuszon érkeznek, majdnem kizárólag (93—97%) külföldiek, azaz osztrákok; a hétvégi kirándulóknak is több mint $\frac{3}{4}$ része (74—79%) külföldi. Még az egyéni kirándulóknak is nagyobbik felét az osztrákok teszik. Ellenben sokkal kevesebb külföldi akad a hosszabb ideig itt tartózkodó vendégek között; így a szállodai vendégeknek csak 16—24% -a (1935-ben kivételesen 38·8%), a nyaralóknak mintegy $\frac{1}{3}$ része (28—34%) külföldi. Érthető, hogy az ifjúsági kirándulók között is csak kevés a külföldi (6—17%), a filléres vonatok közönségének $\frac{3}{4}$ része magyar és a helyi rendezésekre érkező vendégek között is alig $\frac{1}{4}$ rész a közeli Ausztriából ered. Sopron idegenforgalmának jellemző vonása tehát, hogy a hosszabb időre érkező, állandóbb jellegű (szállodai és nyaraló) vendégek túlnyomó része magyar s csak $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{3}$ része külföldi. De ez az arány is mindenesetre annak a jele, hogy Sopron vonzóereje a szomszédos Ausztriára is elég nagy. A rövid tartamú, átmeneti jellegű forgalomban ellenben egyenesen a külföld dominál. Bécs közelsége oly tömegeket bocsát (hétvégi pihenőre, egy napos kirándulásra) Sopronba, melyeket a

1. A soproni idegenforgalom főáttekintése 1932—1936. évekről.

Tableau général du tourisme à Sopron en 1932—36.

Megnevezés — Spécification	1932	1933	1934	1935	1936
Összes idegenek száma — Nombre total des touristes	82.508	89.404	102.546	115.389	106.528
Ebből: — Dont:					
belföldiek — <i>de Hongrie</i>	67.631	62.745	62.276	60.188	64.279
külföldiek — <i>étrangers</i>	14.877	26.659	40.270	55.201	42.249
A forgalom részletezése jellege szerint:					
<i>Répartition des touristes suivant le genre de voyage:</i>					
Szállodai vendégek — <i>Voyageurs descendus à l'hôtel</i>	20.005	15.440	12.338	16.378	14.786
Nyarálók és üdülők — <i>Venus p. passer l'été à Sopron et se reposer</i>	1.601	1.953	3.773	5.656	5.208
Weekendzők — <i>Venus pour y passer le week-end</i>	4.129	2.371	7.186	4.580	2.954
Egyéni kirándulók és utazók — <i>Touristes excursionnant seuls et voyageurs dits isolés</i>	6.474	12.560	17.623	31.549	31.817
Csoportos kirándulók — <i>Gens participant à des excursions collectives</i>	1.947	3.523	7.992	9.675	9.282
Ifjúsági tanulmányi csoportok tagjai — <i>Membres de groupes d'élèves en voyage d'études</i>	1.106	3.069	2.987	2.351	1.997
Filléres gyors- és különvonatok — <i>Trains rapides à prix réduits et trains spéciaux</i>	23.112	20.209	18.392	14.275	11.979
Helyi egyesületek rendezésére érkezettek — <i>Venus pour organisations et réunions locales</i>	24.134	30.279	32.255	30.925	28.505
Külföldről érkezett idegenek: — Touristes venus de l'étranger					
a) Származási országok szerint: — Par pays d'origine:					
Ausztria — <i>Autriche</i>	14.638	25.921	39.452	54.138	41.434
Angolország — <i>Angleterre</i>	10	95	56	26	47
Belgium — <i>Belgique</i>	—	—	127	65	12
Cseh-Szlovákia — <i>Tchéco-Slovaquie</i>	69	55	227	531	154
Franciaország — <i>France</i>	6	55	41	13	23
Hollandia — <i>Hollande</i>	4	2	31	81	16
Jugoszlávia — <i>Yougoslavie</i>	21	15	28	38	29
Lengyelország — <i>Pologne</i>	7	84	19	15	30
Németország — <i>Allemagne</i>	87	121	108	151	354
Olaszország — <i>Italie</i>	13	33	49	22	33
Svájc — <i>Suisse</i>	5	7	26	62	23
Egyéb európai államok — <i>Autres pays européens</i>	¹⁾ 9	²⁾ 212	³⁾ 71	⁴⁾ 25	⁵⁾ 67
Amerika — <i>Amérique</i>	8	37	33	32	19
Ázsia — <i>Asie</i>	—	22	2	1	4
Afrika — <i>Afrique</i>	—	—	—	1	2
Ausztrália — <i>Australie</i>	—	—	—	—	2
b) A forgalom jellege szerint: — Suivant le genre de voyage:					
Szállodai vendégek — <i>Voyageurs descendus à l'hôtel</i>	916	1.149	2.079	6.350	3.618
Nyarálók és üdülők — <i>Venus p. passer l'été à Sopron et se reposer</i>	37	569	1.310	1.722	1.477
Weekendzők — <i>Venus pour y passer le week-end</i>	1.245	992	5.350	2.728	2.329
Egyéni kirándulók és utazók — <i>Touristes excursionnant seuls et voyageurs dits isolés</i>	934	5.582	10.081	23.149	17.217
Csoportos kirándulók — <i>Gens participant à des excursions collectives</i>	394	2.828	7.446	9.114	8.969
Ifjúsági tanulmányi csoportok tagjai — <i>Membres de groupes d'élèves en voyage d'études</i>	—	488	496	284	123
Filléres gyors- és különvonatok — <i>Trains rapides à prix réduits et trains spéciaux</i>	3.730	4.193	5.044	4.048	3.025
Helyi egyesületek rendezésére érkezettek — <i>Venus pour organisations et réunions locales</i>	6.597	10.858	8.464	7.806	5.491

¹⁾ Ebből: Románia 9. — Dont: Roumanie, 9 touristes. ²⁾ Ebből: — Dont: Bulgária — *Bulgarie* 31, Dánia — *Danemark* 52, Finnország — *Finlande* 23, Luxemburg — *Luxembourg* 50, Oroszország — *Russie* 8, Románia — *Roumanie* 46, Svédország — *Suède* 1, Törökország — *Turquie* 1. ³⁾ Ebből: — Dont: Bulgária — *Bulgarie* 16, Dánia — *Danemark* 1, Finnország — *Finlande* 6, Görögország — *Grèce* 5, Oroszország — *Russie* 7, Örményország — *Arménie* 1, Románia — *Roumanie* 25, Svédország — *Suède* 8. ⁴⁾ Ebből: — Dont: Bulgária — *Bulgarie*, 1, Dánia — *Danemark*, 2, Finnország — *Finlande*, 2, Görögország — *Grèce* 2, Oroszország — *Russie* 2, Románia — *Roumanie* 11, Svédország — *Suède* 3, Törökország — *Turquie* 2. ⁵⁾ Ebből: — Dont: Bulgária — *Bulgarie* 5, Dánia — *Danemark* 5, Észtország — *Estonie* 2, Finnország — *Finlande* 12, Görögország — *Grèce* 1, Lettország — *Lettonie* 4, Norvégia — *Norvège* 5, Románia — *Roumanie* 14, Spanyolország — *Espagne* 1, Svédország — *Suède* 10, Törökország — *Turquie* 8.

Megnevezés — <i>Spécification</i>	1932	1933	1934	1935	1936	
Tömeges kirándulások eszközei — <i>Excursions collectives</i>						
Csoportos kirándulókat hozó autóbuszok száma — <i>Nombre d'autobus ayant amené des gens faisant des excursions collectives, venus</i>	belföldi — <i>de Hongrie</i>	12	6	20	19	9
	külföldi — <i>de l'étranger</i>	58	98	251	313	307
Ifjúsági tanulmányi csoportokat hozó intézetek száma — <i>Nombre d'établissements ayant organisé des voyages collectifs d'études de jeunes gens</i>	belföldi — <i>établissements intérieurs</i>	29	35	41	42	35
	külföldi — <i>établissements extérieurs</i>	—	9	11	7	3
Filléres gyorsvonatok és egyéb különvonatok száma — <i>Nombre total des trains rapides à prix réduits et des autres trains spéciaux</i>	belföldi — <i>de Hongrie</i>	28	28	24	27	22
	külföldi — <i>étrangers</i>	6	8	8	6	7

sokkal távolabb eső magyar főváros hasonló forgalma természetesen korántsem közelíthet meg. Ezeket a viszonyokat tünteti fel az alábbi felsorolás, melyben a külföldi vendégek arányszámát adjuk az egyes forgalmi csoportokban:

	1934	1935	1936
Szállodai vendégek	16·8	38·8	24·5
Nyarlók és üdülők	34·8	30·4	28·4
Weekendezők	74·4	59·5	79·0
Egyéni kirándulók és utasok	57·2	73·4	54·1
Csoportos kirándulók	93·2	94·3	96·7
Ifjúsági csoportok tagjai	16·9	12·1	6·1
Filléres s hasonló vonatok utasai	27·4	28·4	25·3
Helyi társadalmi rendezésekre érkezők	26·3	25·7	19·3

Sopron város fejlődésének szempontjából a nyaraló közönség forgalmának alakulása a legfontosabb. Erre vonatkozólag a 2. számú táblázat közöl az 1934—1936. évekből részletes adatokat. Látható, hogy a nyaraló vendégek száma három év alatt 3.773-ról 5.208-ra (1935-ben 5.656-ra) emelkedett. Közöttük 34·8, 30·4 és 28·4% volt a külföldi. A nyaralóknak tekintélyes része (1934-ben 22·3%) azelőtt a városi szállodákban lakott; a Lövér-szálló megnyitása óta ez vonta magához a nyaralók nagy részét, ma már 2000-nél több vendéget fogad be. A többi erdei penzió és szálló forgalma 500 és 600 vendég között mozog; a Lövérben elszórtan fekvő számos magánháznál és nyaralóban 800—1000 vendég szokott megszállni. Újabban a város körül fekvő hét faluban is mind több idegen húzódik meg, különösen a szerényebb sorsú osztrák vendégek közül, kiknek nagyobb fele (1936-ban már 77%) e falva-

kat keresi fel, elsősorban a Sopronhoz közel fekvő és ennek összes előnyeit élvező Sopronbánfalvát (480 nyaraló vendég).

A Sopronban és környékén nyaraló osztrákokon kívül más országbeli idegenek csak kis számban keresik fel Sopront. Ezeknek száma 84 és 125 között váltakozik. Az egyes államokból Sopronba érkezett idegen nyaralók maximális száma (egy-egy évben) volt: Cseh-Szlovákiából 38, Jugoszláviából 13, Németországból 39, Olaszországból 21, Angolországból 13, az Amerikai Egyesült Államokból 17. A számok jelentéktelenek, de mégis érdekes tünetet juttatnak kifejezésre.

A belföldi nyaralók legnagyobb részét Pestmegye s ebből természetesen Budapest szolgáltatja. Immár 3000-nél több budapesti keresi fel évente Sopront, 3—4-szer több, mint amennyi az ország egész többi területéről ide jön nyaralni. Ezek is túlnyomó részben a nagyobb vidéki városokból kerülnek ki, elsősorban Győrből (másfélszáz egyén), azután Szegedről, Székesfehérvárról, Szombathelyről, Kecskemétről, Nyíregyházáról és Pécsről. A fővárossal szomszédos községek (főleg Újpest) is bocsátanak Sopronba kis nyaralórajokat. Az Alföld egyébként (Szegeden kívül) alig vesz részt a soproni nyaralásban, nyilván a nagy távolság tartja vissza a lakosságát.

A soproni idegenforgalmi statisztika érdeme, hogy nemcsak az idegenek számát állapítja meg, de a tartózkodás tartamát is figyelembe veszi és a tartózkodás ideje alatt a városban elköltött összeget is igyekszik megbecsülni. Az erre vonatkozó adatokat a 3. számú táblázatban foglaltuk össze. A tartózkodás tartama a fél naptól kezdve (mialatt a meg nem szállt idegenek tartó-

2. A nyaralók részletezése az 1934—1936. évekről. — Répartition des gens venus pour passer l'été, en 1934—36.
a) Az elhelyezés helye és az idegenek honossága szerint. — Suivant l'endroit où ils ont logé et la nationalité.

Elhelyezés helye <i>Ayant logé</i>	1934				1935				1936			
	<i>Venus</i>				<i>Venus</i>				<i>Venus</i>			
	Belföldi <i>de Hongrie</i>	Oszták <i>d'Autriche</i>	Egyéb külf. <i>d'autres pays étrang.</i>	Összesen <i>Ensemble</i>	Belföldi <i>de Hongrie</i>	Oszták <i>d'Autriche</i>	Egyéb külf. <i>d'autres pays étrang.</i>	Összesen <i>Ensemble</i>	Belföldi <i>de Hongrie</i>	Oszták <i>d'Autriche</i>	Egyéb külf. <i>d'autres pays étrang.</i>	Összesen <i>Ensemble</i>
A városban: — <i>Intra-muros</i>												
Szállodákban — <i>à l'hôtel</i>	29	5	—	34	63	31	3	97	52	25	—	77
Magánlakásokban — <i>chez des particuliers</i>	307	196	1	504	93	48	6	147	93	15	—	108
A városon kívül <i>Extra-muros</i>												
Szállodákban — <i>à l'hôtel</i>	1.263	138	101	1.502	2.554	504	67	3.125	2.461	174	63	2.698
Magánlakásokban — <i>chez des particuliers</i>	853	246	6	1.105	880	191	11	1.082	803	110	—	913
Környékbeli falvakban — <i>dans les villages des environs</i>	1) 11	600	17	628	344	825	36	1.205	322	1.069	21	1) 1.412
Összesen — Total	2.463	1.185	125	3.773	3.934	1.599	123	5.656	3.731	1.393	84	5.208

b) A nyaralók megoszlása származási országok szerint.
Répartition, suivant le pays d'origine, des gens venus pour passer l'été.

Származási ország — <i>Pays d'origine</i>	Összesen — Total				Ezek közül a környékbeli falvakban — <i>Dont dans les villages des environs</i>		
	1933	1934	1935	1936	1934	1935	1936
Magyarország — <i>Hongrie</i>	1.384	2.463	3.934	3.731	11	344	322
Ausztria — <i>Autriche</i>	544	1.185	1.599	1.393	600	825	1.069
Angolország — <i>Angleterre</i>	—	13	4	2	—	—	—
Cseh-Szlovákia — <i>Tchéco-Slovaquie</i>	8	35	38	27	9	17	13
Jugoszlávia — <i>Yougoslavie</i>	1	2	13	5	—	13	1
Németország — <i>Allemagne</i>	9	19	31	39	—	2	5
Olaszország — <i>Italie</i>	—	21	4	—	2	—	—
Egyéb európai államok — <i>Autres pays europ.</i>	5	18	23	8	—	2	1
Amerikai Egyesült Államok — <i>Etats-Unis</i>	2	17	10	3	—	2	1
Összesen — Total	1.953	3.773	5.656	5.208	622	1.205	1.412

c) A belföldi nyaralók vármegyék szerint.
Répartition, par comitat, des gens venus de l'intérieur pour passer l'été à Sopron.

Vármegye ²⁾ — <i>Comitats</i> ²⁾	1934	1935	1936	Vármegye ²⁾ — <i>Comitats</i> ²⁾	1934	1935	1936
Bács-Bodrog	4	—	13	Komárom és Esztergom	39	2	12
Baranya	22	26	22	Nógrád és Hont	10	—	3
Békés	25	3	8	Pest-Pilis-Solt-Kiskun	1.562	3.382	3.248
Borsod, Gömör és Kishont	6	3	6	Somogy	14	25	20
Csanád, Arad és Torontál	26	6	11	Sopron	58	16	25
Csongrád	125	79	29	Szabolcs és Ung	24	—	1
Fejér	57	29	19	Tolna	41	15	7
Győr, Moson és Pozsony	195	187	157	Vas	118	108	86
Hajdu	12	10	22	Veszprém	42	—	17
Heves	8	6	3	Zala	35	9	14
Jász-Nagykun-Szolnok	29	19	8	Zemplén	11	9	—

1) 1936-ban Ágfalván 146, Bánfalván 498, Fertőrákoson 80, Harkán 201, Kópházán 442, Balffüredben 60 és a Sopronhoz tartozó Brennbergbányán 85 személy nyaralt. A belföldi nyaralók legnagyobb számmal (311) Kópházát keresték fel. — *En 1936, à Ágfalva, 146 personnes; à Bánfalva, 498; à Fertőrákos, 80; à Harka, 201; à Kópháza, 442; à Balffüred, 60; à Brennbergbánya (qui appartient à Sopron), 85. La plupart des gens venus de l'intérieur ont passé l'été à Kópháza (311).* — 2) A területükön fekvő városokkal együtt. Amely vármegyék itt nincsenek felsorolva azokból nem érkezett vendég. — *Y compris les villes y appartenant. Des comitats non indiqués, il n'est pas venu de clients.*

d) A belföldi nyaralók városok szerint.

Répartition, suivant les villes, des gens venus de l'intérieur pour passer l'été à Sopron.

Város, község Villes et communes	1934	1935	1936	Város, község Villes et communes	1934	1935	1936
Budapest	1.406	2 827	3.048	Kecskemét	55	27	23
Ujpest	20	83	39	Kőszeg	33	—	12
Szomszédos községek ¹⁾ Communes aux environs de Budapest ¹⁾	22	75	11	Magyaróvár, Moson	33	4	3
Cegléd	—	14	1	Makó	26	6	10
Cellödömök	17	8	4	Nyiregyháza	24	—	1
Csorna	20	4	4	Pápa	24	9	17
Debrecen	12	10	22	Pécs	19	25	22
Dombóvár	25	10	—	Szeged	123	79	25
Győr	156	175	154	Székesfehérvár	55	28	8
Kaposvár	10	24	10	Szolnok	10	19	5
				Szombathely	58	86	62
				Tatabánya	15	—	5

¹⁾ Kispest, Rákospalota, Rákosliget, Pesterzsébet, Pestujhely.

ködása értendő) egészen három hónapig terjed. A félnapos vendégek (kik a városban nem hálnak meg) az összes idegeneknek mintegy $\frac{3}{4}$ részét teszik; ezeknek mellőzésével a statisztikában rendszerint szereplő éjjelező idegenek száma lényegesen megcsappan, ami az adatoknak más városokéval, különösen pedig azokéval való összehasonlításakor, amelyek a napi vendégeket nem veszik számba, figyelembe veendő. Az éjjelező (megszálló) idegenek száma és a városban eltöltött napok száma volt:

	idegenek száma	napok száma	1 idegenre jut nap
1934	26.533	116.875	4.4
1935	31.961	165.939	5.2
1936	30.910	147.627	4.8

Az idegenek számában mutatkozó emelkedés Sopron idegenforgalmának fejlődő irányzatát igazolja, mi mellett öröndetes jelenség az itt tartózkodás tartamának növekedése. Ez mutatkozik különösen a szállodai és a nyaraló vendégeknél, de a csoportos kirándulóknál is észlelhető a tartózkodás tartamának meghosszabbodása.

Az éjjelező idegenek közül a városban töltött:

	1934	1935	1936
1—3 napot	22.744	25.038	25.310
1—3 hetet	2.407	5.099	3.851
hosszabb időt	1.382	1.824	1.749

Ami végül az idegenek által *elkölthött pénzmennyiséget* illeti, ez hasonlóképpen

erős növekedést mutat. Mivel a megállapítás csak becslésen — bár, mit láttuk, elég óvatos becslésen — alapul, a tüzetes részletekbe nem kívánunk belebocsátkozni. Mint a 3. számú táblából látszik, az idegenek által elkölthött összeg három év alatt egymillió pengőről másfélmillióra emelkedett. Ennek zöme a hosszabb ideig itt tartózkodó nyaralóktól, valamint a szállodai vendégektől ered. Egy szállodai vendég átlag 12—15 pengőt, egy nyaralóvendég 100—120 pengőt költ el; az egy napra jutó költségek a szállodákban 7—8 pengő, a nyaralóké 4—5 $\frac{1}{2}$ pengő. A részletes adatok a következők:

	egy idegen átlag költött			egy napra eső költség		
	1934	1935	1936	1934	1935	1936
	p e n g ő t			p e n g ő		
szállodai vendég	10.53	14.79	12.53	7.72	7.75	7.59
nyaraló	117.78	104.28	115.59	5.01	4.91	5.43
weekendező	10.—	10.—	10.—	6.66	6.66	6.66
egyéni kiránduló	4.—	5.—	5.—	8.—	10.—	10.—
csoportos kiránduló	6.—	6.—	6.14	12.—	12.—	9.35
ifjúsági kiránduló	2.63	7.15	3.69	3.10	3.69	3.29
filléres stb. utazók	3.—	3.—	3.—	6.—	6.10	6.10
helyi rendezések résztv.	3.42	3.81	4.29	6.25	6.49	7.18
általában	9.84	12.97	13.14	6.51	7.24	7.55

Az utolsó (1936) évet véve, az 1,400.000 pengőnyi költőösszegekből a szállodai vendégekre 185.294, a nyaralóközönségre 602.000, az egyéni kirándulókra 159.085, a csoportos kirándulókra 57.030, a filléres vonatok utasaira 35.937, a weekendezőkre 29.540, az ifjúsági kirándulókra 7.378, végül a helyi rendezésekre érkezett idegenekre 122.436 pengő jutott. Ezekből a számokból megítélhető a nyaralás nagy közgazdasági jelentősége. Az idegenek által elkölthött összegnek majdnem a felét az itt nyaraló közönség

3. Az idegenek tartózkodási ideje és költsége 1934—1936. években.

*Durée du séjour des touristes et dépenses faites par eux, en 1934—36.*a) Általában. — *En général.*

A tartózkodás ideje <i>Durée de séjour</i>	1934		1935		1936	
	Idegenek száma <i>Nombre des touristes</i>	Eltöltött napok száma <i>Jours passés par eux</i>	Idegenek száma <i>Nombre des touristes</i>	Eltöltött napok száma <i>Jours passés par eux</i>	Idegenek száma <i>Nombre des touristes</i>	Eltöltött napok száma <i>Jours passés par eux</i>
1/2 nap — 1/2 jour	76.013	38.006	83.428	41.714	75.618	37.809
1 nap — 1 jour	19.292	19.292	16.060	16.060	19.320	19.320
2 nap — 2 jours	1.778	3.556	7.283	14.566	4.206	8.412
3 nap — 3 jours	1.674	5.022	1.695	5.085	1.784	5.352
1 hét — 1 semaine	527	4.216	3.005	24.040	1.889	15.112
2 hét — 2 semaines	1.042	14.588	933	13.062	898	12.572
3 hét — 3 semaines	838	17.598	1.161	24.381	1.064	22.344
1 hónap — 1 mois	832	23.296	1.198	35.940	1.226	36.780
1 1/2 hónap — 1 mois 1/2	261	10.962	379	17.055	285	12.825
2 hónap — 2 mois	231	13.860	202	12.120	215	12.900
2 1/2 hónap — 2 mois 1/2	49	3.675	28	2.100	4	300
3 hónap — 3 mois	9	810	17	1.530	19	1.710
Összesen — Total	102.546	154.881	115.389	207.653	106.528	185.436

b) A forgalom jellege szerint és a hozzávetőleges költsége.

Suivant le genre de voyage et les dépenses approximatives.

A forgalom jellege szerint <i>Suivant le genre de voyage</i>	Idegenek száma <i>Nombre des touristes</i>	Ezek közül, Sopronban töltött <i>Dont ayant passé à Sopron</i>						Itt töltött napok száma — <i>Nombre des jours y passés</i>	Hozzávetőleges költsége — <i>Dépenses approximatives, en pengős</i>
		1/2	1	2	3	1 hetet <i>1 semaine</i>	hosszabb időt — plus <i>d'une sem.</i>		
		napot — <i>jour (jours)</i>							
1934.									
Szállodai vendégek — <i>Voyageurs descendus à l'hôtel</i>	12 338	—	9.520	1.322	1.458	38	—	16.842	129.966
Nyaralók és üdülők — <i>Venus p. passer l'été et se reposer</i>	3 773	—	—	—	47	464	3.262	88.632	444.320
Weekendzők — <i>Venus pour passer le week-end</i>	7.186	—	7.186	—	—	—	—	7.186	71.860
Egyéni kirándulók és utazók — <i>Touristes excursionnant seuls et voyageurs dits isolés</i>	17.623	17.623	—	—	—	—	—	8.812	70.492
Csoportos kirándulók — <i>Gens participant à des excursions collectives</i>	7.992	7.992	—	—	—	—	—	3.996	47.952
Ifjúsági tanulmányi csoportok tagjai — <i>Membres de groupes d'élèves en voyage d'études</i>	2.987	1.816	822	248	101	—	—	2.529	7.850
Filléres gyors- és különvonatok — <i>Trains rapides à prix réduits et trains spéciaux</i>	18.392	18.392	—	—	—	—	—	9.196	55.176
Helyi egyesületek rendezésére érkezettek — <i>Venus pour organisations et réunions locales</i>	32.255	30.190	1.764	208	68	25	—	17.688	110.548
Egyéb lát., vásárl. — <i>Autres personnes, acheteurs</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	70.000
Mindössze — Total général	102.546	76.013	19.292	1.778	1.674	527	3.262	154.881	1.008.164
1935.									
Szállodai vendégek — <i>Voyageurs descendus à l'hôtel</i>	16.378	—	7.871	6.118	1 338	1.051	—	32.529	242.206
Nyaralók és üdülők — <i>Venus p. passer l'été et se reposer</i>	5.656	—	—	—	—	1.738	3.918	120.092	589.805
Weekendzők — <i>Venus pour passer le week-end</i>	4.580	—	4.580	—	—	—	—	4.580	68.700

A forgalom jellege szerint <i>Suivant le genre de voyage</i>	Idegenek száma <i>Nombre des touristes</i>	Ezek közül, Sopronban töltött <i>Dont ayant passé à Sopron</i>						Itt töltött napok száma — <i>Nombre des jours y passés</i>	Hozzávetőleges költségek — <i>Dépenses approximatives, en pengős</i>
		1/2	1	2	3	1 hetet <i>1 semaine</i>	hosszabb időt — plus <i>d'une sem.</i>		
		napot <i>jour (jours)</i>							
Egyéni kirándulók és utazók — <i>Touristes excursionnant seuls et voyageurs dits isolés</i>	31.549	31.549	—	—	—	—	—	15.775	157.745
Csoportos kirándulók — <i>Gens participant à des excursions collectives</i>	9.675	9.675	—	—	—	—	—	4.837	58.050
Ifjúsági tanulmányi csoportok tagjai — <i>Membres de groupes d'élèves en voyage d'études</i>	2.351	574	756	629	176	216	—	4.557	16.807
Filléres gyors- és különvonatok — <i>Trains rapides à prix réduits et trains spéciaux</i>	14.275	14.275	—	—	—	—	—	7.138	42.865
Helyi egyesületek rendezésére érkezettek <i>Venus pour organisations et réunions locales</i>	30.925	27.355	2.853	536	181	—	—	18.145	117.752
Penziók többlete — <i>Augmentat. des recettes nettes des pensions</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	106.000
Vásárl. szórakoz. — <i>Achats et distractions</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	100.000
Mindössze — <i>Total général</i>	115.389	83.428	16.060	7.283	1.695	3.005	3.918	207.653	1.499.930
1936.									
Szállodai vendégek — <i>Voyageurs descendus à l'hôtel</i>	14.786	—	9.258	3.654	1.516	288	70	24.398	185.294
Nyarlók és üdülők — <i>Venus p. passer l'été et se reposer</i>	5.208	—	—	—	—	1.601	3.607	110.783	602.000
Weekendzők — <i>Venus pour passer le week-end</i>	2.954	—	2.954	—	—	—	—	2.954	29.540
Egyéni kirándulók és utazók — <i>Touristes excursionnant seuls et voyageurs dits isolés</i>	31.817	31.817	—	—	—	—	—	15.908	159.085
Csoportos kirándulók — <i>Gens participant à des excursions collectives</i>	9.282	7.948	812	254	268	—	—	6.098	57.030
Ifjúsági tanulmányi csoportok tagjai — <i>Membres de groupes d'élèves en voyage d'études</i>	1.997	452	1.481	30	34	—	—	2.243	7.378
Filléres gyors- és különvonatok — <i>Trains rapides à prix réduits et trains spéciaux</i>	11.979	11.979	—	—	—	—	—	5.990	35.937
Helyi egyesületek rendezésére érkezettek <i>Venus pour organisations et réunions locales</i>	28.505	23.422	4.815	268	—	—	—	17.062	122.436
Penziók többlete — <i>Augmentat. des recettes nettes des pensions</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	151.300
Vásárl. szórakoz. — <i>Achats et distractions</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	50.000
Mindössze — <i>Total général</i>	106.528	75.618	19.320	4.206	1.818	1.889	3.677	185.436	1.400.000

hagyja a városban. Élénk bizonyítéka annak, mily előrelátó volt és mily helyesen járt el a város vezetősége, mikor a nyaralóforgalom fejlesztése céljából nem kímélt áldozatot, mert ez bőven meghozza kamatját és az idegenforgalom a trianoni határ által sujtott város anyagi gyarapodásának egyik legfőbb tényezőjévé kezd válni.

Nagyon érdekes volna, ha Sopron idegenforgalmát más vidéki városokéval össze lehetne hasonlítani. Ez azonban alig lehetséges, mert kevés város rendelkezik megfelelő statisztikával és a meglévők sem készülnek egységes elvek szerint. Az 1936. évre vonatkozólag Szombathely idegenforgalmának adatai állanak rendelkezésre,¹⁾ de

1) Dr. Ujváry Ede: Szombathely idegenforgalma. (Városok Lapja, 1937, 13. sz. 435. lap.)

ezek sem hasonlíthatók össze Sopron adataival, amennyiben egyes forgalmi kategóriák ebben a statisztikában hiányoznak. Az azonos kategóriák adatai a következők:

	Sopron	Szombathely
szállodai vendégek	14.786	19.399
filléres vonatok utasai	11.979	2.565
egyesületi rendezések	28.505	19.026
autóbuszforgalom	9.282	9.097

Amint látható, Szombathely szállodai forgalma jóval nagyobb, mint Soproné, aminek oka e város sokkal élénkebb üzleti és kereskedelmi életében rejlik. Ellenben Sopronba a filléres vonatok és a helyi rendezések jóval több idegent hoznak, mint Szombathelyre. A szombathelyi statisztika a magán-

lakásokba szállt idegenek számát 17.238-ra teszi. Ezeknek száma a soproni statisztika rovataiból nem állapítható meg. Viszont Sopronban 5.028 nyaralót mutat ki, ilyenek Szombathelyen nincsenek kimutatva, maga a szombathelyi polgármester idézett cikkében elismeri, hogy „ismételt kísérletek meggyőzték arról, hogy Szombathelyt nyaraló várossá tenni és oda idegenek ezreit szállító filléres vonatokat indíttatni nem lehet“. Szombathely idegenforgalma eszerint lényegesen másjelleű, mint Soproné. Szombathelynek az élénk kereskedelmi forgalom adja meg jellegét; Sopron az igazi „idegenforgalom“ városa, azé a forgalomé, melyet

a város érdekességéért, vidékének természeti szépségeiért odautazó idegenek alkotnak. És Sopronnak bizonyos fokig előnye, hogy a szomszéd Ausztria határához közel fekszik s onnan kapja látogatóinak nagy részét. Szombathely csak 6.709 külföldi látogatót tud kimutatni, Sopronban ezeknek száma meghaladja a 40.000-ret és a hosszabb tartózkodású szállodai vendégek közül is Sopronnak majdnem háromszor annyi idegen jut, mint Szombathelynek. Ezek a rövidre fogott megjegyzések tájékoztatóul szolgálhatnak a két városnak arra nézve, hogy idegenforgalmuknak fejlesztését milyen irányban kell eszközölniök.

Thirring Gusztáv dr.

A Központi Statisztikai Hivatal kiadványpublikáló munkássága.

L'activité de l'Office Central Hongrois de Statistique en ce qui concerne ses publications.

A Magyar Statisztikai Közlemények új sorozatának száz kötete. — *Les 100 volumes de la Nouvelle Série des Publications Statistiques Hongroises.*

Résumé. L'Office central de statistique vient de publier le centième volume, intitulé „Magyarország állatállománya, gazdasági gépfelszerelése és gyümölcsfaállománya az 1935. évben“ (Le cheptel, l'outillage agricole et l'effectif des arbres fruitiers en Hongrie en 1935) de la Nouvelle Série des Publications Statistiques Hongroises, qui comprend la plupart des ouvrages importants édités par l'Office.

Créée en 1902, la Nouvelle Série avait été précédée par les Publications Statistiques Officielles, fondées en 1868, et les Publications Statistiques Hongroises, Nouveau „Cours“ (Új Folyam), publiées pendant plusieurs années à partir de 1893. Les cent volumes de la Nouvelle Série comprennent non moins de 56 mille pages. Parmi eux, 25 volumes, contenant 15 mille pages, ont pour objet les recensements; 10 volumes (environ 5 mille et cinq cents pages), le mouvement de la population; 4 volumes (près de mille pages), la santé publique; 6 volumes (3 mille cinq cents pages), la production du sol; 1 volume (près de demi-mille pages), l'industrie; 36 volumes (24 mille pages), le commerce extérieur; 1 volume (demi-mille pages), les finances et le crédit; 4 volumes (2 mille cinq cents pages), les budgets des collectivités publiques; 1 volume (trois cents pages), les transports et voies de communications; 7 volumes (plus de mille pages), l'instruction publique; 2 volumes (près de mille pages), la criminalité; 3 volumes (près de mille cinq cents pages), traitent d'autres matières.

Parmi les autres ouvrages édités par l'Office, il faut mentionner surtout l'Annuaire Statistique Hongrois, créé en 1872; une publication

paraissant conjointement avec lui et ayant pour titre „Rapport concernant l'activité du gouvernement royal hongrois et la situation du pays et Annuaire Statistique“; le Manuel Statistique Hongrois; le Bulletin Statistique Trimestriel Hongrois; la Revue Hongroise de Statistique, paraissant par mois, et plusieurs recueils (Dictionnaire des Communes, Annuaire des Exploitants Agricoles, etc.). A l'exception du Manuel, de ces derniers recueils, et du Rapport sur l'activité du gouvernement, les publications de l'Office paraissent aussi, actuellement, en français.

*

A Központi Statisztikai Hivatal kiadványainak gerincét jelentő *Magyar Statisztikai Közlemények Új Sorozata a Magyarország állatállománya, gazdasági gépfelszerelése és gyümölcsfaállománya az 1935. évben* c. kötetével a századik közleménykötet megjelenését jubilálja.

Ebből az alkalomból érdemes visszapillantánunk a jubiláló közleménysorozatra s ennek kapcsán az országos hivatalos statisztika kiadványpublikáló munkásságára.

A statisztika adatai igazi értéket csak a lehető gyorsan s megfelelő formában való közzététel által nyernek. A statisztikai kiadványok közzététele általában nem üzleti vállalkozás, hanem a kormányzat, a tudomány és a gyakorlati élet tájékoztatását szolgáló közérdekű feladat.

A magyar hivatalos statisztika megszervezését megelőző időkben az osztrák kor-

lakásokba szállt idegenek számát 17.238-ra teszi. Ezeknek száma a soproni statisztika rovataiból nem állapítható meg. Viszont Sopronban 5.028 nyaralót mutat ki, ilyenek Szombathelyen nincsenek kimutatva, maga a szombathelyi polgármester idézett cikkében elismeri, hogy „ismételt kísérletek meggyőzték arról, hogy Szombathelyt nyaraló várossá tenni és oda idegenek ezreit szállító filléres vonatokat indíttatni nem lehet“. Szombathely idegenforgalma eszerint lényegesen másjelleű, mint Soproné. Szombathelynek az élénk kereskedelmi forgalom adja meg jellegét; Sopron az igazi „idegenforgalom“ városa, azé a forgalomé, melyet

a város érdekességéért, vidékének természeti szépségeiért odautazó idegenek alkotnak. És Sopronnak bizonyos fokig előnye, hogy a szomszéd Ausztria határához közel fekszik s onnan kapja látogatóinak nagy részét. Szombathely csak 6.709 külföldi látogatót tud kimutatni, Sopronban ezeknek száma meghaladja a 40.000-ret és a hosszabb tartózkodású szállodai vendégek közül is Sopronnak majdnem háromszor annyi idegen jut, mint Szombathelynek. Ezek a rövidre fogott megjegyzések tájékoztatóul szolgálhatnak a két városnak arra nézve, hogy idegenforgalmuknak fejlesztését milyen irányban kell eszközölniök.

Thirring Gusztáv dr.

A Központi Statisztikai Hivatal kiadványpublikáló munkássága.

L'activité de l'Office Central Hongrois de Statistique en ce qui concerne ses publications.

A Magyar Statisztikai Közlemények új sorozatának száz kötete. — *Les 100 volumes de la Nouvelle Série des Publications Statistiques Hongroises.*

Résumé. L'Office central de statistique vient de publier le centième volume, intitulé „Magyarország állatállománya, gazdasági gépfelszerelése és gyümölcsfaállománya az 1935. évben“ (Le cheptel, l'outillage agricole et l'effectif des arbres fruitiers en Hongrie en 1935) de la Nouvelle Série des Publications Statistiques Hongroises, qui comprend la plupart des ouvrages importants édités par l'Office.

Créée en 1902, la Nouvelle Série avait été précédée par les Publications Statistiques Officielles, fondées en 1868, et les Publications Statistiques Hongroises, Nouveau „Cours“ (Új Folyam), publiées pendant plusieurs années à partir de 1893. Les cent volumes de la Nouvelle Série comprennent non moins de 56 mille pages. Parmi eux, 25 volumes, contenant 15 mille pages, ont pour objet les recensements; 10 volumes (environ 5 mille et cinq cents pages), le mouvement de la population; 4 volumes (près de mille pages), la santé publique; 6 volumes (3 mille cinq cents pages), la production du sol; 1 volume (près de demi-mille pages), l'industrie; 36 volumes (24 mille pages), le commerce extérieur; 1 volume (demi-mille pages), les finances et le crédit; 4 volumes (2 mille cinq cents pages), les budgets des collectivités publiques; 1 volume (trois cents pages), les transports et voies de communications; 7 volumes (plus de mille pages), l'instruction publique; 2 volumes (près de mille pages), la criminalité; 3 volumes (près de mille cinq cents pages), traitent d'autres matières.

Parmi les autres ouvrages édités par l'Office, il faut mentionner surtout l'Annuaire Statistique Hongrois, créé en 1872; une publication

paraissant conjointement avec lui et ayant pour titre „Rapport concernant l'activité du gouvernement royal hongrois et la situation du pays et Annuaire Statistique“; le Manuel Statistique Hongrois; le Bulletin Statistique Trimestriel Hongrois; la Revue Hongroise de Statistique, paraissant par mois, et plusieurs recueils (Dictionnaire des Communes, Annuaire des Exploitants Agricoles, etc.). A l'exception du Manuel, de ces derniers recueils, et du Rapport sur l'activité du gouvernement, les publications de l'Office paraissent aussi, actuellement, en français.

*

A Központi Statisztikai Hivatal kiadványainak gerincét jelentő *Magyar Statisztikai Közlemények Új Sorozata a Magyarország állatállománya, gazdasági gépfelszerelése és gyümölcsfaállománya az 1935. évben* c. kötetével a századik közleménykötet megjelenését jubilálja.

Ebből az alkalomból érdemes visszapillantánunk a jubiláló közleménysorozatra s ennek kapcsán az országos hivatalos statisztika kiadványpublikáló munkásságára.

A statisztika adatai igazi értéket csak a lehető gyorsan s megfelelő formában való közzététel által nyernek. A statisztikai kiadványok közzététele általában nem üzleti vállalkozás, hanem a kormányzat, a tudomány és a gyakorlati élet tájékoztatását szolgáló közérdekű feladat.

A magyar hivatalos statisztika megszervezését megelőző időkben az osztrák kor-

mány kiadványai s magánstatisztikusok írásai — sokszor emberfeletti alkotások — nyújtottak statisztikai ismereteket hazánk viszonyairól.

A hivatalos statisztika már a Statisztikai Hivatal felállítása előtt tudatában volt a statisztikai közlések fontosságának s az 1867-ben létesült Statisztikai Osztály már 1868 óta rendszeresen jelentetett meg kiadványokat. Majd a Hivatal veszi át ez elsőrendű állami feladat teljesítését. S bár a kiadványok publikálása rendszerint (leginkább még a címtárjellegűeket kivéve) nagy anyagi áldozatot is követel, a statisztikai adatgyűjtések eredményeinek közkinccsé tételét a hivatalos statisztikai szolgálat megszakitás nélkül folytatja. Legfeljebb a kiadványok közlési módszere, külső formája s az egy tárgyra vonatkozó közlések gyakorisága változott időnkint s igazodott a mindenkori kívánalmakhoz.

A mai rendszer kialakulását sok tapogatózás előzte meg. Eleinte, amikor még az adatgyűjtések is gyérebbek, sűrűbben találkoztunk nem adatközlést tartalmazó kiadványokkal (előadások, memorandumok, alkalmi ismertetések). Az élénkebb publikáció a kilencvenes években indult meg s az 1893-ban történt átszervezés a közlési rendszert is új alapokra helyezi.

Nálunk is a statisztikai kiadványok célszerűnek felismert típusai honosodnak meg. Az adatgyűjtések legfőbb eredményei évenként összefoglalva közöltnak. Az adatok egyrésze — esetleg csak előzetes eredmények alakjában — megkívánja a rövidebb időközökben (havonként, negyedévenként) való közlést. E periódikus adatközlésekkel párhuzamosan jelennek meg a fontosabb adatgyűjtések részletesebb elemzései, amelyek szintén lehetnek hosszabb-rövidebb időközökben visszatérő közlemények.

E főtípusok mellett vannak másfajta kiadványok is s éppen a magyar statisztikai szolgálat fontos, nem szorosan vett statisztikai kiadványok szerkesztését is végzi.

Mielőtt a jubiláló Statisztikai Közleményekkel foglalkoznánk, tekintsük át az egyes hivatalos kiadványfajok fejlődéstörténetét.

Évkönyv.

A *Magyar Statisztikai Évkönyv* 1872-ben indult meg s füzetekre osztva, amelyek száma 12-ig növekedett, jelent meg.¹⁾ 1893-

¹⁾ 1891—92-ről Évkönyv nem jelent meg, az 1890. évről csonka Évkönyv adatott ki.

tól, amikor a Statisztikai Hivatal a kiadványügyet újjászervezte, az Évkönyv (Új Folyam) nemcsak tartalmilag vált rendszeresebbé, de az évi adatokat is időszerűbben, 2—3 éves haladék helyett, lehetőleg a következő év lejárta előtt közölte. E törekvést csak a háború, illetve az ország területének megcsonkítása zavarta meg, amikor az 1916—18., 1919—22. és 1923—25. évi Évkönyvek 3, illetve 4 év anyagát foglalták össze. Az Évkönyv már megindulásakor magyar-német, az újjászervezés után 1905-ig horvát, 1918-ig német nyelven is megjelent, 1901-től kezdődőleg pedig a most is fennálló francia nyelvű kiadás szolgálja a külföld tájékoztatását. 1926-ban az Évkönyv nemzetközi résszel bővült.¹⁾

Az Évkönyvvel kapcsolatosan jelenik meg 1898 óta a *Kormányjelentés (A M. Kir. Kormány Működéséről és az Ország Közállapotairól Szóló Jelentés és Statisztikai Évkönyv)*. A miniszterelnök által az országgyűlés elé terjesztett ezt az évi beszámolót a Központi Statisztikai Hivatal szerkeszti.

1931 óta évenként adja ki a Hivatal a *Magyar Statisztikai Zsebkönyvet*. Az Évkönyvnek ez olcsó, könnyen kezelhető, de egyben sok közérdekű ismerettel bővített kivonata a legszélesebb rétegek számára teszi hozzáférhetővé a statisztika eredményeit.

Havi (Negyedévi) Közlemények.

A *Statisztikai Havi Közlemények* 1897-ben indult meg. Kezdetben a korábbi, 1881-ben bevezetett *Magyarország Áruforgalma Ausztriával és Más Országokkal* című, évenként, félévenként, ill. havonként, túlnyomórésztben magyar-német nyelven kiadott füzeteket is pótolta. 1901-től 1915 nov.-ig (1914 augusztustól csak szöveges ismertetésben), hogy a külkereskedelmi közlés aktuálisabb lehessen, a *Magyar Szent Korona Országai Külkereskedelmi Forgalmának Havi Eredményei* közölte a külforgalom adatait. A háború után (1920-tól) a kétféle közlés ismét egyesült a Statisztikai Havi Közleményekben, amelynek megjelenési rendszerében is változás állott be. 1918 szeptembertől 1919 végéig a Havi Közlemények szünetelt,

¹⁾ Az 1887—95-ben *Közgazdasági és Statisztikai Évkönyv* címmel *Jekelfalussy József* és *Vargha Gyula* szerkesztésében a Magyar Tudományos Akadémia Statisztikai és Nemzetgazdasági Bizottságának megbízásából és az Országos M. Kir. Statisztikai Hivatal támogatásával megjelent kiadvány is tartalmazott nemzetközi összehasonlításokat.

az 1920-as évfolyam félévenként, az 1921—1936. évfolyamok pedig negyedévenként jelentek meg. A külkereskedelem adatainak aktuális közlése iránti kíváncsóság azonban az 1937. évfolyamtól kezdve újból elkülöníti az áruforgalom adatait, amelyeket egy félhivatalos kiadvány publikál.¹⁾ A Statisztikai Havi Közlemények neve ugyanekkor *Statisztikai Negyedévi Közleményekre* változik. A háború utáni Havi, illetve Negyedévi Közlemények szövege magyar-francia-német.²⁾

Magyar Statisztikai Szemle.

A statisztika növekedő jelentősége s a magyar hivatalos statisztikai szolgálat háború utáni reneszánsza hívja életre 1923-ban a *Magyar Statisztikai Szemlét*, a Hivatal szöveges, francia kivonatokkal és táblaszövegekkel megjelenő folyóiratát. Míg a Hivatal többi kiadványaiban a hangsúly általában az adatok közlésén van, a Magyar Statisztikai Szemlében az interpretáció is éppily fontos cél. A statisztika népszerűsítését s a magyar tudományos irodalom fejlesztését közel másfél évtized óta munkáló folyóirat igen serkentően hatott a Hivatal fogalmazási személyzetének szakirodalmi tevékenységére is. A Szemle oldalterjedelemben is szép fejlődése csak a gazdasági válság éveiben torpant meg, amit a következő adatok mutatnak:

	Évfolyam	Oldalszám
I.	1923	416
II.	1924	532
III.	1925	524
IV.	1926	774
V.	1927	1.222
VI.	1928	1.376
VII.	1929	1.268
VIII.	1930	1.180
IX.	1931	1.166
X.	1932	1.120
XI.	1933	1.018
XII.	1934	1.080
XIII.	1935	1.138
XIV.	1936	1.052
Összesen:		13.866

Cím- és névtárak.

A Hivatalnak többféle ilyen nem statisztikai munkaköréből folyóan közrebocsátott kiadványa van. Tartalmukat nevük jelzi.

¹⁾ *A Magyar Királyi Központi Statisztikai Hivatal Havi Külforgalmi Adatai*. A *Stud.* kiadása.

²⁾ 1923 óta, *Társadalmi Biztosítási Statisztika* címen, évi füzetekben, a Havi Közlemények társadalombiztosítási adatai külön is közöltetnek, ugyancsak három nyelven.

A *Helységnévtár* 1873-ban indult meg s Trianon előtt *A Magyar Szent Korona Országainak Helységnévtára*, ezután *Magyarország Helységnévtára* címen jelent meg. A háború előtti kötetek 3—4 évenként adták ki, a háború utáni kiadások évei: 1922, 1926, 1933 és 1937.

Magyarország Tiszti Cím- és Névtára 1874 óta jelenik meg 2—3 évenként, majd évenként.

A *Gazdacímtárnak (Magyarország Földbirtokosai és Földbérlei)* 1897., 1925. és 1935. évi kiadásai jelentek meg.

A *M. Kir. Központi Statisztikai Hivatal Nyilvános Könyvtárának és Térképgyűjteményének Címjegyzéke* először 1867—1884-ről, majd 1898-ban jelent meg. Az új kiadás I. kötete, mely a hivatalos statisztikai kiadványokat tartalmazza, 1915-ben, a többi kiadványokat felölelő II. kötet 1919-ben adták ki. Az I. Pótfüzet 1920., a II. Pótfüzet 1934. évi keletű.¹⁾

Statisztikai Közlemények.

a) *Hivatalos Statisztikai Közlemények, Magyar Statisztikai Közlemények Új Folyama és egyéb kiadványok.*

Az eddig ismertett kiadványok jellemzője, hogy azok — legalább elvileg — szabályos időközökben visszatérő publikációk.

A központi hivatalos statisztika többi kiadványai nagyrészt szintén periodikus közlések, minthogy a statisztikai adatgyűjtések is rendszerint folyamatos jellegűek. Mégis ezek már nem időszakos termékek s esetleg csak egyszeri publikációk.

A felsorolt időszakos kiadványokon kívüleső közlések széles birodalmában a legvegyesebb természetű munkákkal találkozunk.²⁾ Nem egy közülük, bár a hivatalos

¹⁾ Címtárszerű közlések történtek még a múltban egyes kiállítások katalógusaiban, Magyarország iparosairól és kereskedőiről, stb.

²⁾ A többi, a szövegben nem szereplő kiadványokról lásd: *A M. Kir. Központi Statisztikai Hivatal munkássága 1871—1911.* (M. Stat. Közl. Új Sorozat 36. kötet) és *A M. Kir. Központi Statisztikai Hivatal Újabb Kiadványai* címen a hivatali kiadványokhoz csatolt kiadványjegyzéket. (Ez utóbbiban felvették oly kiadványok is, amelyeknek sem kiadási, sem szerkesztési munkájában nem vett részt a Hivatal, de statisztikai tárgyúak s a Hivatal kiadványkezelésében árusítottak.) Ezek sorában szerepelnek a nemzetközi statisztikai kongresszusok, valamint a kiállítások alkalmából kibocsátott nyomtatványok, az 1871—75. évi konzuli jelentések, a Kereskedelemügyi Minisztérium kiadásában megjelent munka- és iparügyi kiadványok. 1881-től Ausztriával közösen szerkesztett kiadvány indul meg a

statisztika munkája fekszik benne, más hatóság, vagy intézmény által, illetőleg közösen adatott ki. Viszont — amint már a címtárszerű műveknél is láttuk — előfordul, hogy hivatali kiadványként jelennek meg a statisztikai munkakörön kívül álló publikációk is.

A kiadványok rendszerét áttekinteni, különösen a hivatalos publikálás első évtizedeiben, nehéz. Az a tagolás, amely a szorosan vett időszaki kiadványokkal párhuzamosan a nagyobb adatgyűjtéseket folyamatos „Közlemény“-sorozatban különíti el, nem mindjárt alakul ki. Egyfelől e sorozaton kívül, önálló kiadványokban is közöltettek fontosabb adatgyűjtések eredményei, másfelől a hivatalos statisztika legkorábbi rendszeres kiadványában, legalább is névleg, „Közlemény“-képpen jelennek meg a később időszaki, vagy másnemű kiadványokba került közlések is.

Ez a *Hivatalos Statisztikai Közlemények* című kiadvány, amely már 1868-ban, a rendszeres hivatalos statisztikai szolgálat beszerveződésével megindult, őse a jubiláló kiadványsorozatnak.

A *Hivatalos Statisztikai Közlemények* 1868-tól hét évfolyammal jelent meg, időhöz nem kötött füzetekben. A közölt anyag vegyes volta mutatja, hogy az előidőkben a

Monarchia vasútairól (első alkalommal 1879. üzletévről) s 1893-ig évenként adatott ki. 1906-tól 1912-ig bocsátott közre A Magyar Áruforgalmi Statisztikai Állandó Értékmegállapító Bizottság Jelentése a Magyar Szent Korona Országainak Külkereskedelmi Forgalmáról, mely a Bizottság szakosztályainak jelentései s egyéb adatok alapján az áruforgalom alakulása mellett, a világpiac helyzetéről s az árviszonyokról is beszámolt. Fontosak a béketárgyalások alkalmából kiadott iratok is. Hivatali munkálat volt Az Országos Gazdaságstatisztikai és Konjunkturakutató Bizottság Közleményei című, 1929—30-ban megjelent magyar-német nyelvű folyóirat, valamint e Bizottság két különkiadványa. A teljesség kedvéért említjük meg, hogy a Hivatal a Magyar Statisztikai Társaság kiadványpublikáló tevékenységét s a Statisztikai Tudósító (Stud) c. könyvnyomatos napilap megjelenését is hathatósan támogatja. Az itt említett kiadványok mind sorozatosak vagy intézmények kiadványai. Ezenkívül — jórészt a hivatal tisztviselőinek tollából — több értékes magánmunkálat (tanulmány, módszertani kézikönyv, stb.) gazdagítja a Hivatal több-kevesebb közreműködésével a statisztikai szakirodalmat. Végül vannak a hivatalos statisztikának belső igazgatási célú kiadványai, vagy csupán a kormányzat számára készült sokszorosításai, amelyek, ha kiadványoknak nem is tekinthetők, a hivatalos statisztika munkájának sokszor a közreadott kiadványoknál is jelentősebb dokumentumai.

Statisztikai Közlemények tág gyűjtőcímet jelentett. A hét évfolyam tartalma a következő:

I. évfolyam. 1—3. Vegyes Statisztikai Közlemények.

4. Magyarország áruforgalma 1867-ben.

5. Magyarország közoktatási statisztikája. 1864/65—1867/68.

II. évfolyam. 1—2. Vegyes statisztikai közlemények.

3. Magyarország bányászata 1863—1867.

4. Az 1868. évi külkereskedelmi viszonyok.

5. Az 1869. évi népszámlálás előmunkálatai.

III. évfolyam. 1. Magyarország áruforgalma Ausztriával és a külfölddel 1868-ban.

2. Horvát-Szlavonországra vonatkozó népesedési mozgalom, közoktatásügy és mezei termelés 1868.

3—4. Vegyes statisztikai közlemények.

5. Magyarország népközlője 1869-ben.

IV. évfolyam. 1. Magyarország és Erdély 1869. évi aratási eredményei.

2. Kereskedelmi viszonyok 1869.

3. Magyarország áruforgalma Ausztriával és a külfölddel 1869.

4. Vegyes statisztikai közlemények.

5. Kereskedelmi viszonyok 1870.

V. évfolyam. 1. Magyarország 1870. évi aratási eredményei.

2. Magyarország bányászata 1868. és 1869. években.

3. Magyarország áruforgalma 1868. 1869. és 1870.

4. Vegyes statisztikai közlemények.

5. Magyarország bank- és hitelintézetei 1870.

VI. évfolyam. 1. Magyarország bányászata 1870-ben és 1871-ben.

2. Kereskedelmi viszonyok 1871.

3. Magyarország és Erdély 1871. évi aratási eredményei.

4. Vegyes statisztikai közlemények.

5. Magyarország áruforgalma 1871.

6. Magyarország bank- és hitelintézetei 1871. és vasútai 1871.

VII. évfolyam. 1. Magyarország aratási eredményei 1872-ben.

2. Kereskedelmi viszonyok 1872.

3. Magyarország felső tanintézetei és középtanodái 1870—1872-ben.

4. Magyarország áruforgalma 1872-ben.

5. Magyarország bányászata 1872-ben és 1873-ban.

6. Magyarország bank- és hitelintézetei 1872-ben. Magyarország vasútai 1872-ben.

Folytatólag, bár már nem a fenti rendszerben jelentek meg a következő kötetek:

Emlékirat és javaslat a mezőgazdasági adatgyűjtés, főleg az aratási statisztika fejlesztése ügyében.

Magyarország hitelintézetei 1876-ban.

Magyarország népesedési mozgalmak 1876-ban.

Magyarország vasutai 1876-ban.

Magyarország hitelintézetei 1877-ben.

Magyarország egyletei és társulatai 1878-ban.

Magyarország vasutai 1877-ben.

Magyarország hitelintézetei 1878-ban.

Magyarország vasutai 1878-ban.

Az Országos Magyar Királyi Statisztikai Hivatal kiadványai.

A községek háztartása és pótdójuk az 1881. évi jóváhagyott költségvetések alapján.

Az Országos Magyar Királyi Statisztikai Hivatal könyvtárának és térképgyűjteményének címjegyzéke 1867—1884.

Magyarország háziipara az 1884. év elején.

Magyarország hivatalos statisztikája. Történelme és fejlődése.

Magyarország iparstatisztikája 1885-ben.

Magyarország köz- és magánkönyvtárai 1885-ben.

Magyarország népességének élelmezési statisztikája physiologiai alapon.

Fogházaink állapota 1872—1886.

Magyarország öt évi áruforgalmának eredményei.

Magyarország vizeinek statisztikája. I—II. rész.

Bár nem Statisztikai Közlemények gyűjtőcímmel, hanem önállóan jelentek meg, ugyancsak statisztikai adatgyűjtések eredményeit tartalmazták s így „Közlemény”-jellegűnek tekinthetjük a következő — a publikáció újjászervezése előtti — kiadványokat is:

A magyar korona országában az 1870. év elején végrehajtott népszámlálás eredményei a hasznos háziállatok kimutatásával együtt. (Magyar-német kiadásban is.)

A Szent István korona országainak népessége a területek, lakviszonyok és háziállatok kimutatásával 1870. (Németül is.)

A magyar korona országában az 1881. év elején végrehajtott népszámlálás eredményei (2 kötet, az I. kötet magyar-német kiadásban is).

Magyarország szőlőszeti statisztikája 1860—1873.

A Szent-István korona országainak népessége a területek, lakviszonyok és háziállatok kimutatásával 1880. (Németül is.)

Az osztrák-magyar birodalom statisztikai kézikönyve az 1867—1876 korszakról. (Német-magyar kiadás.)

Az osztrák-magyar monarchia statisztikai kézikönyve. Új folyam 1888. (Német-magyar kiadás.)

A Szent István koronája országainak népessége a területek, épületek és háziállatok kimutatásával 1890.

Magyarország pénzügyintézetei.

Magyarország gazdasági statisztikai kézikönyve. I. évf. 1886.

A kiadványozás reformjával, 1893-ban *Magyar Statisztikai Közlemények* címen indul meg az *Új Folyam*, most már rendszeresen magyar-német kiadásban is. Az *Új Folyam*ban a következő 29 kötet jelent meg:

I., II., III. kötetek. A magyar szent korona országában az 1891. év elején végrehajtott népszámlálás eredményei.

I. rész: Általános népleírás.

II. rész: A népesség foglalkozása.

III. Épületstatisztika.

IV. kötet. A magyar korona országainak 1892. évi áruforgalma.

V. kötet. A magyar szent korona országainak 1890. és 1891. évi népmozgalma.

VI. kötet. A magyar szent korona országainak 1891. és 1892. évi mezőgazdasági termelése.

VII. kötet. A magyar szent korona országainak 1893. évi áruforgalma.

VIII. kötet. A magyar szent korona országainak 1892. és 1893. évi népmozgalma.

IX. kötet. A Magyarországon 1893. évi január 31-én végrehajtott cigányösszeírás eredményei.

X. kötet. A magyar szent korona országainak 1894. évi áruforgalma.

XI. kötet. A magyar szent korona országainak 1893. és 1894. évi mezőgazdasági termelése.

XII. kötet. Magyarország népessége a *pragmatica sanctio* korában (1720—1721).

XIII. kötet. Magyarország malomipara 1894-ben.

XIV. kötet. A magyar szent korona országainak 1895. évi külkereskedelmi forgalma.

XV. kötet. A magyar szent korona országainak mezőgazdasági statisztikája (I. rész: A magyar mezőgazdasági statisztika fejlődése s az 1895:VIII. törvénycikk alapján végrehajtott összeírás főbb eredményei községenként.)

XVI. kötet. A magyar szent korona országainak hitelintézetei 1894-ben.

XVII. kötet. A magyar szent korona országainak 1896. évi külkereskedelmi forgalma.

XVIII. kötet. A magyar szent korona országainak mezőgazdasági statisztikája. (II. rész: Mezőgazdasági termelés 1895. és 1896. évben.)

XIX. kötet. Tűzkárok 1895. és 1896. évben.

XX. kötet. A magyar szent korona országainak 1897. évi külkereskedelmi forgalma.

XXI. kötet. A magyar szent korona országainak vasútjai az 1894., 1895. és 1896. évben.

XXII. kötet. A magyar szent korona országainak 1897. évi népmozgalmi statisztikája.

XXIII. kötet. A magyar szent korona országainak 1898. évi külkereskedelmi forgalma.

XXIV. kötet. A magyar szent korona országainak mezőgazdasági statisztikája. (III. rész: A gazdaságok megoszlása jelleg és nagyság szerint.)

XXV. kötet. A magyar szent korona országainak betegségyező pénztárai 1898-ban.

XXVI. kötet. A magyar szent korona országainak 1899. évi külkereskedelmi forgalma.

XXVII. kötet. A magyar szent korona országainak mezőgazdasági statisztikája. (IV. rész: Vég-eredmények, 17 grafikai térképpel.)

XXVIII. kötet. A magyar szent korona országainak vasútjai 1897., 1898. és 1899. évben.

XXIX. kötet. A magyar szent korona országainak 1900. évi külkereskedelmi forgalma.

b) *A Magyar Statisztikai Közlemények Új Sorozata.*

Az Új Folyam azonban még mindig nem a végleges forma. 1902-ben *Új Sorozat* megjelöléssel új sorszámozás kezdődött. Az új rendszer példányai — a régi nagy negyed-rét alak helyett nyolcadrét formátumban — magyar-német mellett magyar-francia nyelven is megjelentek; 1925-től kezdve azonban, takarékoságból, a Hivatal a német nyelvű kiadást kénytelen beszüntetni.

A most 100-ik kötetét jubiláló, 36 éve fennálló Új Sorozatban az egyes kötetek rövidebb-hosszabb időközökben követték egymást. A Statisztikai Hivatal élénkebb vagy lassúbb ütemű kiadványpublikálása azonban nem okvetlenül jellemző a hivatal munkateljesítményére, azzal nem halad párhuzamosan, hanem a mindenkori pénzügyi helyzetnek is függvénye. Az egyes években megjelent kötetek száma így alakult:

Év	Kötet-szám	Év	Kötetszám	Év	Kötetszám
1902	2	1914	4	1926	1
1903	2	1915	3	1927	—
1904	2	1916	4	1928	1
1905	5	1917	1	1929	4
1906	5	1918	1	1930	2
1907	7	1919	1	1931	3
1908	1	1920	2	1932	2
1909	4	1921	2	1933	3
1910	3	1922	—	1934	4
1911	4	1923	2	1935	4
1912	3	1924	2	1936	3
1913	9	1925	2	1937	2

A statisztikai közzététel a háború előtt szép fejlődésben volt s az évi kötetmaximummal közvetlenül háború előtt, 1913-ban találkozunk, amely évben 9 kötet

jelent meg. Ezután meggyérül a kötetek sora, aminek okát a zavaros viszonyokban s a csonka ország szegénységében kell keresnünk. A hivatalos statisztikának a háborús zökkenő után megélénkült tevékenysége a köz számára nem gyümölcsözhetett kelően kiadványok révén is. A legújabb évek irányzata mindazáltal kedvező. Egyébként a háború után a könnyebb fajsúlyú kiadványok, főképpen a Magyar Statisztikai Szemle cikkei, nem kis mértékben tudták pótolni a Közlemény-kötetek elmaradását.

A 100 kötetből az 1—68. és 70. kötetek Nagy-Magyarországra, a 69., 71—100. kötetek a csonka országterületre vonatkoznak. A régi területtel foglalkozó kötetek némelyikének megjelenése az 1924. és 1925. évekbe is átnyúlt (62., 66. kötetek). A Csonka-Magyarországon megjelent kötetek megkülönböztetésül s egyben a trianoni fájdalmat is szimbolizálva, a régi szürke, később zöldeskék kötés helyett fekete kötésben jelentek meg. (A fekete kötés a Hivatal többi kiadványainál is általános lett.)

Ha a Közlemények jubileumi sorozatát abból a szempontból vizsgáljuk, hogy egy-egy fajta adatgyűjtés hány kötetel van képviselve, vagyis az ismétlődő kiadványok minő gyakorisággal térnek vissza, teljes rendszerességet e tekintetben nem találunk. Ennek több oka van. Egyes adatgyűjtéseknek változó fontossága, a költségfedezet, sőt néha személyi okok is — valamelyik szakember tárgyszeretete — okozzák e szabálytalanságot, amelyet egészen kiküszöbölni hosszabb időre előirányzott tárgybeosztással alig is lehetséges. Az Új Sorozat tárgy-és oldalszám szerinti tagolódása a következő:

Népszámlálás.

1900. évi népszámlálás (10 kötetben):

1. kötet. Általános népleírás községenként. 1902. 6+45+609 lap.
2. kötet. A népesség foglalkozása községenként. 1904. 4+62+1.010 lap.
5. kötet. A népesség részletes leírása. 1907. 7+746 l.
9. kötet. A népesség foglalkozása részletesen. 1905. 8+82+1.022 lap.
12. kötet. A népesség foglalkozása részletesen és a vállalati statisztika. 1906. 5+549 lap.
14. kötet. Ipari alkalmazottak munkaideje és bére. 1905. 8+850 lap.
15. kötet. A népesség foglalkozása a főbb demografiai adatokkal egybevetve. 1906. 257 lap.
16. kötet. Közszolgálati ágak és szabadfoglal-

kozások körébe tartozó népesség fontosabb demografiai viszonyai. 1906. 291 lap.

18. kötet. A népesség ház- és földbirtokviszonyai. 1907. 254 lap.

27. kötet. Végeredmények összefoglalása. 1909. 10+214+331 lap.

1910. évi népszámlálás (6 kötetben):

42. kötet. Általános népleírás községenként. 1912. 6+50+880 lap.

48. kötet. A népesség foglalkozása és a nagyipari vállalatok községenként. 1913. 6+72+1.092 lap.

52. kötet. A népesség foglalkozása részletesen és a vállalati statisztika. 1914. 79+1.314 lap.

56. kötet. A népesség foglalkozása a főbb demografiai adatokkal egybevetve; föld- és házbirtokviszonyok. 1915. 5+893 lap.

61. kötet. Részletes demografia. 1916. 4+635 lap.

64. kötet. Végeredmények. 1920. 8+233+337 lap.

1920. évi népszámlálás (6 részben, 5 kötetben):

69. kötet. Általános népleírás községenként. 1923. 6+40+303 lap.

71. kötet. A népesség foglalkozása és a nagyipari és kereskedelmi vállalatok községenként. 1925. 5+54+197 lap.

72. kötet. A népesség foglalkozása részletesen és a vállalati statisztika. A népesség foglalkozása a főbb demografiai adatokkal egybevetve s a népesség ház- és földbirtokviszonyai. 1926. 18+543 lap.

73. kötet. Részletes demografia. 1928. 4+297 lap.

76. kötet. Végeredmények. 1929. 8+75+123 lap.

1930. évi népszámlálás:

83. kötet. Általános népleírás községenként. 1932. 22+32+429 lap.

86. kötet. A népesség foglalkozása és az ipari és kereskedelmi nagyvállalatok községenként. 1934. 22+92+492 lap.

94. kötet. A népesség foglalkozása részletesen és a vállalati statisztika. 1935. 18+261 lap.

96. kötet. A népesség foglalkozása a főbb demografiai adatokkal egybevetve s a népesség ház- és földbirtokviszonyai. Részletes demografia és a lakóházak és lakások adatai. 1936. 6+377 lap.

Összefoglalás:

Nagymagyarország népszámlálásai- val foglalkozott	16 kötet	11.984 lapon
Csonkamagyarország népszámlála- saival foglalkozott	9 „	3.324 „
Együtt	25 „	15.308 „

Népmozgalom.

7. kötet. A magyar szent korona országainak 1900., 1901. és 1902. évi népmozgalma. 1905. 8+106+675 lap.

22. kötet. A magyar szent korona országainak 1903., 1904. és 1905. évi népmozgalma. 1907. 8+67+750 lap.

32. kötet. A magyar szent korona országainak 1906., 1907. és 1908. évi népmozgalma. 1910. 8+85+776 lap.

46. kötet. 1901—1910. évi népmozgalom községenként. 1913. 4+727 lap.

50. kötet. 1909—1912. évi népmozgalom. 1916. 9+179+947 lap.

70. kötet. 1913—1918. évi népmozgalom. 1924. 7+66+136 lap.

74. kötet. 1919—1925. évi népmozgalom. 1929. 6+124+201 lap.

97. kötet. Az 1926—1932. évi népmozgalom. 1937. 6+76+179 lap.

11. kötet. A magyar szent korona országainak halandósági táblázata az 1900. évi népszámlálás és az 1900. és 1901. évi népmozgalmi adatok alapján. 1906. 6+52+322 lap.

67. kötet. Az 1899—1913. évi ki- és visszavándorlás. 1918. 9+136+120 lap.

Összefoglalás:

Nagymagyarország népmozgalmával foglalkozott	8 kötet	5.203 lapon
Csonkamagyarország népmozgalmá- val foglalkozott	2 „	592 „
Együtt	10 „	5.795 „

Közegészségügy.

19. kötet. A magyar szent korona országai rákos betegeinek statisztikája. 1907. 12+60+170 lap.

55. kötet. 1912. évi vakságügyi statisztika. 1916. 6+43+139 lap.

62. kötet. Gümőkórhalálozás az 1901—1915. években. 1925. 13+148+322 lap.

68. kötet. Gyermekhalandóság és gyermekfertőzőbetegségek az 1901—1915. években. 1921. 113 lap.

Összefoglalás:

Nagymagyarország közegészség- ügyével foglalkozott	4 kötet	1.026 lapon
---	---------	-------------

Östermelés.

4. kötet. Mezőgazdasági termelés 1901. 1903. 24+135 lap.

66. kötet. Mezőgazdasági termelés 1901—1915. 1924. 48+433 lap.

Az 1911. évi állatszámolás eredményei:

41. kötet. Állatlétszám. 1913. 35+1.015 lap.

51. kötet. Állatállomány a gazdaságok nagysága szerint. 1914. 14+176 lap.

Az 1935. évi mezőgazdasági üzemi felvétel eredményei:

99. kötet. Magyarország földbirtokviszonyai 1935-ben. 1936. 99+1.050 lap.

100. kötet. Magyarország állatállománya, gaz-

dasági gépfelszerelése és gyümölcsfaállománya az 1935. évben törvényhatóságok és községek (városok) szerint. 1937. 13+397 lap.

Összefoglalás:

Nagymagyarország mezőgazdaságával foglalkozott	4 kötet	1.880 lapon
Csonkamagyarország mezőgazdaságával foglalkozott	2 „	1.559 „
Együtt	6 kötet	3.439 lapon

Ipar.

26. kötet. A magyar szent korona országainak malomipara az 1906. évben. 1909. 149+231 lap.

Összefoglalás:

Nagymagyarország iparával foglalkozott 1 kötet 380 lapon

Külkereskedelem.

3. kötet. Külkereskedelmi forgalom az 1901. évben. 1902. 111+296 lap.

6. kötet. Külkereskedelmi forgalom az 1902. évben. 1903. 123+319 lap.

8. kötet. Külkereskedelmi forgalom az 1903. évben. 1904. 131+325. lap.

13. kötet. Külkereskedelmi forgalom az 1904. évben. 1905. 128+330 lap.

17. kötet. Külkereskedelmi forgalom az 1905. évben. 1906. 118+426 lap.

20. kötet. Külkereskedelmi forgalom az 1901—1905. években. I. rész. 1907. 8+720 lap.

21. kötet. Külkereskedelmi forgalom az 1901—1905. években. II. rész. 1907. 4+692 lap.

23. kötet. Külkereskedelmi forgalom az 1906. évben. 1907. 27+878 lap.

25. kötet. Külkereskedelmi forgalom az 1907. évben. 1908. 55+945 lap.

28. kötet. Külkereskedelmi forgalom az 1908. évben. 1909. 24+976 lap.

33. kötet. Külkereskedelmi forgalom az 1909. évben. 1911. 106+1.034 lap.

37. kötet. Külkereskedelmi forgalom az 1910. évben. 1911. 59+1.080 lap.

43. kötet. Külkereskedelmi forgalom az 1911. évben. 1912. 61+775 lap.

47. kötet. Külkereskedelmi forgalom az 1912. évben. 1913. 65+776 lap.

53. kötet. Külkereskedelmi forgalom az 1913. évben. 1915. 63+781 lap.

57. kötet. Külkereskedelmi forgalom az 1914. évben. 1917. 62+788 lap.

63. kötet. Külkereskedelmi forgalom az 1882—1913. években. 1923. 57+377 lap.

65. kötet. Külkereskedelmi forgalom az 1915—1916. években. 1921. 69+805 lap.

75. kötet. Külkereskedelmi forgalom az 1925—1926. években. 1929. 114+1.195 lap.

77. kötet. Külkereskedelmi forgalom az 1927. évben. 1929. 109+943 lap.

78. kötet. Külkereskedelmi forgalom az 1928. évben. 1930. 110+995 lap.

80. kötet. Külkereskedelmi forgalom az 1929. évben. 1931. 110+546 lap.

81. kötet. Külkereskedelmi forgalom az 1930. évben. 1931. 105+547 lap.

82. kötet. Külkereskedelmi forgalom az 1931. évben. 1933. 112+538 lap.

84. kötet. Külkereskedelmi forgalom az 1932. évben. 1933. 79+507 lap.

85. kötet. Külkereskedelmi forgalom az 1933. évben. 1934. 79+511 lap.

95. kötet. Külkereskedelmi forgalom az 1934. évben. 1935. 79+508 lap.

98. kötet. Külkereskedelmi forgalom az 1935. évben. 1936. 81+503 lap.

24. kötet. Fiume hajó- és áruforgalma az 1906. és 1907. években. (Olasz nyelven is.) 1909. 50+298 lap.

29. kötet. Fiume hajó- és áruforgalma az 1908. évben. 1910. 56+216 lap.

34. kötet. Fiume hajó- és áruforgalma az 1909. évben. 1911. 65+216 lap.

38. kötet. Fiume hajó- és áruforgalma az 1910. évben. 1912. 63+220 lap.

45. kötet. Fiume hajó- és áruforgalma az 1911. évben. 1913. 67+219 lap.

49. kötet. Fiume hajó- és áruforgalma az 1912. évben. 1914. 68+192 lap.

54. kötet. Fiume hajó- és áruforgalma az 1913. évben. 1915. 73+201 lap.

60. kötet. Fiume hajó- és áruforgalma az 1914. és 1915. években. 1920. 17+270 lap.

Összefoglalás:

Nagymagyarország külkereskedelmével foglalkozott	26 kötet	15.885 lapon
Csonkamagyarország külkereskedelmével foglalkozott	10 „	7.771 „
Együtt	36 kötet	23.656 lapon

Pénz- és hitelügy.

35. kötet. A magyar szent korona országainak hitelintézetei az 1894—1909. években. 1913. 8+75+391 lap.

Összefoglalás:

Nagymagyarorsz. hitelintézeteivel foglalkozott 1 köt. 474 lapon

Önkormányzati háztartás.

39. kötet. Községi háztartási statisztika az 1908. évről. 1913. 6+312+949 lap.

40. kötet. Vármegyék háztartása az 1909. évben. 1914. 7+80+239 lap.

58. kötet. Városok háztartása az 1910. évben. 1916. 12+191+400 lap.

93. kötet. Magyarország községeinek háztartási viszonyai az 1934. évi községi költségelőirányzatok szerint. 1935. 87+109 lap.

Összefoglalás:

Nagymagyarország önkormányzati háztartásaival foglalkozott	3 kötet	2.196 lapon
Csonkamagyarország önkormányzati háztartásaival foglalkozott	1 „	196 „
Együtt	4 kötet	2.392 lapon

Közlekedés.

10. kötet. A magyar szent korona országainak vasútjai az 1900., 1901. és 1902. években. 1905. 24+287 lap.

Összefoglalás:

Nagymagyarország közlekedésével foglalkozott	1 kötet	311 lapon
--	---------	-----------

Tanügy.

31. kötet. A magyar korona országainak népoktatásügye az 1904/5—1907/8. iskolai években. 1913. 8+143+499 lap.

87. kötet. A magyar egyetemi hallgatók statisztikája 1930. 1931. 104+75 lap.

88. kötet. A magyar főiskolai hallgatók statisztikája az 1930/31. tanévben. 1932. 90 lap.

89. kötet. A magyar főiskolai hallgatók statisztikája az 1931/32. tanévben. 1933. 92 lap.

90. kötet. A magyar főiskolai hallgatók statisztikája az 1932/33. tanévben. 1934. 47 lap.

91. kötet. A magyar középiskolák statisztikája az 1932/33. tanévig. 1934. 122 lap.

92. kötet. A magyar főiskolák statisztikája az 1933/34. tanévben. 1935. 77 lap.

Összefoglalás:

Nagymagyarország tanügyével foglalkozott	1 kötet	650 lapon
Csonkamagyarország tanügyével foglalkozott	6 „	607 „
Együtt	7 „	1.257 „

Bűnügy.

30. kötet. A magyar szent korona országainak bűnügyi statisztikája az 1904—1908. évekről. 1910. 8+84+235 lap.

59. kötet. A magyar szent korona országainak bűnügyi statisztikája az 1909—1913. évekről. 1919. 10+176+241 lap.

Összefoglalás:

Nagymagyarország bűnügyével foglalkozott	2 kötet	746 lapon
--	---------	-----------

Egyéb tárgyú kiadványok.

36. kötet. A M. Kir. Központi Statisztikai Hivatal munkássága (1871—1911). 1911. 6+616 lap.

44. kötet. Árstatisztika 1867—1911. 1913. 10+55+424 lap.

79. kötet. A szellemi munkások összeírása 1928. 1930. 13+190 lap.

Összefoglalás:

Nagymagyarországot tárgyalta	2 kötet	1.111 lapon
Csonkamagyarországot tárgyalta	1 „	203 „
Együtt	3 „	1.314 „

Főösszeg:

Nagymagyarországot tárgyalta	69 kötet	41.846 lapon
Csonkamagyarországot tárgyalta	31 „	14.252 „

Új Sorozat együtt	100 „	56.098 „
-----------------------------	-------	----------

A 100 kötet összterjedelme 56 ezer oldal, egy kötetre 5 és félszáz oldal jut. Legtöbb kötetrel — 36 — a külkereskedelem szerepel. Oldalszámban jelentősége még nagyobb: az összes oldalszám közel fele, 24 ezer oldal esik az adatgyűjtések ez ágára. Második helyen a népszámlálás következik 25 kötetrel, 15 ezer oldalon. Vannak viszont csupán 1, vagy 1—2 kötetrel képviselt tárgykörök is.

A Hivatal helyes törekvése, hogy kiadványait a Közlemények egységes típusába tömörítse. Ezért a külön kiadványtípusként indult kisebb terjedelmű tanügyi kiadványokat is utólag beiktatta a Közlemények sorozatába. (87. és köv. kötetek.)

A Közlemények tudományos és gyakorlati használhatóságát nagymértékben növeli az adatgyűjtések rendszerbefoglalt eredményeinek méltatása. A kötetek legnagyobb részét bevezető, rendszerint oldalszámban is terjedelmes szöveges ismertetések néme-lyike a statisztikai irodalom kimagasló értéke.

Elekes Dezső dr.

Könyvismertetések. — *Chronique de livres.*

Magyarország állatállománya, gazdasági gépfelszerelése és gyümölcsfaállománya az 1935. évben. Törvényhatóságok és községek (városok) szerint.

Le cheptel, l'outillage agricole et l'effectif des arbres fruitiers en Hongrie en 1935. Suivant les comitats et les villes autonomes, ainsi que par communes (villes).

Magyar Statisztikai Közlemények. Új sorozat. 100. kötet. Szerkeszti és kiadja a M. kir. Központi Statisztikai Hivatal.

Publications Statistiques Hongroises. Nouvelle série, 100e volume. Rédigé et publié par l'Office central royal hongrois de statistique.

Budapest, 1937. 13 + 397 l. — pages.

A Magyar Statisztikai Közlemények új sorozatának századik kötete egyúttal immár a harmadik kötet abban a kiadványsorban, amelyben a Központi Statisztikai Hivatal az 1935. év tavaszán végrehajtott általános mezőgazdasági összeírás legfontosabb eredményeit rövid egymásutánban teszi közzé.

A most megjelent munka — a „Magyarország földbirtokviszonyai I.” című kiadvány és a „Gazdacímtár” után — valójában rendkívüli közleménynek számít, mert a gazdaságok állat-, gép- és gyümölcsfaállományának összeírt adatai ebben a kiadványban a mezőgazdasági üzemekre vonatkozó többi adatokat megelőzve s mintegy azok kereteiből kiszakítva — önállóan — jelennek meg. A szóbanlévő feldolgozási eredmények soronkívüli közlését azok különös időszerűsége tette indokolttá. A gazdasági állatokra és a gyümölcsfaállományra, főképpen pedig a gazdaságok gépi felszerelésére vonatkozó pontos adatokat ugyanis a gazdasági élet és az azt irányító állami tevékenység már régóta nélkülözi, de másfelől ez adatok legtöbbször az idők folyamán erősen hullámzó természete is megköveteli, hogy az összeírási munkálatokat az eredmények közlése is mielőbb nyomon kövesse.

A kereken 400 oldalas könyv egyébként 1 millió 920 ezer szarvasmarháról, 886 ezer lóról, 4 millió 677 ezer sertésről, 1 millió 450 ezer juh-ról, kerek 23 millió apró háziállatról, több mint 400 ezer méhcsaládról és 45 ezer egyéb állatról (kecskéről, szamárról és öszvérről) számol be s közli ezenkívül a magyar gazdaságok egész gépállományára vonatkozó adatokat, valamint a 34¹/₂ millió darabot kitevő hazai gyümölcsfaállomány összeírási eredményeit. Az ígás- és haszonállatállomány adatai előbb kor és ivar szerint, majd fajták szerint részletezve, az apró háziállatok számsorai pedig állatnemenként kerültek közlésre. A gazdasági erő- és munkagépek összeírási eredményei a használat célja szerint cso-

portosítva, a gyümölcsfák adatai pedig gyümölcsnemenkénti részletezéssel találhatók meg a kiadványban.

A közölt eredményeket először törvényhatóságokint összevonva, majd községként részletezve mutatják be a mű táblázatai. Az adatok kellő értékeléséhez a legszükségesebb tudnivalókat a kötet előszava tartalmazza, a táblázatokat kísérő szöveges ismertetés azonban a gyors közlés érdekében ezúttal is elmaradt; ezt a Szemle keretében megjelenő ismertetések fogják pótolni. S. I. dr.

Dobrovits Sándor dr: Budapest egyesületei.

Dr Alexandre de Dobrovits: Les associations de Budapest.

Statisztikai közlemények. (Szerkeszti *Illyefalvi I. Lajos dr.*) 74. kötet, 3. sz. Kiadja Budapest Székesfőváros Statisztikai Hivatala.

Publications Statistiques. (Rédigées par le Dr L. I. Illyefalvi.) 74e volume, numéro 3. Publiées par le Bureau de Statistique de la Ville de Budapest.

Budapest, 1937. 167 l.—p.

A háború óta eltelt két évtized alatt a statisztikai hivatalok munkássága világszerte rendkívül fejlődött. Ez a fejlődés kétirányú volt: egyrészt az alkalmazott módszerek tökéletesbedtek, másrészt pedig a statisztika munkaterülete bővült valóban rendkívüli mértékben. Az utolsó évek során számos oly probléma statisztikai megvizsgálására került sor, amelynek ily jellegű megvizsgálására azelőtt sohasem gondoltak. És ezeknek a vizsgálatoknak sokszor az is érdeme, hogy a további tudományos kutatások kiinduló pontjául szolgálnak. Ez a további vizsgálat hol közigazgatásjogi, hol orvosi, hol közgazdaságtani területen mozog. S a szóbanforgó statisztikai felvételeket végrehajtó hivataloknak nagy érdeme, hogy az általuk összegyűjtött primerstatisztikai anyag jelzett irányú további feldolgozásáról is gondoskodnak.

A statisztika jelzett új törekvéseinek valóra váltása terén a magyar statisztikai szolgálat — úgy a *Magyar Kir. Központi Statisztikai Hivatal*, mint *Budapest Székesfőváros Statisztikai Hivatala* — nagy eredményeket ért el, részben úttörő munkát végzett. A két hivatal között sok esetben hasznos munkamegosztás alakult ki: a Központi Statisztikai Hivatal által összegyűjtött új anyag részletes kommentálási lehetőségét gyakran a Székesfővárosi Statisztikai Hivatal nyújtja. *Dobrovits* jelen könyve is ennek a hasznos kooperációnak köszönheti keletkezését. *Dobrovits* volt a megszervezője az 1932-ben végrehajtott, az egyesületekkel foglalkozó úttörő magyarországi statisztikai felvételnek. Ezt a

felvételt úttörőnek kell minősíteni, mert magyarországi elődei, úgy a Magyar Tudományos Akadémia által 1862-ben, mint a Központi Statisztikai Hivatal elődje, az Országos Statisztikai Hivatal által 1878-ban végrehajtott egyesületstatisztikai adatgyűjtés még inkább csak próbálgatásnak volt tekinthető — ezt követőleg pedig 54 éven keresztül e téren semmi sem történt Magyarországon.

Dobrovits könyve csak részben statisztikai jellegű, mert ugyanakkor — igaz, hogy elsősorban az összegyűjtött statisztikai adatok alapján — behatóan vázolja azt is, hogy az egyesületeknek mi a szociológiai jelentősége és közigazgatási helyzete. A statisztikai jelentőségét az adja meg, hogy a társadalmi egyesületek száma és feladatköre egyaránt rendkívül megnövekedett, működésük a társadalmi életnek szinte minden megnyilvánulására kiterjed és sok millióra menő tömegek kapcsolódnak össze szervezeteikben. A rendelkezésükre álló anyagi erők is jelentősek. *Dobrovits* jól mondja, hogy „ezeknek a nagy erkölcsi és anyagi erőknek céltudatos felhasználásával az egyesületek a társadalmi élet fejlődésére, ennek a fejlődésnek irányára és ütemére rendkívül sok vonatkozásban nagyjelentőségű befolyást gyakorolnak“. Fontos kérdés, hogy az állami és a társadalmi feladatok közötti munkamegosztás megfelelő-e, hogy az egy irányban haladó társadalmi és állami munkák viszonya jól van-e szabályozva, hogy társadalmi szervezetünk észszerű-e, gazdaságos-e, eléri-e működése a legnagyobb hatásfokot és nem jár-e az erkölcsi és anyagi erők felesleges elpocsékolásával, vagy talán káros irányban való felhasználásával, valamint, hogy biztosítva van-e az, hogy a társadalmi egyesületek mindenkor teljes erejükkel a nemzet egyetemes érdekeinek szolgálatában álljanak.

Dobrovits könyve mindezen kérdések tekintetében hasznos útmutatásokkal szolgál.

Az, hogy ez a közlemény a főváros társadalmi egyesületeit külön vizsgálat tárgyává tette, sok szempont tekintetében indokolt. A társadalmi szükségleteknek skálája Budapesten szélesebb, mint a vidéken és emellett a főváros az ország társadalmi életének is központja. A főváros a társadalmi csúciszervezeteknek székhelye és azért külön vizsgálatot érdemel az a szervező tevékenység és irányító befolyás, amelyet a főváros egyesületei az egész ország társadalmi mozgalmaira gyakorolnak. De a fővárosi egyesületek a nemzetközi társadalmi tevékenységnek is a központjai.

A *Dobrovits* irányítása mellett végrehajtott 1932. évi egyesületstatisztikai felvétel több célt szolgált. Egyrészt — a szorosán vett statisztikai céltól eltérően közigazgatási célkitűzésként — az egyesületek teljes és könnyen áttekinthető nyilván-tartásának megteremtésére törekedett, hogy ennek

alapján a társadalmi szervezkedéseknek mélyreható továbbmegfigyelését lehetővé tegye, másrészt az egyesületek személyi és anyagi erőire vonatkozó néhány legfontosabb adat megállapításával, valamint az egyesületek célkitűzéseinek vizsgálatával a társadalmi szervezkedés méreteit, jelentőségét és irányait óhajtotta megvilágítani. Azonkívül néhány közigazgatási természetű kérdés feltevésével az egyesületek felügyeleti hatóságai számára kívánt tájékoztató adatokat szolgáltatni.

Az alkalmazott kérdőív viszonylag szűk terjedelmű volt.

Dobrovits munkája az egyesületekre vonatkozóan számos közigazgatási szempontból rendkívül érdekes tény tartalmaz, de az egyéb adatok is nagyjelentőségűek. 1878-ban 276 egyesületet írtak Budapesten össze, ezek közül 5 még 1800 előtt alakult. 1932-ben ezek közül az egyesületek közül már csak 122 működött. Az egyesületek száma azonban mégis 2.236-ra emelkedett. Ezen egyesületeknek körülbelül fele a háború óta keletkezett. A működő hazafias egyesületeknek 96%-a, a bajtársi egyesületeknek 86%-a, a kultúregyesületeknek 59%-a, a művészeti és irodalmi egyesületeknek 63%-a, a tudományos egyesületeknek 56%-a, a sportegyesületeknek 63%-a, a társas köröknek 55%-a, az érdekképviselőeknek 53%-a, míg a vallásos egyesületeknek csak 47%-a, a jótékony célú egyesületeknek 42%-a és az önszegélyző egyesületeknek 44%-a akkor keletkezett. Az egyesületek számának jelentőségét jelzi, hogy Budapesten 1878-ban 100.000 lakosra 76, 1932-ben 222 egyesület esett. És ekkor az egyesületek között még nincsenek számba véve az anyaegyesületek és a szövetségek, vagyis az egyesületek közös munkáját irányító csúciszervezetek. Ezeknek száma csak Budapesten 168, fiókjainak száma Budapesten 251, vidéken 3.510, míg a szövetségek száma 77.

Az 1932. év végén Budapesten működő 2.096 egyesületnek (amikor is a 140 szünetelő egyesület adata nincs számba véve) összesen 1.377.000 tagja volt. Ez azt jelenti, hogy míg 1878-ban átlag 100 lakosra 35, addig 1932-ben 137 tagsági hely jutott. Az egyesületek bevétele 1932-ben 60 millió pengőt ért el. Az önszegélyző egyesületek 15 millió pengőt, az érdekképviselőek 13 millió pengőt, a sportegyesületek szintén 13 millió pengőt, a jótékony és kultúregyesületek egyaránt 5—5 millió pengőt vettek be. Ez azt jelenti, hogy az egyesületi terhek Budapesten az állami és önkormányzati egyenes és közvetett adók összegének 15%-át érték el.

Mindez a *Dobrovits* könyvében foglalt és érdekesen kommentált adatok tömegének csak nagyon kis részét teszi. A könyv nemcsak hasznos adatgyűjtemény, de érdekes olvasmány is.

Varga István dr.

Bene Lajos dr.: A magyar városok háztartása.

Dr Louis Bene: La situation financière des villes hongroises.

Statisztikai közlemények. (Szerkeszti *Illyefalvi I. Lajos dr.*) 76. kötet, 4. szám. Kiadja Budapest székesfőváros Statisztikai Hivatala.

Publications Statistiques. (Rédigées par le Dr Louis I. Illyefalvi.) 76e volume, numéro 4. Publication du Bureau de Statistique de la Ville de Budapest.

Budapest, 1935. 96 l. — p.

Magyar városok statisztikai évkönyve. Első rész. A magyar városok háztartási viszonyai az 1934. évben.

Annuaire statistique des villes hongroises. 1re partie. La situation financière des villes hongroises en 1934.

Szerkesztő *Illyefalvi I. Lajos dr.* Kiadja Budapest székesfőváros Statisztikai Hivatala.

Rédigée par le Dr Louis I. Illyefalvi. Publication du Bureau de Statistique de la Ville de Budapest.

Budapest., 1935. 183 l. — p.

A közületek háztartásának statisztikai megfigyelése a fontos államigazgatási feladatok közé tartozott már a háború előtt is, amikor a M. kir. Központi Statisztikai Hivatal nyilvánosságra hozta a községek, a vármegyék, majd a városok háztartásának statisztikai adatait. A háború utáni rekonstrukciós tevékenység során a pénzügyminisztérium foglalkozott statisztikai szempontból az önkormányzatok pénzügyeivel, de az önkormányzatok gazdasági helyzetében főképp a válság következtében beállott nagyfokú változások, valamint a városok és községek megnövekedett feladatköre mindinkább sürgették a részletekre is kiterjedő, a szakkörök igényeit is kielégítő megfigyelését és feldolgozását az önkormányzati háztartásoknak. A községek 1934. évi háztartási eredményeit 1935 júniusában tette közzé a Központi Statisztikai Hivatal, míg a városokra vonatkozó anyag feldolgozását ugyanezen év végén hozta nyilvánosságra a Székesfővárosi Statisztikai Hivatal, s így ez a két adatgyűjtés egymást kiegészítve a magyar községi szervezet háztartásának teljes számszerű képét alkotja.

A városi háztartások statisztikai eredményeit a „Magyar városok statisztikai évkönyve“ című kiadvány első része, a „Magyar városok háztartási viszonyai az 1934. évben“ című kötet tartalmazza, alapul véve a városok 1934. évi költségvetését és az 1933. évi vagyonleltárát. A táblázatos alakban közzétett statisztikai eredmények szöveges ismertetését a *Bene Lajos dr.* által szakszerű alaposan megírt, s a „Magyar városok háztartása“ címen kiadott munka adja, amelynek általános részében vázlatosan ismerteti a szerző a városok háború utáni életviszonyait, kiindulva abból a megállapításból, hogy a trianoni országcsenkítés után a nemzet életében a városok súlya, jelentősége megnövekedett. Nagymagyarország népességének csak mintegy 20%-a él városi kötelékben, míg

1930-ban a csonkaország lakosságának csaknem pontosan $\frac{1}{3}$ része volt városi elem. Ennek megfelelően a megnövekedett szükségletek a városi háztartás kereteinek nagyfokú kibővítését eredményezték, s ezt az emelkedő tendenciát csak az 1931. évben bekövetkezett általános gazdasági válság akasztotta meg, amit különösen a következő adatok bizonyítanak: míg 1930-ban Budapest költségvetése 194·9 millió, a tj. városoké 56·0 millió volt, a megyei városoké pedig 55·3 millió P-t tett ki, addig az 1934. évi költségvetések 163·1, 41·3, illetőleg 40·5 millió pengős eredményeket, tehát 16·3, 26·2, illetőleg 26·7%-os visszaesést mutatnak fel.

A következőkben a városi pénzügyi statisztika történetét ismerteti a szerző, hangsúlyozva, hogy a Központi Statisztikai Hivatal ilyen irányú munkássága mellett a főváros már 1912-ben foglalkozott a városi háztartásokkal, amikor is nyilvánosságra hozta az integer Magyarország 138 városának az 1908. évre vonatkozó háztartási adatait, de ugyancsak a főváros gyűjtötte be az 1927. évre vonatkozó háztartási adatokat is, bár ennek az értékes anyagnak a közzétételét a súlyos gazdasági viszonyok nem tették lehetővé.

Ugyancsak az általános részben foglalkozik *Bene* a városi háztartási statisztika módszertani kérdéseivel is. A bruttó és nettó költségvetési rendszereket bírálva, a bruttó rendszer helyessége mellett foglal állást a szerző. Bár az összehasonlításra a módszeres csoportosítással összeállított adatok inkább látszottak alkalmasnak, a főváros az eredeti csoportosításban kimutatott költségvetési tételeket is feldolgozta.

A munka második részében veszi bonckése alá a szerző az 1934. évi városi háztartási adatokat, amelyeknek összesítéséből megállapítható, hogy az 56 magyar város 244·8 millió P költségvetési kerettel rendelkezik, amely összegnek körülbelül $\frac{2}{3}$ részét Budapest foglalja le 162·9 millió P összeggel, míg a többi 55 magyar városra együttvéve csak 81·9 millió P esik. A fejenkinti szükségletre vonatkozó adatok arra mutatnak, hogy a nagyobb lélekszámú, illetőleg magasabb fokú városok fejenkinti szükséglete magasabb színvonalon mozog; ha pedig a népesség foglalkozása szerint osztályozzuk a városokat, úgy megállapíthatjuk, hogy az iparforgalmi jellegű városoknál nagyobb a fejenkinti szükséglet, mint a mezőgazdasági jellegűeknél.

A szükséglet és fedezet egybevetése 44·6 millió pengő hiányt mutat az 56 magyar város 1934. évi költségvetésénél; ebből az összegből 30·0 millió P Budapestre jut, ahol azonban a pótló csak kerek 20 milliót fedez, míg a hátralévő összeg fedezetlen hiányt képez. Figyelembevve a városok foglalkozási jelleg szerint való csoportosítását, kimutatja a szerző, hogy a pótló által fedezendő

rész a mezőgazdasági jellegű városoknál mutat kiemelkedő arányszámot (például Hódmezővásárhelyt 136%-os póttadó az összes kiadások közel 50%-át fedezi), míg az iparforgalmi népességű városoknál a póttadónak kisebb jelentősége van. Az 1934. évi költségvetések szerint a póttadókulcs 35%-tól 136%-ig terjed; 100%-ot meghaladó póttadókulcsot Hódmezővásárhelyen kívül még 6 város költségvetése mutat fel.

Az eredeti költségvetési csoportosítás alapján vizsgálva a kiadásokat, a legjelentősebb tételt az általános igazgatás adja, amely az összes kiadások 28,6%-át foglalja le; Budapesten ez az arányszám 24,8, a tj. városokban 32,8, a megyei városokban 39,4%, vagyis a kisebb fejlettségű városoknál az összes kiadásoknak aránylag nagyobb hányadát emésztí fel a szorosán vett városi adminisztráció költsége. Budapestet kivéve, ahol az általános igazgatás után sorrendben a közoktatásügy kiadásai következnek, a városokban a második helyen a hitelügy kiadásai szerepelnek, amelyek egyes városokban (Szolnok, Hajduszentpéter) az 1934. évi költségvetésnek több mint 40%-át tették ki.

A bevételek legnagyobb tételét, az összes bevételek 41,3%-át, ugyancsak az általános igazgatás szolgáltatja főleg az abban szereplő adóbevételek következtében. Ezután sorrend szerint a vagyoni igazgatás következik, amely az összes bevételeknek 22,9%-át teszi ki.

A következő fejezetben a módszeres csoportosítás alapján kapott eredményeket ismerteti a szerző. A magyar városok 239,5 millió pengős költségvetési főösszegéből 95,5 millió P jut a személyi, 144,0 millió P a dologi kiadásokra, általában tehát a kiadások $\frac{2}{3}$ része személyi természetű. A személyi kiadások túlnyomó része, és pedig Budapesten 48%, a tj. városokban 67%, a megyei városokban pedig 74%, az általános igazgatás csoportjára esik, ami azt mutatja, hogy a kisebb városok személyi kiadásaiból aránylag sokkal nagyobb rész jut a szorosán vett adminisztrációra.

A bevételek módszeres csoportosítása a következő főbb adatokat eredményezi: a szoros értelemben vett magángazdasági bevételekre (ház, föld és egyéb ingatlan) az összes városoknál a bevételek 11,6%-a jut; az üzemi bevételekre hasonló arányszám (11%) esik, míg a jogok és javadalmak 1 millió pengős bevétele csekély tételt (az összes bevételeknek 0,5%-át) alkot a városi háztartásokban. E magángazdaságiaknak tekinthető bevételek mellett igen jelentős a közjogi bevételek csoportjába foglalt igazgatási és adóbevételek arányszáma: az előbbiek 16,5%-át, az utóbbiak 35,6%-át jelentik az összes bevételeknek.

Külön fejezetben ismerteti Bene az alapok és

az önálló vagyonkezelési intézmények 1934. évi háztartási eredményeit, amelyekből megtudjuk, hogy az 1934. évben mindössze 206 alapról készült költségvetés összesen 12 millió pengős kerettel, míg a 147 önálló vagyonkezelésű intézmény költségvetésének főösszege ugyanezen évben 136 millió pengőt tett ki. Ez utóbbi összegnek több mint $\frac{9}{10}$ része a tizenkét fővárosi üzemre jut.

A munka befejező része a városi vagyonnal foglalkozik. Megállapítja Bene, hogy a városi vagyongkimutatások, tekintettel a vagyonbecslések szempontjából az egyes városoknál fennálló eltérésekre, csak általános tájékoztatást nyújtanak. A magyar városok tiszta vagyona e kimutatások szerint az 1934. évben 1,8 milliárd P volt, amelyből kerekén 1 milliárd a fővárosra, 0,5 milliárd a tj. városokra, 0,3 milliárd pedig a megyei városokra jutott. Ennek megfelelően a fejenkinti tiszta vagyon tétele a fővárosnál volt a legmagasabb, és pedig 1,023 P, míg a tj. városok e tekintetben 692, a megyei városok 222 pengős összeggel szerepelnek.

Bár a háborúelőtti adatokkal való összehasonlítást a költségvetések megváltozott rendszere nem tette lehetővé, mégis az évkönyv adatai alkalmasak lesznek arra, hogy a közigazgatás érdekeit szolgálva a városok egymásközötti összehasonlítását lehetővé tegyék, s az anyagi és szellemi művelődésben elfoglalt kitűnő helyzetükre, de esetleg a hibák és bajok forrásaira, az újjárendezés lehetőségeire is felhívják a figyelmet.

Ladomérszky Lajos dr.

A tanyai közigazgatás rendezése.

La réorganisation de l'administration des hameaux.

„A korszerű közszolgálat útja“ című kiadványsorozat 3. kötete. Közzétette vitéz Kozma Miklós m. kir. belügyminiszter. Szerkesztették Alsó László, Bentsch Artur és Mártonffy Karoly.

3e volume d'une série de publications portant pour titre: *La voie de l'administration moderne.* Publié par Nicolas Kozma, ministre de l'Intérieur; rédigé par Ladislas Alsó, Arthur Bentsch et Charles Mártonffy.

Budapest, 1937. 125 l. — p. 14 térképmelléklet. — cartes

A tanyavilág kérdésére részben már a század elején, főképp azonban a háború után terelődött a figyelem. Több évtizedes multra tekinthet tehát vissza az a kutató munka, amely a feladatok helyes megoldását keresi. A fenti címen a közelmúltban megjelent kiadvány gondos tanulmányok gyűjteménye, amely tanulmányok részletesen ismertetik a tanyakérdés rendezendő bajait, az orvoslás módzatait és annak akadályait, valamint az érdekelt népesség összetételét.

A tanyai közigazgatás rendezésének alapelveiről Alsó László értekezik. Ismerteti a helyzet feltárását célzó 1935. évi adatgyűjtés módszerét és eredményeit. Megállapította az adatgyűjtés,

rész a mezőgazdasági jellegű városoknál mutat kiemelkedő arányszámot (például Hódmezővásárhelyt 136%-os póttadó az összes kiadások közel 50%-át fedezi), míg az iparforgalmi népességű városoknál a póttadónak kisebb jelentősége van. Az 1934. évi költségvetések szerint a póttadókulcs 35%-tól 136%-ig terjed; 100%-ot meghaladó póttadókulcsot Hódmezővásárhelyen kívül még 6 város költségvetése mutat fel.

Az eredeti költségvetési csoportosítás alapján vizsgálva a kiadásokat, a legjelentősebb tételt az általános igazgatás adja, amely az összes kiadások 28,6%-át foglalja le; Budapesten ez az arányszám 24,8, a tj. városokban 32,8, a megyei városokban 39,4%, vagyis a kisebb fejlettségű városoknál az összes kiadásoknak aránylag nagyobb hányadát emésztí fel a szorosán vett városi adminisztráció költsége. Budapestet kivéve, ahol az általános igazgatás után sorrendben a közoktatásügy kiadásai következnek, a városokban a második helyen a hitelügy kiadásai szerepelnek, amelyek egyes városokban (Szolnok, Hajduszentpéter) az 1934. évi költségvetésnek több mint 40%-át tették ki.

A bevételek legnagyobb tételét, az összes bevételek 41,3%-át, ugyancsak az általános igazgatás szolgáltatja főleg az abban szereplő adóbevételek következtében. Ezután sorrend szerint a vagyoni igazgatás következik, amely az összes bevételeknek 22,9%-át teszi ki.

A következő fejezetben a módszeres csoportosítás alapján kapott eredményeket ismerteti a szerző. A magyar városok 239,5 millió pengős költségvetési főösszegéből 95,5 millió P jut a személyi, 144,0 millió P a dologi kiadásokra, általában tehát a kiadások $\frac{2}{3}$ része személyi természetű. A személyi kiadások túlnyomó része, és pedig Budapesten 48%, a tj. városokban 67%, a megyei városokban pedig 74%, az általános igazgatás csoportjára esik, ami azt mutatja, hogy a kisebb városok személyi kiadásai aránylag sokkal nagyobb rész jut a szorosán vett adminisztrációra.

A bevételek módszeres csoportosítása a következő főbb adatokat eredményezi: a szoros értelemben vett magángazdasági bevételekre (ház, föld és egyéb ingatlan) az összes városoknál a bevételek 11,6%-a jut; az üzemi bevételekre hasonló arányszám (11%) esik, míg a jogok és javadalmak 1 millió pengős bevétele csekély tételt (az összes bevételeknek 0,5%-át) alkot a városi háztartásokban. E magángazdaságiaknak tekinthető bevételek mellett igen jelentős a közjogi bevételek csoportjába foglalt igazgatási és adóbevételek arányszáma: az előbbiek 16,5%-át, az utóbbiak 35,6%-át jelentik az összes bevételeknek.

Külön fejezetben ismerteti Bene az alapok és

az önálló vagyonkezelési intézmények 1934. évi háztartási eredményeit, amelyekből megtudjuk, hogy az 1934. évben mindössze 206 alapról készült költségvetés összesen 12 millió pengős kerettel, míg a 147 önálló vagyonkezelésű intézmény költségvetésének főösszege ugyanezen évben 136 millió pengőt tett ki. Ez utóbbi összegnek több mint $\frac{9}{10}$ része a tizenkét fővárosi üzemre jut.

A munka befejező része a városi vagyonnal foglalkozik. Megállapítja Bene, hogy a városi vagyongkimutatások, tekintettel a vagyonbecslések szempontjából az egyes városoknál fennálló eltérésekre, csak általános tájékoztatást nyújtanak. A magyar városok tiszta vagyona e kimutatások szerint az 1934. évben 1,8 milliárd P volt, amelyből kerekén 1 milliárd a fővárosra, 0,5 milliárd a tj. városokra, 0,3 milliárd pedig a megyei városokra jutott. Ennek megfelelően a fejenkinti tiszta vagyon tétele a fővárosnál volt a legmagasabb, és pedig 1,023 P, míg a tj. városok e tekintetben 692, a megyei városok 222 pengős összeggel szerepelnek.

Bár a háborúelőtti adatokkal való összehasonlítást a költségvetések megváltozott rendszere nem tette lehetővé, mégis az évkönyv adatai alkalmasak lesznek arra, hogy a közigazgatás érdekeit szolgálva a városok egymásközötti összehasonlítását lehetővé tegyék, s az anyagi és szellemi művelődésben elfoglalt kitűnő helyzetükre, de esetleg a hibák és bajok forrásaira, az újjárendezés lehetőségeire is felhívják a figyelmet.

Ladomérszky Lajos dr.

A tanyai közigazgatás rendezése.

La réorganisation de l'administration des hameaux.

„A korszerű közszolgálat útja“ című kiadványsorozat 3. kötete. Közzétette vitéz Kozma Miklós m. kir. belügyminiszter. Szerkesztették Alsó László, Bentsch Artur és Mártonffy Karoly.

3e volume d'une série de publications portant pour titre: *La voie de l'administration moderne.* Publié par Nicolas Kozma, ministre de l'Intérieur; rédigé par Ladislas Alsó, Arthur Bentsch et Charles Mártonffy.

Budapest, 1937. 125 l. — p. 14 térképmelléklet. — cartes

A tanyavilág kérdésére részben már a század elején, főképp azonban a háború után terelődött a figyelem. Több évtizedes multra tekinthet tehát vissza az a kutató munka, amely a feladatok helyes megoldását keresi. A fenti címen a közelmúltban megjelent kiadvány gondos tanulmányok gyűjteménye, amely tanulmányok részletesen ismertetik a tanyakérdés rendezendő bajait, az orvoslás módzatait és annak akadályait, valamint az érdekelt népesség összetételét.

A tanyai közigazgatás rendezésének alapelveiről Alsó László értekezik. Ismerteti a helyzet feltárását célzó 1935. évi adatgyűjtés módszerét és eredményeit. Megállapította az adatgyűjtés,

hogy 376 községben 665.000 lélek él a községek központjától távol eső tanyákon, tanyacsoportokban, majorokban és más külterületi telepeken. Rámutat arra, hogy a tanyakérdés főképp a vegyes településű községekben szokott fellépni, ahol nagy az érdekellentét a bel- és külterületi lakosok között. Felsorolja a közigazgatási hiányok okait és megállapítja, hogy a bajok orvoslása tanyakörzetek alakítása és tanyaközpontok kijelölése útján eszközölhető. Végül szerző szabatos összefoglalását adja azoknak a javasolt intézkedéseknek, amelyek az érdekelt községeket törvényhozási úton köteleznék a létesítendő tanyakörzetek közigazgatási szükségleteinek ellátására.

Benisch Artúr a tanyai közigazgatás területi rendezésével kapcsolatban rámutat a tanyai iskolák és a tanyaközpontok kialakulásának összefüggésére. Majd részletesen ismerteti a tanyai közigazgatás rendezése érdekében kiadott 33.307/1927. számú belügyminiszteri rendelet intézkedéseit s annak eredménytelenségét. Az érdekelt községeknek a tanyakérdés rendezésével szemben tapasztalt elzárkózása, valamint a kezdeményezési erő hiánya miatt a feladatok megoldási módozatainak megállapítása érdekében központi irányítás mellett széleskörű előkészítő munkálatok megindítása vált szükségessé. Ennek során végeredményben 64 községben 136 nagytanyakörzet, 252 községben 397 kistanyakörzet és 173 községben 190 külterület jelöltetett ki. Szerző részletesen ismerteti azokat a szempontokat, amelyek figyelembevételével a tanyakörzetek és tanyaközpontok megállapítása történt. A tanyaközigazgatás várható hatásainak tárgyalása után szerző törvényhatóságok szerint való részletezésben sorolja fel a kijelölt tanyakörzetek fontosabb adatait.

Külön fejezetben foglalkozik szerző a tanyakérdés rendezésének pénzügyi vonatkozásaival. Különösen súlyos feladatnak látszik a beruházási költségek biztosítása, amelyek érdekében szerző a LÁB, OTI és MABI tartalékalapok felhasználását javasolja.

Mozolovszky Sándor a községek és külterületi lakott helyek topográfiai adatainak nyilvántartási rendszerét ismerteti. Idevonatkozóan az 1898:IV. t.-c. intézkedik, amely törvény a külterületi lakott helyek nyilvántartását a M. kir. Központi Statisztikai Hivatalra bízta. E célból a hivatal az Országos Községi Törzskönyv Bizottság támogatásával törzskönyvet vezet.

Szerző rámutat a nyilvántartásnak arra az alapvető hibájára, hogy a külterületek nevének felsorolásához nem fűződik egyben a területi fekvés pontos megjelölése. Ezt a hiányt pótolta a hivatal azzal, hogy minden községről, illetőleg körjegyzőségről külön térképszelvényt készítettett, amelyre felvázolta a külterületi lakott helyek földrajzi fekvését,

az 1930. évi népszámlálás időpontjának megfelelően.

Thirring Lajos „A külterületi népesség statisztikája” című tanulmányában az idevonatkozó statisztikai megfigyelések fejlődéstörténetének ismertetése után az 1930. évi népszámlálás alapján a külterületi népességre nézve megállapított eredményeket tárja fel.

Az 1930. évi népszámlálás 1,896.997 főben (21,8%) állapította meg az ország külterületi lakosságának végszámát. Ez a megállapítás a külterület határvonalának bizonytalansága miatt sok esetben magába foglalja a belterülethez tapadó zárt város- és községszéli településeket is, de felöleli az összefüggő bányász-, fürdő-, üdülő- stb. településeket is. Ezeknek a részeknek a leválasztásával az agrárkülterület lakosszáma mintegy 1,449.638-ra tehető. Ez a szám a tanyák, puszták, majorok és a szétszórt egyéb külterületi lakott helyek népességének felső határa. A tanyaközigazgatás szükséges rendezése szempontjából, tehát a községtől 4 km-nél nagyobb távolságra fekvő elszórt település lélekszáma 654.986, amely szám a szorosán vett agrárkülterület lélekszámának alsó határául tekinthető.

Részletes elemzését adja továbbá *Thirring* a bel- és külterületek népsűrűségének. Párhuzamba állítja az ország egész népességének, valamint külön a belterületi és külterületi lakosságnak nemek, kor, családi állapot, anyanyelv, magyarul tudás, vallás, műveltség és foglalkozás szerint való megoszlását, valamint feltünteti a kereső és eltartott népesség nemek szerint részletezett számát.

Kiss István a tanyai települések történelmi fejlődését ismerteti. A XVI. században a külterületi letelepedés még engedélyhez volt kötve, de a török hódoltság alatt és még azután is a nagyobb alföldi városok a tanyai települést tiltó rendelkezéseket hoztak. A népesség szaporodása, a szántóföldi termelés növelésének a szüksége azonban lassan áttörte ezeket a tilalmakat.

Fokozta a kitelepüléseket a Mária Terézia alatt kiadott Urbárium, amely a földközösségi rendszer megszüntetését siettetette és a tagosítást bevezette. A múlt század derekán megszűnt a jobbágyrendszer s ezzel együtt a jobbágytelkek oszthatóságának korlátozása, aminek következtében nagy mértékben fellendült a tanyai település.

Szerző részletesen ismerteti a külterületi települési formákat, majd pedig a tanyai közigazgatás rendezését célzó törekvéseket.

Az ismertetett tanulmányok mellékleteként részletes kimutatás ismerteti a tervezett tanyakörzetek fontosabb adatait, törvényhatóságok szerint való részletezésben, valamint pontos kimutatást találunk a tervezett tanyakörzetek szerint a meglévő, valamint a hiányzó külterületi szervek-

ről és intézményekről. Végül 14 térkép a közigazgatásilag rendezendő tanyavidékkel bíró törvényhatóságok jelenlegi és tervezett közigazgatási és külterületi beosztását tünteti fel. **J. Gy. dr.**

Élő Dezső dr.: Sarród monografiája.

Dr Désiré Élő: Monographie de Sarród.

Az Országos Széchenyi Szövetség kiadása.
Publiée par l'Országos Széchenyi Szövetség (Association Szechenyi).
Budapest, 1937. 168 l.—p.

A statisztikai kiadványokat, köztük az 1935. évi mezőgazdasági statisztikai felvétel eredményeinek közlésre kerülő számoszlopait is több tekintetben kiegészítik, megvilágítják s az élethez közelebb hozzák az egyidejűleg megjelenő s az ország különböző vidékeit, községeit részletesen ismertető munkák, elsősorban azok, amelyek a természeti, gazdasági és népvizonyokat, azok kialakulását és egymásra gyakorolt kölcsönhatásait egyaránt tárgyalják. Egyik ilyen munka Sarród monografiája, mely az egész Fertővidék életkörülményeibe betekintést nyújt s a latifundiumok közé szorult bessenyő eredetű Sarród multját, mai állapotait s fejlesztésének feladatait a helyi viszonyok alapos ismeretével tárgyalja. Szerzője, aki ottani kisgazdacsaládból származik, népe iránti nagy szeretettel és elsősorban annak okulására írta munkáját; tanulmányának érdekes adatai és megállapításai, néptörténete és népjellemzése azonban széles körben is figyelmet érdemelnek. Különösen tanulságos a népesedési és az üzemi statisztika, az évenkénti népmozgalmat s a nagyobb mérvű halálozás okait 1790 óta feltüntető grafikon, továbbá az ősi családok anyagi és lélekszámbeli gyarapodását 1720 óta részletező táblázat. E monográfia a Magyar Társaság Falukutató Intézetének pályázatán az egyik első díjat nyerte s mintául szolgálhat a tekintetben, hogy a falu bajainak és hibáinak tárgyilagos feltárása mellett miként kell azok orvoslására ösztönzést és gyakorlati útmutatást nyújtani. **B. A. dr.**

Albertus Canaletti Gaudenti: De statistico officio in ecclesiae usum constituendo.

Különlenyomat az Apollinaris 1936., 9. számából.

Tirage à part du numéro 9 de 1936 de l'Apollinaris.

Roma 1936. 29 l.-p.

Canaletti Gaudenti professzor érdekes tanulmányában a katolikus egyházban bevezetendő statisztikai szolgálat szükségessége mellett érvel. „Nem ok nélkül mondják a statisztika számairól, hogy beszélnek” — írja, és ha az anyaszentegyháznak értékesebb része ugyan „láthatatlan teste”, nem veszít fontosságából a „látható test” statisztikai megismerésének jelentősége, mert a statisztikai számok nemcsak kvantitatív ismereteket nyújtanak, de „morális és spirituális” szempontból is jelentősek és az apostoli egyház missziója számára nagy előnyöket biztosítanak. A statisztikai szolgálatot *egyházmegyénként, decentralizálva* szervezné meg, Rómában csupán összesítenék az eredményeket. Szükséges mindenesetre a statisztikával szemben mutatkozó „természetes ellenszenv” leszerelése: az autonóm testületek autonomiájuk sérelmét látnák, a hívek az egyházi adó emelésétől félnének. Az egyház vagyona vonatkozó adatok közzététele, szerző szerint, az egyház erejét mutatná és ily módon tekintélyét növelné. *Canaletti Gaudenti* végül sematikusán ismerteti azokat a kérdéseket, amelyekre az egyház statisztikájának ki kellene terjeszkednie. 11 főcsoportban tudakolná a lakosság vallás szerinti megoszlására, a papokra és szerzetesekre, az egyház állagára, a hívők lelki gondozására, a katolikus társadalmi életre és közös vallásgyakorlatra, az akció katolikára, az egyházi oktatásra, az egyház jótékony tevékenységére, az egyházi vagyona, törvénykezésre valamint a papok és szerzetesek ellátására vonatkozó adatokat. Nem kétséges, hogy az egyház statisztikai szolgálatának megteremtése, mind a gyakorlati, mind az elméleti statisztikának rendkívüli gazdagodását jelentené. **B. Gy.**

A M. kir. Központi Statisztikai Hivatal könyvtárába érkezett munkák.

Ouvrages arrivés à la bibliothèque de l'Office Central Royal Hongrois de Statistique.

Nemzetközi vonatkozású művek és elméleti munkák. (*Publications d'intérêt international et de théorie générale.*) — *Annuaire statistique de la Société des Nations*, 1936/7. Société des Nations. Genève.

Aperçu général du commerce mondial, 1936. Société des Nations. Genève.

Convention internationale pour la simplification des formalités douanières. Signée à Genève le 3 novembre 1923. Application des articles 10 et 11 de cette convention. VII. Série. Société des Nations. Genève.

Jahresbericht, 1933. Internationales Buchdrucker-Sekretariat. Bern.

Rapport, 1936. Bureau international contre l'alcoolisme. Lausanne.

Recueil international de jurisprudence du travail, 1935/6. Bureau international du travail. Genève.

Réduction de la durée du travail dans l'industrie graphique. — *Réduction de la durée du travail dans l'industrie chimique.* Conférence internationale du travail. XXIII. Session. Genève, 1937. Rapports IV et V. Bureau international du travail. Genève.

Estatística comercial, 1934. I. köt. *Importações e exportações por classes e artigos da pauta*. Repartição central de estatística geral. Luanda.

Estatística do movimento dos portos e dos industrias sujeitas à fiscalização dos serviços de marinha, 1932. Repartição central de estatística geral. Luanda.

Ausztrália. (Australie.) — *Statistical register*, 1935/6. VIII. rész. *Law, crime, etc.* IX. rész. *Hospitals, charitable institutions, etc.* X. rész. *Education, science, and art*. Government statistical office. Perth.

Ausztria. (Autriche.) — *Jahresheft der Statistik des Aussenhandels Österreichs*, 1936. Bundesministerium für Handel und Verkehr. Wien.

Public finances. Second report by the financial organisation of the League of Nations. November 1936—March 1937. League of Nations. Geneva.

Statistisches Jahrbuch der Stadt Wien, 1930/1935. Magistratsabteilung für Statistik. Wien.

Brazília. (Brésil.) — *Distrito federal*. Prefeitura do distrito federal. Rio de Janeiro. 1936. *Quadros estatísticos*, Apresentados à primeira exposição nacional de educação e estatística. Rio de Janeiro.

Cseh-Szlovákia. (Tchéco-Slovaquie.) — *Armenfürsorge und Fürsorge für die Schutzbedürftige Jugend in der Čechoslovakischen Republik*, 1931. I. rész. *Öffentliche Armenfürsorge in den Gemeinden, Bezirken und Ländern der Čechoslovakischen Republik*. Statistisches Staatsamt. Prag.

Exposé sommaire des travaux législatifs de l'Assemblée nationale de la République Tchécoslovaque. Session de printemps, 1936. Assemblée nationale. Prague.

Prague aux abois. Lettre ouverte du Conseil slovaque à la nation tchèque. 16 l. 1937.

Dánia. (Danemark.) — *Les impôts d'Etat sur le revenu et sur la fortune*, 1936/7. I. rész. *Aperçu général*. Département de statistique. Koebenhavn. (Communications statistiques. IV. 103. II.)

Population et industries aux Iles Féroë. Département de statistique. Koebenhavn. 1937. (Communications statistiques. IV. 103. IV.)

Statistique sur l'agriculture, 1936. *Emploi de la terre, récoltes, bétail, personnel de l'agriculture*. Département de statistique. Koebenhavn. (Communications statistiques. IV. 103. V.)

Danzig. (Danzig.) — *Danziger statistisches Taschenbuch*, 1936. Statistisches Landesamt. Danzig.

Die Ergebnisse der Obstbaumzählung vom Jahre 1934 in der Freien Stadt Danzig. Statistisches Landesamt. Danzig.

Dél-Rhodésia. (Rhodésie du Sud.) — *Annual statement of the trade of Southern Rhodesia with British countries and foreign countries*, 1936. Department of statistics. Salisbury.

Egyiptom. (Egypte.) — *Annual statement of the foreign trade*, 1935. III. köt. Statistical department. Cairo.

Vital statistics, 1935. Statistical department. Cairo.

Nagy, Dr. Iwan Edgar: *Die Landwirtschaft im heutigen Ägypten und ihre Entwicklungsmöglichkeiten*. 163 l. Wien. 1936.

Észtország. (Estonie.) — *Annuaire de la statistique agricole*, 1936. Bureau central de statistique. Tallinn.

Estonie en chiffres. Résumé rétrospectif, 1920/1935. Bureau central de statistique de l'Estonie. Tallinn.

Folyóíratszemle. — Revues.

Bulletin de la Statistique Générale de la France (26. köt. 1. sz., Páris 1936, fr.). — *Denuc J.*: A behajózás a háború óta. — (2. sz.). — *Depoid P.*: Franciaország házassági és termékenységi táblái az 1930—1932. évekre. — (3. sz.). — *Bunle H.*: A vidékiek Párizsban 1931-ben.

Bulletin Périodique (104. sz., Brüsszel 1937, fr.). — *Doman R.*: Argentina új pénzügyi rendszere. — *Bonvoisin P.*: Egy újabb gazdasági válság felé halad a világ? — *Ngaosiang Tchou L.*: Az új Kína. — *Ryckmans P.*: A leértékelésnek és a vámpolitika megváltoztatásának következményei Kongóban. — *Olesen H. C.*: A gazdasági helyzet Dániában. — *Bacher E. L.*: Az Egyesült Államok külkereskedelmének fejlődése. — *Solitander A.*: A finn fatermék ipar. — *Leslie Burgin E.*: Nagy-Britannia vas- és fémipara az utolsó évek folyamán. — *Bellegarde D.*: A Haitii köztársaság és Belgium. — *Hevesy P.*: A világ búzatermése. — *Olivetti G.*: A japán verseny és az európai ipar. — *Bokalderis J.*: Lettország külkereskedelmének iránya. — *Norton de Matlos*: Portugália gyarmati mérlege 1936-ban. — *Lima Basto E. A.*: A pénz értékváltozásának hatása a mezőgazdasági munkabérekre és árakra. — *Richards C. S.*: A jelenlegi gazdasági helyzet Dél-Afrikában. — *Bilimovitch A.*: Kereskedelmi kapcsolatok Belgium és Jugoszlávia között. — (105. sz.). — *Frowein*: A nemzetközi pénzügyi megegyezés. — *Mender Casariego*: Argentina petróleumproblémája. — *Strigl R.*: Ausztria devizapolitikája. — *Frey O.*: A belga gyémánt-

ipar és az anversi gyémántkereskedelem. — *Martougin A.*: A kereskedelmi és iparkamarák szervezete és szerepe Belgiumban. — *Hauch H.*: A dán mezőgazdaság. — *Vaucher G.*: Egyiptom költségvetése az angol megegyezés után. — *Modeen G.*: Finnország ipara a gazdasági világválság alatt. — *Thery R.*: A nemzetközi forgalom normális alapkra helyezésének feltételei. — *Csizik B.*: Magyarország és a devizaforgalmat korlátozó rendelkezések megszüntetése. — *Kriksciunas J.*: A litván mezőgazdaság fejlődése a mezőgazdasági válság alatt. — *Wehrer A.*: Luxemburg nagyhercegség külkereskedelme a belga-luxemburgi gazdasági unió keretében. — *Matsuoka Y.*: A Mandzsú állam megszületése és létjogosultsága gazdasági szempontból. — *Gielen*: Maestricht vidékének hajózható útjai. — *Mandele K. P.*: A holland forint. — *Kozuchowski J.*: A lengyel ipar a válság alatt. — *Kaufmann O.*: A román külkereskedelem fejlődése és a klíring-egyezmények. — *Boehler E.*: Svájc pénzügyei és a válság. — *Kemal Tengirszen Y.*: A munkaügyi törvényhozás Törökországban. — *Schumann C. G. W.*: Délafrika külkereskedelmének új irányai. — (106. sz.). — *Nedeltcheff C.*: Bulgária külkereskedelme. — *Serruys M.*: A Kongói Ipari és Kereskedelmi Társaság alapításának ötvenedik évfordulója. — *Jacobsen W.*: Dánia ipari kivitele. — *Arnaud R.*: Franciaország külkereskedelme a leértékelés óta. — *Maffei J.*: A brit gyarmati közgazgatás. — *Lefevre M.*: A kereskedelmi kapcsolatok kérdése Marokkóban. — *Haaland Ch.*: A norvég fegyverkezés jellege és hivatása. — *Sejer-*

sied Bodtke J.: Norvégia kölcsönei az utóbbi évek folyamán. — Janta-Potczynski L.: A lengyel gazdaságpolitika fordulata. — Duarte T.: Portugália renaissance-a tengerentúli gyarmatai révén. — Tabacovich N.: A gazdasági világválság lefolyása Romániában. — Geer G.: A vasipar Svédországban. — Preiss D.: Cseh-Szlovákia gazdasági helyzete tekintettel Közép-Európa és Délkelet-Európa államaira. — Radosavljevic M.: A szabadkereskedelem mint eszköz a válság elleni védekezésben.

Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik (143. köt. 4. sz., Jena 1936., ném.). — Huhle F.: A gazdasági élet ellenőrzése a fogyasztás oldaláról mint a gazdaságpolitika feladata. — Meusch H.: A kézműipar a Németbirodalomban. — (5. sz.). — Hoernigk R.: A német fogyasztási szövetkezetek. — A nemzetközi pénz- és tőkepiac és az egyes államok piacainak alakulása 1935-ben. — (6. sz.). — Fossati E.: Vizsgálódások a termelési folyamatról a korporatív gazdaságban. — Muhs K.: Az árak és a termelés hullámozásának párhuzamossága. — Apelt K.: A német textilipar problémái. — A nemzetközi pénz- és tőkepiac és az egyes államok piacainak alakulása 1935-ben. — (144. köt. 1. sz.). — Wildbrandt R.: A vásárlóerő megújulása. — Pfister B.: Az angol és a német munkapiac statisztika. — Hobrecker A.: A német elektromos energiagazdaság az energiagazdasági törvény tükrében. — Oberschall A.: A német szociális tagozódása Cseh-Szlovákiában. — (2. sz.). — Blotenberg J.: A tojáseladás szövetkezeti szabályozása és a tojásgazdaság rendezése Németországban. — (3. sz.). — Navratil Á.: A haszonelméletek helyes értelmezése. — Linhardt H.: A vezetők személyes képességének szerepe a brit Investment Trustöknél. — Mahr A.: A mellékfoglalkozásos telepítések közgazdasági jelentősége. — (4. sz.). — Balás K.: A népesedés kvantitatív problémája és a nemzetközi megegyezés. — Geck L. H. Ad.: Munkások mint vállalkozók vagy üzemigazgatók Franciaországban. — Jache O.: A munkakönyv. — Hoernle R. F. A.: A faji probléma Délafrikában. — (5. sz.). — Geck L. H. Ad.: Munkások mint vállalkozók vagy üzemigazgatók Franciaországban. — Seeberg S.: A generációk tartama és a népességszaporodás. — (6. sz.). — Zimmermann W.: A munkások szabadideje és szabadsága. — Kock K.: Gazdaságpolitika és gazdasági fellendülés Svédországban az 1933—1936. években. — (145. köt. 1. sz., 1937.). — Abel W.: Az ár a mezőgazdasági piacrendezésben. — Thurnwald R. C.: A gyarmati kérdés. — Wolff G.: Az átlagos életkor és a halandóság a Németbirodalomban a háború előtt és után. — (2. sz.). — Dietze C.: A kényszer-szindikátusok mint az agrár árpolitika eszközei. — Scheffbuch A.: Svédország gazdasági fellendülése valutapolitikájának keretében. — Huhle F.: A kompenzációs üzlet a német kereskedelempolitika keretében a gazdasági válság óta. — Weiland R.: A fiatalság gondozása Svájcban. — (3. sz.). — Zizek F.: A nem reprezentatív jellegű statisztikai részfelvételek. — Hennig R.: Észak-Szibéria és az orosz sarkvidék megnyitása a világkereskedelem számára. — Sommer A.: A német takarékpénztár-ügy újra rendezése. — Danaillow G. Th.: Bulgária szociális és gazdasági struktúrája. — (4. sz.). — Navratil Á.: Gazdaság és jog. Az egyszerű és összetett gazdasági jelenségek elmélete. — Vöchting F.: Az olasz belső telepítés. — Mönch H.: A munkásvédelem és a munkaidő Németországban 1933 óta. — Laufenburger H.: A konjunktúrapolitika változásai Franciaországban. — Ungern-Sternberg R.:

A gazdasági konjunktúra és a születések gyakorisága. — Dreydorff R.: Egy új birodalmi lakás-számlálás végrehajtása. — (5. sz.). — Roedern: Az élelmiszerellátás biztosítása a kisbirtokok terméseredményeinek javítása által. — Speer J.: A fa mint nyersanyag a német gazdasági életben. — A nemzetközi pénz- és tőkepiac és az egyes államok piacainak alakulása 1936-ban. — (6. sz.). — Ischboldin B.: A Dunavölgye és a középeurópai jövő. — A nemzetközi pénz- és tőkepiac és az egyes államok piacainak alakulása 1936-ban.

Mezőgazdasági Közlöny (10. évf. 5. sz., Budapest 1937, m.). — Schandl K.: Földbérlet-szövetkezetek Magyarországon. — (6-7. sz.). — Neubauer Gy.: A mezőgazdaság és az ipar ellentéte. — Kesztyüs L.: A tiszántúli kis- és nagybirtok közteherviselése.

Városi Szemle (23. évf. 3. sz., Budapest 1937, m.). — Márffy E.: A közháztartások gazdálkodása. — Salamon G.: A székesfőváros közegészségügyi intézményei. — Magyary Z.: A közigazgatás legfőbb vezetése szervezési szempontból. — Manninger V.: A rákbetegség gyakorisága Budapesten és Magyarországon.

Városok Lapja (32. évf. 10. sz., Budapest 1937, m.). — A magyar városok és a belvízi hajózás. — Déznai V.: A világ nagyvárosainak statisztikája. — Sebestyén L.: Városaink bevételi gazdálkodásának bírálata.

Wirtschaft und Statistik (17. évf. 12. sz., Berlin 1937, ném.). — A világ légiforgalmának fejlődése. — A gyógyintézetek 1935-ben. — (13. sz.). — Az építkezési költségek és a beruházások a lakásépítkezéseknél 1933-tól 1935-ig. — A szesztermelés és -eladás az 1935/36. üzemi évben. — A német tengerhajózás fizetési mérlege 1936-ban. — A közúti vasutak személyforgalma. — Az élelmiszerek kiskereskedelmi árának időszerű ingadozása. — Az óra- és hetibérek alakulása az iparban 1936-ban. — A birodalmi adók az 1936/37. számadási évben. — Adatok a ruházati kisipar üzemi szervezetéhez és költségalakulásához.

Weltwirtschaftliches Archiv (45. köt. 2. sz., Kiel-Jéna 1937, ném.). — K'ung H. H.: Kína iparának fejlődése. — Hsien-Ding Fong: Kína iparosodása különös tekintettel a falusi iparokra. — Hai-Fong Cheng: Kína iparosodása és a munkapiac. — Chi Chu: A tőke, Kína iparosodásának alapja. — Ssu-Mu Liang: Tőke- és valuta-problémák kapcsolatban Kína iparosodásával. — Ho-Sen Chen: Kína szállítmányozási viszonyainak fejlődése és lehetőségei tekintettel az iparosodásra. — Chun Y.-S.: Kína iparosodása és a vasútügy. — Liang-Jén Chang: A postaügy és az iparosodás Kínában. — Kuo P. W.: Az iparosodás és a külkereskedelem Kínában. — Casper K.: Németország és Kína kölcsönös áruforgalma. — Hasenclever Ch.: Bibliográfia Kína iparosodásának kérdéséhez. — (3. sz.). — Pedersen J.: Az állami pénzgazdaság néhány problémája. — Lautenbach W.: J. M. Keynes kamatelméletéhez. — Simmons E. C.: A merev árak jelentősége a pénzügyi szempontról. — Forstmann A.: A produktív és nem inflációs hitel. — Braeutigan H.: Automatikus defláció, semleges pénz és tőkeképződés. — Pflaiderer: A negyedik nemzetközi agrártudományos konferencia. — Pertot V.: A búzagazdaság szabályozása Jugoszláviában.

Wirtschaftsdienst (22. évf. 7. sz., Hamburg 1937, ném.). — Krämer K.: Nagy-Britannia pénzügyi politikája. — (8. sz.). — Pritzkolet K.: Az automobil exportára. — Schley E.:

A német gépjárműgazdaság nyersanyagszükségletének biztosítása és kiviteli sikerei. — (9. sz.). — *Huhle F.*: A német gépkivitel. — (10. sz.). — *Pritzkoleit K.*: A gabona világpiac. — (11. sz.). — *Huhle F.*: A népességszám mint iparosodási tényező. — *Marquardt P.*: Hamburg és Bréma szerepe a tengeri forgalomban 1936-ban. — (12-13. sz.). — *Kinder H.*: Hamburg népesedéspolitikai kérdései. — *Krämer K.*: Franciaország gazdasági és pénzügyi problémája. — *Pritzkoleit K.*: A minőség kérdése az iparban. — (14. sz.). — *Oberascher L.*: A jegybankok 1936-ban, a fegyverkezés évében. — *Gross H.*: Az amerikai kereskedelempolitika. — (15. sz.). — *Muhle H.*: A cukor világpiaci helyzete. — *Drews M.*: A világkereskedelmi konjunktúra és a német külkereskedelem. — (16. sz.). — *Biehl M.*: A műgyapjú Angliában és Amerikában. — *Sachtleben R.*: A természetes és a mesterséges kaucsuk a világkereskedelemben. — (17. sz.). — *Huhle F.*: Belső piac és iparosítás. — *Schneider H. J.*: Az amerikai ócskavas mint világpiaci tényező. — *Drews M.*: Németország növekvő külkereskedelmi forgalma.

Zeitschrift für schweizerische Statistik und Volkswirtschaft (72. évf. 3. sz., Bern 1936, ném.). — *Higy C.*: A kantonok és községek pénzügyi részesedésének gazdasági alapjai. — *Freudiger H.*: A berni cipészipar.

— *Schwarz A.*: Kis és nagy statisztikai felvételek feldolgozása. — *Walter J. E.*: A Bortkiewicz-féle érték- és árszámítás problémájához. — *Schenker O.*: A népességi statisztika különböző kérdései. — A svájci kereskedelem az 1929. évi üzemi felvétel adatai alapján. I. — *Oppenheimer F.*: A földreform története. — Svájci bankstatisztika az 1935. évre. — (4. sz.). — *Schulthess E.*: A leértékelés és annak gazdasági következményei. — *Grabowsky A.*: A nyersanyagprobléma. — *Masneta A.*: Az állam beavatkozása az áralakulásba és annak hatása. — A svájci kereskedelem az 1929. évi üzemi felvétel adatai alapján. II. — *Hahn A.*: A rövidtartamú tőzsdei árfolyamhullámzások. — Egy intenzívebb földhasználat és település lehetőségei a Glatt völgyében. — *Sultan H.*: Az államgazdaság és a konjunktúra. — (73. évf. 1. sz., 1937.). — *Gurtner H.*: Egy gyógyhely gazdasági helyzete. — A svájci kereskedelem az 1929. évi üzemi felvétel adatai alapján. III. — *Häberlin H.*: A bérek és járadékok csökkentésének hatása a szövetségi biztosítópénztárakra és javaslat azoknak szanálására. — Az építőtakarékok 1935-ben. — *Giordano A.*: Az olasz-svájci gazdasági kapcsolatok és azok kiterjesztésének lehetőségei. — *Giordano A.*: Svájc külkereskedelme Bulgáriával és Görögországgal. — *Finckenstein*: A mezőgazdaság strukturális változásai.

K Ü L Ö N F É L E

Magyar Statisztikai Társaság.

Société Hongroise de Statistique.

Előadóülések. — *Séances d'études.*

Résumé. A la séance du 1er juin 1937, le fauteuil présidentiel était occupé par M. Jules de Konkoly Thege. A l'ordre du jour figurait le discours de réception de M. Jules Neubauer, membre ordinaire, discours portant pour titre: „L'importance, la répartition et les charges fiscales de la fortune nationale et du revenu national de la Hongrie.“ Le président de la séance, M. Jules de Konkoly Thege, fit ensuite des observations au sujet des idées développées par M. Neubauer.

*

A Társaság június 1-én Konkoly Thege Gyula elnöklésével lefolyt előadóülésén Neubauer Gyula r. tag tartotta meg székfoglaló előadását: „A magyar nemzeti vagyon és jövedelem nagysága, megoszlása és adóterhe“ címen. Az előadást folyóiratunk egyik következő számában közöljük.

Konkoly Thege Gyula elnök köszönetet mond az értékes és érdekes előadásért, mellyel előadó, akinek munkásságát közel 20 év óta ismeri és nagyra értékeli, a teljesjogú tagok sorába lépett. Az idő előrehaladott volta miatt vitát nem indít, a Társaság azonban örömmel venné, ha Matolcsy Mátyás r. tag székfoglalójában, esetleg Varga István r. taggal közösen tartandó előadásban térne ki az

elhangzott kritikára. Sir J. Stamp az angol kir. Statisztikai Társaság jubiláris közgyűlésén tartott előadásában a nemzeti jövedelemszámításokról megemlékezve, Fellner Frigyes számítási módszerét magyar módszernek nevezi. Rámutat azonban arra is, hogy a sokféle számításmód közül bármelyiket is használjuk, a végeredmény nagyjából azonos. Nehéz problémáról van szó s a kritika, amelyet előadó alkalmazott, nem bánthat senkit, hanem csak a tudományt viszi előbbre. A nemzeti vagyon, a nemzeti jövedelem számítása ma már a legkülönbözőbb módszerekkel dolgozik, de az adóstatisztika még mindig gyermekcipőben jár. Pedig e három együtt, helyesen megfogva, a legalkalmasabb valamely ország igazi gazdasági helyzetének feltárására. Felveti a gondolatot, hogy a Magyar Statisztikai Társaság tartson ankétet e három probléma tárgyalására, amely által legalább a hazai tudományban egységes álláspont alakulhatna ki e sokat vitatott kérdésekben. Ami az adóstatisztikát illeti, az évekkel ezelőtt megindított munkálatok talán megfelelnek a pénzügyi hatóságok céljára, de még korántsem kielégítők a közigazdasági élet számára. A Statisztikai Társaság ankétjének eredménye alapján azután a pénzügyminisztériumtól az adóstatisztika megfelelő fejlesztését lehetne kérni.

A német gépjárműgazdaság nyersanyagszükségletének biztosítása és kiviteli sikerei. — (9. sz.). — *Huhle F.*: A német gépkivitel. — (10. sz.). — *Pritzkoleit K.*: A gabona világpiac. — (11. sz.). — *Huhle F.*: A népességszám mint iparosodási tényező. — *Marquardt P.*: Hamburg és Bréma szerepe a tengeri forgalomban 1936-ban. — (12-13. sz.). — *Kinder H.*: Hamburg népesedéspolitikai kérdései. — *Krämer K.*: Franciaország gazdasági és pénzügyi problémája. — *Pritzkoleit K.*: A minőség kérdése az iparban. — (14. sz.). — *Oberascher L.*: A jegybankok 1936-ban, a fegyverkezés évében. — *Gross H.*: Az amerikai kereskedempolitika. — (15. sz.). — *Muhle H.*: A cukor világpiaci helyzete. — *Drews M.*: A világkereskedelmi konjunktúra és a német külkereskedelem. — (16. sz.). — *Biehl M.*: A műgyapjú Angliában és Amerikában. — *Sachtleben R.*: A természetes és a mesterséges kaucsuk a világkereskedelemben. — (17. sz.). — *Huhle F.*: Belső piac és iparosítás. — *Schneider H. J.*: Az amerikai ócskavas mint világpiaci tényező. — *Drews M.*: Németország növekvő külkereskedelmi forgalma.

Zeitschrift für schweizerische Statistik und Volkswirtschaft (72. évf. 3. sz., Bern 1936, ném.). — *Higy C.*: A kantonok és községek pénzügyi részesedésének gazdasági alapjai. — *Freudiger H.*: A berni cipészipar.

— *Schwarz A.*: Kis és nagy statisztikai felvételek feldolgozása. — *Walter J. E.*: A Bortkiewicz-féle érték- és árszámítás problémájához. — *Schenker O.*: A népességi statisztika különböző kérdései. — A svájci kereskedelem az 1929. évi üzemi felvétel adatai alapján. I. — *Oppenheimer F.*: A földreform története. — Svájci bankstatisztika az 1935. évre. — (4. sz.). — *Schulthess E.*: A leértékelés és annak gazdasági következményei. — *Grabowsky A.*: A nyersanyagprobléma. — *Masneta A.*: Az állam beavatkozása az áralakulásba és annak hatása. — A svájci kereskedelem az 1929. évi üzemi felvétel adatai alapján. II. — *Hahn A.*: A rövidtartamú tőzsdei árfolyamhullámzások. — Egy intenzívebb földhasználat és település lehetőségei a Glatt völgyében. — *Sultan H.*: Az államgazdaság és a konjunktúra. — (73. évf. 1. sz., 1937.). — *Gurtner H.*: Egy gyógyhely gazdasági helyzete. — A svájci kereskedelem az 1929. évi üzemi felvétel adatai alapján. III. — *Häberlin H.*: A bérek és járadékok csökkentésének hatása a szövetségi biztosítópénztárakra és javaslat azoknak szanálására. — Az építőtakarékok 1935-ben. — *Giordano A.*: Az olasz-svájci gazdasági kapcsolatok és azok kiterjesztésének lehetőségei. — *Giordano A.*: Svájc külkereskedelme Bulgáriával és Görögországgal. — *Finckenstein*: A mezőgazdaság strukturális változásai.

K Ü L Ö N F É L E

Magyar Statisztikai Társaság.

Société Hongroise de Statistique.

Előadóülések. — *Séances d'études.*

Résumé. A la séance du 1er juin 1937, le fauteuil présidentiel était occupé par M. Jules de Konkoly Thege. A l'ordre du jour figurait le discours de réception de M. Jules Neubauer, membre ordinaire, discours portant pour titre: „L'importance, la répartition et les charges fiscales de la fortune nationale et du revenu national de la Hongrie.“ Le président de la séance, M. Jules de Konkoly Thege, fit ensuite des observations au sujet des idées développées par M. Neubauer.

*

A Társaság június 1-én Konkoly Thege Gyula elnöklésével lefolyt előadóülésén Neubauer Gyula r. tag tartotta meg székfoglaló előadását: „A magyar nemzeti vagyon és jövedelem nagysága, megoszlása és adóterhe“ címen. Az előadást folyóiratunk egyik következő számában közöljük.

Konkoly Thege Gyula elnök köszönetet mond az értékes és érdekes előadásért, mellyel előadó, akinek munkásságát közel 20 év óta ismeri és nagyra értékeli, a teljesjogú tagok sorába lépett. Az idő előrehaladott volta miatt vitát nem indít, a Társaság azonban örömmel venné, ha Matolcsy Mátyás r. tag székfoglalójában, esetleg Varga István r. taggal közösen tartandó előadásban térne ki az

elhangzott kritikára. Sir J. Stamp az angol kir. Statisztikai Társaság jubiláris közgyűlésén tartott előadásában a nemzeti jövedelemszámításokról megemlékezve, Fellner Frigyes számítási módszerét magyar módszernek nevezi. Rámutat azonban arra is, hogy a sokféle számításmód közül bármelyiket is használjuk, a végeredmény nagyjából azonos. Nehéz problémáról van szó s a kritika, amelyet előadó alkalmazott, nem bánthat senkit, hanem csak a tudományt viszi előbbre. A nemzeti vagyon, a nemzeti jövedelem számítása ma már a legkülönbözőbb módszerekkel dolgozik, de az adóstatisztika még mindig gyermekcipőben jár. Pedig e három együtt, helyesen megfogva, a legalkalmasabb valamely ország igazi gazdasági helyzetének feltárására. Felveti a gondolatot, hogy a Magyar Statisztikai Társaság tartson ankétet e három probléma tárgyalására, amely által legalább a hazai tudományban egységes álláspont alakulhatna ki e sokat vitatott kérdésekben. Ami az adóstatisztikát illeti, az évekkel ezelőtt megindított munkálatok talán megfelelnek a pénzügyi hatóságok céljára, de még korántsem kielégítők a közigazdasági élet számára. A Statisztikai Társaság ankétjének eredménye alapján azután a pénzügyminisztériumtól az adóstatisztika megfelelő fejlesztését lehetne kérni.

XV. ünnepi ülés Szombathelyen. — XVe séance solennelle, à Szombathely.

Résumé. La Société a organisé sa XVe séance solennelle à Szombathely, un des centres culturels de la Hongrie occidentale. De Budapest, près de soixante-dix participants sont venus à Szombathely. Après avoir visité les curiosités les plus remarquables de la ville et la célèbre église de Ják (bâtie au XIIIe siècle), la Société a tenu sa séance solennelle dans la salle d'honneur de la préfecture du comitat Vas. Outre les notabilités de la ville et du comitat, les représentants des ministères et de plusieurs autorités et institutions ont assisté à la séance. Après le discours présidentiel, prononcé par le vice-président, M. Frédéric Pogány, qui remplaçait le président Alojs Kovács, empêché de venir à Szombathely, MM. Coloman Horváth, „alispán“ du comitat Vas et Édouard Ujváry, maire de la ville départementale de Szombathely, ont salué la Société. M. Zoltán Bencs, membre ordinaire, a fait ensuite une conférence vivement applaudie sous le titre de: „La statistique et l'ordre mystérieux de la Vie“. Le lendemain, les participants ont fait une excursion à Kőszeg, ville voisine d'un site pittoresque, puis ils ont visité le château-fort de Léka (Lockenhaus), situé sur le territoire enlevé à la Hongrie au profit de l'Autriche.

*

A Társaság 1937 június hó 5-én Szombathelyen tartotta meg XV. ünnepi ülését, amely legszebb sikerrel folyt le. Vas vármegye és Szombathely város nagy előzékenységgel és megértéssel karolta fel az ünnepi ülés ügyét. A rendezés munkájában Ujváry Ede szombathelyi polgármester és Szepesházy Róbert, az Idegenforgalmi Iroda vezetője fáradozott nagy ügyszeretettel. A Budapestről megjelent mintegy hetven résztvevő két külön vasúti kocsiban utazott le Szombathelyre. Az állomáson Ujváry Ede polgármester a város tisztikara élén üdvözölte a Társaságot. Az üdvözlésre Pogány Frigyes alelnök válaszolt, aki a megjelenésében betegsége miatt akadályozott Kovács Alajos elnököt helyettesítette. Délután a résztvevők a város nevezetességeit s a híres jáki templomot tekintették meg. Este fél hét órakor vette kezdetét a Társaság XV. ünnepi ülése a vármegyeház színházának dísztermében. Az üléstermet a megjelent előkelő közönség a zsúfolásig megtöltötte.

Pogány Frigyes elnök a megjelentek üdvözlése után bejelentette, hogy az ünnepi ülésen a hatóságok és intézmények a következő megbizottak által képviseltették magukat:

miniszterelnök: Bencs Zoltán miniszteri tanácsos,

belügyminiszter: Kovacsics Gyula miniszteri osztálytanácsos,

pénzügyminiszter: Frimmel Gyula miniszteri tanácsos,

iparügyi miniszter: vitéz Guóthfalvy Dorner Zoltán miniszteri osztálytanácsos,

kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter: Nánássy János miniszteri osztálytanácsos,

vallás- és közoktatásügyi miniszter: Liber Béla tankerületi kir. főigazgató,

igazságügyminiszter: Zehery Lajos miniszteri tanácsos,

honvédelmi miniszter: vitéz Jány Gusztáv tábornok, vegyesdandárparancsnok,

földművelésügyi miniszter: Utassy Béla miniszteri tanácsos,

Legfőbb Állami Számvevőszék: Lobmayer Iván a Legfőbb Állami Számvevőszék osztályfőnöke,

Budapest Székesfőváros: Illyefalvi I. Lajos, a Székesfővárosi Statisztikai Hivatal igazgatója,

Vas vármegye: Ostffy Lajos főispán és Horváth Kálmán alispán,

Szombathely megyei város: Ujváry Ede polgármester,

Szombathelyi katolikus püspökség: Grósz József orthosiai felszentelt püspök, győri kanonok,

Országos Statisztikai Tanács: Dobrovits Sándor miniszteri tanácsos,

Központi Statisztikai Hivatal: Konkoly Thege Gyula miniszteri osztályfőnök, a Központi Statisztikai Hivatal elnöke,

Magyar Nemzeti Bank: Judik József, a Magyar Nemzeti Bank igazgatóhelyettese,

Országos Társadalombiztosító Intézet: Gortvay György, OTI orvosigazgató,

Fejér vármegye: Heller András tb. főszolgabíró,

Magyar Külügyi Társaság: Eöttevényi Olivér ny. főispán, a Külügyi Társaság ügyvezető alelnöke,

Magyar Történelmi Társulat: Pálffy Ilona országos alleveáltárnok,

Magyar Meteorológiai Társaság: Réthly Antal, az Országos Meteorológiai és Földmágnassági Intézet igazgatója,

Magyar Földrajzi Társaság: Thirring Gusztáv, a Székesfővárosi Statisztikai Hivatal ny. igazgatója,

József Nádor Műegyetem Statisztikai és Gazdaságpolitikai Szemináriuma: Schweng Lóránt adjunktus.

Ezután Pogány Frigyes elnök a következő megnyitó beszédet mondta:

Pogány Frigyes: Elnöki megnyitó.

Mindenekelőtt a hallgatóság elnézését kérem, hogy elnöki teendőimnek ellátására kellően felkészülni nem tudtam, minthogy Kovács Alajos elnök akadályoztatásáról csak az utolsó órában értesültem.

A statisztika sokak előtt ellenszenves szó, s meglehet, ez az oka, hogy a magyar nyelvészek és statisztikusok nem is keresnek rá jó magyar elnevezést. A közállapotoknak számmal való illusztrálására, ami a statisztika lényege, nehéz is volna megfelelő magyar szót találni. A statisztika ellenszenves azért is, mert követelődző és kötelező. Ki szeret parancsra adni? Az adatszolgáltatás igen kényes kérdéseket érint: vagyon, jövedelem, magánélet, lakás és kulturális viszonyok, életkor, különösen a nők életkora, mindmegannyi kelletlenül megválaszolt kérdés. Adat és adó, adatszolgáltatás és adófizetés, közös gyökérből származnak s velük, egy anyaméhben is születtek. A statisztika gyakran célpontja olcsó élcelődésnek és gúnynak, hiszen *Eötvös* szerint mindent és mindennek az ellenkezőjét be lehet vele bizonyítani. A statisztikát száraz tudománynak is tartják, számnak, számtömegnek, számrengetegnek hívják, amelyben az eligazodás sokszor lehetetlennek látszik.

Nos hát, nem így van? Nem a Statisztikai Társaság tagjaihoz intézem e kérdést, nem is a rajtuk kívül itt megjelent művelt közönséghez. Mondjuk, hogy önmagamhoz, de nemcsak a magam, hanem az Önök nevében is felelek rá.

Tudományos problémákkal, társadalmi témákkal, közéleti jelenségekkel, közgazdasági kérdésekkel, nemzetközi viszonyokkal hivatalból, hivatásból vagy magánpasszióból foglalkozók ma már nem lehetnek ezen a véleményen. Az ilyenek hűségesen szolgáltatják a kívánt adatokat. Hiszen munka- és hivatáskörükben maguk is rovatoznak, arányokat és átlagokat számítanak, szóval statisztikáznak. Sőt több-kevesebb részletezéssel, saját gazdaságukban, magánháztartásukban is teszik ezt.

Mit bizonyít ez? Mit bizonyít az, hogy napról-napra többen vannak a hivatásosak mellett a magánstatisztikusok is. Nyilván a statisztika nélkülözhetetlen voltát bizonyítja.

S nézzünk csak körül egy kissé! Hiszen alig van ma már az állami, a társadalmi, a gazdasági életnek olyan köre, amelyben a felmerülő kérdések és helyzetek tömege ne szorulna statisztikai kutatásra és megvilágításra. Lehetne-e ezekbe közszempontból szabályozólag beleszólni statisztika nélkül? Itt érek azokhoz a műhelyekhez, szinte gyárszerű tudományos telepekhez, amelyek az államtudományoknak ezt az ágát és segítőtársát művelik. Nem szólok itt az egyetemi és más főiskolai katedrákról, amelyeknek gazdái elismert, széles látókörű, nagyműveltségű tudósok, s nem a különböző hivatalokban és intézetekben serénykedő statisztika-

kusokról. De szólnom kell a magyar statisztikai hivatalokról. Ezekkel kapcsolatban is csak két momentumot említek meg a sok említésre méltó közül: *a mindig s mindenben pártatlan igazságkeresést s a feltétlen, meg nem alkuvo hazafiúi érzést.* Valóban büszkék lehetünk statisztikai hivatalainkra. A pártatlan igazságkeresésnek ugyanis szükségszerű velejárója a statisztikailag megvilágítandó viszonyok és helyzetek széleskörű előzetes tanulmányozása, az azokra ható okok, az azokban érvényesülő jelenségek előzetes megismerése. Ki tudna jó kérdőívet szerkeszteni egy iskola számára, ha az annak szervezetét, működését szabályozó törvényeket és rendeleteket nem ismeri? Avagy egy gyártelep számára, ha az abban lévő felszerelés, az ott gyártott cikkek stb. felől nem lenne teljesen tisztában. E szakszerű előkészület biztosíték, hogy az ennek alapján megtervezett és végrehajtott adatgyűjtés eredményeivel nem lehetséges mindent és mindennek az ellenkezőjét bizonyítani. A lángoló magyar érzés, amely ezeket a hivatalokat és tisztikarukat felállításuk óta jellemzi, garancia arra, hogy munkájukban az igazi nemzeti érdekek érvényesülnek. Ezekben a hivatalokban nagyon jól tudják, hogy a szépítés, az önámítás nem hazafiúi érdek. Engedjék meg, hogy egy epizódot felemlítsek. Prágában, 1921-ben, egy tárgyalás alkalmával a szememre vetették a cseh külügyminisztérium emberei, hogy népszámlálásainkban rengeteg tótot tüntettünk el. Mily kapóra jött nekem, hogy mint volt aktív statisztikus, az 1900. évi népszámláláskor a számlálóbiztosok és az adatfeldolgozók egyik beoktatója és a feldolgozási munkálatok vezetője, megcáfoltam ezt a hazug állítást, hivatkozva arra is, hány község anyagát küldtük vissza, vagy javítottuk át, ahol a számlálóbiztosok túlbuzgalma „szépített”. Ha a csehek is így járnának el, nem kellene most felpanaszolnunk a felvidéki magyar városok jellegének elsikkasztását. Statisztikai hivatalainknak ez a hazafias szelleme éppen a magyar hivatalos statisztika pártatlanságának is egyik alátámasztó pillére.

Hivatásos statisztikusainknak ez a jellemzése érthetővé teszi, hogy a M. Kir. Központi Statisztikai Hivatal államférfiak, politikusok és tudósok iskolája.

Ezek között nem egy világos cáfolata a statisztika száraz voltának. *Vargha* Gyula neves, kiváló költő is volt. *Buday* László ugyancsak mint költő, szépíró és publicista kezdte fényes pályafutását, amelynek zenitjére csak azért nem jutott fel, mert idő előtt szólította őt el a könyörtelen halál. Ily poétalelkű emberek semmi esetre sem lettek volna „száraz” tudomány művelői. És nem volnék méltó a statisztikus névre és e tudós társaság tagságára, ha utolsóként a leghálásabb szeretettel meg nem emlékeznék *Buday* mellett másik mesteremről: a Pécs melletti kis Rácváros szülöttéről, a leg-

vérbelibb magyar statisztikusról, *Vizaknay* Antalról. A halkszavú, de zengő tollú, reggeltől estig íróasztala mellett ülő tudós akadémikusról, erről a valóságos statisztikai fenoménről, akinek neve ma azért kevésbé ismert, mert a szerény tudósnak volt mintaképe. Nagyértékű vezércikkeit is névtelenül küldte be a Budapesti Hírlap szerkesztőségébe, amelynek — nagyon is korai halála után — fiókjában talált kéziratok nyomán, a róla írt nekrológban én adtam tudtára, hogy ki volt az előtte addig ismeretlen, finom tollú, mélyen szántó vezércikkírója. Végtelen szerénysége mellett korai halála is oka annak, hogy ma olyan kevesen ismerik nevét. A statisztikai kiadványok mellett a statisztikai hivatal irattára valóságos kincsesbányája az ő szellemi kincseinek, amelyeket memorandumokban, tanulmányokban, felterjesztésekben szórt szét. A mindenség alkotója ő benne mintázta meg a tökéletes statisztikust.

A Statisztikai Társaság alapítói között — a statisztika még első nagyjain kívül — ott látjuk még a magyar kultúra nagy fejlesztőjét, *Klebelsberg* Kunót, aki már fajmentő ifjúkori munkásságát is természetszerűleg a statisztika fáklyájának lobogása mellett végezte a Julián-egyesületben *Buday* Lászlót, *Kenéz* Bélát, *Kovács* Alajost és csekélységemet vonta be, mint titkárokat ebbe a munkába s aki ugyancsak önként értetődőleg iskolaszervező és építő nagy programunkat is lelkesítő statisztikusok előmunkálatai alapján végeztette. Talán nem érdektelen ennek kapcsán arról is megemlékezni, hogy ennek az iskolaépítési programnak a bölcsője is a statisztikai hivatalban ringott, amennyiben a megreformált tanügyi statisztika eredményeinek felhasználásával már 1910 körül vaskos memorandumok készültek ott Nagymagyarország minden vármegyéjéről s ezeket nem kisebb emberek készítették, mint *Vizaknay*, *Buday*, *Kenéz*, *Kovács*, *Bud* stb. S amikor *Klebelsberg* Kunó csekélységemet a Hivatal tanügyi osztályának és könyvtárának éléről maga mellé vette, a másfél évtizeden meg nem indult akció végül is a megvalósulás stádiumába lépett.

Ilyen csillagok fénylenek a magyar statisztikai tudomány egén, s ilyenek alapították meg a Magyar Statisztikai Társaságot, amely e hó 22-én éri meg alapításának 15. évfordulóját, s amelynek célja röviden a statisztika művelése, fejlesztése, népszerűsítése és tudományos kapcsolatok létesítése. E céljainak szolgálatában tartja évenként az ország más-más városában ünnepi üléseit. A Magyar Statisztikai Szemle ezekkel kapcsolatban az illető városnak és vidékének szenteli aktuális számát.

Mint hogy a statisztika népszerűsítése kimondott célja Társaságunknak, mai ünnepi ülésünkön itt az ország legműveltebb nyugati szélén alkalmas talajt látunk e célnak munkálására s ezért a tulajdonképpeni ünnepi előadás is e témakörben fog mozogni.

Büszke vagyok arra, hogy az előadó *Bencs* Zoltán mellettem kezdte meg pályáját s miután amúgy is tág körű ismeretei további kiszélesítésének céljából a kultuszminisztériumból kilenc hónapra a statisztikai hivatalba rendeltetett át, ott ő is statisztikussá lett.

Ünnepi ülésünket ezekután megnyitván, felkérem őt előadásának megtartására.

A nagy tetszéssel fogadott elnöki megnyitó után *Horváth* Kálmán, Vas vármegye alispánja örömét fejezte ki afelett, hogy a Magyar Statisztikai Társaság Szombathelyen tartja idei ünnepi ülését s hogy ennek a színhelyül a vármegye ősi székházának termét választotta. Az ünnepi ülés iránt a vármegye közönsége osztatlan érdeklődését nyilvánította.

Ujváry Ede Szombathely polgármestere rámutatott arra, hogy a statisztika, mely az élet minden viszonyát, rejtekét felkutatja, a politikai hatóságoknak, a városok vezetőinek is megadja azokat az ismereteket, amelyeken kiépíthetik közületük sorsát. A városok életberendezése a legbonyolultabb s ezért a városok fokozott mértékben szorulnak rá a statisztikára, melynek adatai nélkül célkitűzéseiket nem tudják megvalósítani. E tudatban üdvözlö a Magyar Statisztikai Társaságot, melynek ünnepi ülése lehetővé teszi, hogy a statisztika lényegét, jelentőségét a leghivatottabb ajkáról hallhassák a megjelentek. Köszöni, hogy a Magyar Statisztikai Szemle szombathelyi számával a statisztika olyan ajándékkal lepte meg a várost, melynek az kiváló hasznát veszi. Köszöni a kitüntetést, hogy a Statisztikai Társaság Szombathelyet választotta ünnepi ülése székhelyül s Isten áldását kéri a Társaság működésére.

Majd *Bencs* Zoltán r. tag tartotta meg ünnepi székfoglaló előadását: „*A statisztika és az Élet titokzatos rendje*“ címen, szünni nem akaró tettségnyilvánítástól kísérve. A nagyhatású előadást folyóiratunk más helyén közöljük.

Pogány Frigyes elnök köszönetet mondott a nagyértékű előadásért, amely a statisztika apológiáját zengte el magas tudományos színvonalon. Azzal az imaszerű kéréssel zárta be az ülést, hogy az előadó szép reménységei a magyar haza dicsőségére mielőbb valóra váljanak.

Este társasvacsoxa volt a Sabaria éttermében, amelyen *Pogány* Frigyes elnök a vendéglátókra, *Bencs* Zoltán r. tag Szombathelyre, *Ujváry* Ede szombathelyi polgármester a Magyar Statisztikai Társaságra, a Központi Statisztikai Hivatalra és a vendégekre, *Erekly* Károly a megjelent hölgyekre mondott pohárköszöntőt, *Zehery* Lajos r. tag pedig a képviselők nevében szólalt fel. Másnap a Társaság Kőszegre tett kirándulást. Kőszeg pályaudvarán vitéz *Nagy* Miklós polgármester üdvözölte a vendégeket, az üdvözlést *Pogány* Frigyes elnök

köszönte meg. A résztvevők megtekintették a város nevezetességeit, közben a Társaság küldöttsége koszorút helyezett *Waisbecker* Jenő népf. százados, a proletárdiktatúra mártirja sírjára. Ezután a résztvevők autóbuszon az Ausztriához csatolt területen

fekvő lékai (Lockenhaus) várat tekintették meg. A kőszegi Strucc éttermében rendezett társasbédén *Gyöngyös* Endre polgármesterhelyettes köszöntötte fel a Társaságot, majd *Pogány* Frigyes elnök mondott a városra és vezetőségére pohárköszöntőt.

XV. évi rendes közgyűlés. — *XVe Assemblée générale annuelle.*

Résumé. La Société a tenu le 15 juin 1937 sa XVe Assemblée générale annuelle sous la présidence de M. Alojs Kovács, président de la Société. M. Désiré Elekes, secrétaire général, a rendu compte de l'activité de la Société pendant la période 1936—37. M. Louis Thirring, secrétaire, lut son rapport au sujet des travaux du Comité hongrois pour l'étude scientifique des problèmes de la population. M. Jules Mike, trésorier, présenta le rapport financier relatif à l'exercice écoulé, et M. Louis Thirring, le rapport de la Commission chargée de vérifier les comptes. L'élection du nouveau président et des deux vice-présidents figurait également à l'ordre du jour, mais elle dut être ajournée, vu le petit nombre des membres présents. De cette sorte, l'Assemblée invitait le président, M. Alojs Kovács, et les vice-présidents, MM. Eugène Czettler et Frédéric Pogány, à pourvoir, jusqu'à l'élection, à la direction des affaires.

A Társaság, miután az 1937 június 7-ére összehívott közgyűlés határozatképtelen volt, június 15-én tartotta meg XV. évi rendes közgyűlését. Az ülésen *Kovács* Alajos a Társaság elnöke elnökölt. *Elekes* Dezső főtitkár beszámolt a Társaság 1936—1937. munkaévi működéséről, *Thirring* Lajos titkár pedig a Nemzetközi Népeségtudományi Unió Magyarországi Csoportjának jelentését terjesztette elő. *Mike* Gyula pénztáros a pénztári jelentést, *Thirring* Lajos pedig a számvizsgálóbizottság jelentését mutatta be, amelyeket a közgyűlés tudomásul vett. Ezután az elnök és a két alelnök választásának ügye került tárgyalásra, akiknek kétéves mandátuma lejárt. A közgyűlés, tekintettel a megjelent tagok csekély számára, az elnökség megválasztását elnapolta s felkérte *Kovács* Alajos elnököt, *Czettler* Jenő és *Pogány* Frigyes alelnököket az ügyek továbbvitelére.

Személyi hírek. — *Nouvelles.*

A Kormányzó Úr Ö Főméltósága folyó évi július hó 16-án kelt legfelsőbb elhatározásával a magyar királyi vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére *Illyefalvi* I. Lajos dr., magyar királyi kormányfőtanácsos, Budapest székesfőváros Statisztikai Hivatala igazgatója, szegedi magyar

királyi Ferenc József tudományegyetemi megbízott előadónak, az egyetemi oktatás és a tudományos irodalom művelése terén szerzett érdemei elismerésül az egyetemi nyilvános rendkívüli tanári címet adományozta.

Külföldi statisztikai társaságok.

Sociétés de statistique de l'étranger.

Amerikai Statisztikai Társaság. (*American Statistical Association.*) Évről-évre váltakozó helyen megtartott kongresszusszerű közgyűlései során az Amerikai Statisztikai Társaság 98. közgyűlését Chicagóban rendezte meg. A közgyűlést európai szemmel szokatlannak tűnő nagy érdeklődés kísérte: a Társaság 1875 tagja közül kb. 400-an jelentek meg Chicagóban. A közgyűlés 1936 december 28—30-án zajlott le; 32 (rendre különböző tárgycsoportot felölelő) szesszióján több, mint 100 előadás hangzott el. Az ülések egy részét a Társaság ezúttal is más, rokon tudományos testülettel¹⁾ kar-

öltve tartotta meg. Az elhangzott előadások, viták s a bemutatott jelentések ezúttal is nem a régi szokásnak megfelelő külön füzetben, hanem a „*Journal of the American Statistical Association*” néhány számába elosztva jelentek meg;¹⁾ ezen az

ing Teachers, American Economic Association, American Sociological Society, American Farm Economic Association, Conference on Income Research, American Political Science Association, American Public Welfare Association, Population Association of America és Conference on Price Research.

¹⁾ E rendszertelenebbül megjelenő dolgozatok címeinek felsorolását l. a Szemle folyóírat szemle rovatában.

¹⁾ U. m. Econometric Society, Institute of Mathematical Statistics, American Association for Labor Legislation, National Association of Market-

köszönte meg. A résztvevők megtekintették a város nevezetességeit, közben a Társaság küldöttsége koszorút helyezett *Waisbecker* Jenő népf. százados, a proletárdiktatúra mártirja sírjára. Ezután a résztvevők autóbuszon az Ausztriához csatolt területen

fekvő lékai (Lockenhaus) várat tekintették meg. A kőszegi Strucc éttermében rendezett társasabéden *Gyöngyös* Endre polgármesterhelyettes köszöntötte fel a Társaságot, majd *Pogány* Frigyes elnök mondott a városra és vezetőségére pohárköszöntőt.

XV. évi rendes közgyűlés. — *XVe Assemblée générale annuelle.*

Résumé. La Société a tenu le 15 juin 1937 sa XVe Assemblée générale annuelle sous la présidence de M. Alojs Kovács, président de la Société. M. Désiré Elekes, secrétaire général, a rendu compte de l'activité de la Société pendant la période 1936—37. M. Louis Thirring, secrétaire, lut son rapport au sujet des travaux du Comité hongrois pour l'étude scientifique des problèmes de la population. M. Jules Mike, trésorier, présenta le rapport financier relatif à l'exercice écoulé, et M. Louis Thirring, le rapport de la Commission chargée de vérifier les comptes. L'élection du nouveau président et des deux vice-présidents figurait également à l'ordre du jour, mais elle dut être ajournée, vu le petit nombre des membres présents. De cette sorte, l'Assemblée invitait le président, M. Alojs Kovács, et les vice-présidents, MM. Eugène Czettler et Frédéric Pogány, à pourvoir, jusqu'à l'élection, à la direction des affaires.

A Társaság, miután az 1937 június 7-ére összehívott közgyűlés határozatképtelen volt, június 15-én tartotta meg XV. évi rendes közgyűlését. Az ülésen *Kovács* Alajos a Társaság elnöke elnökölt. *Elekes* Dezső főtitkár beszámolt a Társaság 1936—1937. munkaévi működéséről, *Thirring* Lajos titkár pedig a Nemzetközi Népegyetemeni Unió Magyarországi Csoportjának jelentését terjesztette elő. *Mike* Gyula pénztáros a pénztári jelentést, *Thirring* Lajos pedig a számvizsgálóbizottság jelentését mutatta be, amelyeket a közgyűlés tudomásul vett. Ezután az elnök és a két alelnök választásának ügye került tárgyalásra, akiknek kétéves mandátuma lejárt. A közgyűlés, tekintettel a megjelent tagok csekély számára, az elnökség megválasztását elnapolta s felkérte *Kovács* Alajos elnököt, *Czettler* Jenő és *Pogány* Frigyes alelnököket az ügyek továbbvitelére.

Személyi hírek. — *Nouvelles.*

A Kormányzó Úr Ö Főméltósága folyó évi július hó 16-án kelt legfelsőbb elhatározásával a magyar királyi vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére *Illyefalvi* I. Lajos dr., magyar királyi kormányfőtanácsos, Budapest székesfőváros Statisztikai Hivatala igazgatója, szegedi magyar

királyi Ferenc József tudományegyetemi megbízott előadónak, az egyetemi oktatás és a tudományos irodalom művelése terén szerzett érdemei elismerésül az egyetemi nyilvános rendkívüli tanári címet adományozta.

Külföldi statisztikai társaságok.

Sociétés de statistique de l'étranger.

Amerikai Statisztikai Társaság. (*American Statistical Association.*) Évről-évre váltakozó helyen megtartott kongresszusszerű közgyűlései során az Amerikai Statisztikai Társaság 98. közgyűlését Chicagóban rendezte meg. A közgyűlést európai szemmel szokatlannak tűnő nagy érdeklődés kísérte: a Társaság 1875 tagja közül kb. 400-an jelentek meg Chicagóban. A közgyűlés 1936 december 28—30-án zajlott le; 32 (rendre különböző tárgycsoportot felölelő) szesszióján több, mint 100 előadás hangzott el. Az ülések egy részét a Társaság ezúttal is más, rokon tudományos testülettel¹⁾ kar-

öltve tartotta meg. Az elhangzott előadások, viták s a bemutatott jelentések ezúttal is nem a régi szokásnak megfelelő külön füzetben, hanem a „*Journal of the American Statistical Association*” néhány számába elosztva jelentek meg;¹⁾ ezen az

ing Teachers, American Economic Association, American Sociological Society, American Farm Economic Association, Conference on Income Research, American Political Science Association, American Public Welfare Association, Population Association of America és Conference on Price Research.

¹⁾ E rendszertelenebbül megjelenő dolgozatok címeinek felsorolását l. a Szemle folyóiratszemle rovatában.

¹⁾ U. m. Econometric Society, Institute of Mathematical Statistics, American Association for Labor Legislation, National Association of Market-

igen tartalmas és nagyterjedelmű folyóiraton kívül egyébként a Társaság újabban néhány oldalas „Bulletin”-ekben tájékoztatja a tagokat az egyesületi vonatkozású személyi és tudományos eseményekről. Irodalmi szempontból érdemel megemléítést, hogy a közgyűlésen *Willcox* a közelgő százéves fordulóra való tekintettel az amerikai statisztika és az egyesület történetének megírását hozta javaslatba.

A közgyűlés eseményei közül kiemelhetjük, hogy az 1936. évi elnök *Davis H. S.* utódául 1937-re *Burgess W. R.* választott meg elnöknek, míg az állandóság és folyamatosság biztosítása céljából titkár-pénztáros és szerkesztő továbbra is *Stephan F. F.* maradt. A közgyűlés egyik — „Presidential Adresses” megjelölésű — kiemelkedő szakaszán Amerika legismertebb statisztikusa, *Willcox W. F.* elnökölt;¹⁾ ezen az ülészakon hangzott el *Davis* elnöknek és 4 más tudományos társulat elnökének előadásszerű elnöki beszéde. Az ugyancsak több szakaszban lefolyt tulajdonképeni egyesületi közgyűlésen *Davis* elnökölt; itt mutatták be a bizottságok jelentéseiket s itt volt szó az alap-

¹⁾ A többnyire négy teremben párhuzamosan folyó többi ülészakasz elnökei rendre váltakoztak.

szabálmódosításokról és került sor a választásokra is.

Szervezeti szempontból említésreméltó, hogy a területileg is igen szerteágazó Társaság ügyeit az elnökön és a titkáron kívül 6 igazgató, valamint a statisztika egy-egy nagyobb ágába vágó tevékenység irányításával megbízott 8 alelnök vezeti; ezenkívül a Társaság 12 — több-kevesebb önállósággal bíró — helyi szerve¹⁾ is élénken tevékenykedik; 1936-ban összesen 54 ülést rendezett.

A Társaság mellett speciális munkakörben működő másik amerikai statisztikai testület, az „*Institute of Mathematical Statistics*” 1937. évi elnöke *Shewhart W. A.*

Az Upsalai Egyetem Statisztikai Társasága. (*Société de Statistique de l'Université d'Upsala.*) Svédországnak ez az 1934. elején alakult második statisztikai társasága ezidőszert *Hedin G.* elnöklése alatt munkálkodik.

¹⁾ Albany, Austin, Boston, Chicago, Cleveland, Columbus, Connecticut, New-York, Philadelphia, Pittsburgh, San Francisco, Washington (itt Washington Statistical Society címen). Az előző évben még fennálló losangelesi fiókegyesület úgy látszik megszűnt.

Összefoglaló helyzetjelentés.

Résumé de la situation en Hongrie.

1937. június. — Juin 1937.

Népmozgalom. — Munkapiac. — Termelés. — Kereskedelem és közlekedés. — Áralakulás. — Pénz és hitel.

Gazdasági jelzótábla.

Rajzok a gazdasági jelzótáblához.

Mouvement de la population. — Marché du travail. — Production. — Commerce et transports. — Mouvement des prix. — Monnaie et crédit.

Tableau économique.

Graphiques au tableau économique.

Résumé. Nous présentons les données relatives à juin 1937:

Le nombre des nouveaux mariages a été de 4.775, accusant une légère régression comparative à juin 1936 (4.838). Celui des enfants nés vivants (14.640) montre, lui aussi, une petite baisse par rapport au chiffre correspondant de l'année dernière (14.727). Cependant, comme le nombre des décès a été en juin dernier 9.913 (contre 10.102 en juin 1936), l'accroissement dit naturel (4.727) dépassa cette fois, légèrement, celui du même mois de l'année précédente (4.625). Pour 1.000 habitants, la nuptialité a représenté 6·5; la natalité, 19·9; la mortalité, 13·5; l'accroissement naturel, 6·4.

La production de houille et celle de lignite ont bien augmenté (+15% et +19·3% par rapport à 1936). Cette dernière a été de 36·3 millions de q pendant les 6 premiers mois de l'année, dépassant de 16% le chiffre correspondant de 1936.

La production de fer, indiquant également que la situation économique continuait à s'améliorer, a monté, comparativement à juin 1936, de 6·4% pour le minerai de fer et de 25·7% pour la fonte à affiner. La production de minerai de fer (bien qu'elle ait diminué (—8·8%) pendant le premier semestre comparativement à celle de 1936) était à un niveau très haut. Pour cette période-là, on constate un accroissement de 11% pour la production de fonte à affiner.

Aux Usines électriques de la ville de Budapest, la production a représenté en juin dernier 26·8 millions de kwh, s'accroissant par rapport au mois précédent et à l'année dernière (+2·5% et +10%); pour le premier semestre de cette année, on y voit également une augmentation (+3·7%) sur le chiffre correspondant de 1936.

Les importations ont représenté 40·5 millions de pengős (contre 34·7 millions l'année dernière); les exportations, 45·1 millions (l'année dernière,

igen tartalmas és nagyterjedelmű folyóiraton kívül egyébként a Társaság újabban néhány oldalas „Bulletin”-ekben tájékoztatja a tagokat az egyesületi vonatkozású személyi és tudományos eseményekről. Irodalmi szempontból érdemel megemléítést, hogy a közgyűlésen *Willcox* a közelgő százéves fordulóra való tekintettel az amerikai statisztika és az egyesület történetének megírását hozta javaslatba.

A közgyűlés eseményei közül kiemelhetjük, hogy az 1936. évi elnök *Davis H. S.* utódául 1937-re *Burgess W. R.* választott meg elnöknek, míg az állandóság és folyamatosság biztosítása céljából titkár-pénztáros és szerkesztő továbbra is *Stephan F. F.* maradt. A közgyűlés egyik — „Presidential Adresses” megjelölésű — kiemelkedő szakaszán Amerika legismertebb statisztikusa, *Willcox W. F.* elnökölt;¹⁾ ezen az ülészakon hangzott el *Davis* elnöknek és 4 más tudományos társulat elnökének előadásszerű elnöki beszéde. Az ugyancsak több szakaszban lefolyt tulajdonképeni egyesületi közgyűlésen *Davis* elnökölt; itt mutatták be a bizottságok jelentéseiket s itt volt szó az alap-

¹⁾ A többnyire négy teremben párhuzamosan folyó többi ülészakasz elnökei rendre váltakoztak.

szabálmódosításokról és került sor a választásokra is.

Szervezeti szempontból említésreméltó, hogy a területileg is igen szerteágazó Társaság ügyeit az elnökön és a titkáron kívül 6 igazgató, valamint a statisztika egy-egy nagyobb ágába vágó tevékenység irányításával megbízott 8 alelnök vezeti; ezenkívül a Társaság 12 — több-kevesebb önállósággal bíró — helyi szerve¹⁾ is élénken tevékenykedik; 1936-ban összesen 54 ülést rendezett.

A Társaság mellett speciális munkakörben működő másik amerikai statisztikai testület, az „*Institute of Mathematical Statistics*” 1937. évi elnöke *Shewhart W. A.*

Az Upsalai Egyetem Statisztikai Társasága. (*Société de Statistique de l'Université d'Upsala.*) Svédországnak ez az 1934. elején alakult második statisztikai társasága ezidőszert *Hedin G.* elnöklése alatt munkálkodik.

¹⁾ Albany, Austin, Boston, Chicago, Cleveland, Columbus, Connecticut, New-York, Philadelphia, Pittsburgh, San Francisco, Washington (itt Washington Statistical Society címen). Az előző évben még fennálló losangelesi fiókegyesület úgy látszik megszűnt.

Összefoglaló helyzetjelentés.

Résumé de la situation en Hongrie.

1937. június. — Juin 1937.

Népmozgalom. — Munkapiac. — Termelés. — Kereskedelem és közlekedés. — Áralakulás. — Pénz és hitel. Gazdasági jelzótábla.

Rajzok a gazdasági jelzótáblához.

Mouvement de la population. — Marché du travail. — Production. — Commerce et transports. — Mouvement des prix. — Monnaie et crédit.

Tableau économique.

Graphiques au tableau économique.

Résumé. Nous présentons les données relatives à juin 1937:

Le nombre des nouveaux mariages a été de 4.775, accusant une légère régression comparative à juin 1936 (4.838). Celui des enfants nés vivants (14.640) montre, lui aussi, une petite baisse par rapport au chiffre correspondant de l'année dernière (14.727). Cependant, comme le nombre des décès a été en juin dernier 9.913 (contre 10.102 en juin 1936), l'accroissement dit naturel (4.727) dépassa cette fois, légèrement, celui du même mois de l'année précédente (4.625). Pour 1.000 habitants, la nuptialité a représenté 6·5; la natalité, 19·9; la mortalité, 13·5; l'accroissement naturel, 6·4.

La production de houille et celle de lignite ont bien augmenté (+15% et +19·3% par rapport à 1936). Cette dernière a été de 36·3 millions de q pendant les 6 premiers mois de l'année, dépassant de 16% le chiffre correspondant de 1936.

La production de fer, indiquant également que la situation économique continuait à s'améliorer, a monté, comparativement à juin 1936, de 6·4% pour le minerai de fer et de 25·7% pour la fonte à affiner. La production de minerai de fer (bien qu'elle ait diminué (—8·8%) pendant le premier semestre comparativement à celle de 1936) était à un niveau très haut. Pour cette période-là, on constate un accroissement de 11% pour la production de fonte à affiner.

Aux Usines électriques de la ville de Budapest, la production a représenté en juin dernier 26·8 millions de kwh, s'accroissant par rapport au mois précédent et à l'année dernière (+2·5% et +10%); pour le premier semestre de cette année, on y voit également une augmentation (+3·7%) sur le chiffre correspondant de 1936.

Les importations ont représenté 40·5 millions de pengős (contre 34·7 millions l'année dernière); les exportations, 45·1 millions (l'année dernière,

37,3 millions). La balance du commerce extérieur s'est soldée par un excédent de 4,6 millions de pengős; pour cette époque de l'année dernière, elle a également accusé un excédent (2,6 millions).

Les importations ont dépassé celles de l'année dernière, bien que nous n'ayons pas importé de maïs, qui en juin 1936 figurait pour non moins de 2.252 wagons et 2,2 millions de p. parmi les marchandises importées. L'augmentation en valeur des importations a été due pour une bonne part à des hausses de prix. Pour la quantité des grandes matières industrielles dites de base, l'importation montre également un accroissement par rapport à l'année dernière.

A l'exportation, on voit pour les animaux vivants une augmentation (+1,2 million de p.), due à de grosses ventes de bêtes à cornes. Parmi les exportations de produits de terres labourées, celles de froment ont baissé de 5 millions de p. comparativement à l'année dernière. L'exportation industrielle a progressé en général; accusant une augmentation sensible (1,7 million de p.) pour les produits de l'industrie agricole (malt, farines, sucre, alcool), elle a particulièrement réussi quant aux produits fabriqués par l'industrie lourde.

Le trafic ferroviaire et le trafic postal montrent un progrès tenant à des circonstances économiques favorables.

La quantité des marchandises transportées par chemin de fer a représenté 1,6 million de tonnes (+28,5% par rapport à juin 1936). Pendant le premier semestre, elle a été de 8,5 millions de tonnes, dépassant de 1,5 million de tonnes (21,7%) le chiffre de l'année dernière. Pour le premier semestre, on voit un accroissement de 12,3% pour le trafic-voyageurs.

Le trafic postal a été bien supérieur à celui du mois correspondant de l'année dernière. — Le nombre des postes téléphoniques principaux a dépassé 106 mille, montrant une augmentation de près de 10 mille sur le chiffre de l'année précédente. — Le nombre des postes récepteurs de T. S. F. a monté de 16.286 par rapport au mois de juin de 1936; celui des auditeurs était de 373.751 à la fin de juin.

A ce moment-là, on comptait 31.341 véhicules à moteur en circulation, constatant un accroissement de 3.030 (+10,7%) sur le chiffre de l'année précédente. Comparativement à mai dernier, le nombre de ces véhicules a monté de 703, s'accroissant de 386 quant aux automobiles pour le transport des personnes; l'effectif de ces automobiles-là s'éleva à 12.915, surpassant tous ceux qu'on a notés auparavant.

L'indice des prix de gros, qui variait peu ces derniers mois, a légèrement baissé en juin dernier (—1 point), descendant à 94. Toutefois, il dépassait de 9 points celui de juin de l'année précédente.

L'indice du coût de la vie ne montre pas de changement notable. Parmi les prix y considérés, ceux des vivres ont un peu augmenté; seul le prix de l'éclairage et du chauffage a changé sensiblement.

D'après les chiffres de la Banque Nationale de Hongrie, la circulation des billets de banque a monté à 437,5 millions de pengős (+16,9 millions). Le portefeuille-commercial, quoique accusant une augmentation sur le chiffre de mai, a baissé à 409 millions comparativement au début de l'année; par rapport à cette dernière date, il a baissé de 65,8 millions, et par rapport au mois de juin de l'année précédente, de plus de 90 millions. L'encaisse métallique a continué à grandir; la proportion de la couverture métallique s'éleva à 29,8%.

Les dépôts en banque montaient peu ces derniers mois. En juin, à la Caisse d'épargne postale et dans les établissements membres de l'Institut central des sociétés financières, ils ont augmenté seulement de 5,9 millions, s'élevant à 1.426,9 millions.

A la Bourse de Budapest, l'indice d'actions, ayant baissé pendant plus de deux mois, s'est élevé à 159,8 (+13,4 points). Il est à remarquer que les transactions furent peu nombreuses; on n'a vendu que 200 mille actions, contre 517 mille en mai et plus de 700 mille en avril.

Au point de vue de la sécurité du crédit, la situation est satisfaisante. Cela est dû surtout à ce que, depuis l'amélioration des circonstances économiques, les crédits accordés étaient bien plus restreints que pendant les années de prospérité ayant précédé la crise. En juin dernier, il n'y eut que 55 insolvabilités, 8 de plus qu'en mai dernier et 1 de plus qu'au mois de juin de l'année précédente. Les protêts offrent un tableau favorable. Bien que le nombre des lettres de change protestées ait monté légèrement (1,3%), le montant total en accusait une diminution non seulement par rapport à mai dernier (— près de 17%), mais aussi par rapport à juin 1936 (—7,7%).

*

Népmozgalom.

1937 júniusában a házasságkötések, az élveszületések és a halálozások száma egyaránt egy árnyalattal kisebb volt, mint az előző év megfelelő hónapjában. A csecsemőhalandóság kielégítően alakult, a természetes szaporodás pedig valamivel az 1936 júniusi fölé emelkedett.

Az újonnan létrejött házasságok száma 1937 júniusában 4.775 volt, tehát valamivel az előző júniusi (4.838) alatt maradt; ezreléke 6,5. Figyelemreméltó, hogy a folyó év első felében aránylag sok: 38.418 házasság került megkötésre, valamivel több, mint 1936 január-június hónapjaiban (37.301). Az élveszületések száma június folyamán 14.640-et, vagyis

az előző évi júniusban kimutatottnál (14.727) egy árnyalattal kevesebbet ért el és aránya (19·9%) ismét a 20 ezrelék alatt maradt. Az élveszületési mozgalom terén az előző és az idei év első hat hónapjának adataiban is megfigyelhető ez a — bár elég enyhe — visszaesés, tekintettel arra, hogy 1936 első felében 89.217, a folyó év január-júniusában pedig 89.158 élveszületés történt. Ezzel szemben a *halálozások* száma ugyanebben a két időszakban 65.354-ről 66.486-ra nőtt. Június hónapban a *halandóság* alakulása valamivel kielégítőbb volt: az elhaltak száma az előző júniusi 10.102-ről 9.913-ra csúszott le és ezreléke is csak 13·5-et ért el. Különösen örvendetes, hogy az 1 évnél fiatalabb korú halottak száma 2.072-ről 1.719-re apadt; a *csecsemőhalandóság* aránya (száz élveszületésre) 11·7 volt. Valamivel — 658-ról 646-ra — megfogyott az 1—6 éves korban elhalt gyermekek száma, ezzel szemben a 7 évnél idősebbeké az előző júniusi 7.372-ről 1937 júniusában 7.548-ra nőtt. A *természetes szaporodás* júniusban 4.727 (1936 júniusában 4.625), az év első hat hónapjában pedig 22.672 (1936 január-júniusában 23.863) főre rúgott; főleg a félévi adatokban mutatkozó visszaesés hátrányos. 1937 júniusában az ezer lélekre jutó természetes szaporodási hányados 6·4 volt.

A fontosabb népmozgalmi számsorok első félévi alakulását visszatekintően az alábbi kimutatás tünteti fel:

Időszak	Házasságkötések	Élveszületések	Halálozások	Természetes szaporodás
		s z á	m a	
1928. I—VI.	38.298	110.436	72.415	38.021
1929. I—VI.	38.261	105.279	81.819	23.460
1930. I—VI.	38.290	106.790	67.255	39.535
1931. I—VI.	37.589	104.499	77.658	26.841
1932. I—VI.	34.371	104.080	77.834	26.246
1933. I—VI.	35.494	94.563	70.117	24.446
1934. I—VI.	30.077	96.633	63.716	32.917
1935. I—VI.	35.177	95.480	70.455	25.025
1936. I—VI.	37.301	89.217	65.354	23.863
1937. I—VI.	38.418	89.158	66.486	22.672

V á l t o z á s s z á z a l é k b a n

1928. I—VI.	—	—	—	—
1929. I—VI.	0·1	—	4·7	+ 13·0
1930. I—VI.	+ 0·1	+ 1·4	—	17·8
1931. I—VI.	—	1·8	—	2·1
1932. I—VI.	—	8·6	—	0·3
1933. I—VI.	+ 3·3	—	9·1	—
1934. I—VI.	+ 4·5	+ 2·2	—	9·1
1935. I—VI.	—	5·1	—	1·2
1936. I—VI.	+ 6·0	—	6·6	—
1937. I—VI.	+ 3·0	—	0·1	+ 1·7

Termelés.

A fontosabb termelési adatsorok alakulása inkább a konjunktúrahullám erősödéséről, mint annak gyöngüléséről tesz tanúságot. Úgy látszik, hogy az ipari termelés még huzamosabb ideig magas nívón fog mozogni. Emellett tanuskodik

a szén- és a vastermelés jelentős százalékos arányú emelkedése is. Az idei első félév vastermelésének eredménye azonban már jelzi a konjunktúra ütemének bizonyos fokú lassúbbodását.

Az előző évektől eltérőleg a széntermelés idényszerű mélypontja az idén egy hónappal korábban, májusban következett be és júniusban a konjunktúrahullám már jelentős százalékos arányban emelte a termelést. Különösen számottevő ez a növekedés a kőszéntermelésnél. A június havi *kőszéntermelés* 10·6%-kal multa felül az előző havit és közel 15%-kal volt nagyobb a tavalyinál. A *barnaszén* termelése 170 ezer q-val (+ 3·3%) emelkedett, a múlt évvel szemben azonban az ipari termelés ütemének fokozódása folytán 19·3% a javulás. A január—júniusi időszakban összesen 4.107 ezer q kőszéntermeltünk, az 1936. évi 3.998 ezer q-val szemben. A növekedés 2·7%-ot tett. Sokkal lényegesebb növekedést ért el az egyébként is magasabb nívón mozgó *barnaszéntermelés*. Barnaszénből az év első hat hónapjában 36·3 millió q-t termeltünk, 5·1 millióval többet, mint a múlt év azonos időszakában. A növekedés meghaladta a 16%-ot.

Az első hat hónap termelési adatait a százalékos változások feltüntetésével, a megelőző konjunkturaciklusra is visszatekintően a csatolt összeállítás tünteti fel.

Időszak	Kőszéntermelés 1.000 q-ban	Változás %-ban	Barnaszéntermelés 1.000 q-ban	Változás %-ban
1928.I—VI.	3.812·5	—	30.354·0	—
1929.I—VI.	4.242·5	+ 11·3	33.856·8	+ 11·5
1930.I—VI.	4.182·2	— 1·4	29.868·3	— 11·8
1931.I—VI.	3.771·8	— 9·8	27.290·4	— 8·6
1932.I—VI.	4.366·7	+ 15·8	27.327·0	+ 0·1
1933.I—VI.	4.032·8	— 7·6	25.509·5	— 6·7
1934.I—VI.	3.860·5	— 4·3	28.721·8	+ 12·6
1935.I—VI.	4.023·6	+ 4·2	29.856·7	+ 4·0
1936.I—VI.	3.997·7	— 0·6	31.239·7	+ 4·6
1937.I—VI.	4.106·7	+ 2·7	36.308·1	+ 16·2

Ugyancsak a konjunktúrahullám erősségéről és az ipari termelés fokozódásáról tesznek tanúságot azok az adatok, amelyek a vastermelésre vonatkoznak. Magyarországon a tárgyalt hóban 257 ezer q vasércet termeltünk, több mint 4 ezer q-val többet, mint az előző hóban. A növekedés megközelíti a 20%-ot, de a múlt évvel szemben is 6·4%-os emelkedés jött létre. Az ipari termelés fokozódása folytán sokkal nagyobb arányú javulás mutatkozik a finomításra való nyers vas termelésében. Az előző havihoz képest 11·2%, a múlt évvel szemben pedig 25·7% a gyarapodás. E két fontos adatsor első félévi termelési eredményeit a százalékos változásokkal együtt, tíz évre visszatekintően a csatolt összeállítás tünteti fel.

Időszak	Vasérc- és vassalak- termelés 1.000 q-ban	Válto- zás %-ban	Finomításra való nyers vastermeles 1.000 q-ban	Válto- zás %-ban
1928. I—VI.	1.008·1	—	1.358·6	—
1929. I—VI.	1.222·3	+ 21·2	1.843·2	+ 35·6
1930. I—VI.	838·6	— 31·4	1.307·5	— 29·1
1931. I—VI.	442·7	— 47·2	838·6	— 35·9
1932. I—VI.	305·8	— 30·9	409·2	— 51·2
1933. I—VI.	244·2	— 20·1	408·9	— 0·1
1934. I—VI.	248·8	+ 1·9	656·4	+ 60·5
1935. I—VI.	748·7	+ 200·9	813·0	+ 23·9
1936. I—VI.	1.465·6	+ 95·8	1.555·8	+ 91·4
1937. I—VI.	1.336·2	— 8·8	1.727·2	+ 11·0

A táblázatból megállapítható, hogy vasérc és vassalakból az idei első félévben ugyan 8·8%-kal kevesebbet termeltünk, mint a múlt évben, nem szabad azonban elfelejteni, hogy 1936 első hat hónapjának termelése 95·8%-kal multa felül a megelőző évit, az 1935. év január—februári időszakának termelése pedig 200%-os emelkedést mutatott a megelőző évivel szemben. Ilyen hatalmas százalékos arányú növekedés után nem csoda, ha közel a konjunktúra tetőpontjához az idei első félév termelése már árnyalati hanyatlást mutatott a múlt évi rekord-eredménnyel szemben. 1928 óta ugyanis az első félév termelése tavaly volt a legnagyobb s 1·4 millió q-t tett. Az idei 1·3 millió q-s termelés tehát nem sokkal maradt el mögötte, de viszont meghaladta az 1929. évit, amikor is az első félévben a konjunktúramaximum 1·2 millió q volt. Az a 8·8%-os visszaesés tehát, amely az idei első hat hónapban bekövetkezett, nem oly számottevő, hogy abból már a konjunkturális erők gyöngülésére, vagy a konjunktúra változására lehetne következtetni. Annál kevésbé, mert hiszen a finomításra való nyers vas 1·7 millió q-t kitevő első hat hónapi termelése viszont 11%-kal multa felül 1936 azonos időszakának eredményét s a termelés erősen megközelítette az 1929. évi 1·8 millió q-t kitevő maximális eredményt.

Budapest székesfőváros *elektromos áramtermelése* június hónapban 26·8 millió kw órát tett, 0·6 millióval haladta meg a megelőző havit (+2·5%) és 2·7 millió kw órával volt több, mint tavaly (+10·2%). Az első hat hónap termelése pedig több, mint 6 millió kw órával multa felül 1936 ugyanazon időszakának termelését. A létrejött növekedés 3·7%-ot tett. A *mótorikus célokra elosztott áram* mennyisége június hónapban ugyan árnyalati (—1·5%) hanyatlást szenvedett, a múlt évivel szemben azonban 8·3%-os gyarapodás mutatkozik. Az év első felében az ily célokra felhasznált áram mennyisége 76 millió kw órát tett, 5 millióval többet, mint 1936 megfelelő időszakában (+8·5%). A *magánvilágítási célokra elosztott áram* mennyisége erős évszaki hanyatlást szenvedett. A csökkenés 1·3 millió kw órára rugott (—22·5%), a múlt évivel szemben azonban még így is 5·3%-os javulás

mutatkozik, amit az elektromos áramfogyasztók számának egy év leforgása alatt bekövetkezett jelentős arányú gyarapodása indokol. A tárgyalt hó végén ugyanis 257.715 áramfogyasztó volt, 6.839-cel több, mint egy évvel azelőtt.

Kereskedelem és közlekedés.

Áremelkedés s — a nyers ásványolajon kívül — a fontos ipari alapanyagok mennyiségi növekedése jellemzik a benozatait. A kiviteire főként az ipari termékek exportjának kedvező alakulása jellemző.

A kedvező konjunktúrahullám, amely a gazdasági életet már a fellendülés tetőpontja felé hajtja, végre a vasúti és postaforgalomban is érezteti hatását. A vasúti és a postaforgalom megélénkülése, tekintve, hogy a vonatkozó számsorok a konjunkturális változásokkal szemben kevésbé érzékenyek, a tetőponti helyzet felé való közeledésre vallanak.

A félév végével a gépjárműállományban újabb tetőpont jött létre. Tetőpontot ért el a személykocsik állománya is, a teherkocsiké ellenben még mindig mélyen az 1930. évi tetőpont alatt van.

Külkereskedelem. Június havában a behozott áruk összértéke 40·5 millió pengő (tavaly 34·7 millió), a kivitt áruké 45·1 millió pengő (37·3 millió) értéket képviselt. A forgalom 4·6 (tavaly 2·6) millió pengős aktív egyenleggel zárult.

A *behozatali* érték növelésében erős szerepe volt annak az áremelkedésnek, amely az egész vonalon érvényesül, s amely nagyban hozzájárult ahhoz, hogy a behozatali érték a múlt évi fölé emelkedjék annak ellenére, hogy a tavalyi 2.252 vagonos tengeri-import 2·2 millió pengő értékben az idén elmaradt. Általában azonban a fontos ipari alapanyagok importjának mennyiségi alakulása is kedvezőbb volt a múlt évinél. Kedvező, hogy papirosanyagból, valamint nyers- és ócskavasból már fokozni tudtuk a behozatalt, s így e hónapban vég-eredményben a fontos nyersanyagok között már csak a nyers ásványolaj az, amelynek behozatala mélyen a múlt évi színvonal alatt van. A textilipar ellátása zavartalanul folyt, sőt nyers jutából csaknem háromszorosát hoztuk be a múlt évi mennyiségnek, a műselyemfonal importja pedig 61%-kal emelkedett. Jelentékenyen fokozta a nehézipar is mind a vasérc, mind a nyers- és ócskavas, nyers fémek és a koksiz importját. Nyers bőrből $\frac{1}{3}$ -dal, nyers kaucsukból pedig kb. 50%-kal több jött be, mint tavaly.

Kivitelünkben az élő állatok tételénél mutatkozik javulás (+1·2 millió P) a szarvasmarha-export erőteljes fellendülése következtében. A megindult olasz sertéshúskivitel a friss és elkészített hús tételét emelte fel (+300 ezer P). De kedvezőbb volt a toll, tojás és vaj külföldi elhelyezése is. Az ebbe a kategóriába tartozó áruknál csak a disznósír és szalonna tétele mutat nagy, 820 ezer pengős vissza-

esést. A szántóföldi termények közül a búza-export 5 millió pengővel volt alacsonyabb a tavalyinál, viszont a rozsnál 1·6 millió, a tengerinél 900 ezer pengős az emelkedés. Általában kedvező volt az ipari export: a mezőgazdasági ipar cikkeinél (maláta, liszt, cukor, szesz) 1·7 millió pengő a javulás. Kedvező volt a textilipar szövet-exportja is. Legnagyobb volt azonban a kiviteli többlet a nehézipar termékeinél, különösen a vasárúknál (+1·6 millió P) és a gépek, készülékek tételénél (+860 ezer P).

Vasúti forgalom. A gazdasági élet kedvező alakulása folytán az az átmeneti csekélymértvű idényszerű hanyatlás, amely június hónapban a vasúti forgalomban rendesen észlelhető, az idén nem mutatkozott. Visszaesés helyett a szállított áruk mennyisége az előző havihoz képest 11·1%-kal javult. A múlt évvel szemben pedig igen jelentős, 28·5%-os emelkedés jött létre. Június hónapban 105.766 megpakolt teherkocsi került szállításra, 5.161-gyel több, mint a megelőző hónapban és 15.159-cel több, mint a múlt évben (+5·1%, +16·7%). Június hónapban a szállított utasok száma mindössze csak 2·9%-kal emelkedett, ami a kedvezőtlen időjárásnak tudható be, a múlt évvel szemben azonban közel 1 millió volt (+16·2%) a gyarapodás. Az utaskilométer alakulása kedvezőtlenebb képet mutat, tekintve, hogy a múlt évihez képest bekövetkezett növekedés mindössze csak 8 millió km, alig valamivel több, mint 4·4%. Ez azt mutatja, hogy főleg a helyi forgalom fokozódott. Az év első hat hónapjában a szállított áruk mennyisége 20·2%-os gyarapodást ért el a múlt évvel szemben. Az árutonnikilométernél közel azonos eredmény mutatható ki. A megpakolt teherkocsik számánál az első félév

eredménye 15·8%-kal haladta meg 1936 január—júniusi időszakának eredményét. A január—júniusi időszakban szállított utasok száma pedig 12·3%-os gyarapodást mutatott.

A fontosabb vasútforgalmi adatsorok első félévi eredményeit, a százalékos változásokkal együtt a csatolt összeállítás tünteti fel.

Postaforgalom. A konjunktúra iránt kisebb érzékenységet tanúsító postaforgalmi adatokban június hó folyamán örvendetes gyarapodás jött létre, mely a forgalmat lényegesen a múlt évi szint fölé emelte. A levélküldemények darabszáma az esedékes idényszerű hanyatlás helyett 3%-os növekedést ért el annak folytán, hogy a küldemények száma több, mint 1 millió darabbal emelkedett. A múlt évvel szemben a gyarapodás meghaladta a 4 milliót (+13·2%). Az év első hat hónapjában pedig kerekén 13 milliós emelkedés mutatkozik, a múlt év azonos időszakával szemben (+6·2%). A tárgyalt hónapban a postautalványok száma 4·5%-kal, azok összege pedig 1·2%-kal emelkedett. A múlt év ugyanazon hónapjához képest a növekedés az előbbi adatsornál 10·7%-ot tett, az utóbbinál pedig 29·3%-ra rúgott. Az első félév eredménye pedig 2·4, illetve 9·8%-kal multa felül a tavalyit. A táviratok darabszámánál az ugyanezen időszakra eső növekedés 9·1%-ot tett. A gazdasági életben az elmúlt évek során bekövetkezett konjunkturális javulást tehát már ezek az adatsorok is regisztrálják. Magyarországon a tárgyalt hó végén a távbeszélő főállomások száma 106 ezer fölé emelkedett s 9.953-mal volt több, mint egy évvel azelőtt. A rádióvevőberendezések száma idényszerűleg 2.812-vel 373.751-re csökkent, de még így is 16.286-tal haladta meg a tavalyit.

Időszak	Szállított áru 1.000 tonna	Árutonnikilométer millió km.	Szállított utasok száma e z r e k b e n	Megpakolt teherkocsik száma	Időszak	Közönséges és ajánlott levelek sz. 1.000 db.	Postautalványok száma 1.000 db.	Postautalványok összege millió P.	Táviratok száma 1.000 db.
1928. I—VI.	11.153	1.282	43.568	673·4	1928. I—VI.	201.623	4.254·4	635.575	1.829·3
1929. I—VI.	11.026	1.259	44.055	652·0	1929. I—VI.	213.822	4.817·4	781.805	1.928·4
1930. I—VI.	9.656	1.138	41.299	613·6	1930. I—VI.	217.116	5.473·6	863.180	1.764·6
1931. I—VI.	7.996	964	36.606	547·3	1931. I—VI.	192.836	5.043·1	796.525	1.593·3
1932. I—VI.	6.117	809	27.036	428·8	1932. I—VI.	166.978	4.555·3	380.713	1.315·5
1933. I—VI.	5.533	740	26.133	422·7	1933. I—VI.	175.862	4.367·0	368.480	1.211·2
1934. I—VI.	6.634	930	28.648	468·6	1934. I—VI.	172.994	4.428·8	369.979	1.221·3
1935. I—VI.	6.564	890	29.823	466·7	1935. I—VI.	191.692	4.641·0	387.085	1.218·8
1936. I—VI.	7.004 ¹⁾	932 ¹⁾	32.787 ¹⁾	497·1	1936. I—VI.	212.614	4.820·8	414.673	1.200·7
1937. I—VI.	8.526 ¹⁾	1.133 ¹⁾	36.803 ¹⁾	575·4	1937. I—VI.	225.876	4.938·1	455.103	1.310·0

V á l t o z á s s z á z a l é k b a n

1928. I—VI.	—	—	—	—
1929. I—VI.	— 1·4	— 1·8	+ 1·1	— 3·2
1930. I—VI.	— 12·4	— 9·6	— 6·3	— 5·9
1931. I—VI.	— 17·2	— 15·3	— 11·4	— 10·8
1932. I—VI.	— 23·5	— 16·1	— 26·2	— 21·7
1933. I—VI.	— 9·5	— 8·5	— 3·3	— 1·4
1934. I—VI.	+ 19·9	+ 25·7	+ 9·6	+ 10·9
1935. I—VI.	— 1·1	— 4·3	+ 4·1	— 0·4
1936. I—VI.	+ 6·7 ¹⁾	+ 4·7 ¹⁾	+ 9·9 ¹⁾	+ 6·5
1937. I—VI.	+ 21·7 ¹⁾	+ 21·6 ¹⁾	+ 12·3 ¹⁾	+ 15·8

¹⁾ Ideiglenes adatok.

V á l t o z á s % - b a n

1928. I—VI.	—	—	—	—
1929. I—VI.	+ 6·1	+ 13·2	+ 23·0	+ 4·9
1930. I—VI.	+ 1·5	+ 13·6	+ 10·4	— 8·5
1931. I—VI.	— 11·2	— 7·9	— 7·7	— 9·7
1932. I—VI.	— 13·4	— 9·7	— 52·2	— 17·4
1933. I—VI.	+ 5·3	— 4·1	— 3·2	— 7·9
1934. I—VI.	— 1·6	+ 1·4	+ 0·4	+ 0·8
1935. I—VI.	+ 10·8	+ 4·8	+ 4·6	— 0·2
1936. I—VI.	+ 10·9	+ 3·9	+ 7·1	— 1·5
1937. I—VI.	+ 6·2	+ 2·4	+ 9·8	+ 9·1

A fontosabb postaforgalmi adatsorok I—VI. hónapi eredményeit, a százalékos változásokkal együtt, 1928-ig visszatekintően a csatolt összeállítás tünteti fel.

Gépjárműállomány. Magyarországon a félév végével már 31.341 gépjármű volt forgalomban, 703-mal (+2·3%) több, mint az előző hó végén és 3.030-cal több (+10·7%), mint a múlt év ugyanazon időpontjában. A júniusi gyarapodás folytán a gépjárműállomány újabb tetőpontot ért el, mely az 1929. évi szeptember hó végén bekövetkezett tetőpontot is 451-gyel haladta meg. A június hó végén kimutatott állományból 15.766 Budapestre, 15.575 pedig vidékre esett. A budapesti gépjárművek száma júniusban 1·8%-kal emelkedett, az egy év előtti időponthoz képest pedig 9·4%-os növekedés mutatkozik. A vidéki állomány egy év leforgása alatt valamivel gyorsabb ütemben emelkedett. A június havi növekedésből országos viszonylatban a személykocsik állagára 386, a teherkocsikéra 33, a mótorkerékpárokéra pedig 235 esett. Így az állomány 3·1, 1·0, illetve 2·3%-kal emelkedett. Egy év leforgása alatt a magyarországi személykocsik állománya 2.208-cal 12.915-re nőtt (+20·6%) s ezzel újabb tetőpont jött létre, mert az eddigi legmagasabb állomány 1930-ban is csak 11.866 kocsiból állott. A teherkocsik állományánál ellenben a szaporulat mindössze csak 254 volt, ami 8·2%-os gyarapodásnak felel meg. A teherkocsik állománya azonban még ennek a szaporulatnak ellenére se közelítette meg az 1930. évi tetőpontot, sőt mélyen az alatt van, tekintve, hogy a teherkocsik állománya 1930 november végén 4.554-gyel kulminált. A megelőző tetőponthoz képest a hanyatlás így még mindig 1.187-et tesz. A mótorkerékpárok száma 364-gyel 10.512-re nőtt (+3·6%).

A forgalomban lévő géperejű járművek számát az első félév végén a százalékos változásokkal együtt, több évre visszatekintően a csatolt összeállítás tünteti fel.

	A forgalomban lévő gépjárművek száma			
	Magyarországon	Változás %-ban	Budapesten	Változás %-ban
1928 június végén	20.640	—	12.074	—
1929 " "	27.352	+ 32·5	14.964	+ 23·9
1930 " "	30.345	+ 10·9	15.751	+ 5·3
1931 " "	30.500	+ 0·5	15.426	— 2·1
1932 " "	28.516	— 6·5	14.130	— 8·4
1933 " "	27.031	— 5·2	13.341	— 5·6
1934 " "	23.263	— 13·9	11.724	— 12·1
1935 " "	25.939	+ 11·5	13.199	+ 12·6
1936 " "	28.311	+ 9·1	14.408	+ 9·2
1937 " "	31.341	+ 10·7	15.766	+ 9·4

Áralakulás.

A nagykereskedelmi árnívó hónapok óta stagnál. A mindkét irányban jelentkező kilengések igen szűk keretek között mozognak. Az év elejétől fogva egyébként lassú árlemorzsolódás észlelhető.

Egy év alatt azonban jelentős áremelkedések következtek be, amelyek igen lényegesen emelték az átlagos árnívót. A megélhetési költségek indexében az elmúlt hónapok folyamán szintén nem mutatkozott lényegesebb változás, a tavalyihoz képest azonban a kiskereskedelmi árakban bekövetkezett emelkedést a megélhetési költségek indexe híven jelzi.

A nagykereskedelmi árnívó stagnál. Az elmúlt hónapok során a hivatalos nagykereskedelmi árindex nem sokat változott. Áprilisban az index egy ponttal hanyatlott, május hónapban egy ponttal emelkedett, a tárgyalt hónapban ismét egy ponttal 94-re esett vissza. Az indexszám kilengése tehát szűk keretek között mozgott. A múlt évvel szemben azonban 9 pontos emelkedés mutatkozik. A június havi áralakulás meglehetősen egyöntetű volt. Mind a mezőgazdasági termények, mind az iparcikkek ára hanyatlott. Az utóbbiaké valamivel nagyobb arányban. A „mezőgazdaság és állattenyésztés“ csoportindexe a hó végén 1 ponttal 78-ra csökkent, míg az „egyéb ipar“ indexe 2 ponttal 127-re hanyatlott. A múlt év ugyanazon időpontjához képest az agrártermékek árindexénél 8 pontos, az iparcikkekénél pedig 11 pontos emelkedés jött létre. Visszatekintve a múlt év közepe óta lefolyt időszakra, megállapítható, hogy az ipartermékek áralakulása egyenletesebb és nyugodtabb volt, mint a mezőgazdasági termékeké, melyeknek árirányzata egy év leforgása alatt többször változott. Az ipartermékek indexe ez alatt az idő alatt első ízben a tárgyalt hónapban csökkent. A „gyarmatárúk“ indexe változatlanul az előző hóvégi szinten állott, a múlt évihez képest azonban 5 ponttal csökkent. A „malom- és cukoripar“ indexe a hó végéig 2 ponttal 113-ra

Időszak	Összes áruk átlaga	Mezőgazdaság és állattenyésztés	Egyéb ipar	Agrárrolló
1928 jún. végén	135 ¹⁾	131 ¹⁾	139 ¹⁾	94·2 ¹⁾
1929 " "	122	119	133	89·5
1930 " "	94	82	124	66·1
1931 " "	93	85	111	76·6
1932 " "	96	90	109	82·6
1933 " "	79	66	106	62·3
1934 " "	81	68	107	63·6
1935 " "	87	75	110	68·2
1936 " "	85	70	116	60·3
1937 " "	94	78	127	61·4

V á l t o z á s s z á z a l é k b a n

1928 jún. végén	—	—	—	—
1929 " "	— 9·6	— 9·2	— 4·3	— 4·9
1930 " "	— 22·9	— 31·1	— 6·8	— 26·2
1931 " "	— 1·1	+ 3·7	— 10·5	+ 15·9
1932 " "	+ 3·2	+ 5·9	— 1·8	+ 7·8
1933 " "	— 17·7	— 26·7	— 2·8	— 24·6
1934 " "	+ 2·5	+ 3·0	+ 0·9	+ 2·1
1935 " "	+ 7·4	+ 10·3	+ 2·8	+ 7·2
1936 " "	— 2·3	— 6·7	+ 5·5	— 11·6
1937 " "	+ 10·6	+ 11·4	+ 9·5	+ 1·8

¹⁾ A régi nagykereskedelmi árindex adatai.

Gazdasági jelzőtábla.*)

Megnevezés	Egység	1935	1936	1 9 3 6								
		átlag <i>Moyennes</i>	január <i>Janvier</i>	február <i>Février</i>	márc. <i>Mars</i>	április <i>Avril</i>	május <i>Mai</i>	június <i>Juin</i>	július <i>Juillet</i>	aug. <i>Août</i>		
Népmozgalom.¹⁾												
1	Házasságkötés	szám	6.253	6.357	5.388	9.200	4.089	5.251	8.535	4.838	3.174	5.057
2	Házasságkötés 1000 lélekre	"	8·5	8·5	7·1	13·0	5·4	7·2	11·2	6·6	4·2	6·7
3	Élveszületés	"	15.452	14.946	13.926	14.427	16.072	14.582	15.483	14.727	15.771	15.993
4	Élveszületés 1000 lélekre	"	20·9	20·0	18·3	20·4	21·2	19·9	20·4	20·1	20·8	21·0
5	Halálozás	"	11.304	10.580	10.312	11.071	11.983	11.046	10.840	10.102	10.704	10.452
6	Halálozás 1000 lélekre	"	15·2	14·2	13·6	15·7	15·8	15·1	14·3	13·8	14·1	13·7
7	Egy éven aluli elhalt	"	2.381	2.097	1.808	1.952	2.172	1.972	2.088	2.072	2.813	2.549
8	Egy éven aluli elhalt 100 élveszülöttre	"	15·4	14·0	13·0	13·5	13·5	13·5	13·5	14·1	17·8	15·9
9	Gümőkórban elhalt	"	1.133	1.098	1.097	1.246	1.479	1.437	1.438	1.150	1.027	879
10	Gümőkórban elhalt 1000 lélekre	"	1·53	1·47	1·44	1·76	1·95	1·95	1·89	1·57	1·35	1·16
11	Természetes szaporodás	"	4.147	4.366	3.614	3.356	4.089	3.536	4.643	4.625	5.067	5.541
12	Természetes szaporodás 1000 lélekre	"	5·6	5·9	4·7	4·7	5·4	4·8	6·1	6·3	6·7	7·3
13	Kivándorolt	"	92	90	85	42	98	81	110	93	93	85
14	Visszavándorolt	"	119	83	169	131	52	99	86	65	57	51
Munkapiac.												
15	Társadalombiztosító szervek taglétszáma	1.000	—	—	951·0	968·4	1.012·9	1.013·3	1.031·8	1.025·4	1.027·1	1.053·4
Ebből:												
16	Férfi	"	—	—	597·0	607·6	643·4	650·6	664·5	665·9	672·7	694·3
17	Nő	"	—	—	354·0	360·8	369·5	362·7	367·3	359·5	354·4	359·1
Munkanélküli:												
18	Szociáldem. szakszervezeti összesen	szám	18.315	15.637	18.480	18.521	17.887	17.350	16.718	15.771	14.651	13.690
19	Szociáldem. szakszervezeti Budapesten	"	10.307	8.270	9.835	9.699	9.561	9.225	8.627	8.008	7.515	7.368
20	Ker. szoc. szakszervezeti Budapesten	"	967	800	953	944	882	804	795	655	645	747
21	Szakszervezeti munkanélküli együtt	"	19.282	16.437	19.433	19.465	18.769	18.154	17.513	16.426	15.296	14.437
Hatósági és ingyenes magánközvetítés:												
22	Munkahely	szám	14.985	16.426	16.339	14.973	18.937	17.559	17.902	15.534	15.379	15.948
23	Munkakereső	"	52.048	52.114	57.916	57.199	58.177	54.421	52.932	47.738	46.713	48.221
24	100 munkahelyre esett munkakereső	"	349	319	354	382	307	310	295	307	303	302
25	Munkaközvetítés	"	13.787	13.981	14.724	13.406	16.675	15.046	15.212	12.938	12.817	13.161
26	100 munkahelyre esett közvetítés	"	91·9	85·1	90·1	89·7	88·0	85·6	84·9	83·2	83·3	82·5
Felajánlott órabérek:												
27	Bádogos	Pengő	0·47	0·51	0·58	0·44	0·50	0·49	0·50	0·51	0·46	0·53
28	Asztalos	"	0·43	0·46	0·46	0·45	0·44	0·46	0·52	0·44	0·45	0·46
29	Szabó	"	0·38	0·39	0·36	0·38	0·39	0·38	0·36	0·47	0·40	0·38
30	Kőműves	"	0·50	0·56	0·54	0·40	0·60	.	0·58	0·57	0·56	0·62
31	Napszámos	"	0·30	0·31	0·30	0·33	0·27	0·30	0·32	0·32	0·30	0·30
32	Gyári munkásnő	"	0·19	0·20	0·21	0·23	0·19	0·19	0·21	0·23	0·22	0·18
33	Napszámosnő	"	0·28	0·27	0·25	0·30	0·26	0·30	0·26	0·25	0·27	0·28
Termelés.												
34	Kőszén	1.000 q	685·7	689·0	699·5	680·6	684·8	654·5	626·1	652·2	659·1	661·8
35	Barnaszén	"	5.598·0	5.920·8	6.620·8	5.715·3	5.227·9	4.733·0	4.521·0	4.421·7	4.842·4	5.153·5
36	Vasérc és vassalak	"	160·3	233·0	266·1	225·7	223·6	280·1	228·6	241·5	259·2	200·2
37	Finomításra való nyers vas	"	154·9	255·2	241·2	249·5	266·7	300·2	235·8	262·4	227·6	236·2
38	Szesz	1.000 hl.	25·6	31·3	36·6	45·8	34·0	23·4	30·5	5·9	5·2	9·3
39	Cukor	1.000 q	97·4	119·9	0·0	0·0	0·0	0·1	0·1	0·0	0·0	0·5
Budapesti szilv. Elektromos Művei:												
40	Vilamosáram	1.000 kw. óra	25.597	28.084	30.189	27.902	27.362	25.244	25.483	24.116	26.790	26.666
41	Motorikus célra elosztott áram ²⁾	"	11.128	12.782	11.334	11.462	11.460	12.081	11.937	12.299	12.239	15.380
42	Magánvilágítási célra elosztott áram ²⁾	"	5.344	5.436	7.959	7.574	6.794	5.783	4.976	4.146	3.634	3.101
43	Egyéb célokra elosztott áram ²⁾	"	3.875	4.202	4.465	4.312	4.202	3.806	3.787	3.822	4.069	4.102
44	Elektromosáramfogyasztók	szám	—	—	250.921	251.645	251.964	252.430	251.043	250.876	250.776	250.559

*) A közölt adatsorok részletes magyarázata a Magyar Statisztikai Szemle 1932. évi 10. számának mellékletében található. (Gazdaságstatisztikai adatok 1926—32) — ¹⁾ Az 1933. év átlagai ideiglenes jellegűek. — ²⁾ A budapestkörnyéki városok fogyasztása nélkül. — ³⁾ A budapestkörnyéki városok fogyasztása is bennfoglaltatik.

Tableau économique.*)

				1937						Unités	Désignation		
szept. Sept.	október Octobre	nov. Nov.	dec. Déc.	január Janvier	február Février	márc. Mars	április Avril	május Mai	június Juin				
Mouvement de la population.¹⁾													
5.612	8.010	11.181	5.950	7.237	6.017	5.129	5.444	9.816	4.775	nombre	Mariages	1	
7·6	10·5	15·2	7·8	9·5	8·7	6·7	7·4	12·8	6·5		"	Mariages pour 1.000 habitants	2
16.475	15.180	13.545	13.173	14.958	14.114	15.978	14.318	15.141	14.640		"	Nés vivants	3
22·5	20·0	18·5	17·3	19·6	20·4	20·9	19·4	19·8	19·9		"	Nés vivants pour 1.000 habitants	4
9.537	10.571	9.467	10.876	11.468	10.832	11.805	11.163	11.305	9.913		"	Décès	5
13·0	13·9	12·9	14·3	15·0	15·7	15·4	15·1	14·8	13·5		"	Décès pour 1.000 habitants	6
2.150	1.930	1.703	1.954	2.053	1.938	2.052	1.817	2.107	1.719		"	Décédés au-dessous d'un an	7
13·1	12·7	12·6	14·8	13·7	13·7	12·8	12·7	13·9	11·7		"	Décédés au-dessous d'un an, pour 100 enf. nés viv.	8
812	844	839	933	1.129	1.151	1.386	1.426	1.422	1.182		"	Décès par tuberculose	9
1·11	1·11	1·14	1·23	1·48	1·66	1·81	1·93	1·86	1·60		"	Décès par tuberculose pour 1000 habitants	10
6.938	4.609	4.078	2.297	3.490	3.282	4.182	3.155	3.836	4.727		"	Accroissement naturel	11
9·5	6·1	5·6	3·0	4·6	4·7	5·5	4·3	5·0	6·4		"	Accroissement naturel pour 1.000 habitants	12
124	89	106	69	85	56	110	106	141	154		"	Émigrés	13
61	69	72	79	37	46	55	38	41	45		"	Émigrés rentrés	14
Marché du travail.													
1.052·2	1.063·5	1.048·3	997·7	1.001·8	1.026·1	1.045·3	.	.	.	1.000	Nombre des membr. des caiss. d'assur. soc.	15	
693·3	703·9	693·1	637·3	638·5	659·2	669·7	.	.	.	"	Dont:		
358·9	359·6	355·2	360·4	363·3	366·9	375·6	.	.	.	"	Sexe masc.	16	
										"	Sexe fémin.	17	
Chômeurs:													
12.876	12.838	13.815	15.044	15.640	16.148	15.878	14.984	13.637	13.513	nombre	Aux syndicats soc.-démocrates de Hongrie	18	
7.083	6.965	7.323	8.025	8.251	8.786	8.697	7.933	7.405	7.523		"	Aux syndicats soc.-démocrates de Budapest	19
710	699	841	923	969	1.012	1.011	943	936	729		"	Aux syndicats chr.-soc. de Budapest . .	20
13.586	13.537	14.656	15.967	16.609	17.160	16.889	15.927	14.573	14.242		"	Chômeurs syndiqués au total	21
Bureaux de placem, offic. et privés grat.:													
17.396	18.202	14.705	14.239	17.069	19.071	21.159	19.404	19.605	18.310	nombre	Offres d'emploi	22	
50.166	50.655	50.371	50.863	54.407	56.192	56.782	53.865	50.273	45.740		"	Demandes d'emploi	23
288	278	342	357	318	294	268	277	256	250		"	Demandes pour 100 offres d'emploi . .	24
14.155	15.097	12.229	12.313	14.686	16.097	17.403	15.910	14.917	13.788		"	Placements	25
81·3	82·9	83·1	86·4	86·0	84·4	82·2	82·0	76·1	75·3	"	Placem. pour 100 offres d'emploi	26	
Salaires horaires offerts													
0·52	0·50	0·51	0·53	0·52	0·55	0·53	0·57	0·60	0·59	pengős	Ferblantiers	27	
0·45	0·46	0·46	0·46	0·47	0·44	0·44	0·51	0·53	0·55		"	Menuisiers	28
0·36	0·41	0·41	0·40	0·38	0·47	0·61	0·57	0·54	0·57		"	Tailleurs	29
0·56	0·58	0·59	—	—	0·56	0·60	0·60	0·59	0·64		"	Maçons	30
0·34	0·32	0·33	0·33	0·36	0·31	0·31	0·39	0·33	0·34		"	Journaliers	31
0·19	0·18	0·18	0·21	0·23	0·21	0·21	0·28	0·23	0·22		"	Ouvrières de fabrique	32
0·30	0·32	0·23	0·26	0·25	0·30	0·29	0·21	0·29	0·28		"	Journalières	33
Production.													
715·3	730·0	752·5	752·1	742·1	589·6	596·7	769·4	677·2	748·7	1.000 q	Houille	34	
6.444·5	8.111·0	7.756·4	7.502·5	7.555·6	6.741·5	6.085·5	5.543·7	5.105·9	5.275·9		"	Lignite	35
252·5	214·7	193·2	210·1	197·6	196·7	250·4	219·8	214·8	256·9	"	Minerai de fer et scorie de fer	36	
285·1	228·6	288·9	240·9	203·7	264·3	334·7	298·0	296·6	330·0	"	Fonte à affiner	37	
15·2	27·0	65·3	77·6	63·1	71·0	41·1	27·2	18·7	.	1.000 hl	Alcool	38	
13·5	487·4	862·8	74·1	—0·02	0·0	0·0	—0·11	—0·01	0·12		1.000 q	Sucre	39
Usines Electr. de la V. de Budapest:													
27.900	31.807	31.184	32.361	30.232	27.403	28.206	27.403	26.195	26.849	1.000 kWh	Energie électrique	40	
13.925	14.059	14.062	13.149	12.892	11.686	11.819	12.771	13.522	13.325		"	Energie él. pour moteurs ²⁾	41
3.367	4.621	5.906	7.372	8.450	8.215	6.967	6.141	5.627	4.360		"	Energie él. distrib. pour l'éclairage privé ²⁾ . .	42
3.985	4.494	4.560	4.819	3.995	3.806	3.719	3.537	3.635	3.678		"	Energie él. distribuée à d'autres fins ²⁾ . .	43
252.180	254.217	255.827	257.956	258.573	259.100	259.054	258.905	258.208	257.715	nombre	Consommateurs d'énergie électrique . .	44	

*) Pour l'explication détaillée des séries de données ci-dessous, voir le supplément du no d'oct. 1932 de cette Revue (Données de statistique économique de Hongrie, 1926—1932). — ¹⁾ Les moyennes relatives à l'année 1936 sont provisoires. — ²⁾ Sans les villes situées aux environs de Budapest. — ³⁾ Y compris les villes situées aux environs de Budapest.

M e g n e v e z é s	Egység	1935	1936	1 9 3 6								
		átlag Moyennes		január Janvier	február Février	márc. Mars	április Avril	május Mai	június Juin	július Juillet	aug. Août	
Kereskedelem és közlekedés.												
Külkereskedelem:¹⁾												
45	Behozatal összesen	1,000.000 P	33·1	36·1	40·6	30·2	35·0	40·3	38·8	34·7	36·8	31·9
E b b ő l:												
46	Nyers és megmunkált fa	1.000 q	657·6	797·8	287·2	400·9	462·3	595·0	971·1	1.038·0	990·8	885·5
47		1.000 P	3.053	3.962	1.372	2.547	2.523	3.262	5.317	5.530	5.610	4.070
48	Szén	1.000 q	306	387·7	399·3	362·7	376·8	393·6	372·4	377·6	366·7	335·9
49		1.000 P	926	1.148	1.207	1.107	1.148	1.197	1.130	1.139	1.111	1.020
50	Papiros és papirosárak	q	54.651	69.490	93.722	52.302	61.903	93.216	62.483	60.942	61.373	58.826
51		1.000 P	1.705	2.015	2.656	1.623	1.736	2.616	1.706	1.864	1.978	1.756
52	Nyers pamut	q	20.338	23.986	28.224	13.896	21.854	26.944	25.976	21.540	23.397	19.287
53		1.000 P	2.153	2.475	2.801	1.427	2.210	2.763	2.622	2.238	2.824	2.044
54	Gépek és készülékek	q	4.215	5.899	3.450	5.130	8.325	4.105	5.595	3.890	5.888	9.203
55		1.000 P	976	1.458	1.157	1.032	1.646	1.185	1.532	1.176	1.173	1.881
56	Nyers bőr	q	11.048	11.434	10.642	10.670	11.716	11.478	9.975	9.269	13.293	9.721
57		1.000 P	1.480	1.795	1.561	1.580	2.025	1.750	1.404	1.527	2.219	1.569
58	Nyers dohány	q	902	976	2.494	732	577	1.385	591	3.478	513	616
59		1.000 P	286	337	960	315	243	525	174	1.061	143	216
60	Selyem és selyemfonál	q	2.492	2.995	2.945	2.325	3.217	3.290	3.322	2.384	3.414	2.512
61		1.000 P	956	1.058	1.013	812	1.206	1.176	1.230	892	1.214	889
62	Ásványolaj	1.000 q	145·0	214·9	243·7	120·9	117·1	272·4	163·5	167·3	249·6	185·4
63		1.000 P	874	1.251	1.453	710	688	1.640	1.061	1.053	1.409	1.029
64	Pamutszövet	q	539	613	285	430	535	471	544	599	723	711
65		1.000 P	399	393	193	314	381	393	466	425	433	399
66	Kivitel összesen	1,000.000 P	38·1	42·2	34·9	41·2	38·0	32·9	31·8	37·3	40·7	49·4
E b b ő l:												
67	Szarvasmarha	drb	5.801	6.454	4.141	5.317	9.628	13.404	8.018	7.354	5.330	5.570
68		1.000 P	1.615	2.024	1.233	1.591	2.864	3.967	2.625	2.592	1.760	1.834
69	Baromfi	q	21.120	17.147	24.396	20.600	11.126	11.884	8.404	7.254	7.081	8.974
70		1.000 P	2.224	1.855	2.602	2.378	1.303	1.291	1.003	896	907	1.164
71	Búza	1.000 q	275·7	476·0	112·4	215·4	261·6	156·3	172·4	691·4	716·2	818·7
72		1.000 P	4.394	6.713	1.841	3.471	4.187	2.512	2.607	7.652	8.636	11.716
73	Liszt	1.000 q	44·0	45·2	8·6	8·4	31·0	34·9	50·2	31·5	65·8	40·2
74		1.000 P	921	837	197	194	640	521	776	505	931	803
75	Villamos gépek és készülékek	q	1.781	2.115	2.010	1.939	1.901	1.891	1.681	1.768	1.471	1.548
76		1.000 P	2.624	2.275	2.079	2.163	2.466	2.099	1.716	2.076	2.036	2.028
77	Sertés	drb	15.262	14.619	17.900	15.967	14.767	10.646	10.789	13.260	15.507	16.114
78		1.000 P	2.125	2.084	2.338	2.278	2.010	1.466	1.434	1.773	2.090	2.380
79	Prémbőr, kikészített	q	300	387	72	273	209	393	364	429	438	678
80		1.000 P	333	632	86	324	325	533	537	664	701	1.074
81	Tojás	q	6.880	5.778	8.612	9.019	10.371	12.749	12.475	3.984	1.216	2.231
82		1.000 P	649	505	1.216	771	729	938	914	288	86	188
83	Toll	q	2.181	2.343	1.697	2.862	2.556	2.598	2.945	2.114	1.972	1.642
84		1.000 P	878	863	695	976	1.062	945	1.094	701	623	608
85	Friss gyümölcs	1.000 q	15·4	48·7	0·1	0·1	*)	*)	1·1	36·0	156·4	185·8
86		1.000 P	477	1.214	4	1	1	**)	41	1.527	4.629	4.326
87	Behozatali (—) v. kiviteli (+) többlet	1,000.000 P	+ 5·0	+ 6·1	— 5·7	+ 11·0	+ 3·0	— 7·4	— 7·0	+ 2·6	+ 3·9	+ 17·5
Vasúti forgalom:¹⁾												
88	Szállított áru ^{2) 3)}	1.000 t.	1.342	1.361	1.067	1.053	1.164	1.233	1.309	1.274	1.343	1.507
89	Árutonna-kilométer ^{2) 3)}	1,000.000 km	178·5	192·0	142·0	138·6	157·3	159·1	171·5	168·0	166·3	201·9
90	Megrakott teherkocsi ²⁾	szám	91.907	100.584	73.717	73.336	86.303	82.180	90.976	90.607	97.122	108.124
91	Szállított utas ³⁾	1.000	5.235·4	5.742·3	5.068·4	4.736·0	5.302·6	5.425·9	5.849·3	5.968·9	5.462·4	6.177·9
92	Utaskilométer ^{2) 3)}	1,000.000 km	163·5	180·0	138·6	129·5	145·0	166·6	187·2	191·0	196·6	222·4

*) 50 q-n alul. — **) 500 pengőn alul. — ¹⁾ Az 1936. év átlagai ideiglenes jellegűek. — ²⁾ Az adatok csak fizetőteljesítményekre vonatkoznak. — ³⁾ Az utolsó 13 hónap adatai ideiglenesek.

				1937						Unités	Désignation	
sept. Sept.	október Octobre	nov. Nov.	dec. Déc.	január Janvier	február Février	márc. Mars	április Avril	május Mai	június Juin			
Commerce et transports.												
Commerce extérieur: 1)												
33·5	36·4	35·8	39·0	28·0	32·2	37·9	41·1	38·8	40·5	1,000.000 p	Importations totales	45
<i>D o n t :</i>												
945·7	968·9	1.128·2	899·4	486·7	522·0	630·7	888·5	990·9	1.007·5	1.000 q	Bois bruts et ouvrés	46
3.896	4.386	5.133	4.688	2.077	2.332	2.976	4.919	6.122	5.870	1.000 p	Charbon	48
384·3	440·3	460·0	382·8	416·8	423·5	419·3	501·3	460·8	525·7	1.000 q	Papier et articles en papier	50
1.173	1.306	1.329	1.124	1.218	1.214	1.205	1.423	1.308	1.520	1.000 p	Coton brut	52
58.224	71.396	76.441	83.051	62.978	54.201	71.439	73.954	59.515	65.614	q	Machines et appareils	54
1.646	1.994	2.131	2.471	1.753	1.550	2.069	2.277	1.979	2.290	1.000 p	Peaux brutes	56
23.657	24.866	24.772	28.419	21.377	20.736	24.459	23.160	23.390	20.602	q	Tabacs bruts	58
2.448	2.600	2.640	3.080	2.234	2.246	2.606	2.560	2.518	2.297	1.000 p	Soie et fils de soie	60
8.737	4.140	6.124	6.278	2.880	4.731	9.307	3.697	3.307	4.538	q	Huile minérale	62
1.824	1.306	1.714	1.899	931	1.253	1.740	1.236	1.008	1.514	1.000 p	Tissus de coton	64
8.330	11.916	13.102	17.094	17.547	17.211	13.223	13.239	11.936	12.711	q	Exportations totales	66
1.315	1.791	1.888	2.926	2.874	2.973	2.975	2.671	2.498	2.583	1.000 p	<i>D o n t :</i>	
499	658	—	170	—	2.970	1.249	1.053	2.947	1.180	q	Bêtes à cornes	67
175	146	—	88	—	1.070	490	316	1.128	335	1.000 p	Volaille	70
2.846	3.574	3.288	2.821	2.873	2.649	3.912	3.949	3.448	3.775	q	Froment	71
1.012	1.191	1.101	958	880	831	1.164	1.234	1.083	1.197	1.000 p	Farine	73
351·7	244·1	226·6	236·7	159·7	112·3	155·3	211·3	34·9	95·8	1.000 q	Machines et appareils électriques	75
1.949	1.357	1.270	1.391	859	606	908	1.614	287	681	1.000 p	Porcs	77
715	1.082	727	531	529	510	803	641	522	566	q	Pelleteries apprêtées	79
438	488	447	341	224	315	503	390	341	402	1.000 p	Oeufs	81
53·9	45·8	49·5	51·2	45·8	50·7	53·5	49·7	48·4	45·1	1,000.000 p	Plumes	83
5.155	3.121	5.235	5.175	7.649	8.504	9.683	10.699	14.693	12.693	tête	Fruits frais	85
1.642	991	1.618	1.576	2.689	2.854	3.238	3.655	4.970	4.328	1.000 p	Excédent des import. (—) ou des export. (+)	87
13.869	14.271	29.601	48.307	30.413	11.861	13.604	11.776	6.853	7.939	q	Trafic des chemins de fer: 2)	
1.572	1.486	3.090	4.565	3.016	1.150	1.208	1.267	790	892	1.000 p	Marchandises transportées ^{2), 3)}	88
931·8	605·7	599·9	429·8	517·9	440·5	465·7	483·1	416·2	142·1	1.000 q	Tonnes-kilom. ^{2), 3)}	89
14.296	8.633	8.370	6.635	8.640	7.864	8.308	8.593	7.125	2.650	1.000 p	Wagons chargés de marchandises ²⁾	90
48·9	68·9	63·1	90·5	28·1	32·3	25·5	101·2	35·0	49·4	1.000 q	Voyageurs transportés ³⁾	91
861	1.305	1.162	2.146	599	655	519	2.680	782	1.139	1.000 p	Kilomètres-voyageurs ^{2), 3)}	92
2.192	2.866	3.375	2.798	2.384	2.175	1.667	1.494	1.508	1.817	q		
2.700	3.175	3.217	2.867	2.621	2.566	1.481	1.640	1.371	1.875	1.000 p		
15.015	16.255	17.145	12.064	9.404	8.178	4.445	3.308	9.324	10.173	tête		
2.297	2.467	2.659	1.811	1.535	1.231	744	510	1.397	1.509	1.000 p		
688	744	371	150	73	322	562	592	475	455	q		
1.043	1.310	957	354	206	827	1.236	1.634	966	818	1.000 p		
2.758	1.678	1.697	2.541	7.843	13.658	27.000	18.769	14.831	6.624	q		
268	165	187	307	659	1.262	2.196	1.370	1.051	453	1.000 p		
1.559	2.481	2.754	2.932	2.035	3.794	3.316	2.945	2.903	1.526	q		
531	948	1.054	1.118	976	1.861	1.813	1.288	1.593	1.044	1.000 p		
136·4	53·2	14·7	0·8	1·7	0·9	0·3	0·3	1·6	27·0	1.000 q		
2.522	1.150	333	34	58	48	16	6	101	1.269	1.000 p		
+ 20·4	+ 9·4	+ 13·7	+ 12·2	+ 17·8	+ 18·5	+ 15·6	+ 8·6	+ 9·6	+ 4·6	1,000.000 p		
1.770	2.129	2.094	1.487	1.330	1.316	1.325	1.445	1.473	1.637	1.000 t.		
244·3	277·5	268·0	213·9	178·6	178·0	178·3	186·8	198·9	212·7	1,000.000 km		
122.784	143.289	139.118	99.460	92.138	86.597	93.490	96.762	100.605	105.766	nombre		
6.191·0	6.060·5	6.100·0	6.139·9	5.633·4	5.380·4	6.241·2	5.868·3	6.742·3	6.937·7	1.000		
222·9	175·8	176·9	178·1	152·1	145·3	168·5	179·0	205·6	199·4	1,000.000 km		

*) Au-dessous de 50 q. — **) Au-dessous de 500 pengős. — 1) Les moyennes relatives à l'année 1936 sont provisoires. — 2) Les chiffres ne se rapportent qu'au trafic payant. — 3) Pour les 13 derniers mois, chiffres provisoires.

Megnevezés	Egység	1935	1936	1 9 3 6							
		átlag Moyennes		január Janvier	február Février	márc. Mars	április Avril	május Mai	június Juin	július Juillet	aug. Août
Postaforgalom:¹⁾											
93 Levélküldemény ²⁾	1.000 db	33.740	37.149	34.797	34.569	39.811	36.586	34.948	31.903	35.424	33.609
94 Csomagküldemény	"	734.4	781.1	679.4	665.6	727.4	747.2	732.9	695.6	756.0	701.5
95 Postautalvány	1.000 db	814.0	836.5	820.9	812.8	771.9	845.1	817.1	753.0	862.0	826.7
96 Távirat	1.000.000 P	72.2	78.1	61.7	81.7	58.2	71.3	80.8	60.9	77.5	91.0
97 Helyközi beszélgetés	1.000 db	214.4	217.2	183.9	183.8	196.3	191.2	218.7	226.8	240.8	254.1
98 Távbeszélő főállomás	1.000	331.2	343.2	288.9	282.4	291.4	301.4	313.1	338.7	372.1	405.4
99 Rádióvevőberendezések Magyarországon	szám	—	—	92.656	93.193	93.880	94.582	95.600	96.495	97.092	97.382
100 Rádióvevőberendezések Budapesten	"	—	—	357.457	359.915	361.363	361.208	360.033	357.465	355.069	354.456
101	"	—	—	124.126	124.945	125.526	125.554	125.250	124.725	123.901	123.846
Gépjárművek:											
102 Gépjárműállomány Budapesten	szám	—	—	12.409	12.590	13.050	13.626	14.031	14.408	14.518	14.844
103 Gépjárműállomány Magyarországon	"	—	—	24.575	24.783	25.509	26.731	27.581	28.311	28.697	29.456
E b b ó l:											
104 Személykocsi	"	—	—	8.691	8.803	9.231	9.842	10.296	10.707	10.937	11.354
105 Bérautó	"	—	—	2.880	2.901	2.929	2.962	2.994	3.047	3.067	3.090
106 Autobusz	"	—	—	534	531	534	548	563	581	578	594
107 Teherkocsi	"	—	—	2.960	2.973	2.995	3.021	3.066	3.113	3.128	3.222
108 Egyéb gépkocsi	"	—	—	667	673	679	706	713	715	724	728
109 Motorkerékpár	"	—	—	8.843	8.902	9.141	9.652	9.949	10.148	10.263	10.468
Benzinkutak forgalma:											
110 Kimért benzin	1.000 lit.	117.5	100.9	71.5	64.7	77.3	101.6	119.6	124.1	137.2	158.2
111 Kimért benzinszeszkeverék	"	1.542.8	2.118.8	1.426.8	1.373.9	1.698.6	1.893.8	2.251.2	2.447.6	2.678.5	2.867.6
Áralakulás.											
Nagykereskedelmi árindex:											
112 Összes áruk átlaga	1913 = 100	89.7	89.0	94	93	91	88	86	85	86	86
113 Mezőgazdaság és állattenyésztés	"	79.2	75.4	84	82	79	75	72	70	71	71
114 Gyarmatárúk	"	170.4	177.0	176	175	175	176	177	177	178	179
115 Malomipar és cukoripar	"	106.3	105.2	110	109	107	105	102	99	102	102
116 Egyéb ipar	"	110.3	117.3	115	116	116	116	117	116	117	117
117 Agrárrolló ³⁾	"	28.2	35.7	27.0	29.3	31.9	35.3	38.5	39.7	39.3	39.3
Megélhetési index:											
118 Összesen lakbérrel	1913 = 100	91.2	96.2	95.0	95.5	95.8	96.4	96.3	95.4	95.1	96.8
119 Összesen lakbér nélkül	"	92.7	99.4	97.7	98.3	98.8	99.6	99.4	98.2	97.8	100.1
120 Élelmezés	"	81.3	87.3	85.8	86.7	87.3	88.5	88.2	86.4	85.8	87.5
121 Ruházat	"	102.3	117.9	114.0	114.6	114.6	114.6	115.0	115.0	115.0	121.4
122 Fűtés, világítás	"	133.4	133.5	133.3	133.1	133.1	133.1	133.1	133.3	133.3	133.3
123 Lakás	"	86.3	86.3	86.3	86.3	86.3	86.3	86.3	86.3	86.3	86.3
Nagykereskedelmi árak:											
124 Búza, tiszavidéki 78 kg-os	P/q	17.02	16.84	18.33	17.93	16.90	16.08	14.88	14.83	15.00	14.95
125 Rozs, pestvidéki elsőrendű	"	13.44	14.00	15.75	15.45	14.45	13.70	12.08	12.05	12.10	12.45
126 0-ás liszt	P/kg	0.34	0.33	0.35	0.34	0.33	0.32	0.31	0.30	0.31	0.31
127 2-es "	"	0.33	0.32	0.34	0.33	0.32	0.31	0.30	0.29	0.30	0.30
128 6-os "	"	0.27	0.27	0.29	0.28	0.27	0.26	0.25	0.24	0.25	0.25
129 Tengeri, dunántúli származású	P/q	13.92	12.37	14.08	13.83	12.85	12.08	11.50	11.78	13.33	12.95
130 Marhahús, elsőrendű, hátulja	P/kg	1.29	1.46	1.20	1.29	1.31	1.46	1.48	1.44	1.48	1.62
131 Borjú	P/kg élő súly	0.73	0.97	0.92	0.95	0.80	0.89	0.95	0.78	0.84	1.09
132 Sertés, fiatal nehéz, 300 kg-on felül	"	0.85	1.04	0.89	0.94	1.05	1.01	1.02	1.03	1.06	1.11
133 Sertézsír	P/kg	1.44	1.60	1.64	1.52	1.57	1.63	1.56	1.53	1.53	1.70
134 Tojás, friss teatojás	P/kg	1.45	1.59	1.60	1.31	1.20	1.30	1.21	1.37	1.35	1.51
135 Borjúbőr	P/kg	1.65	2.17	2.15	2.15	2.15	2.00	1.95	1.95	1.90	1.95
136 Marhabőr	"	0.97	1.29	1.15	1.20	1.20	1.10	1.05	1.10	1.18	1.25
137 Nyers gyapjú	"	1.73	1.87	1.78	1.78	1.91	1.91	1.91	1.82	1.82	1.82
138 Nyers pamut, amerikai	"	1.73	1.91	1.85	1.84	1.82	1.84	1.88	1.96	2.01	1.89
139 Barnaszén, hazai	P/q	3.22	3.22	3.22	3.22	3.22	3.22	3.22	3.22	3.22	3.22
140 Kőszén, porosz	"	6.80	6.80	6.80	6.80	6.80	6.80	6.80	6.80	6.80	6.80

¹⁾ Az 1936. év átlagai ideiglenes jellegűek. — ²⁾ Az ajánlott küldemények is befoglaltnak. — ³⁾ A mezőgazdasági termékek és az ipari áruk ára közötti díszparitást jelzi.

				1937						Unités	Désignation	
szept. Sept.	október Octobre	nov. Nov.	dec. Déc.	január Janvier	február Février	márc. Mars	április Avril	május Mai	június Juin			
Trafic postal :¹⁾												
40.237	41.373	37.353	45.180	36.928	34.493	45.947	37.370	35.036	36.102	1.000 unités	Correspondances ²⁾	93
831·5	914·9	807·6	1.113·7	711·1	705·6	844·9	706·3	736·5	779·8	"	Colis	94
821·2	955·8	772·9	978·4	799·3	799·0	859·4	843·8	800·3	836·3	1.000 unités	} Mandats-poste	95
83·5	101·0	68·5	101·5	66·9	75·1	78·0	78·5	77·9	78·7	1.000.000 p		
238·0	241·8	211·5	220·0	201·3	188·3	218·4	212·2	243·8	246·0	1.000	Télégrammes	97
401·2	405·7	367·7	350·6	329·9	314·7	327·7	343·2	359·7	386·0	1.000	Conversations interurbaines	98
98.182	98.879	98.969	99.687	100.254	103.685	104.360	104.775	105.304	106.448	nombre	Postes téléphoniques principaux	99
54.596	57.054	361.343	365.354	371.198	374.164	376.088	376.569	376.563	373.751	"	Postes récept. de T. S. F. en Hongrie	100
23.548	124.590	126.230	127.540	129.593	130.553	131.388	131.629	131.946	130.785	"	Postes récept. de T. S. F. à Budapest	101
Effectif des véhicules à moteur :												
14.457	14.281	14.201	14.017	13.727	13.825	14.308	14.885	15.485	15.766	nombre	Véhicules à moteur à Budapest	102
29.158	28.691	28.366	28.087	27.306	27.426	28.173	29.423	30.638	31.341	"	Véhicules à moteur en Hongrie	103
D o n t :												
11.321	11.164	11.026	10.910	10.633	10.763	11.213	11.889	12.529	12.915	"	Automobiles de ville et de tourisme	104
3.097	3.082	3.075	3.077	3.045	3.053	3.074	3.107	3.139	3.174	"	Autom. de louage	105
589	586	585	587	557	550	560	577	597	608	"	Autobus	106
3.248	3.287	3.299	3.276	3.162	3.166	3.186	3.240	3.334	3.367	"	Camions automobiles	107
722	730	723	725	724	727	735	747	762	765	"	Autres automob.	108
10.181	9.842	9.658	9.512	9.185	9.167	9.405	9.863	10.277	10.512	"	Motocyclettes	109
Distributeurs d'essence :												
135·1	92·0	69·4	59·9	55·4	49·3	71·7	83·2	.	.	1.000 l.	Essence débitée	110
2.623·5	2.393·1	1.972·6	1.799·1	1.666·9	1.578·4	1.827·7	2.145·2	.	.	"	Mélange d'essence et d'alcool débité	111
Mouvement des prix.												
Indice des prix de gros :												
87	91	89	92	96	93	95	94	95	94	1913 = 100	Moyennes pour l'ensemble des marchandises	112
72	77	74	78	83	78	80	79	79	78	"	Agriculture et élevage	113
178	178	177	178	177	177	175	172	172	172	"	Denrées coloniales	114
103	107	107	110	113	110	112	110	111	113	"	Minoterie et industrie sucrière	115
118	119	120	121	124	125	128	128	129	127	"	Autres industries	116
39·0	35·3	38·3	35·5	33·1	37·6	37·5	38·3	38·8	38·6	"	„Ciseaux agricoles“ ³⁾	117
Indice du coût de la vie :												
97·0	97·4	96·6	97·7	101·4	102·2	102·1	101·8	101·7	101·9	1913 = 100	Au total, y compris le loyer	118
100·4	100·8	99·9	101·3	106·2	107·2	107·1	106·7	106·6	106·8	"	Au total, non compris le loyer	119
88·0	88·1	86·7	88·5	93·2	93·6	93·4	92·6	92·2	92·3	"	Alimentation	120
121·2	122·7	122·7	123·9	133·9	136·9	136·9	136·9	136·9	136·9	"	Vêtement	121
133·5	134·4	134·4	134·4	134·4	136·0	136·4	137·1	138·5	139·3	"	Chauffage et éclairage	122
86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	"	Logement	123
Prix de gros :												
16·68	17·93	18·48	20·10	21·10	18·75	21·35	19·70	20·03	19·65	1 q, en pengós	Froment de la rég. de la Tisza, de 78 kg	124
12·70	14·55	15·50	17·25	18·78	17·18	19·63	20·25	20·63	19·00	"	Seigle de 1er ordre, de la rég. de Pest	125
0·32	0·35	0·35	0·38	0·40	0·38	0·40	0·38	0·38	0·40	1 kg, en pengós	Farine No 0	126
0·31	0·34	0·34	0·37	0·39	0·37	0·39	0·37	0·37	0·39	"	" No 2	127
0·26	0·28	0·28	0·31	0·32	0·30	0·30	0·28	0·30	0·31	"	" No 6	128
12·45	12·63	9·83	11·10	13·05	11·15	11·93	11·25	11·65	11·33	1 q, en pengós	Maïs, de Transdanubie	129
1·61	1·59	1·51	1·51	1·54	1·64	1·65	1·65	1·74	1·76	1 kg, en pengós	Viande de boeuf, 1re qual., partie postér.	130
1·11	1·07	1·03	1·16	1·22	1·13	0·98	0·96	1·11	0·92	1 kg de poids vif, en p.	Veau	131
1·09	1·06	1·08	1·14	1·24	1·23	1·21	1·18	1·08	1·02	"	Porcs, jeunes, lourds, au-dessus de 300 kg	132
1·60	1·64	1·65	1·65	1·68	1·76	1·76	1·76	1·74	1·70	1 kg, en pengós	Saindoux	133
1·52	2·85	2·35	2·05	1·42	1·55	1·20	1·02	1·08	1·10	1 kg, en pengós	Oeufs frais à thé	134
2·15	2·40	2·60	2·65	2·78	2·78	2·83	2·80	2·70	2·60	1 kg, en pengós	Cuir de veau	135
1·45	1·55	1·55	1·65	1·75	1·70	1·75	1·75	1·65	1·50	"	Cuir de boeuf	136
1·84	1·85	2·01	2·04	2·04	2·04	2·15	2·17	2·17	2·20	"	Laine brute	137
1·98	1·91	1·96	2·03	2·07	2·06	2·31	2·09	2·09	2·01	"	Coton brut, américain	138
3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	1 q, en pengós	Lignite, indigène	139
6·80	6·80	6·80	6·80	6·80	6·80	6·80	6·80	6·80	6·80	"	Houille, prussienne	140

¹⁾ Les moyennes relatives à l'année 1936 sont provisoires. — ²⁾ Y compris les lettres recommandées. — ³⁾ Indique la disparité entre les prix agricoles et les prix industriels.

Megnevezés	Egység	1935	1936	1 9 3 6								
		átlag Moyennes	január Janvier	február Février	márc. Mars	április Avril	május Mai	június Juin	július Juillet	aug. Août		
141 Vörösréz	P/kg	1.00	1.25	1.20	1.20	1.20	1.20	1.20	1.15	1.15	1.20	1.20
142 Ólom	"	0.40	0.52	0.50	0.50	0.52	0.52	0.52	0.50	0.49	0.50	0.50
143 Ón	"	6.46	6.13	6.50	6.50	6.50	6.20	6.00	5.80	5.80	5.80	5.80
Pénz és hitel.												
144 Állami bevételek bruttó eredménye . .	1,000.000 P	—	—	63.3	69.3	61.1	55.4	73.4	74.2	57.0	74.2	74.2
145 Állami kiadások bruttó előirányzata . .	"	—	—	65.7	62.4	60.0	64.1	60.2	60.4	66.3	67.0	67.0
Magyar Nemzeti Bank:												
146 Jegyforgalom	1,000.000 P	—	—	390.8	392.6	391.0	389.7	384.9	393.2	396.3	410.0	410.0
147 Leszámított váltók és előlegek	"	—	—	506.3	513.8	502.0	486.8	493.4	499.4	476.2	505.0	505.0
É r c k é s z l e t :												
148 Arany	1,000.000 P	—	—	78.8	78.9	78.9	78.9	78.9	78.9	78.9	78.9	78.9
149 Deviza és valuta	"	—	—	34.4	33.4	32.9	30.7	26.3	26.4	24.1	26.0	26.0
150 Összesen	"	—	—	125.8	124.7	124.5	122.2	116.7	116.1	112.7	112.7	112.7
151 Ércfedezeti arány	%	26.9	26.6	29.4	28.7	28.8	29.2	27.5	26.6	27.1	25.0	25.0
152 Leszámítási kamatláb	"	4.25	4.0	4.0	4.0	4.0	4.0	4.0	4.0	4.0	4.0	4.0
153 Elsőrendű üzleti váltók kamattétele . .	"	4.33-7.33	4.0-6.54	4-7	4-6.5	4-6.5	4-6.5	4-6.5	4-6.5	4-6.5	4-6.5	4-6.5
154 Betéti kamatláb 3 havi lekötésre . . .	"	3.33	3.0	3	3	3	3	3	3	3	3	3
155 Betéti kamatláb lekötés nélkül	"	2.33-2.33	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2
Betétállomány:												
T a k a r é k b e t é t :												
156 Postatakarékpénztárnál	1,000.000 P	—	—	104.4	109.3	107.9	108.9	109.3	109.3	110.8	112.0	112.0
157 A PK. budapesti intézeténél ³⁾	"	—	—	529.2	528.3	526.7	527.3	577.2	593.2	593.3	591.0	591.0
158 Összesen ³⁾	"	—	—	633.6	637.6	634.6	636.2	686.5	702.5	704.1	703.0	703.0
F o l y ó s z á m l a b e t é t :												
159 Postatakarékpénztárnál	1,000.000 P	—	—	44.2	43.8	43.5	43.3	45.0	46.1	42.3	44.0	44.0
160 A PK. budapesti intézeténél ³⁾	"	—	—	636.2	630.3	633.5	644.9	640.6	625.6	633.5	634.0	634.0
161 Összesen ³⁾	"	—	—	680.4	674.1	677.0	688.2	685.6	671.7	675.8	678.0	678.0
B e t é t e k e g y ü t t :												
162 Postatakarékpénztárnál	1,000.000 P	—	—	148.6	153.1	151.4	152.2	154.2	155.5	153.1	156.0	156.0
163 A PK. budapesti intézeténél ³⁾	"	—	—	1.165.3	1.158.6	1.160.2	1.172.2	1.217.8	1.218.8	1.226.8	1.226.0	1.226.0
164 Összesen ³⁾	"	—	—	1.313.9	1.311.7	1.311.6	1.324.4	1.372.0	1.374.3	1.379.9	1.382.0	1.382.0
165 A 33 legn. vidéki pénzt. betétállománya	"	26.5	26.6	105.1	104.7	104.7	105.4	102.2	103.4	103.6	104.0	104.0
Tőzsde:												
166 Részvényindex ¹⁾	1926 = 100	98.6	130.6	109.7	115.4	115.3	115.4	118.5	121.7	127.2	136.0	136.0
167 Eladott részvény	szám	184.115	337.058	257.554	325.953	272.182	247.091	241.983	170.154	379.957	185.500	185.500
168 Szállítások és átvételek összege	1,000.000 P	10.9	25.4	19.4	27.0	19.3	17.4	19.3	13.1	25.5	13.0	13.0
Hitelbiztonság:												
169 Csőd ²⁾	szám	3	4	1	2	5	—	9	4	6	3	3
170 Magán- és kényszeregyesség ²⁾	"	62	59	121	52	55	59	40	50	45	3	3
171 Össz. új fizetésképtelenségek Magyarorsz.	"	65	62	122	54	60	59	49	54	51	4	4
Ebből:												
172 Új fizetésképtelenség Budapesten	"	18	20	36	17	12	15	9	26	20	1	1
173 Magán- és kényszeregyesség }aktíva	1.000 P	1.092	1.053	1.862	730	628	711	595	650	1.332	620	620
174 Magyarországon }passzíva	"	1.710	1.796	3.249	1.172	1.104	1.248	942	1.260	2.562	1.310	1.310
175 Magán- és kényszeregyesség }aktíva	"	441	477	754	389	161	181	251	417	594	270	270
176 Budapesten }passzíva	"	689	849	1.335	537	342	354	361	856	1.067	520	520
177 Óvatolt váltók Magyarországon	szám	3.371	2.975	2.908	2.516	2.524	2.942	2.974	2.857	3.163	3.120	3.120
178 Óvatolt váltók Budapesten	1.000 P	1.721	1.505	1.520	1.374	1.254	1.665	1.704	1.382	1.667	1.540	1.540
179 Óvatolt váltók Budapesten	szám	1.401	1.365	1.202	1.093	1.147	1.326	1.354	1.278	1.364	1.440	1.440
180 Óvatolt váltók Budapesten	1.000 P	857	824	663	797	667	1.008	1.013	783	862	780	780
Z á l o g h á z i f o r g a l o m :												
181 Zálogfelvétel Budapesten	1.000 tétel	227	245	257	233	246	254	256	255	259	220	220
182 Zálogfelvétel Budapesten	1.000 P	4.745	4.942	5.082	4.662	4.949	5.029	5.189	5.200	5.110	4.730	4.730
183 Zálogkiváltás Budapesten	1.000 tétel	215	241	225	220	240	229	244	217	237	240	240
184 Zálogkiváltás Budapesten	1.000 P	4.583	4.897	4.890	4.629	4.680	4.525	4.881	4.508	4.807	4.720	4.720
185 Zálogálladék Budapesten	1.000 tétel	—	—	1.247	1.261	1.267	1.293	1.305	1.343	1.365	1.350	1.350
186 Zálogálladék Budapesten	1.000 P	—	—	25.840	25.872	26.142	26.646	26.954	27.646	27.948	27.980	27.980
187 Kényszerárverésre került Budapesten . .	tétel	6.872	7.779	9.658	6.751	7.871	7.769	7.812	7.266	9.305	7.550	7.550

¹⁾ Csak 18 részvény alapján számítva. — ²⁾ Csak azok az esetek vannak feltüntetve, amelyeket más eljárás nem előzött meg. — ³⁾ Az 1936. évi május havától közölt új sorozat a Pénzügyi Központ kötetébe tartozó budapesti pénzügyintézeteknél elhelyezett betétállományt jelzi.

				1937						Unités	Désignation	
szept. Sept.	október Octobre	nov. Nov.	dec. Déc.	január Janvier	február Février	márc. Mars	április Avril	május Mai	június Juin			
1·25	1·35	1·40	1·45	1·60	2·00	2·10	1·70	1·75	1·60	1 kg, en pengós	Cuivre	141
0·48	0·55	0·60	0·65	0·83	1·00	0·95	0·78	0·70	0·65	"	Plomb	142
5·80	6·00	6·20	6·50	6·50	6·80	7·80	6·80	6·80	6·50	"	Étain	143
Monnaie et crédit.												
69·4	74·8	85·1	85·3	64·5	75·4	62·7	58·6	79·4	.	1,000.000 p	Résultat brut des recettes de l'État . . .	144
62·0	67·3	64·1	66·6	70·5	67·5	60·1	64·7	65·3	71·6	"	Dépenses brutes de l'État (prev. budg.) .	145
Banque Nationale de Hongrie :												
417·4	427·4	402·2	436·4	414·6	418·3	417·1	435·3	420·6	437·5	1,000.000 p	Circulation des billets de banque . . .	146
512·5	507·7	507·8	535·1	474·8	461·8	450·8	421·0	405·2	409·0	"	Effets escomptés et avances	147
Encaisse métallique :												
78·9	78·9	84·1	84·1	84·1	84·1	84·1	84·1	84·1	84·1	1,000.000 p	Or	148
31·2	35·7	31·5	42·4	44·4	46·6	47·4	48·5	51·1	53·9	"	Devises et monnaies	149
115·9	119·8	122·4	132·6	138·0	140·8	141·1	141·9	144·9	146·3	"	Total	150
24·2	24·4	24·4	24·1	26·9	27·6	28·2	28·5	29·3	29·8	%	Proportion de la couvert. métallique . .	151
4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	"	Taux d'escompte	152
4-6·5	4-6·5	4-6·5	4-6·5	4-6·5	4-6·5	4-6·5	4-6·5	4-6·5	4-6·5	"	Taux d'effets de commerce de premier ordre	153
3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	"	Taux de dépôts à préavis de 3 mois . .	154
2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	"	Taux de dépôts à vue	155
Effectif des dépôts :												
Dépôts d'épargne :												
112·4	107·7	109·1	107·6	113·2	119·5	118·3	119·2	120·6	118·0	1,000.000 p	Caisse d'épargne postale	156
589·2	572·7	576·0	602·7	602·5	605·1	605·1	605·6	604·6	619·7	"	Etablissement. membres de l'I. C. S. F. ²⁾	157
701·6	680·4	685·1	710·3	715·7	724·6	723·4	724·8	725·2	787·7	"	Total	158
Dépôts en compte courant :												
45·4	48·0	49·7	52·0	46·5	50·0	47·5	45·1	51·0	50·2	1,000.000 p	Caisse d'épargne postale	159
641·3	647·4	643·0	630·9	628·4	637·0	637·6	641·7	644·8	639·0	"	Etablissement. membres de l'I. C. S. F. ²⁾	160
686·7	695·4	692·7	682·8	674·8	687·0	685·1	686·8	695·8	689·2	"	Total	161
Ensemble des dépôts :												
157·8	155·8	158·9	159·6	159·7	169·5	165·8	164·2	171·7	168·1	1,000.000 p	Caisse d'épargne postale	162
1.230·5	1.220·0	1.218·9	1.233·5	1.230·9	1.242·2	1.242·7	1.247·4	1.249·3	1.258·8	"	Etablissement. membres de l'I. C. S. F. ²⁾	163
1.388·3	1.375·9	1.377·8	1.393·1	1.390·5	1.411·7	1.408·5	1.411·6	1.421·0	1.426·9	"	Total	164
105·6	104·3	105·4	109·7	109·5	110·2	111·4	108·8	109·3	111·3	"	Dép. dans les 33 princip. établ. de c. de prov.	165
Bourse :												
138·7	155·1	153·9	160·0	170·7	183·3	185·5	155·3	146·4	159·8	1926 = 100	Indice d'actions ¹⁾	166
299.126	675.578	687.219	302.394	393.122	516.478	672.459	700.371	517.154	197.578	nombre	Actions vendues	167
25·2	51·6	46·0	27·7	33·0	41·0	42·6	44·7	32·9	15·5	1,000.000 p	Montant des livraisons et des acceptations	168
Sécurité du crédit :												
3	3	4	4	5	6	4	4	3	6	nombre	Faillites ²⁾	169
33	59	62	88	92	62	55	68	44	48	"	Concordats privés et judiciaires ²⁾ . .	170
36	62	66	92	97	68	59	72	47	55	"	Nouvelles insolvabilités en Hongrie . .	171
Dont :												
18	20	29	26	31	20	19	23	13	18	"	Nouvelles insolvabilités à Budapest	172
367	1.866	1.449	1.330	1.488	1.035	2.338	1.905	528	483	1.000 p	Concord. privés et judiciaires { actifs	173
747	2.835	2.425	2.592	2.674	1.677	3.013	3.212	917	834	"	en Hongrie { passifs	174
249	1.095	902	479	865	427	425	1.295	200	183	"	Concord. privés et judiciaires { actifs	175
524	1.525	1.623	1.143	1.531	692	879	1.877	407	295	"	à Budapest { passifs	176
3.249	3.317	3.108	3.013	2.748	2.499	2.757	2.738	2.865	2.902	nombre	} Lettres de change protestées en Hongrie	177
1.377	1.519	1.882	1.172	1.799	1.249	1.077	1.283	1.535	1.276	1.000 p		178
1.548	1.547	1.583	1.505	1.357	1.340	1.419	1.311	1.445	1.381	nombre	} Lettres de change protestées à Budapest	179
678	748	1.270	612	1.083	654	615	639	919	755	1.000 p		180
Mouvement des monts-de-piété :												
234	244	238	233	262	232	249	265	265	262	1.000 reconn.	} Engagem. aux monts-de-piété de Bpest	181
4.740	5.045	4.799	4.747	5.138	4.748	5.107	5.226	5.351	5.476	1.000 p		182
256	293	240	247	227	220	255	241	243	243	1.000 reconn.	} Dégagem. " " " "	183
5.068	5.948	4.997	5.101	4.872	4.633	4.959	4.676	4.817	4.964	1.000 p		184
1.337	1.288	1.287	1.273	1.307	1.139	1.313	1.337	1.359	1.378	1.000 reconn.	} Effect. des gages aux m.-de-p. de Bpest	185
27.651	26.749	26.551	26.194	26.462	26.577	26.725	27.276	27.810	28.322	1.000 p		186
9.277	8.464	7.348	4.289	9.452	8.810	7.260	7.478	6.979	8.496	reconnaiss.	Ventes par contrainte aux m.-d.-p. de Bpest	187

1) Seulement d'après les cours de 18 actions cotées en ce moment. — 2) Cas n'ayant pas été précédés d'autres procédures. — 3) A partir de 1936, série relative aux dépôts placés dans les établissements budapestois membres de l'Institut Central des Sociétés Financières.

emelkedett s ekkor 14 ponttal állott magasabban, mint egy évvel azelőtt.

A hivatalos nagykereskedelmi árindex és a csoportindexek június hóvégi állását, a százalékos változásokkal együtt, több évre visszatekintően a csatolt összeállítás tünteti fel.

Megélhetési költségek indexe. A kiskereskedelmi árak stagnálása folytán a létfenntartási költségek indexe a hó végéig 0·2-del 101·9-re emelkedett és ekkor 6·5 ponttal állott magasabban, mint egy évvel azelőtt. Az élelmezési cikkek indexe árnyalatilag emelkedett, a ruházati cikkeké változatlanul az egy hó előtti szinten állott, a fűtési és világítási cikkek indexénél ellenben 0·8 pontos emelkedés jött létre. Az indexszámok alakulásából mindenesetre megállapítható, hogy egy év leforgása alatt a megélhetési viszonyok lényegesen rosszabbodtak. Különösen feltűnő emelkedés következett be a ruházati cikkek árában. A vonatkozó index egy év leforgása alatt 21·9 ponttal emelkedett, de a fűtési és a világítási cikkek indexénél is 6·0 pontos növekedés jött létre.

Pénz és hitel.

A tárgyalt hóban a Nemzeti Bank státusa kedvezően alakult. Növekedett az érckészlet, újabb tetőpontot ért el az ércfedezeti arány. A betétállomány stagnál. A tőzsdén az előző két hónapban uralkodó hanyatló irányzatot javulás váltotta fel, melynek során a részvényárfolyamok jelentős arányban emelkedtek. Feltűnő azonban, hogy az árfolyamnövekedés igen minimális forgalmi keretek között következett be. A hitelbiztonsági viszonyok továbbra is kielégítőek, aminek nagy része van abban, hogy a jelenlegi gazdasági érásban távolról sem voltak oly túlzottak a hiteligénylések, mint a megelőző fellendülés idején.

A Nemzeti Bank jegyforgalma a hó végén 437·5 millió pengőt tett, 16·9 millióval többet, mint a megelőző hó végén és 44·3 millióval többet, mint egy évvel azelőtt. Az elmúlt 8 évben a június havi jegyforgalom maximumot ért el. A megelőző fellendülés legjobb esztendejében, 1928-ban a június havi jegyforgalom 478·5 millió pengő volt. A váltótárca állománya az év elejétől kezdve hónapról-hónapra igen jelentős arányban hanyatlott egészen május hó végéig, amikor is az idej mélypontját 405·2 millióval érte el és eddig 69·6 millióval csökkent. Júniusban árnyalati, nem egészen 3·8 millió pengős emelkedés következett be. A múlt évihez képest azonban több, mint 90 millió pengő a csökkenés. A devizák és valuták állományának 2·8 millió pengős gyarapodása folytán az érckészlet a hó végén 146·3 millió pengőt tett. Egy év leforgása alatt az érckészlet 30·2 millióval emelkedett. A hó végén az ércfedezeti arány 29·8% volt s ezzel a valutakrízis óta újabb tetőpontot ért el. Egy évvel azelőtt a fedezeti arány 26·6% volt. A kamat-

tételek továbbra is változatlanok.

Betétállomány. A postatakarékpénztárnál és a PK kötelékébe tartozó budapesti pénzüzeteknél elhelyezett takarékbetétek állaga egy hó leforgása alatt 12·5 millióval 737·7 millióra emelkedett, a növekedés azonban nem érte el a 2%-ot sem. A folyószámlák állaga ellenben 6·6 millió pengővel 689·2 millióra esett. Így az összes betétek állaga mindössze csak 5·9 millió pengővel gyarapodott s a hó végén 1.426·9 millió állott. Ezek az adatok a betétállomány stagnációjára mellett tanuskodnak, amiben nagy része van a kamatlábak alacsony voltának is. Különösen feltűnő, hogy a tárgyalt hóban a folyószámlabetétek állaga, mely az utolsó hónapokban már lassú emelkedést mutatott, ismét hanyatlásnak indult.

Tőzsde. Az április és május hónapokban bekövetkezett tartós hanyatlást, mely a részvényindexet a március hóvégi tetőponti helyzetéről 39·1 ponttal 146·4-re szállította alá, júniusban javulás váltotta fel, melynek során az egyes értékkategóriákban jelentős árfolyamemelkedések jöttek létre. Egy hó leforgása alatt az index 13·4 ponttal 159·8-ra emelkedett. A június havi árfolyamemelkedések azonban feltűnően szűk forgalmi keretek között jöttek létre. Az eladott részvények darabszáma nem érte el a 200 ezret sem. Május hóban még 517, áprilisban pedig több, mint 700 ezer részvény cserélt kezét. Így a szállítások és átvételek összege is több, mint 50%-os hanyatlást szenvedett s mindössze csak 15·5 millió pengőre rugott, az előző havi 32·9 millióval szemben.

A részvényindex évközepe állását, a százalékos változásokkal együtt, valamint a tőzsdei forga-

	A részvényindex 1926=100	Változás %-ban
1928 június végén . . .	173·8	—
1929 " " . . .	140·2	— 19·3
1930 " " . . .	119·5	— 14·8
1931 " " . . .	92·9	— 22·3
1932 " " . . .	¹⁾ —	¹⁾ —
1933 " " . . .	80·4	— 13·5
1934 " " . . .	68·0	— 15·4
1935 " " . . .	99·6	+ 46·5
1936 " " . . .	121·7	+ 22·2
1937 " " . . .	159·8	+ 31·3

¹⁾ A budapesti értéktőzsde zárva volt.

Időszak	Az eladott részvények darabszáma ezrekben	Változás %-ban	Szállítások és átvételek összege millió P	Változás %-ban
1928. I—VI.	6.098	—	335·2	—
1929. I—VI.	3.829	— 37·2	187·6	— 44·4
1930. I—VI.	1.970	— 48·6	81·5	— 56·6
1931. I—VI.	1.555	— 21·1	72·5	— 11·0
1932. I—VI.	— ¹⁾	— ¹⁾	— ¹⁾	— ¹⁾
1933. I—VI.	275	— 82·3	17·9	— 75·3
1934. I—VI.	528	+ 92·0	18·2	+ 1·6
1935. I—VI.	1.413	+ 167·7	71·4	+ 291·3
1936. I—VI.	1.514	+ 7·1	115·6	+ 61·9
1937. I—VI.	2.997	+ 98·0	209·7	+ 81·4

¹⁾ A budapesti értéktőzsde zárva volt.

lomra vonatkozó két fontos adatsor első hat hónapjának eredményeit 1928-ig visszatekintően a csatolt táblázat tünteti fel.

Hitelbiztonság. Amióta a gazdasági válság kapcsán jelentkezett hitelkrízis lezajlott, Magyarországon a hitelbiztonsági viszonyok változatlanul kedvezőek. Amennyire jellemezte ugyanis az elmúlt gazdasági fellendülést a hitelek nagyarányú igénybevétele, éppúgy jellemzi a jelenlegi fellendülést a túlzott hiteligénylésektől való tartózkodás. Talán ez is a magyarázata annak, hogy a pénzpiacon még mindig nem mutatkozik a tetőponti helyzettel kapcsolatban fellépő hitelbiztonsági feszültség. Június hónap mindössze csak 55 fizetésképtelenségi eset fordult elő, 8-cal több (+17·0%), mint a megelőző hónapban és 1-gyel több, mint a múlt évben (+1·9%). A magán- és kényszeregyezségek száma csak 4-gyel emelkedett és 48-at tett. Az év első hat hónapjában összesen 398 új fizetésképtelenségi eset fordult elő, ugyanannyi, mint a múlt év megfelelő időszakában. A magán- és kényszeregyezségek passzívái, jóllehet a magán- és kényszeregyezségek száma emelkedett, mégis csökkentek (—9·0%), a múlt évihez képest pedig már közel 34% a hanyatlás. Az év első hat hónapjában a passzívák összege 12·3 millió pengőt tett, 3·3 millióval haladva meg 1936 azonos időszakának eredményét (+36·7%).

Időszak	Fizetés-képtelenségek száma	Magán- és kényszeregyezségek	
		aktívája millió	passzívája pengőben
1928. I—VI.	1.000	38·7	62·7
1929. I—VI.	1.058	35·6	55·4
1930. I—VI.	1.467	48·0	77·4
1931. I—VI.	1.329	42·2	65·6
1932. I—VI.	1.045	42·9	62·2
1933. I—VI.	298	19·9	24·8
1934. I—VI.	331	9·6	11·3
1935. I—VI.	415	6·7	10·8
1936. I—VI.	398	5·2	9·0
1937. I—VI.	398	7·8	12·3

V á l t o z á s s z á z a l é k b a n

1928. I—VI.	—	—	—
1929. I—VI.	+ 5·8	— 8·1	— 11·6
1930. I—VI.	+ 38·7	+ 34·8	+ 39·7
1931. I—VI.	— 9·4	— 12·1	— 15·2
1932. I—VI.	— 21·4	+ 1·7	— 5·2
1933. I—VI.	— 71·5	— 53·6	— 60·1
1934. I—VI.	+ 11·1	— 51·8	— 54·5
1935. I—VI.	+ 25·4	— 30·2	— 4·4
1936. I—VI.	— 4·1	— 22·4	— 16·7
1937. I—VI.	—	+ 50·0	+ 36·7

A csatolt összeállítás a fizetésképtelenségekre, magán- és kényszeregyezésekre vonatkozó félévi összegeket tünteti fel a százalékos változásokkal együtt, több évre visszatekintően.

A hitelbiztonságra vonatkozó adatsorok közül a sokkal érzékenyebb váltóóvások számának és összegének alakulásából is kedvező kép bontakozik ki. A váltóóvások száma mindössze 37 darabbal haladta meg a múlt havit és 2.902-t tett (+1·3%), a múlt évihez képest pedig 45 a növekedés (+1·6%). A váltóóvások összegének alakulása még kedvezőbb képet mutat, amennyiben a június havi hanyatlás több, mint 1/4 millió pengőt tett (—16·9%). A múlt év azonos hónapjával szemben is 7·7% a visszaesés. Az év első felében összesen 16.509 váltó került óvatolásra, 212-vel (—1·3%) kevesebb, mint tavaly. Az óvatolt váltók összegénél, mely 8·2 millió pengőt tett, 0·7 millió pengős (—7·6%) hanyatlás mutatkozik.

A váltóóvásokra vonatkozó adatsorok első félévi eredményeit visszatekintően, a százalékos változásokkal együtt, a csatolt táblázat tünteti fel.

Időszak	Váltóóvások száma	Változás %-ban	Váltóóvások összege 1.000 P-ben	Változás %-ban
1928. I—VI.	59.693	—	41.233	—
1929. I—VI.	68.905	+ 15·4	48.646	+ 18·0
1930. I—VI.	80.489	+ 16·8	50.536	+ 3·9
1931. I—VI.	73.315	— 8·9	52.774	+ 4·4
1932. I—VI.	60.540	— 17·4	41.798	— 20·8
1933. I—VI.	30.182	— 50·1	20.280	— 51·5
1934. I—VI.	20.870	— 30·9	12.159	— 40·0
1935. I—VI.	20.286	— 2·8	10.669	— 12·3
1936. I—VI.	16.721	— 17·6	8.898	— 16·6
1937. I—VI.	16.509	— 1·3	8.219	— 7·6

Zálogházi forgalom. Az elmúlt hónapok zálogházi forgalma igen magas szinten mozgott. Az idei első hat hónapban a zálogfelvételek tételszáma, február hó kivételével, mindig magasabb volt a tavalyinál. Júniusban 262 ezer tétel került elzálogosításra, 5·5 millió pengő értékben, míg a zálogkiváltások tételszáma 243 ezer volt s kerekén 5 millió pengő került visszafizetésre. A zálogálladék így tovább emelkedett, a hó végén 28·3 millió pengőt tett, 0·7 millió pengővel haladva meg a tavalyit. Június hónapban a kényszerárverésre került tételek száma erősen megduzzadt s lényegesen meghaladta nemcsak az előző havit, de a múlt évit is.

RAJZOK A GAZDASÁGI JELZÓTÁBLÁHOZ – GRAPHIQUES AU TABLEAU ÉCONOMIQUE

